

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: ЕВОЛЮЦІЙНА
ПАРАДИГМА**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 28 березня 2019 року)*

Дніпро
2019

УДК 3(477)
С 84

*Затверджено Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 9 від 29 травня 2019 року)*

**С 84 Соціально-гуманітарні виміри правової держави:
еволюційна парадигма:** матер. Всеукр. наук.-практ.
конф. (м. Дніпро, 28 берез. 2019 р.). Дніпро : ДДУВС,
2019. 368 с.

ISBN 978-617-7665-06-8

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Грицай Ірина Олегівна, доктор юридичних наук, доцент, *голова*;

Ядловська Ольга Степанівна, кандидат історичних наук,
відповідальна за випуск;

Маргулов Артур Худувич, доктор історичних наук, професор;

Скиба Елеонора Костянтинівна, доктор філософських наук, професор;

Мірошниченко Любов Василівна, кандидат філологічних наук, доцент;

Козинець Інна Іванівна, кандидат педагогічних наук;

Кузьменко Анастасія Олексіївна, кандидат філологічної науки;

Левін Олег Леонідович, кандидат історичних наук;

Райлянова Вікторія Едуардівна, кандидат філологічних наук;

Ірчишина Марина Віталіївна, викладач;

Козубай Інна Віталіївна, викладач;

Хаджи Анна Юрївна, викладач.

У збірнику вміщено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Соціально-гуманітарні виміри правової держави: еволюційна парадигма», під час якої обговорено та висвітлено широке коло актуальних проблем сучасності та перспективи розвитку соціально-гуманітарних наук в умовах європейської інтеграції.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Видання адресоване педагогам, науковцям, аспірантам, студентам та усім, хто цікавиться проблемами історії державності України.

Оргкомітет не зажди поділяє думки учасників (авторів).

ISBN 978-617-7665-06-8

© ДДУВС, 2019

© Автори, 2019

ЗМІСТ

<i>Ahina O. I.</i> THE PRACTICE OF USING ONLINE COURSES FOR TEACHING INTERNATIONAL STUDENTS	13
<i>Адамович О. О., Мірошніченко Л. В.</i> РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	14
<i>Аксьонова В. І.</i> УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ОПТИМАЛЬНОГО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПІЛОТА ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ	17
<i>Аксьонова В. І., Скловська О. І.</i> КУЛЬТУРА ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ МОЛОДОГО ФАХІВЦЯ	20
<i>Александрова В. В.</i> НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	24
<i>Бакало В. О.</i> ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЖІНОК В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ	26
<i>Бассам Дергхам (Ліван), Перинець К. Ю.</i> ЛІНГВОКУЛЬТУРОЗНАВСТВО У СУЧАСНІЙ МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	29
<i>Берестень Ю.В.</i> ПАТРІОТИЗМ ТА ПРАВОВА ДЕРЖАВА	31
<i>Бесчетвертна В. С., Літвінов Ю. І.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ СУДОВИХ РЕФОРМ ПЕРІОДУ ГЕТЬМАНАТУ СКОРОПАДСЬКОГО ТА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	36
<i>Белоліпцева О. В.</i> КОНЦЕПЦІЯ ТА ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	39
<i>Вукова А.</i> THE HISTORY OF FEMINISM IN WESTERN POP CULTURE FROM A PERSPECTIVE OF EASTERN EUROPE	43

Бірюкова Д. В. ЛІНГВОПОЕТИЧНА СПЕЦИФІКА ОПИСІВ ІНТЕР'ЄРУ	45
Borsenko K., Vukolova K. CURRENT PROBLEMS OF FOREIGN LANGUAGE STUDYING AT LAW SCHOOLS	49
Бровкіна М. І., Перинець К. Ю. ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ	51
Буркацкий Д., Халансис А. В. ПРОБЛЕМА ПОТЕРИ ЛИЧНОСТІ	55
Варбанський О. В., Скиба Е. К. ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ТА ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ	57
Васюріна А. О. ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В СУЧАСНОМУ УРБАНІЗОВАНОМУ ПРОСТОРИ	59
Верещака Б. А., Єремєєва І. А. ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІНУ СТАТУСУ ДЕРЖАВИ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	62
Виноградов Г. М. СЕРЕДНЬОВІЧНА ХРИСТИЯНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ: КРИТЕРІЇ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ, ДИНАСТИЧНОЇ Й РЕЛІГІЙНОЇ ЛЕГІТИМНОСТІ	64
Візниця Ю. В. ВІКТИМОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ І КРИМІНАЛЬНА СТАТИСТИКА	68
Власенко І. В., Ірчишина М. В. ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕРМІНІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ СУДОВОМУ ДИСКУРСІ	71
Волошин Я. О. НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	73
Воронцова Д. О., Жил'як В. Р. ДЕКОМУНІЗАЦІЯ: ПРОЦЕС ЩО ТРИВАЄ	75
Вуколова К. В., Кузьменко А. О. ГЕНДЕРНА ВАРІАТИВНІСТЬ МОВЛЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ	77
Гладкова О. Є., Маргулов А. Х. ОСВІТНІ ТРЕНДИ СУЧАСНОСТІ	79
Гладкова О. Є., Хаджи А. Ю. THE INFLUENCE OF FRENCH	

ON ENGLISH LEGAL LANGUAGE	81
<i>Гнатенко П. І.</i> ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО У КОНТЕКСТІ ЗМІН, ЩО ВІДБУВАЮТЬСЯ В УКРАЇНІ	83
<i>Голобородько Д. І.</i> КОНСТИТУЦІЙНІ ОБОВ'ЯЗКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ	86
<i>Головіна О. В.</i> ШЛЯХИ ТА СТРАТЕГІЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ	89
<i>Грицай І. О.</i> ДОСВІД ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК СУБ'ЄКТА ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ	91
<i>Грібінюк С. Р.</i> УЧАСТЬ УКРАЇНИ У МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ ООН	94
<i>Гула Р. В.</i> ГЛОБАЛЬНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ТРАНСНАЦІОНАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКИЙ НАУКОВИЙ ПІДХІД	97
<i>Демичева А. В.</i> МІСЦЕВИЙ ІНДЕКС ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ІНСТРЕМЕНТ АНАЛІЗУ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ	99
<i>Денисенко В. В.</i> СЮМБОЛА ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ІНОЗЕМЦІВ НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ	101
<i>Дранчук М. І., Мірошніченко Л. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ МОВНИХ НОРМ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ	105
<i>Єремєєва І. А.</i> ПРОБЛЕМИ КОНЦЕПТУ ГУМАНІТАРНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	108
<i>Желавська А. І., Халансіс О. В.</i> ЛЮДИНА ТА РЕЛІГІЯ	112
<i>Жидкова А. М., Скиба Е. К.</i> LANGUAGE INTERGRATION OF UKRAINE INTO EUROPEAN COMMUNITY	114
<i>Жир А. В., Халансіс О. В.</i> ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ	116

Завгородній В. А. ВПЛИВ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА РІЗНІ СФЕРИ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ (ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)	118
Зайцева А. В., Єремєєва І. А. ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО	122
Зайцева А. В., Скиба Е. К. DEVELOPMENT OF MIGRATION PROCESSES IN MODERN UKRAINE AS INSTRUMENT OF LEGAL SOCIETY FOUADATION	124
Ірчишина М. В. ПОЕТИЧНИЙ КОНЦЕПТ ЯК ОСОБЛИВИЙ РІЗНОВИД ЗАГАЛЬНОМОВНОГО КОНЦЕПТУ	126
Кабанець М. М. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ	127
Кадієвська І. А., Бикова С. В., Огороднійчук І. А. СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В ПАРАДИГМАЛЬНОМУ АСПЕКТІ	130
Катруц А. В., Замкова Д. В. ЩАСТЯ: ПРАВОВИЙ ТА ПОВСЯКДЕННІ ВИМІРИ	132
Кірін Р. С., Коротаєв В. М., Хоменко В. Л. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ІСТОРИЧНІ ВИКЛИКИ ТА СЬОГОДЕННЯ	134
Клименко О. Ю. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ОФОРМЛЕННЯ СТАТУСУ ДІТЕЙ-КОМБАТАНТІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	138
Klova V., Kuzmenko A. COMPARISON OF HIGHER EDUCATION DEVELOPMENT IN UKRAINE AND THE USA	141
Ключник Р. М. ІНТЕРНЕТ І ПРОТЕСТИ: ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ ПОЛІТОЛОГІВ	143
Kovalchuk O. VALUES AS PREDICTORS OF SOCIAL RESPONSIBILITY AND ATTITUDE TOWARD LAW IN UKRAINIAN YOUTH	146

<i>Kozubai I.</i> COMPETENCE-BASED APPROACH IN LEARNING FOREIGN LANGUAGE AS ONE OF THE MAIN COMPONENTS FOR EUROPEAN LEGAL PROFESSIONALS	147
<i>Kovalenko O.</i> FUTURE ECONOMISTS' SELF-EDUCATION COMPETENCE DEVELOPMENT	149
<i>Коломацький М. В., Халансіс О. В.</i> СОЦІАЛЬНА ДЕГРАДАЦІЯ	151
<i>Котляр Ю. В.</i> ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ: УКРАЇНСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ	153
<i>Кочетова Т. Є., Ліжник В. С.</i> БУЛІНГ: ЖОРСТОКІСТЬ СЬОГОДЕННЯ	155
<i>Кривець Л. В.</i> ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСТВА У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	157
<i>Крупницька А. В.</i> РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	161
<i>Kuzmenko O. O.</i> FIRST-YEAR STUDENTS' SOCIAL ADAPTATION IN HIGH EDUCATIONAL MEDICAL INSTITUTIONS	164
<i>Кузюк Ю. І., Халансіс О. В.</i> ВІЩІ СНИ	167
<i>Кулеба І. А., Єремєєва І. А.</i> ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	169
<i>Куценко А. О., Кудін С. В.</i> ФІСКАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЙОГО В УКРАЇНІ	171
<i>Лакєєва Д. С.</i> МІСЦЕВА ГРОМАДА ТА ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПИТАНЬ	175
<i>Лафі Ануар (Марокко), Тягло Л. В.</i> МОВА Й ОСОБИСТІСТЬ	176
<i>Левін О. Л., Поплавський О. О.</i> РОЗВИТОК ДЕМОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ ВНЗ	177

<i>Лісеєнко О. В.</i> ВЕКТОР ЗМІН У ЦІННІСНІЙ СВІДОМОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ АНОМІЇ	181
<i>Litsoieva O., Rybina V., Kuzmenko A.</i> LISTENING SONGS FOR LAW STUDENTS	184
<i>Лопушенко Г. М.</i> ВНЕСОК М.С. ГРУШЕВСЬКОГО У ПІДГОТОВКУ ПРОЕКТІВ КОНСТИТУЦІЇ УНР	186
<i>Лужанська А. І., Скиба Е. К.</i> НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА	189
<i>Лучка Л. М.</i> НАУКОВА БІБЛІОТЕКА У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	191
<i>Ляш З. М.</i> СТРАТЕГІЇ «ВІД'ЇЗДУ» ЗА КОРДОН СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОГО СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	195
<i>Макаренко Н. С., Скиба Е. К.</i> ЗАХИСТ ТА ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	199
<i>Макарова Т. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ	201
<i>Маргулов А. Х.</i> СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЯК СТРАТЕГІЯ РЕІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ ТА ДОНБАСУ	203
<i>Маркіна Л. Л.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ОСВІТИ	205
<i>Михайлов В. В.</i> КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО ТОВАРИСТВА «МЕМОРІАЛ» у 1989-91 рр.	207
<i>Мікрух К., Сухорукова Ю.</i> РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ	210
<i>Міцкевич В. О., Кузьміна І. С.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	212
<i>Мороз Т. А., Левін О. Л.</i> ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОГО ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ	215

<i>Мухай А., Халансіс О. В.</i> МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ	217
<i>Несправа М. В.</i> ХРИСТИЯНСЬКІ ПРИНЦИПИ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ОСНОВА ПОДОЛАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ	219
<i>Нікішина Н.В., Левін О. Л.</i> ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСВІТНІЙ ПАЗЛ	223
<i>Овдін О. В.</i> ДЕМОГРАФІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У 2014-19 рр.	225
<i>Палагута В. І.</i> ГРАЖДАНСКАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ КАК ВАЖНЕЙШЕЕ УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ	229
<i>Петрова А. В., Ромащенко П. П.</i> НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПИ: ЕКОЛОГІЧНІ ТРЕНДИ	233
<i>Подворчан А. З.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ВИЩИХ ЮРИДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	235
<i>Podriz D., Tsybal A., Kuzmenko A.</i> A SIMPLE SENTENCE IN THE LEGAL DOCUMENTATION	238
<i>Поліванова А. С.</i> СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР ВПЛИВУ СПОРТ-БАРІВ НА ФОРМУВАННЯ АНОМІЇ ЩОДО СПОЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ МЕШКАНЦЯМИ МІСТА ХАРКОВА	241
<i>Положай К. І., Скиба Е. К.</i> НЕОТОТАЛІТАРИЗМ ЯК ВИКЛИК ДЕМОКРАТИЧНОЇ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ	244
<i>Попенко Я. В.</i> МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРИЄДНАННЯ БЕССАРАБІЇ ДО КОРОЛІВСЬКОЇ РУМУНІЇ (1918-20 рр.)	247
<i>Попенко А. С., Єремєєва І. А.</i> ПРИРОДНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	251
<i>Попенко А. С., Халансіс О. В.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ СУБКУЛЬТУР, ЇХ ВПЛИВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ	254
<i>Попов В. Ж.</i> ЗАРОДЖЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-20 рр.	256

<i>Прадееп Дубей (Індія), Перинець К. Ю.</i> КОРОТКИЙ ОГЛЯД З АПОЗИЧЕНОЇ ЛАТИНСЬКОЇ ЛЕКСИКИ У СФЕРІ НАУКИ	258
<i>Резник Р. Д.</i> СТАН ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	259
<i>Риженко Д. В., Ірчишина М. В</i> КОНЦЕПТИ «ПРАВО» І «ЗАКОН» В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ	262
<i>Романенко Г. А.</i> КЛАСТЕРИЗАЦІЯ В ІННОВАЦІОННИХ ЕКОНОМІЧЕСКИХ ПРОЦЕССАХ	263
<i>Савон Я. С., Халансіс О. В.</i> ЛЮДИНА ТА ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ...	265
<i>Самбор М. А.</i> ПРАВО НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ ЯК ІНДИКАТОР ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОМУ ЖИТТІ	267
<i>Саміло Г. О.</i> ВИТОКИ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ МЕКСИКИ ...	271
<i>Sedykh J., Vukolova K.</i> LEGAL MECHANISMS FOR PROVIDING GENDER EQUALITY IN UKRAINE	274
<i>Сєдих Ю. О.</i> СІМЕЙНІ КОНФЛІКТИ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА НАСЛІДКИ	277
<i>Сенько В. В., Скиба Е. К.</i> СПЕЦИФІЧНИЙ СТАТУС ФІЛОСОФІЇ ПРАВА	280
<i>Сергеєва Д. С., Халансіс О. В.</i> ГРОШІ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ	282
<i>Сердюченко Ю. О.</i> TEACHING DIALOGICAL SPEECH: COMMON PROBLEMS AND SOLUTIONS	284
<i>Скиба Е. К.</i> ГЕНДЕРНА ТЕОРІЯ ТА РОЗБУДОВА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	286
<i>Смирницька Є., Шубенок Т. І.</i> ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	288
<i>Сойка Ю. Ю., Хаджи А. Ю.</i> ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В ЮРИДИЧНІЙ ЛЕКСИЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	291

<i>Sokolskiy D., Kuzmenko A.</i> METAPHORS IN POLITICAL DISCOURSE	294
<i>Солодюк Н. В.</i> ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ	297
<i>Стояцька Г. М.</i> ЕВОЛЮЦІЯ ФЕНОМЕНУ СПРАВЕДЛИВОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР	300
<i>Суима И. П.</i> ПРОБЛЕМА ТИПОЛОГІИ ВОПРОСОВ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ	302
<i>Тимошенко А. С., Халапсіс О. В.</i> ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО	305
<i>Тонкошкур В., Халапсіс О. В.</i> ВІРТУАЛЬНЕ КОХАННЯ	307
<i>Трепачова А., Халапсіс О. В.</i> ЖІНОЧА ЛОГІКА	309
<i>Турчак О. М.</i> ОЗНАКИ МОВНОЇ НЕГРАМОТНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ЯК ПРОЯВ БІЛІНГВІЗМУ	311
<i>Фіщенко О. Е., Скиба Е. К.</i> ЛІКАР ВІЙСЬКОВОЇ ДУШІ	313
<i>Хаджи А. Ю.</i> ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	315
<i>Халапсіс А. В.</i> «ДЕНАРИЙ ХРИСТА»: ДВЕ ПАРАДИГМИ МИРОУСТРОЙСТВА	318
<i>Худан А., Шубенок Т. І.</i> ЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЖИТТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАВООХОРОНЦЯ	322
<i>Царьова І. В.</i> ПРОБЛЕМА МІЖТЕКСТОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ЮРИДИЧНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	323
<i>Chabanenko D.</i> ENGLISH FOR PROFESSIONAL SKILLS DEVELOPMENT	326
<i>Чигрин Я. Д., Халапсіс О. В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	328
<i>Чорна В. Д., Єремєєва І. А.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	330

Шаповал В. А. РОЛЬ КЕРІВНИЦТВА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В ПИТАННЯХ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО АПАРАТУ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	332
Шафорост А. В., Халансіс О. В. НАЧАЛО И КОНЕЦ	335
Шевченко Н. В. З ІСТОРІЇ РЕФОРМУВАННЯ НОТАРІАТУ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.	337
Шевчик К. Ю. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	341
Shemet U., Kuzmenko A. THE POSITION OF THE ENGLISH LANGUAGE IN UKRAINE	342
Шемет У. Р., Халансіс О. В. СИМУЛЯКРИ НАШОГО ЖИТТЯ	345
Шепеленко Т. Л. КОМУНІКАТИВНО СПРЯМОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ	346
Шубенок Т. І. СИСТЕМА ОСВІТИ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ	349
Шумейко О. М. СТРАТЕГІЧНА САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЛІДЕРСТВА ТА ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ	353
Щедрова Г. П. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ	355
Ядловська О. С. ВПЛИВ ОСНОВНИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ ТА ПРИЦИПІВ ВИХОВАННЯ НА СТУДЕНТСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ	360

Ahina Olena Ivanivna,
senior lecturer of Zaporizhzhia State Medical University

THE PRACTICE OF USING ONLINE COURSES FOR TEACHING INTERNATIONAL STUDENTS

In modern society, distance learning is becoming more widespread and of great interest. The generation of the information age requires new forms and methods of teaching, which requires teachers of rapid changes in methods, modernization of teaching methods.

One of the finds of universities is the transfer of independent work of students to the remote online courses on the basis of edX. Since independent work occupies a large proportion of the total number of hours spent on language learning, this kind of educational activity must be effective and at the same time interesting for students.

The materials of online courses for independent work have been developed for different specialties which international students study. Part of the courses is devoted to sociocultural subjects and introduce students to the literature works of some contemporary writers and classics of literature. Thus, foreign students are involved in the cultural heritage of our people, they discover the unfamiliar features of the Ukrainian national character and, at the same time, deepen their knowledge of the grammatical and lexical systems of language. By pursuing the distance course "Functions and speech intentions of the artistic text", the students of the first course have the opportunity to improve communication skills on the domestic and sociocultural themes, to master the lexical and grammatical models for expressing their own opinions, expressing consent or disagreement and refuting other people's opinion, characterizing the literary heroes and their deeds; to model monologues with elements of description or reflection. All selected texts have a clear educational orientation that helps young people to shape their life positions based on the all-human ideals of goodness and love.

Materials for the second and third year students are devoted to the improvement of the skills and abilities of professional speech. They expand and deepen the material that is being studied during classes. For example, the courses "Modeling of professional dialogue", "Professional-oriented discourse", "Features of professional dialogue-questioning", firstly, increase the lexical base of the students, and, secondly, promote the acquisition of lexical-grammatical models of professional dialogues and the formation of the skills and abilities necessary for professional communication during their practice. All materials correspond to the communicative needs of foreign students.

Thus, the use of distance courses when studying the Ukrainian or Russian language is an actual form of independent work of international students, which allows to modernize the educational process and achieve the necessary level of language proficiency.

Адамович О.О.,
студент юридичного факультету,
Мірошніченко Любов Василівна,
кандидат філологічних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Геополітичний та культурний орієнтир України у світі, безсумнівно, є найбільш актуальною стороною існування самої нації. З моменту проголошення незалежності перед Україною, як суверенною державою, постає нова проблема – пошук інтеграційних шляхів до європейської та світової структури, що вимагає більш детального вивчення її основних галузей, а саме: політика, культура, економіка, лінгвістика, духовність, наука, освіта та ін. Процеси, які відбуваються на сьогодні в країні, поступово призводять до інституціоналізації зв'язків України зі зовнішнім світом, сприяють швидкому та системному реформуванню політико-економічної системи, дослідженню багатогранного культурного простору, підвищують рівень консолідації української нації серед європейських цінностей. Саме тому з'являється суспільна потреба в дослідженні цих питань у процесі реформації багатьох галузей країни.

Варто зауважити, що інтеграція є відображенням не тільки українських, а й зарубіжних інтересів, адже вони мають відповідати загальноприйнятим потребам світового суспільства. Цей процес дає можливість раціонально використовувати матеріальні та духовні ресурси народу для підвищення їхнього рівня життя. Виникає необхідність вибору європейського орієнтування, що в цілому повністю відповідає політичним інтересам України.

Українська культура, мова, традиції є невід'ємною частиною нації, і в процесі євроінтеграції потребує як права на самозбереження ідентичності, так і визнання її частиною європейської культури. Інтеграція України в європейському просторі передбачає об'єднання двох філологічних систем, які утворюють більш складну (як за масштабами так і за складністю функціонування) систему, тому цей процес є актуальним для дослідження.

Варто зауважити, що в науковому середовищі тема європейської інтеграції та співробітництва із Євросоюзом є важливою. На думку С.Є. Пахлової: «Існує велика кількість наукових праць, що розкривають теми європеїзації та євроатлантичної інтеграції України, демократизації державного управління та реформування адміністративної системи держави відповідно до вимог ЄС як в цілому, так і в окремих галузях, зокрема в освіті, національній безпеці, енергетиці, економіці тощо. Разом з тим тематика європейської інтеграції в культурній політиці є новою та маловивченою, особливо це стосується пи-

тань європейських практик та принципів управління в цій галузі, а також міжнародного співробітництва, що прямо чи опосередковано впливає на демократизацію державного управління в культурній сфері» [1].

Формування концепцій визначення місця і ролі України в євроінтеграційних процесах є відносно новизною, тому ця тема на сьогодні широко вивчається в наукових розробках багатьох дослідників: А. Астаф'єва, В. Вандишева, В. Воронкової, Т. Воропай, А. Гальчинського, П. Гнатенка, О. Зернецької, Л. Нагорної, Ю. Павленка, Ю. Римаренка, Н. Рогозіна, Ю. Шинкаренка, М. Степика, С. Удовика, Г. Щокіна, Г. Яворської та ін.

На шляху євроінтеграції Україна вимагає реалізації низки реформ в різних сферах: лінгвістичній, історичній, соціокультурній та ін. Сам філологічний аспект інтеграції можна проаналізувати в багатьох варіаціях, як на етапах інтеграції, так і в сферах, на які вона матиме безпосередній вплив: законодавчій, політичній, науковій, культурній, історичній тощо.

Євроінтеграцію, як процес «злиття», «приєднання» України до європейського суспільства, можна фактично розділити на три етапи: підготовчий, що розробляє теорії та стратегії найбільш ефективного та короткотривалого переходу, формує нормативне і соціально-свідоме підґрунтя, та створює умови для відображення його в дійсності; перехідний, найскладніший процесуальний хід, що буде характеризуватися, як час змін соціального дисонансу та неоднозначності, цей період найтриваліший, бо має змінити старий, загальноприйнятий лад; нарешті, завершальний – етап, що характеризується адаптуванням до нових умов, він залежить від того, на якому рівні пройдуть реформації, які «зглядять кути» невідповідності між Європою та Україною. У цьому процесі країна зазнає значних змін у соціокультурному, духовному та мовному середовищах.

Сьогоднішня інтеграційна політика взяла курс на підвищення всіх сфер до рівня євростандартів для більш плавного переходу й об'єднання з західним стандартом. Постає питання покращення освіти та ґрунтовної лінгвістичної підготовки української молоді. Політичні програми розвитку мовної системи недостатньо задовольняють потреби сучасного суспільства. Наукові дослідження показують низький рівень знання української мови з граматики та лексики серед молоді центральних та східних регіонів країни. Це зумовлено політичним розташуванням та пострадянськими пережитками. На цьому етапі важливим аспектом є процес входження України до європейського середовища, як духовної та культурної одиниці, зі своєю цілісною чіткою структурою, сталими звичаями і традиціями. Незбереження національної самобутності прокладе шлях до зміщення культури, втрати мови, а як наслідок – крах нації. Тому державна політика на збереження української культури має передувати усім політичним процесам і бути в пріоритеті.

Участь нашої держави у програмах інтеграції значно розширює можливості європейського діалогу та сприяє поглибленню політичного співробітництва з європейським союзом завдяки різним засобам культури. Це сприя-

тиме наближенню українського законодавства в культурній сфері до європейських стандартів, зростанню інвестицій.

Серед позитивних тенденцій, які спостерігаються сьогодні в культурному секторі України, є помітне зростання громадських ініціатив та збільшення кількості інноваційних проєктів. Не останню роль у цьому процесі відіграють запроваджені міжнародними організаціями, в першу чергу Європейськими інституціями, програм, які спрямовані на підвищення рівня демократії в країні, поглиблення знань іноземних мов. Міжкультурному діалогу відводиться важливе місце в цьому процесі. Поява нових недержавних організацій, що впроваджують нові культурні продукти та послуги, сприяє загальному розвитку цього сектора та його демократизації.

Європейська інтеграція у сфері філології є закономірним процесом, що зумовлений не лише європейським вибором держави, а й відкритістю нашого суспільства до міжкультурного діалогу та наявним великим творчим потенціалом. Саме тому мовно-культурна політика набуває сьогодні нового значення та вимагає інноваційних підходів і переоцінки її ролі для розвитку нашої держави.

Українська духовна культура має свою самобутню ідентичність. Метою національної політики має бути програма на збереження її цілісності та унікальності. Державна мова посідає високе місце у світовому контексті, вона є однією з наймилозвучніших, і зберігає в собі українську духовність. Національна мовленнєва культура завжди була частиною європейського простору, і це означає, що усі процеси, які відбуваються в нашій державі, мали вплив на західні реформації, відображалися як в літературі, політиці, науці, так і в елементах культурного спрямування.

Особливої уваги заслуговує питання євроінтеграційного прагнення України, адже це не лише українська проблема, а проблема всієї Європи. Доповнення у філологічній системі є новими елементами, що зумовлюють її внутрішнє реформування. Враховуючи сьогоднішню політичну ситуацію, неоднозначність інтеграційних процесів, перед нашою державою постає нове завдання – зберегти свою духовність, народність, збагатити свій соціокультурний рівень, зберігаючи національні здобутки та цінності.

Отже, філологічний аспект процесу євроінтеграції України постає, перш за все, як складний соціокультурний процес, основу якого складає взаємодія двох різних систем, становлення яких відбувалось різними шляхами і мали певні наслідки. Важливим залишається самозбереження своєї національної самобутності, що є джерелом існування української нації.

Бібліографічні посилання:

1. Пахлова С. Є. Європейські тенденції в культурній політиці України / С. Є. Пахлова // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. – № 5. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_5_10

Аксьонова Віра Ігорівна,
кандидат філософських наук,
доцент Державної льотної академії України

УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ОПТИМАЛЬНОГО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПІЛОТА ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ

Сила національної державності у здійсненні добра конкретного народу спрямована на знищення історичних форм зла, щоб еволюційно перевести стихію етногенезу в соборність націєгенезу, захищаючись від ворожих намірів чужоземців, навіть гібридно-ситуативних проявів зла, у тому числі деяких дій влади або її політиків. Добро абсолютно, хоча і зло не можна так просто знищити, лише спрямовуючи всю волю та інтелект політичної нації на його винищення, – чим також можна загальмувати кволу підтримку «світових гравців», чи поступове витіснення навіть за допомоги гуманітарної освіти, релігії, економіки.

Дуже часто за псевдо-релігійною філософією – лише воля до самого знищення, обертається на свою протилежність. У цьому полягає внутрішнє протиріччя соціокультурної діяльності – як боротьба суверенітету за виявлення національної сутності (Платон). Метафізичний сенс розумної політики добросусідства можливий лише на підставах дієвої моральності, коли в надії цивілізовані патріоти засуджують гріх пасивності у боротьбі із злом, як гріховним проявом антисупільної волі. Внутрішня безглуздість зла у соціокультурному контексті визначається тим, що є соборний первень цивілізованого націєгенезу, оскільки метафізика надії узгоджує принципи Вічносущого (добро) з європейськими (загальнолюдськими) цінностями (О. Халапсіс).

Сценарій актуалізації дій духовної еліти в тому, щоб могли держава, людина, соціум реалізувати футурологічну концептологію сенсу нашої мрії. Обрану молодими патріотами тему негайної реалізації української ідеї вважають відомі експерти соціокомунікативної надії вельми актуальною. «Метафізика європейського козакофільства» діє і через опозиційне узагальнення ідеалів і тих спільнот, що репрезентують громадський рух (Є. Борінштейн).

Головні ознаки оптимального керування в українській цивілізації, ще за прогнозом Тараса Шевченка, пов'язані з високим рівнем розвитку науки, техніки й індустрії, поступовим подоланням дегенеруючих (гібридних) зовнішніх обставин (серед них імперська політика «вовчого зуба й хвоста лисиці») (О. Алфьоров) [2, С. 3]. Для реалізації цілей керування підготовкою молодого авіатора потрібне дотримання принципу необхідної різноманітності: рівень патріотизму повинен бути не меншим, ніж різноманітність системи, якою керують. Важливий аспект ефективного управління соціальними процесами в умовах глобалізації – досягнення адекватності цих двох підсистем.

Будь-яка креаційна (штучно створена), а управлінська система – саме така система, в порівнянні з еволюційними, має суттєво більш низький рівень різноманітності (причина багатьох аварій людський фактор). Стереотипи, які довгий час гальмували досягнення національного суверенітету, також впливають на розвиток і підготовку високопрофесійних фахівців для народного господарства.

У чому суперечливість сучасної системи патріотичного виховання? Всупереч традиціям гуманітаризації професіоналізму в багатьох ВНЗ почалося дуже прагматичне відношення до підготовки молодих фахівців, тобто примітивізується стратегія проекту ноосфери, як сукупності принципово вищих ціннісних основ європейської цивілізації (П. Тейяр д'Шарден).

Особливо в роботі серед майбутніх фахівців немає відповідного розуміння необхідності збереження досвіду відродження патріотичної сутності буття, включаючи лицарський дух українського козацтва й фактичне його оперетково-фольклорне пародіювання, тобто імітація лицарства є, так чи інакше, лише відповідає імітації ноосферного проекту В. Вернадського.

Ідеалістичне розуміння політичного життя, наприклад, свідчить про складність земної структури – цілісність буття повинна бути безпечною сферою, оскільки національна ідея є всер можливостей патріотичного становлення, й у майбутній професійній діяльності впливає на правильне осмислення категорій доприродних, тому що в новій ситуації молодий авіатор часто змушений повторювати значення таких понять, як «єдність», «цілісність», «структура», з'ясовувати, у якій мірі міфологічне знання (про козацьке минуле) несе на собі реальний відбиток сучасної метафізики національної ідеї, як часу героїчної екзистенції, – доби відмови, і від духу перманентного провокування «бунту мас», і відтворення всього того, що уособлює сукупність патріотичних якостей того чи іншого аспекту націєгенезу. В освітній площині, наприклад, не прижився дух войовничого націоналізму, бо він іноді гальмує творчий початок ідеалів цивілізованого рівня громадського діалогу. Метафізичне освоєння спадку «батьків нації» (чим радикали будь-якого кольору, заважають процесу визначення європейських етносоціальних правил) виявляє ідеальну сукупність громадської відповідальності тих еліт, що критично сприйняли перманентні гасла бунтуючих особистостей (М. Бердяєв, О. Халапсіс, С. Хантінгтон).

У першу чергу, Т. Шевченка, М. Гоголя, Л. Українку чи І. Франка, як «батьків нації», завжди турбувала сама методологія власної філософії історії, що має посилювати увагу суспільства до межі часу і простору, зокрема процесу становлення цивілізованості громадян. Втім, постнекласична метафізика історії обумовлює те, що дослідження може охоплювати історико-політологічну логістику або футурологію реконструкції історії політичної думки, відкинувши в «архів» популізм чи дух літописної реконструкції романтично-просвітницької ходи. Треба спадщину духовних лідерів нації виявити в аспекті футурології, що визначає процесуальну логіку елітоутворен-

ня як «чудесний» контекст філософії історії. У цьому разі трансцендентні глибини стають оптимальним засобом розуміння субстанційного проникнення представників духовної еліти в сутність і структуру самого національного буття, що охоплює дух націєтворення в житті й долі харизматичних осіб, як ідейної глибини нашої мрії. У творчості корифеїв висвітлюється діалектика, логіка, метафізика буття, так і вплив процесів конкретної ролі історичного духу в соціокультурній динаміці.

Дискурс змагання за суверенітет держави є теж історичне тлумачення само-регулятивних особливостей переходу малоросійського етносу на шлях становлення політичної нації. Категоріальний аналіз включає волю суверенної влади і соборну цілісність патріотичних аспектів. Статуси та умови політичної нації на соціальній «горизонталі» є громадський захист істини, за швидкістю комплексного зрушення, зумовлюваність захисту європейських пріоритетів. Дух метаморфоз політичної надії, завдяки онтологічному тлумаченню навколишнього світу української політичної нації, висвітлює рівень цивілізованих умов буття – і багатозначно впливає на дух втілення Вічносущим етно-національних змін, з обґрунтуванням вільного відмовлення від стереотипів малоросіяництва тощо (В. Аксьонова, О. Алфьоров, Б. Краєвський).

Категорія метафізики надії у трансцензусі ракурсів «націєтворення» вказує на обсяг громадських норм, що відповідають цивілізаційним ідеалам власної національної освітньої політики, яка являє нажите «річчю-в-собі», за її соціокультурним усвідомленням, знімає в дихомотії «свій – інший» номінацію антагоністичної домінанти, визначає її субстанційність через монадологічне поняття «інтерсуб'єктивність» (Е. Гуссерль): найвитонченіший синтез духовних антитез включає цілісну гармонію епістемології, природи, етносу та соціуму. До розуміння екзистенціалів Вічносущого екософія, не випадково, залучає постаті ноосфери й української філософії (Т. Шевченко, М. Гоголь чи стратогемі антиросійські), щоб номінувати сучасний стан козацько-гетьманських сенсів за ознаками метафізичного відгалуження штучного розвитку інтелектуальної гри – за створеними постнекласичними правилами, через самовиявлення так званого «громадського суб'єкта», що нівелює дух проімперських нормативів.

Так, категоріальний сенс Вічносущого в метафізично-індуктивній формі тоді вже конкретизує абстрактну можливість бачити сутність «у будь-якій волосинці (речі) і кровинці, щоб був «гроб» і «перст» ... і є в тій кровинці частинка, яка до життя..., що допомагає лікареві лікувати, це її «дух» і «життєдайність», її піднесення за метафізикою історії як «вставання»..., що залишається в дітях» (В. Розанов). Шляхетна гідність зараз має екософське призначення, таким чином номінується свобода і гідність людини, з її трансцендентним націєгенезом властивостей «над – Я» (у вигляді спільного та відмінного).

За дослідницьким даними (К. К. Платонов, В. А. Пономаренко), льот-

чик нерідко витрачає на впізнання нестандартної ситуації дві третини того часу, який упізнання нестандартної (надзвичайної) її ситуації, й ухвалення рішення про її зняття він розташовує в польоті негайно для запобігання аварії (Ю. Б. Ситник, Б. Ф. Ломів, Р. Н. Макаров, В. С. Рижиков).

Бібліографічні посилання:

1. Борінштейн Є.Р. Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства/ Євген Русланович Борінштейн. Автореферат ...доктора філософських наук. Спеціальність 09.00.03 - соціальна філософія та філософія історії. Одеса. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. 2010. 34 с.; Борінштейн Є.Р. Соціокультурні особливості мовної особистості Соціальна психологія. 2004. №5. С.63-71.

2. Зернецька О. У дзеркалі комунікативних процесів. Політика і час.-2004.-№2.- С. 64-67; Інкорпорація українського козацтва до стану російського дворянства: 1782-1796 // Олександр Алфьоров. Історія України. Всеукр. газета для вчителів. 2009. №1 С. 3-6

3. Методологія екологічного синтезу. Єдність людини та природоохоронних аспектів / Киселев М. М., Крисаченко В. С., Гардашук Т. В., К.: Наук. думка, 1995. 160 с.; Краєвський Б. В. Воспитание или образование? Педагогика. 2001. №3. С. 3-14

4. Халапис А. В. Зеркало Клио: Метафизическое постижение истории. Днепропетровск: Адверта, 2017. 288 с.; Футурологія-філософія прогнозування політичного майбутнього України/Віра Аксьонова, Ігор Скловський. Соціальне прогнозування та проектування політичних ситуацій... Запоріжжя; КСК-альянс, 2012, С. 83-89

5. Экспериментально-психологические исследования в авиации и космонавтике / Под ред. Б. Ф. Ломова, К. К. Платонова. М.: Наука, 1978. 303 с.

Аксьонова Віра Ігорівна,
кандидат філософських наук,
доцент Державної льотної академії України,
Скловська Олена Іванівна,
кандидат історичних наук,
доцент Державної льотної академії України

КУЛЬТУРА ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ МОЛОДОГО ФАХІВЦЯ

«Філософія перемоги» відбиває у культурі толерантності дух патріотизму й професіоналізму, і є в Україні більш загальною когнітивною структурою в порівнянні з науками, що входять у суто педагогічний дискурс: багато в чому аналогічно відношенню емпіричного й теоретичного знання в тих європейських країнах, які прагнуть затвердити свій суверенний статус. Патріотичний дух створює культуру толерантності та деяку можливість визначеності інтуїтивних сигналів, впливає на виховання казакофільства, розв'язку оптимізації рухових операцій після впізнавання того, що трапилося. й прийняття в суспільстві системи умов для збагачення інтелектуально-теоретичних традицій. «Філософське знання» виконує функції інтерпретативної матриці

стосовно пластичних наук у футурологічному аспекті фундаментальних, у тому числі ідеалістичних теорій (О. Халапсіс) [6, С. 84-85]. Зберігається імперська традиція, що тривалий час гальмувала залучення талановитих громадян-патріотів до європейських змін, щоб вони не могли збагатити власний народ зразковими духовними цінностями. (В. Брехуненко, В. Кантор).

Перед ними ідея ноосферогенеза (В. Вернадський) розвила метафізичні й етносоціальні обрії ще більш абстрактні: «Ніщо – Буття – Існування», відбивши єдність «духовного Я» в масштабі різноманітності керуючої системи «свій-чужий-інший». Філософеми української ідеї не є лише поверхове вдосконалення історичної нації (така модель є лише за рівнем бездуховності). Дослідження «малоросійської меншовартості» заторкує також прояви суспільної життєдіяльності «нащадків великих предків», і цим вільно-невільно припинюється ступінь етносоціального й духовного становлення її державного суверенітету. Реалізація інтенцій Вічносущого не обмежує дух козакофільства, як моменту метафізики надії, і, ледве-ледве, може бути використаною при механічному фінансовому розрахунку (знищення кандидатського іспиту з філософії, або логіки, етики, естетики, риторики) є гуманітарним проявом у гібридній війні, треба зберігати соціально-гуманітарний комплекс для започаткування філософам перемоги у площині історичної ідеологічної помилки пам'яті, потрібно відновити сократівський напрямок подальших досліджень інших аспектів цієї важливої проблеми, тобто оновити рівень соціально-гуманітарної безпеки і гідності людини.

Цілісність гуманітарної природи патріотичної діяльності як екоософського виміру ознак духовної повсякденної атмосфери, є філософське обґрунтування положення про трансцендентний вплив носіїв ноосферної діяльності, виявляє сутнісні ознаки гуманітарної безпеки, на що вперше вказав В. Вернадський, як ініціатор опредметнення екоонтологічної значущості сучасної стратегії еліти проти маргінальних загроз груп впливу, що дає можливість певним чином розуміння як тактики «партії влади», так і подолання стереотипів «малоросійської меншовартості». Еволюційні засоби применшують інерцію носіїв так званої «деструкції», виявляючи цілісність цивілізованого проекту громадського суспільства (О. Халапсіс) і консенсусний статус буття історичної нації у контексті екоософського поля метафізичного дискурсу козакофільства тощо (Аристотель, Платон).

Великий Кобзар, як відомо, історично необхідність збереження пам'яті про «дух козакофільства» пов'язував з поняттям «великої родини». Так, у «Заповіті», рефлексуючи над цим поняттям, він рішучо відкидає дух вульгарного соціологізму, що відтворює «повзучу» деструкцію в «уламках» гетьманату, – людину-хохла або малороса. На цьому наголошували й інші українські корифеї: потрібно перемогти деструктивні обставини напівколонізованої дійсності, щоб створювати не «розшматування», а щось ідеальне, треба щоб завжди патріотична людина «розміщувала» перед собою взірці для поваги історичного минулого.

Культура толерантності, як знання предметного змісту оперативних образів, дозволяє філософії з'ясувати регулюючу поведінку людини (пілота) в нестандартних, зокрема аварійних ситуаціях: прийняття рішення в орієнтирах професіоналізму. Уміння чітко аналізувати ситуацію в аспекті патріотизму, впливає на всі способи спостереження (і самоспостереження) майбутнього льотчика; курсант тоді легко може сприймати і досвід культури, і сигнали інформаційного поля (символи, знаки, значення) (О. Халапсіс). За екологічно-еволюційною суттю метафізики історії цивілізований патріот сприймає й антонімічність, і сигнали європейської цивілізації (повинна вчасно розкрити особливості розвитку екзистенціальних станів) в етносоціальних онтологемах.

Перехід до іншої футурологічної духовної площини у формі навчання є дух соборності, відбивши необхідність «закона єдності й боротьби протилежностей», також моральної екзистенції – закону любові, «любові до ближнього», до фахівця-носія ознак «історичного етно – і нациогенезу». (Г. Сковорода, М. Гоголь, І. Франко, Т. Шевченко). Метафізика перемоги політичної нації – прогнозований засіб футурології, як орієнтир виживання, навіть під час інформаційного посилення негативізмів етносоціальної «деструкції», тобто руйнівних наслідків зовнішньої або внутрішньої політики, що значно зіпсує сучасну атмосферу соціокультурного буття. Високоякісна теоретична підготовка майбутніх авіаторів, підкріплена роботою на тренажері, або в інших формах підготовки до майбутньої спеціальності «оператора складних систем керування», призводить до злагодженої й чіткої роботи екіпажа й літака, за надзвичайної ситуації тощо. Це ставить таке надзавдання, що пов'язане з перетворенням «варварських проявів» – масового політичного неучтва, оскільки перед нащадками Великого Кобзаря професіоналізм з'являється як в проявах цивільного етнічного відродження, так і чітко поставленою метою в процесі пошуку сенсу буття. Але чи можливо таке «надзавдання» для історичного народу, який протягом століть авторитарні й тоталітарні правителі позбавляли свободи існування? «Вогнем і мечем» перетворювали в безлику «сіру» біомасу, що позбавлена досить чіткого виявлення індивідуальної моральності й суспільних і етносоціальних особливостей, рішення про необхідні дії ускладнюються тим, що ці ситуації різноманітні. «Гібридний» характер протистояння з «великоросами» виявив духовну незгодженість між рівнем патріотизму й професіоналізму, що викликає формування ряду суперечливих гіпотез про його причини. (В. Аксьонова, А. Алфьоров, В. Кізіма, О. Шморгун, О. Халапсіс). Патріотизм – риса підготовки будь-якого молодого фахівця, виступає синонімом толерантної еволюції поняття «українського націоналізму», через професійну культуру ці цивільні почуття несуть не загрози, а стабільність. Певний філософсько-соціологічний зміст є у самому змісті соціокультурної динаміки, як перехід від апології «перманентного бунтарства» до європейського типу загальнонаціонального діалогу, громада тоді загострює увагу інтелектуального кола елі-

ти, як правило, на футурологічний зміст соборності.

Цивілізація європейського типу не може миритися з стереотипами політичної дикості й варварства, тому що їх збереження в історичній пам'яті принижує гідність цивілізованих захисників рідного краю: «нервує» (стресові ситуації) громаду; породжуючи хаос і збій системи громадського порядку; а сигнали небезпеки, як правило, кволо реанімують архетипи «колективного несвідомого» (можуть бути дуже багатозначні). Різні електоральні ситуації часто відображаються зовні подібними сигналами на Сході, і навпаки, потрібне вміння чітко і логічно аналізувати, включаючи навички власної інтуїції, внаслідок гуманітарного освоєння впливу культури толерантності на людину.

Бібліографічні посилання:

1. Аксьонова В.І. Міжкультурна комунікація як атрибут соціокультурної життєдіяльності суспільства. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Зб. наук. пр. за ред. проф. В. Г. Воронкової Запоріжжя: Вид-во ЗДІА. 2011. Вип.45. С. 128-141.
2. Аристотель. Политика / Аристотель; пер. с древнегреч. Сочинская В.4-х т. М.: Мысль. 1983. Т 4. С. 375-644. (Философское наследие); Платон. Диалоги / Пер. с древнегреч. Сост., и авт. вступит. статьи А. Ф. Лосев. Авт. примеч. А.А.Тахо-Годи.-М.: Мысль, 1986.-607с.- (Филос. наследие); Розанов В. От чего не удался памятник Гоголю? Сочинения. М: Советская Россия, 1990. С. 345-351
3. «Братня» навала. Війни Росії проти України/В. Брехуненко, В. Ковальчук та ін. К.: Бізнесполіграф, 2016. 248 с.
4. Боринштейн Е.Р. Самореализация личности в трансформирующемся украинском обществе. Перспективы. 2005. № 3. С 102-107.
5. Вернадський В. И. Украинский вопрос и русское общество Родина. 1990. №4 С. 90-95; Кантор В. К. Западничество как проблема «русского пути» Вопросы философии 1993. №4. С. 24-34; Кізіма В. Ідея та принципи постнекласичної освіти Вища освіта України. 2003. №2. С. 20-30; Рижиков В. С. Шляхи вирішення зменшення аварійності функціонування транспортної системи. Наукові праці академії КЛА НАУ.2006.Вип XI С557-569.; Рижиков В.С. Формирование духовности профессионала в системе профессиональной подготовки операторов особо сложных систем. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми: Наук.зб. за ред. С.С.Ярмакова К,2007. С.184-186.
6. Халапсис А. В. Постнеклассическая метафизика истории. Днепропетровск: Инновация, 2008. 278 с.; Халапсис А. В. Зеркало Клио: Метафизическое постижение истории. Днепропетровск: Адверта, 2017. 288 с.; Скловський І. З., Скловська О. І. Клерикальний фактор і його вплив на сутнісно-політичні змагання України, Політичний вісник. Минуле і сучасність. К. : Київський держ. ун-т, 1993. Част. II С. 12-15.

Александрова Віра Василівна,
викладач Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

На сучасному етапі розвитку інформаційних і комунікаційних технологій значно підвищилися вимоги до професійної компетенції майбутніх фахівців. Поряд з професійно-діловими від них все частіше вимагають соціально-орієнтовані якості, такі як:

- постійне підвищення кваліфікації на основі більш тісного взаємозв'язку суміжних професій;
- вміння приймати рішення самостійно і мобільно;
- володіння мовною культурою;
- професійна інформованість, навчання впродовж життя [1, с.147].

Необхідність отримання своєчасної професійної інформації з оригінальних зарубіжних джерел, у тому числі й через Інтернет та безпосередньо в ході зустрічей, семінарів, конференцій із зарубіжними партнерами, вимагає практичного володіння іноземною мовою для майбутніх фахівців.

Мета нашої роботи: довести, що навчально-дослідна робота студентів з англійської мови сприяє підвищенню професійної компетенції майбутніх фахівців.

Прикладна спрямованість іноземної мови не тільки стимулює прагнення студентів до оволодіння практичними комунікативними мовними навичками іноземною мовою, а й дозволяє в ході навчально-виховного процесу формувати у них деякі вищезазначені соціально-орієнтовані якості, необхідні для майбутньої професійної діяльності.

Одним з найбільш ефективних способів моделювання ситуацій майбутньої професійної діяльності в умовах немовного навчального закладу можна розглядати навчально-дослідну роботу студентів, особливе місце в якій відводиться організації та проведенню студентських конференцій іноземною мовою.

Підготовка таких конференцій мобілізує творчий потенціал студентів, сприяє формуванню умінь і навичок роботи в колективі, вдосконаленню комунікативних навичок і розвитку співробітництва між викладачами та студентами, а також прояву більшої самостійності й ініціативи студентів.

Традиційною формою організації навчально-дослідної роботи у ВНЗ є підготовка невеликих доповідей і повідомлень іноземною мовою реферативно-оглядового характеру на базі зарубіжних джерел.

Однак досвід участі в міжнародних конференціях і семінарах дозволив виокремити ряд сучасних тенденцій в їх організації. Серед них можна назвати такі:

- виклад інформації повідомлень у вигляді тез;
- представлення результатів досліджень у вигляді схем, таблиць, діаграм з їх подальшою аргументацією;
- використання презентацій для проведення дискусій з тематики досліджень, що вимагає від учасників як мовленнєвих умінь, так і культури спілкування;
- проведення вступних пленарних виступів з метою створення загальної комунікативної установки на сприйняття наступних доповідей.

На основі цих спостережень був розроблений інший підхід до організації навчально-дослідної роботи студентів, який потребує перейти від підготовки традиційних рефератів за фахом до оформлення виступів з урахуванням ситуацій професійно-комунікативної діяльності майбутніх фахівців [2, с.12].

Студентам було запропоновано:

- підготувати короткі тези за матеріалами зарубіжних досліджень у відповідних професійних областях;
- оформити тези доповіді з презентацією по спеціальній тематиці;
- організувати невелику дискусію по представлених доповідях;
- підготувати тези своїх виступів відповідно до міжнародних стандартів для публікації, наприклад, в електронному збірнику матеріалів конференції;
- підготувати власні проекти на основі прочитаних оригінальних джерел і представити їх у вигляді схем [3, с.45-50].

Перший досвід використання таких форм у навчально-дослідній роботі студентів показав підвищення інтересу до змісту професійної інформації, значне зростання самостійності і прояв ініціативи студентів у процесі підготовки власних проектів, а також помітне зростання мовної активності студентської аудиторії в ході конференції (наприклад, питання, уточнення, дискусія).

Усі заняття з розвитку самостійності і навичок роботи з фаховою інформацією були спрямовані на навчання студентів самостійно мислити, ставити перед собою професійні проблеми, прогнозувати їх результат і знаходити різні варіанти практичних рішень.

Основною метою розвитку самостійної роботи студентів стає просте запам'ятовування і відтворення інформаційних знань, отриманих у процесі читання, а розвиток умінь практичного застосування цих знань полягає в реалізації власної (самостійної) ідеї проекту.

Досягненню цієї мети сприяла педагогічна технологія, орієнтована на системно-діяльнісний підхід, який забезпечує логічну і чітку послідовність виконання дій:

- пошукове читання (читання різних статей з метою визначення теми власного проекту);

- переглядове читання (з метою відбору фактологічного матеріалу;
- ознайомче читання (для накопичення професійних знань з обраної тематики);
- вивчаюче читання відібраної інформації (з метою точного, повного й адекватного розуміння прочитаного;
- глибший аналіз, переробка та обробка інформації на основі власної інтерпретації, її вербальне і графічне зображення у вигляді схем, діаграм, таблиць і т. д.;
- виклад власного проекту з точки зору можливого практичного застосування у професійній сфері;
- подальша робота по оволодінню елементами мовної культури в ході представлення свого проекту і розвиток комунікативних навичок спілкування іноземною мовою.

Вважаємо за потрібне підкреслити, що завдання викладача під час організації навчально-дослідної роботи студентів у процесі підготовки студентських конференцій не може обмежуватися управлінням роботою лише окремих студентів. У цьому плані перспективним представляється розробка цілеспрямованої системи дій по сприйняттю професійної інформації студентською аудиторією.

Бібліографічні посилання:

1. Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи / за ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. Київ, 2003. 680 с.
2. Друкер Л. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке: Учебное пособие. Москва: Издательский дом Вильямс, 2000. 352 с.
3. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка. Методист, 2007. № 2. С. 45-50.

Бакало Вікторія Олександрівна,
курсант, Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
Науковий керівник:
Головіна Ольга Володимирівна,
кандидат історичних наук, доцент,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

**ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЖІНОК В ПІДРОЗДІЛАХ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ**

Демократизація та гуманізація сучасного українського суспільства передбачає орієнтацію держави на встановлення єдиних загальнолюдських принципів і стандартів, на засади, що є важливими для всього світового спів-

товариства. Одним із найвагоміших загальнолюдських принципів є принцип рівності – визнання того, що всі люди є рівними між собою незалежно від будь-яких особливостей. Однією з таких визначних особливостей людини є стать. Та іноді ця особливість стає перешкодою до реалізації особою своїх прав, руйнівною у процесі реалізації принципу рівності основних прав та свобод людини. Останнім часом у всіх сферах життєдіяльності людини зростає актуальність питань, пов'язаних із гендерною рівністю [4].

Одним із важливих завдань є забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, а відтак й викорінення усіх форм соціостатевої дискримінації. За своїм призначенням гендер направлений на справедливе визначення міри свободи двох суб'єктів суспільства: чоловіків та жінок, їхнього статусу [5]. Жінки почали працювати в поліції трохи більше ніж сто років тому. За цей час поліціантки проявили себе як кваліфіковані співробітниця, які не гірше за чоловіків захищають правопорядок. Але й сьогодні, в XXI сторіччі, жінки у поліції досі стикаються із дискримінацією.

Поява терміна «гендер» дала змогу чіткіше виокремити соціальний аспект статевого поділу суспільства, не вдаватися при цьому в розмірковування про природну відмінність чи відсутність такої між особами різної статі, а отже, говорити про «гендерну рівність», а не «статеву рівність» чи «рівність між статями». Для комплексного розв'язання проблеми необхідно розуміння значення гендерної проблематики у процесі соціальних трансформацій суспільства, зокрема, трансформацій статусу обох статей та створення суспільства гендерної рівності та справедливості щодо відносин між жінкою та чоловіком, дослідження гендеру як соціально-культурного конструкту.

У найбільш загальному розумінні поняття «гендер» означає сукупність соціальних та культурних норм, які суспільство приписує виконувати людям в залежності від їх біологічної статі. Не біологічна стать, а соціокультурні норми визначають, в результаті, психологічні якості, моделі поведінки, види діяльності, професії жінок та чоловіків. Гендер конструюється суспільством як соціальні фемінінні та маскулініні характеристики, що визначають стан та роль жінок та чоловіків та суспільстві та його інститутах (сім'ї, політичній структурі, економіці, культурі, освіті та ін.) [2].

Процеси становлення гендерного паритету як складової державної політики викликали не тільки необхідність окремого вивчення стану дотримання прав жінок у правоохоронних органах, але й розробки відповідних заходів попередження порушення їх прав. Такі превентивні заходи, у свою чергу, потребують чіткого уявлення щодо проблем універсального характеру, притаманних для більшості поліцейських інституцій, в яких працюють жінки [3, 6].

Впровадження та забезпечення гендерної рівності є однією з ключових умов демократичного розвитку суспільства. Саме тому світове співтовариство через Організацію Об'єднаних Націй, інші міжнародні інституції так багато уваги приділяють цій проблемі. У чинному законодавстві України термін «гендерна рівність» вперше з'явився у 2001 р., проте й сьогодні є усі підстави

стверджувати, що ефективного механізму впровадження і забезпечення гендерної рівності так і не створено. Однією з причин такої ситуації є те, що ідея гендерної рівності, термін «гендер», і досі залишається не до кінця визначеним у законодавстві, юридичній науці та освіті. Тому питання визначення юридичних понять та правового механізму забезпечення гендерної рівності, його вдосконалення видається актуальним і своєчасним.

У сучасних соціальних та гуманітарних дослідженнях гендер немає єдиного універсального визначення: як вкрай складний феномен, гендер являє собою сукупність та переплетення взаємовідносин і процесів у соціальному житті. Зазначена проблематика потребує постійної уваги з боку науковців, фахівців у галузі правових та соціально-гуманітарних знань. Наявні на сьогоднішній день дослідження у цій галузі не приділяють суттєвої уваги питанням теорії і практики гендерної рівності та недискримінації в умовах євроінтеграції, конституційної та адміністративної реформи. Доцільним є пошук нового вектора у правовому і науковому розумінні значення принципів гендерної рівності, зокрема в діяльності органів публічної влади та Національної поліції України.

Наразі можна констатувати, що незважаючи на кроки у напрямку унормування цих складних аспектів суспільного буття, у суспільній свідомості наявні численні стереотипи та відсутність ідеї гендерної рівності як обов'язкової складової ефективного, динамічного і демократичного розвитку українського суспільства. Гендерна рівність і далі сприймається частиною представників органів влади як щось таке, що нав'язується міжнародними інституціями і актами, але чуже, зайве і непотрібне для українських реалій [5].

Таким чином, можна стверджувати, що національні дослідження гендерних ролей і практик в поліції є та залишаються гостро актуальними, що допоможе робити обґрунтовані висновки щодо стану рівності жінок та чоловіків у Національній поліції України, здійснювати прогнозування та забезпечити демократичні зміни.

Бібліографічні посилання:

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 // ВВР України. – 2005. – № 52. – Ст. 561.
2. Андрусак І. П. Правові механізми забезпечення гендерної рівності в Україні / І. П. Андрусак // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Юридичні науки. – 2014. – № 807. – С. 197–201.
3. Жінки в поліції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://noborders.org.ua/zhinki-v-politsiyi/>
4. Крочук М. І. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності / М. І. Крочук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. пр., 2011. – № 4. – С. 464–471. – Режим доступу: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/04_2011/11kmizpr.pdf
5. Орлова О. О Гендерні аспекти у формуванні іміджу поліцейського в Україні /

О. О. Орлова // Науковий вісник ДДУВС : зб. наук. пр., 2017. – № 2. – С. 45–51. – Режим доступу: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/201/1/8.pdf>

6. Права жінок правоохоронців та політика гендерної рівності, досвід інших країн у вітчизняному контексті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://helsinki.org.ua/articles/prava-zhinok-pravoohorontsiv-ta-polityka-hendernoji-rivnosti-dosvid-inshyh-krajin-u-vitchyznyanomu-konteksti/>

Бассам Дергхам (Ліван),
студент Університету митної справи та фінансів,
Перинець Катерина Юріївна,
кандидат філологічних наук,
доцент Університету митної справи та фінансів

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЗНАВСТВО У СУЧАСНІЙ МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Швидкій та продуктивній культурно-мовній адаптації іноземця в незнайомій країні багато в чому сприяють країнознавчі знання, отримані зі спеціального розділу «Лінгвокраїнознавство». Лінгвокраїнознавство як окремий напрям мовознавства сформувався у 90-ті роки ХХ століття. Теоретичною та практичною платформою цього підходу стали праці Є. М. Верещагіна, В. Г. Костомарова, Є. І. Пассова, Л. С. Крючкової та ін. Включення лінгвокраїнознавчих аспектів в курс викладання української мови як іноземної спирається на роботи А. А. Бронської, Ю. М. Галки, І. Кметь, Б. Сокіла тощо.

Подібні дослідження підтверджують, що лінгвокраїнознавство базується на своєрідній синергії мови і культури, коли «мова виступає як засіб пізнання національної культури, <...> а національна культура розглядається як неодмінна умова адекватного, повного оволодіння <...> мовою» [2, с. 62]. Закономірно, що сам предмет і об'єкт лінгвокраїнознавства може розглядатися крізь лінгвістичну, лінгводидактичну, соціолінгвістичну, культурологічну, етнопсихологічну призму, акцентуючи на складність і багатогранність досліджуваного феномена. У будь-якому випадку, кожна наукова галузь привносить у розуміння цієї дисципліни різні аспекти, які повинні враховуватися. На наш погляд, саме лінгвокраїнознавча інформація, залучаючи культурологічні, географічні, економічні, соціально-політичні, історичні знання, відображає національно-культурну специфіку мови, що вивчається іноземцем.

Одним із найбільш складних аспектів лінгвокраїнознавства є знайомство з безеквівалентною лексикою, що включає історизми, фольклорні словосполучення, неологізми і т.п. Невичерпним джерелом безеквівалентної лексики служать назви топонімічних об'єктів, що вимагають ономастичних коментарів. Особливий практичний інтерес для студентів становлять такі топонімічні об'єкти, які входять в регіональну культурну парадигму. Іноземцям для успішної соціокультурної і комунікативної адаптації необхідно, в першу чер-

гу, познайомитися з тим регіоном і містом, обраними ними для навчання і тимчасового місця проживання. Тому подібний підхід реалізує можливість репрезентації студентам образу всієї країни через її частину – область, край, місто. З іншого боку, поглиблення в регіональну культуру посилює інтерес до загальної країнознавчої інформації, а також сприяє подоланню деяких помилкових стереотипів, з якими, як правило, знайомі іноземці.

Одним із розділів «Лінгвокраїнознавство» для іноземців, що навчаються на території України, зокрема в Дніпрі, є знайомство з назвами конкретних топонімів (ойконімів, гідронімів, урбанонімів тощо). Занурення у сферу етимології даних найменувань стане важливою складовою навчального процесу, що відкриває для іноземця не тільки певні граматичні закони мови, а й специфіку репрезентації моделі світу носіями даної культури.

Включення основних назв урбанонімів, гідронімів або оронімів має відбутися на початковому етапі навчання. Подібна методична стратегія дозволить студентам засвоїти не тільки необхідну групу еквівалентних лексичних одиниць (країна, місто, вулиця, річка і т. п.), але й певний словник безеквівалентної лексики, необхідний іноземцю для успішної просторової адаптації. Потрібно пам'ятати про критерії відбору таких текстів: «автентичність (продукується в середовищі, мова якого вивчається); країнознавчу насиченість (обсяг лінгвокраїнознавчих відомостей у тексті); актуальність (сучасне та актуальне для студента інформативне наповнення); типовість (систематичне відтворення в типових комунікативних ситуаціях)» [1].

Досвід показує, що такий алгоритм репрезентації топонімів сприяє більш швидкому засвоєнню нових назв, а також посилює інтерес до назв інших міських об'єктів. Як приклад, можна навести невеликі фрагменти текстів, лексика в яких розташована за концентричним принципом:

1. *Це місто. Ось проспект. Тут знаходяться музей, університет, академія, лікарня, театр, банк, гуртожиток та вокзал.*

2. *Це місто Дніпро. Ось проспект Дмитра Яворницького. Тут знаходяться Історичний музей імені Дмитра Яворницького, Дніпровський національний університет, Дніпропетровська медична академія, Дніпропетровська лікарня імені Мечникова, Театр опери і балету, банк «Приватбанк», студентський гуртожиток та залізничний вокзал.*

Подібні тексти на початковому етапі навчання української мови як іноземної сприяє поступовому відпрацюванню як еквівалентної, так і безеквівалентної лексики, необхідної іноземцю в умовах перебування в незнайомому місті. Крім того, даний матеріал є яскравим зразком словотворення: *історія – історичний, нація – національний, медицина – медичний, студент – студентський, дорога – дорожній* тощо. Важливою умовою роботи над даною лексикою є залучення демонстраційних матеріалів – карти міста, фотографій, міських листівок, що полегшують процес запам'ятовування.

На просунутому етапі навчання курс «Лінгвокраїнознавство» збагачується більш ємним текстовим матеріалом, що репрезентує конкретні геогра-

фічні, історичні та культурологічні факти. До такої роботи «підключаються» адаптовані тексти з художньої літератури чи перегляд навчальних відеофільмів. Ще одним важливим аспектом знайомства іноземців з міською культурою та історією є відвідування музеїв, виставок, театральних постановок.

Включення подібних текстів та завдань полегшує запам'ятовування та відпрацювання граматичного матеріалу, урізноманітнює та пожвавлює навчальний процес. Таким чином, лінгвокраїнознавчі знання сприяють більш швидкій адаптації іноземця в іномовному оточенні та вдосконаленню навичок комунікації.

Бібліографічні посилання:

1. Галка Ю. М. Викладання української мови як іноземної у лінгвокраїнознавчому аспекті [Електронний ресурс] / Ю. М. Галка // Національний технічний університет України «КПІ». Режим доступу: [//http://kmp.fl.kpi.ua/uk/node/45](http://kmp.fl.kpi.ua/uk/node/45) [Дата звернення: 22.02.2019].
2. Крючкова Л. С. Практическая методика обучения русскому языку как иностранному: учеб. пособие / Л. С. Крючкова, Н. В. Мощинская. 2-е изд. М.: Флинта: Наука, 2011. 480 с.

Берестень Юрій Володимирович,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

ПАТРІОТИЗМ ТА ПРАВОВА ДЕРЖАВА

Як відомо, проблема аналітичного осмислення та теоретичної інтерпретації феномену патріотизму є одним з актуальних питань наукового дискурсу, що має місце в сучасному полідисциплінарному діалозі гуманітарних дисциплін, які всебічно вивчають різноманітні особливості громадського життя, колективної свідомості модерного українського суспільства.

Останнім часом в експертному науковому середовищі спостерігається експонентне зростання уваги до комплексного вивчення даного аспекту буття українського суспільства, що пов'язано, насамперед, з нагальними суспільно-політичними реаліями життя української держави, поява яких детермінована цілою низкою суспільно-політичних подій та викликів сучасної історії країни: Революції Гідності, анексією Російською Федерацією Криму, ескалацією військового конфлікту на Донбасі, реальною перманентною загрозою втрати територіальної цілісності та державного суверенітету країни.

Нові суспільно-політичні умови існування сучасної української держави висунули на перший план проблему консолідації українського суспільства навколо ідеологічно значимих домінант колективної свідомості, зокрема українського державного патріотизму, який зазвичай розглядається як своєрідна антитеза та контрверсивна протилежність патріотизму радянському, що

ґрунтувався на власних ціннісних уявленнях про систему політичної організації влади й соціально-економічного устрою країни.

Насамперед, поняття патріотизму відображає здатність особистості до соціальної адаптації в суспільстві, засвоєнні нормативних та соціокультурних традицій соціуму, любов до Батьківщини, почуття відповідальності за її долю, готовність та здатність служити її інтересам, сприяння її успіхам у сферах внутрішнього життя та на міжнародній арені [3, с.251]. Варто звернути уваги на ту обставину, що дослідники здебільшого інтерпретуються категорію «патріотизм» у ціннісному контексті, тлумачачи його як соціально значущий компонент суспільної свідомості, що консолідує суспільство на засновках загального уявлення про спільне минуле, мовну та етнонаціональну спорідненість й ідентичність. Варто наголосити на тому, що змістовний аналіз особливостей структури суспільної свідомості соціуму здебільшого провадиться в конкретно-історичному вимірі, коли науковцями беруться до уваги особливості певної історичної доби й властиві їй уявлення про домінуючі колективні цінності спільноти: Батьківщину, рідну землю, мову, спільність історичної долі та переживань подій історичного минулого, що формують відчуття колективізму та національної спорідненості.

Одночасно важливим компонентом суспільної свідомості, в межах якої відбувається формування патріотичних відчуттів, є усвідомлення соціумом власної історичної державницької традиції, в межах якої формується переконання в його історичній значущості, яка зумовлює підтримку громадянами соціокультурних традицій й політичних інститутів чинної влади. Ототожнення людини з конкретною нацією як сукупністю людей з спільною Вітчизною, мовою та культурою, безперечно, сприяє формуванню національної ідентичності, яка визначає засади патріотизму [1, с.168].

У сучасному громадському та повсякденному житті за радянською історіографічною суспільствознавчою традицією український патріотизм часто плутають з націоналізмом, що назагал є результатом маніпулятивних ідеологічних спекуляцій та свідомих політичних перекручень. Не вдаючись в змістовний історіософський аналіз ретроспективи даної проблеми, відзначимо, що на наш погляд різниця між даними поняттями полягає у тому, що націоналізм розглядає народи та нації як реальні і чітко окреслені цілісності, що базуються на визнанні виключної ролі та місця окремої нації чи народу в процесі утворення та формування держави, становлення її соціальних та політичних інституцій. Патріотизм, на противагу, націоналізмові, – здебільшого є психоемоційним відчуттям громадянина, яке характеризується належністю до певної місцевості, схильністю до певного способу життя, гуманного та доброзичливого ставлення до представників національних меншин, які розглядаються як рівноправні суб'єкти політичного процесу та економічної діяльності, що мають власне притаманне виключно їм соціокультурне обличчя, проте рівні права та обов'язки перед законом, що й представники титульної нації. У своїй ідеологічній доктрині патріотизм не містить домінують

ного концепту, що ґрунтується на ідеї привілейованого або панівного становища титульної нації, яка подавляє або принижує національні права та гідність представників національних меншин, створюючи умови для їх поступової асиміляції.

Зрозуміло, що патріотизм на різних етапах становлення державного та соціального організму української держави виступав та виступає в різних суспільно-політичних змістах, організаційних формах та іпостасях, віддзеркалюючи конкретно історичні умови, суспільно-політичні особливості, соціально-економічні обставини розвитку державних та соціальних інституцій.

Як провідний компонент політичної свідомості патріотизм завжди має психоемоційне забарвлення, яке детерміноване чуттєво-емоційним сприйняттям та реакцією соціуму на успішність розв'язання вагомих економічних, соціальних та суспільно-політичних проблем державного устрою, господарської системи, наявністю гордості за визначальні соціально-економічні, соціокультурні здобутки власної країни, які наочно окреслюють її місце серед держав регіону та світу.

Патріотизм, як певна державна ідеологія, завжди переломлюється через призму соціальних, політичних та економічних інтересів різних соціальних прошарків суспільства, кожен з яких по-своєму тлумачить його визначальні принципи й доктринальні постулати, виходячи з пріоритетних суспільно-політичних завдань та цілей державного будівництва та розвитку. У даному відношенні вкрай важливо, з точки зору нагальних політичних завдань та державницьких інтересів країни, є те, аби патріотизм не перетворився на сталий інструмент політичного маніпулювання соціумом, який розпалює громадянське протистояння на ґрунті контраверсивних суспільних уявлень про спільне історичне минуле, протиставляє різні соціальні групи населення, провокуючи чисельні політичні та етнонаціональні конфлікти, що дестабілізують внутрішню політичну ситуацію в країні.

Зняти нагальну загрозу розростання даних деструктивних явищ соціальної ентропії, що мають місце в сучасному українському соціумі, може, на наш погляд, лише правова держава як політична та правова інституція, що створює належні законодавчі умови для забезпечення прав та свобод громадян, зокрема ефективно захищаючи громадянські та етнокультурні права меншості від можливого політичного диктату й свавілля з боку більшості, нівелюючи причини соціокультурного протистояння між рідними моделями та варіаціями етнонаціональної ідентичності, ліквідуючи наявні засади ідеологічної війни контрверсивних інтерпретацій «історичної пам'яті», які презентовані різними етнокультурними спільнотами в середині країни.

Правова держава в даному випадку виступає гарантом збереження етнокультурних традицій меншості, надаючи можливість вирішувати наявні соціокультурні розбіжності в законодавчому полі, гарантуючи збереження етносоціокультурних відмінностей в освітній, мовній, культурній та політичній царині. Такі підходи до формування нормативних засад національної

політики створюють надійні запобіжники щодо відцентрованих сепаратистських рухів та тенденцій в сучасному суспільстві.

У багатонаціональній державі, яка знаходиться в процесі еволюційної розбудови власного політичного організму та державницьких інституцій, як наприклад в Україні, патріотизм не може виступати в якості засадничої ідеології виключно титульної нації, що, безумовно, буде сприяти його переродженню в агресивний націоналізм, який може мати негативні, а іноді просто деструктивні та руйнівні наслідки для подальшого процесу державотворення, зумовлюючи масштабний розкол суспільства на підставі наявності різних етнокультурних ідентичностей, які активно протиставляються одна одній в результаті політичної боротьби регіональних еліт, знаходячи щедру підтримку та матеріальне підживлення своїх відцентрованих прагнень з-за кордону.

Правова держава, намагаючись врегулювати складну систему міжнаціональних відносин, повинна визначати свої дії лише в правових формах на підставі конституції та законів України. При цьому законодавча база повинна формуватися на підставах громадянського консенсусу, враховуючи інтереси всього українського суспільства, а не його окремих політичних, соціальних чи етнокультурних груп та спільнот. Така форма організації правового поля буде пріятти усуненню політичного протистояння, формуванню й налагодженню конструктивного політичного діалогу між різними групами еліт та населення українського суспільства, унеможливаючи ескалацію політичного протистояння, що може трансформуватися у військовий конфлікт з чисельними жертвами, тотальною руйнацією господарської системи. Гарантії прав та свобод для всіх громадян сучасної України повинні стати основою для формування домінантних рис та особливостей національної ідентичності громадян країни.

На даному етапі становлення правової держави в Україні одним з пріоритетних завдань її політичної стратегії є сприяння формуванню національної ідентичності та самосвідомості громадян країни, яка відображає належність громадянина до певного соціоісторичного організму, включаючи в себе представників різних націй та етносів, які, проживаючи на одній спільній території, в прямий або опосередкований спосіб беруть участь в державотворчих процесах.

На нашу думку засади законодавчої політики сучасної української держави повинні ґрунтуватися на чіткому усвідомленні поліетнічного характеру модерної української нації, яке виключає будь-які форми та дискримінації за національною ознакою, що безумовно буде сприяти зміцненню підвалин державного будівництва, нівелюванню наявних політичних протиріч, викликаних певними соціокультурними відмінностями між різними групами населення країни.

У свою чергу, ідея правової держави полягає у визнанні громадянами верховенства закону, формування функціональної правосвідомості, підпорядкуванню інтересам більшості. Дане положення суголосне з тезою відомо-

го англійського мислителя Джона Локка про те, що «кожна людина, давши згоду разом з іншими утворити єдиний політичний організм, підпорядковані одному уряду, бере на себе перед кожним членом даного співтовариства зобов'язання підпорядковуватися рішенню більшості та вважати його остаточним» [2, с. 318].

Саме ідея мирного співіснування різних національних та етнічних громад в межах єдиного цілісного державного організму української держави повинна перетворитись на один з базових компонентів законодавчої політики правової української держави.

Варто відзначити, що політичні події 2014 року наочно продемонстрували наявність серед громадян різних соціальних та етнічних груп України уявлення про спільну історичну Батьківщину, яку вони прагнули захистити, ставши на перешкоді деструктивним процесам регіонального сепаратизму, що був спричинений зовнішньополітичним впливом агресивної експансіоністської політики політичної еліти Російської Федерації, яка поставила за свою мету реставрацію пострадянського простору в межах одного політичного утворення.

На наш погляд, досліджуючи складну та підчас суперечливу громадсько-політичну траєкторію розвитку сучасної української держави, є достатні підстави стверджувати про те, що в Україні відбувається завершення процесу формування власної національної ідентичності, яка об'єднує всіх громадян, незалежно від національної, релігійної та мовної приналежності в одну політичну націю, яка має спільний історичний досвід, автентичні соціально-економічні, соціокультурні потреби, політичні інтереси та конкретні здобутки в царині державотворення. Правова держава в даному відношенні покликана сприяти зміцненню даних тенденцій, наповнюючи їх реальним змістом, забезпечуючи належним правовим захистом та підтримкою з урахуванням соціокультурних та національних відмінностей, підкреслюючи рівність всіх громадян перед законом.

На сучасному етапі державного будівництва патріотизм перетворився на мобілізаційну та консолідуючу ідеологічну силу, яка виявилась спроможною не тільки об'єднати громадян на підставі спільних державотворчих цінностей та орієнтирів, але організувати масштабний волонтерський та мілітарний рух, що ставив за мету військовий захист державної цілісності й суверенітету, національної самобутності всіх націй та етносів, які проживають на теренах України, руйнуючи усталені міфи про відсутність єдиної української нації, що охоплює різні етнічні групи та спільноти населення України.

Варто відзначити той факт, що державний патріотизм ґрунтується на правових засадах, покладених в основу концепту правової держави: поваги до етнокультурних й етносоціальних прав націй та етносів, які проживають разом з титульною українською нацією на одній території, врахування їх специфічних рис, соціокультурних традицій й історичних здобутків при визначенні пріоритетів державної політики в освітній, мовній, культурній, со-

ціальній сферах. Державний патріотизм перетворюється на дієвий інструмент та невід'ємну складову потужної державної ідеології, яка спрямована на формування спільної нації, тільки за умови змістовного закріплення прав та свобод громадян у межах добре функціонуючої правової держави, яка на підставі підпорядкування закону сприяє об'єднанню та консолідації громадян навколо ідеї захисту національного суверенітету та державної незалежності, боротьби за гідне життя, подальшу розбудову демократичних інституцій громадянського суспільства та правової держави. Він виступає як складова частина політичною свідомості суспільства та його громадян, що орієнтована на послідовну реалізацію політичних принципів та доктринальних засад, які забезпечують самостійність української держави як політичного утворення, рівність всіх громадян перед законом, незалежно від етнічного походження, расової належності та віросповідання.

Патріотичні почуття у складних, екстремальних та доленосних для Батьківщини зовнішньополітичних обставинах єднають людей, спонукають ставити суспільне вище за особисте, мінімізуючи особистісний егоїзм, працюючи над практичним втіленням у життя концепту правової держави як єдиного гаранту захисту громадянських права та свобод.

Бібліографічні посилання:

1. Гобозов И.А. Социальная философия: учебный словарь. – М.: Академический проект, 2008. – 367 с.
2. Локк Д. Сочинение в трех томах. Том 3. – М.: Издательство «Мысль», 1989. – 669 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Генеза, 1997. – 400 с.

Бесчетвертна Влада Сергіївна,
студентка Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,
Літвінов Юрій Ігоревич,
кандидат технічних наук,
асистент кафедри прикладної економіки,
підприємництва та публічного управління
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

**ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
В КОНТЕКСТІ СУДОВИХ РЕФОРМ ПЕРІОДУ ГЕТЬМАНАТУ
СКОРОПАДСЬКОГО ТА СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ**

Революційна доба на початку ХХ століття характеризувалась потужною реформою у політико-правовій моделі державотворення. Зміни стосувались, насамперед, підходів до створення Української Держави, зокрема у проведенні реформи у судовій гілці влади. Часовий лаг початку ХХІ століття знаменуєть-

ся потужними реформами, не є виключенням і зміни у судовій системі. Отже, цікавим є питання пошуку схожих реформ у судовій гілці влади і наслідків їх впровадження для розбудови громадянського суспільства.

Проаналізуємо основні напрями реформ під час доби 1918-го року, при правлінні найсуперечливішої постаті Української революції Скоропадського. Реформи судової гілки влади в період Гетьманату почалися з Генерального суду – найвищої судової установи. Основні трансформації ґрунтувались на нових повноваженнях цієї установи, які відбивались у здатності проголошення нових законів, а також указів уряду. Тим часом, призначення генеральних суддів перейшло до компетенцій Гетьмана [1].

У травні 1918-го року було ухвалено Закон про титул, на основі якого твориться суд в Україні, виходячи з якого діючими судами на українських землях є лише ті суди, про існування яких вказано в законодавстві Української Держави [2]. Згідно ще з одним Законом, прийнятим 2-го червня цього ж року, Генеральний суд мав включати в себе три департаменти, а саме: цивільний, карний і адміністративний. Він виконував функції, що були у компетенції російського «Правительствующего сената» та функції касаційного характеру, що належали Головному Військовому суду.

Завершенням реформування найвищої судової ланки вважається утворення Державного сенату, що було зазначено у Законі від 8-го липня. Складався сенат з Адміністративного, Цивільного і Карного Генеральних суддів [1]. У цей же час, було прийнято Закон «Про Судові палати й апеляційні суди» через необхідність усунення протиріч між діючим, з одного боку, Київським апеляційним судом та, з іншого боку, Одеською та Харківською судовимим палатами. Цим законом скасовувався Київський апеляційний суд і відновлювалась діяльність відповідної судової палати. Також було поновлено мирову юстицію [3].

21 червня 1918 року ухвалено Закон «Про організацію військово-судових інституцій та їх компетенцію», згідно якого військові суди класифікувались на штабні та вищі. Для розгляду справ використовували кримінальне і кримінально-процесуальне законодавство Російської імперії, враховуючі певні зміни до нових умов.

Законом «Про Державний сенат» диктувались засади щодо організації прокуратури. Генеральним прокурором був міністр юстиції. Також відновлювалась адвокатура, що виконувала функції представника в цивільних та захисника в кримінальних справах. Був зроблений перший крок в утворенні нотаріату, а саме: було встановлено порядок процедури призначення та звільнення нотаріусів таких міст як Київ, Одеса, Харків [1].

Отже, за досліджуваний період судова гілка влади набула ознаки незалежності від законодавчої влади та виконавчої влади. Це закріплювало курс на незалежний суд, що позитивно позначалось на ставленні до нього громадян.

Визначивши основні характерні риси щодо реформ у судовій сфері в період Гетьманату, проаналізуємо хід судової реформи у наші часи. Нагадає-

мо, що Президент Петро Порошенко акцентував увагу на важливості реформ судочинства, адже це складне питання для нашої держави.

Насамперед необхідно відмітити, що судова реформа розпочалася в 2014 році, поштовхом для якої стала Революція гідності. Одним із завдань судової реформи було внесення необхідних змін до Конституції України, що стосуються системи судочинства. Ці зміни були прийняті Верховною Радою 2 липня 2016 року. Ще однією подією, яка відбулася в цей день було прийняття Закону «Про судоустрій і статус суддів» [4].

Доволі важливим стало те, що Верховну Раду усунули від вирішення питань щодо призначення та звільнення суддів. Натомість це стало компетенцією Вищої ради правосуддя, що є повністю незалежним органом судової гілки влади [5].

Ще одним кроком було скорочення судової системи до трьох рівнів. Тепер місцеві та окружні суди утворюють перший рівень, апеляційні суди займають другий рівень, а Верховний Суд – третій рівень. Ще один рівень – вищі спеціалізовані суди, а саме, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий адміністративний суд України та Вищий господарський суд України були скасовані в ході реформи. Верховному Суду буде надано право приймати «зразкові рішення», які потім повинні братися до уваги судами нижчих інстанцій для розгляду таких же позовів, для зменшення навантаження на такі суди та пришвидшення розгляду схожих справ [5].

Також зміни вплинули і на кадровий склад. Вперше за часів незалежності України у відкритому конкурсі змогли брати участь вчені, правознавці та адвокати, які й утворили частину складу Верховного Суду. Крім цього, було утворено і спеціалізовані суди, а саме: Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд.

Для подолання корупції та підвищення довіри до суддів представники цієї професії були залишені без повного імунітету, тепер вони притягаються до відповідальності за порушення законів, а також принципів справедливого судочинства. Також вони повинні були пройти кваліфікаційне оцінювання під наглядом Вищої кваліфікаційної комісії суддів, процедуру якого мали пройти усі судді, які вже працювали до реформи та ті, що претендували на посади в судах. Також було введено поняття «адвокатська монополія», яке означало, що крім адвокатів ніхто не має право представляти інтереси громадян у судді.

Отже, у період сьогодення також відбуваються реформи у судовій системі, вони дозволяють спрямувати зусилля на захист громадян нашої держави у судах, що є важливим аспектом у демократичному суспільстві.

Реформи у судовій системі свідчать про низку позитивних новел та прагнень до реформування судової гілки влади під час Гетьманату та у наші часи. Ці реформи сприяють, перш за все, неупередженому та справедливому прийняттю законних рішень, що вплине на посилення захисту населення

України. Однак, реформи Гетьманату, під постійними спробами Росії ліквідації правової системи були марними, тому що у 20-х роках ХХ ст. почала формуватися система радянського судоустрою, що проіснувала до 1991 року. Успішність змін правосуддя у наші часи при спробі європеїзації законодавства повинна враховувати власний позитивний та негативний досвід, що гарантуватиме повернення довіри до нього суспільства.

Бібліографічні посилання:

1. Іванов В. М. Історія держави і права: Навч. посіб. Київ, 2003. 416 с.
2. Законодательные акты 1918 года. Законы Украинской державы. (Законы, постановления, инструкции, циркуляры). Одесса : 1918. Вып. 5. 15 с.
3. Вовк Ю.Є. Судові органи Української Народної Республіки та Української держави (1917-1920 рр.): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2000. 19 с.
4. Про судоустрій і статус суддів Верховна Рада України; Закон від 02.06.2016 № 1402-VIII. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
5. Реформування судової влади та суміжних інститутів в Україні. / Ківалов С. В. та ін. // Наукові праці НУ ОЮА. 2015 р. С. 5-24. Режим доступу: <http://www.naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom17/3.pdf>

Белоліпцева Олена Василівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

**КОНЦЕПЦІЯ ТА ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ
НЕФОРМАЛЬНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ
ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

На сучасному етапі приєднання України до міжнародної спільноти, зобов'язало країну взяти на себе відповідальність щодо забезпечення рівності прав усіх верств населення. Необхідність забезпечення у суспільстві гендерної рівності означена як п'ята ціль серед Цілей Сталого Розвитку, які слугуватимуть в якості загальної основи для подальших перетворень в Україні, запровадження нових програм і проектів, які на практиці забезпечать соціальну згуртованість. Інтеграція гендерного підходу в сучасну соціальну роботу надасть реальну можливість фахівцям соціальної сфери через кваліфіковане розуміння його сутності з повагою ставитись до рівноправного розкриття людиною свого особистісного потенціалу, ефективно надавати соціальні послуги незалежно від статі.

Надзвичайно важливу роль у концепції безперервної освіти фахівців соціальної сфери, що вже здійснюють професійну діяльність, відіграє система неформальної освіти дорослих, як цілеспрямований процес розвитку фахівця шляхом реалізації освітніх програм і послуг, здійснення освітньо-

інформаційної діяльності в межах та поза межами вищої й післядипломної освіти.

Неформальну освіту розуміють, по-перше, як будь-яку навчальну діяльність у робочий чи позаробочий час у колі фахівців, друзів, родини, що не є структурованою, організованою чи спланованою; по-друге, як навчальний процес, що відповідає структурі цієї діяльності, набуває організованої форми, не належить до державних програм обов'язкової освіти та визначається цілеспрямованістю [3, р. 63]. Неформальна освіта не має затверджених державою програм, але може відбуватися під егідою вищого навчального закладу. Іншими словами, це освіта у незалежній формі.

Враховуючи вище означене, однією із концептуальних ідей формування гендерної грамотності, культури та компетентності фахівців соціальної сфери у процесі неформальної освіти дорослих, нами визначено положення щодо створення мережі закладів неформальної освіти, де будуть успішно впроваджені технології цілеспрямованого навчання.

Зокрема, сьогодні постала нагальна потреба у створенні широкої мережі закладів, які б сприяли неформальній освіті дорослих, зокрема фахівців соціальної сфери, що вже здійснюють професійну діяльність. «Гендерний відкритий університет» – саме такий інноваційний пілотний партнерський проект, що було реалізовано у рамках проекту «Єдина соціальна мережа» за підтримки Харківської міської ради. Актуальність створення такого проекту визначається необхідністю запровадження гендерночутливого підходу у соціальну роботу з населенням в умовах зміни концепції та пошуку нових форм професійної взаємодії у системі «соціальний працівник – клієнт – територіальна громада». Вирішення пов'язаних з цим проблем вимагає підвищення рівня гендерної грамотності та культури фахівців при наданні соціальної допомоги і підтримки вразливих верств населення.

Проект було втілено через спільне створення сторонами партнерами та апробацію на базі КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР пілотної інноваційної структури – «Гендерний відкритий університет» (ГВУ), метою діяльності якої є забезпечення процесу гендерної просвіти працівників соціальної сфери, підвищення рівня гендерної грамотності та культури у професійному середовищі.

Харківська гуманітарно-педагогічна академія виступає одним з ініціаторів створення Гендерного відкритого університету, це зумовлюється певними чинниками: по-перше, академія вже багато років здійснює підготовку майбутніх соціальних педагогів та соціальних працівників, у цьому напрямі напрацьовано великий досвід, вивчено проблеми з якими стикаються випускники на робочих місцях, розроблено нові інтерактивні форми і методи професійної підготовки; по-друге, академія постійно опікується проблемами гендерної просвіти молоді. З вересня 2009 року на базі академії діє Центр гендерної освіти, що є структурним науково-дослідним підрозділом академії, який забезпечує надання науково-практичної допомоги соціальним праців-

никам, соціальним педагогам, учителям шкіл, викладачам та студентам вищих навчальних закладів щодо впровадження ідей гендерної рівності у професійну діяльність. По-третє, академія ініціює волонтерську роботу майбутніх фахівців з різними категоріями населення за багатьма напрямками.

Одним із інтерактивних осередків неформальної гендерної освіти фахівців соціальної сфери є перший в Україні та у Східній Європі Музей жіночої та гендерної історії, Gendermuseum, який й на сьогодні залишається єдиним гендерним музеєм у цьому просторі. Особливістю екскурсії до Gendermuseum є її міждисциплінарність та інтерактивність. Під час екскурсії відвідувачі та відвідувачки мають можливість: відчувати на собі як відбуваються в суспільстві процеси гендерного конструювання та маніпуляцій; ознайомитися з міжнародним та українським законодавством у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків та гендерною термінологією; дізнатися про життя жінок у різні історичні часи; зануритися у відтворені умови життя в окупаційному Харкові; взяти участь у дискусіях та інтерактивних вправах; доторкнутися та сфотографуватися з будь-яким експонатом; отримати інформацію щодо гендерних перетворень у світі; ознайомитися з діяльністю міжнародних жіночих та феміністичних ініціатив та Міжнародної асоціації жіночих музеїв. Gendermuseum працює і як методичний центр. Методична робота включає: розробку нових експозицій з різних тем, навчальних програм різних заходів з гендерної тематики, проведення консультацій, складання роздаткових друкованих матеріалів, створення аудіоматеріалів, розробку методичних матеріалів та інтерактивних завдань з гендерної тематики; підготовку екскурсіволонтерів, здійснення інформаційно-методичного супроводу з написання наукових студентських та учнівських робіт з гендерної тематики, розробку та впровадження в навчальний процес прогресивних методологічних й методичних підходів і новітніх інформаційних технологій, поширення кращих практик та передового досвіду з просвітницької та виховної роботи з гендерної тематики [1, с.12-13].

Проект орієнтований на гендерну просвіту фахівців з соціального і соціально-правового захисту й надання соціальних послуг, зокрема: персоналу уповноваженого органу з питань пробації, волонтерів пробації; працівників територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), державних та не державних соціальних служб; працівників соціально-психологічної служби ЗОШ та ВНЗ, викладачів вищої школи, які опікуються підготовкою майбутніх соціальних працівників. До складу слухачів першої сесії увійшли фахівці з питань соціальної роботи із суб'єктами Харківського міського відділу з питань пробації управління пробації Північно-Східного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції, представники адміністрації та співробітники центру «Компас» Харківського благодійного фонду «Благо», відділу соціальної допомоги вдома Індустріального району м. Харкова, відновлювано-реабілітаційного центру «Маяк здоров'я», спортивно-психологічного центру

реабілітації алко і наркозалежних «Радуга», благодійного фонду «Матері проти наркотиків», викладачі кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Харківської гуманітарно-педагогічної академії.

У ході реалізації проекту відбулося проведення занять за спеціально розробленою затвердженою ректором академії та погодженою зі сторонами-партнерами програмою «Гендерночутливий підхід у роботі з вразливими верствами населення у соціально-правовій сфері»

Програма передбачає засвоєння навчального матеріалу за чотирма модулями: гендерні проблеми сучасного суспільства у науково-законодавчому вимірі та у повсякденному житті; гендерно чутливі практики роботи фахівців та волонтерів у соціальній та соціально-правовій сферах; гендерночутливий підхід до організації роботи служби пробації; робота працівників пробації із сучасною родиною та громадою як осередками гендерної соціалізації особистості.

До викладання були залучені висококваліфіковані фахівці: експерти з гендерних питань, тренерки Центру гендерної культури, досвідчені викладачі кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Харківської гуманітарно-педагогічної академії, кандидати наук, доценти, інші фахівці.

У процесі навчання слухачами були апробовано значну кількість інтерактивних форм роботи, зокрема, практичні заняття з елементами тренінгу «Впровадження гендерного підходу у виховній діяльності як основний чинник успішної соціалізації особистості учня та рівного правового, соціального, економічного статусу майбутніх жінок та чоловіків»; вправа «Традиційні уявлення про чоловіка та жінку», вправа «Вчора, сьогодні, завтра»; вправа «Відмінності у вихованні»; робота з кейсами.

Функціонування такої структури дає широкі можливості для просвіти фахівців, що працюють у різних соціальних осередках з різними категоріями населення, підготовки їх до вирішення нагальних проблем сучасного суспільства.

Бібліографічні посилання:

1. Гендерночутливий підхід у роботі з вразливими верствами населення у соціально-правовій сфері: навчал.-метод. посіб. / Упор. Белоліпцева О.В, Лисенко Ю. О., Ткаченко М. Є., Чернецька Ю. І., Цибуліна І. В. ; за заг. ред. О.І.Рассказовой. – Х. : ХГПА, 2017. – 78 с.

2. Гендерночутливий підхід у роботі з вразливими верствами населення у соціально-правовій сфері: навчал. Програма [для учасників проекту «Гендерний відкритий університет: гендерна грамотність та культура працівників соціальної сфери»] / Упор. Белоліпцева О.В, Лисенко Ю. О., Ткаченко М. Є., Чернецька Ю. І., Цибуліна І. В. ; за заг. ред. О.І.Рассказовой. – Х. : ХГПА, 2017. – 11 с.

3. *Colley H., Hodkins P., Malcom J.* Informality and formality in learning // Lifelong Learning Institute University of Leeds.

Bykova Anna,
student of University of Warsaw

THE HISTORY OF FEMINISM IN WESTERN POP CULTURE FROM A PERSPECTIVE OF EASTERN EUROPE

We can not deny that women have come a long way to get a miracle of “equal rights”. Gaining the right to vote, the opportunity to obtain proper education and get a prestigious job, participation in the public sphere – we owe everything to women’s movements. Feminism, once – the only strategy of acting that could change the role of a woman in western society, today is still gaining in popularity over the world – including Eastern Europe countries. However, every achievement is accompanied by criticism; the ideas of feminism and the women's movement have long been a “hot topic” in popular culture. This article draws attention to the place of feminism in contemporary western mass culture and the problems that this movement has encountered over the past 15 years as a perspective of feminism development in Ukraine.

When we talk about mass culture, we mean a culture accessible to everyone, visible and close. In times of rapid technological progress, when the Internet becomes more and more available, and the mass media – diverse, it is easier to express one's own views. “The Net is feminine” – the title of Sadie Plant's best-known essay. It becomes even more relatable in Ukraine as Ukrainian language has the category of grammatical gender and the original word “Net” (“merezha”, “мережа”) is feminine [1, p. 35]. Cyberspace has really made it easier for feminists to spread the idea and concept of their movement, and made available forums and websites from which we can learn about feminism, its roots, achievements and disappointments from which we should learn.

The Internet is the space where the action happens, where the information is disseminating; it is the resource of popularizing certain events on which I would like to focus attention. Speaking of pop culture, we usually mention the “pop stars”, celebrities, whom we like or dislike (in any case, we often hear about them). Pop music has become one of the components of modern mass culture, in which the ideas of feminism are apparently spreading. One of the most popular singers of our decade, Beyoncé, linked her work to feminism. In 2010, Beyoncé set a record with the highest number of Grammy Awards in the history of pop music; after the release of “Who runs the world? (Girls)” song, 2011, in which the singer accuses men of not respecting women and support the main ideas of feminism, the popularity of this singer has strengthened even more. In 2013, Beyoncé released the song “*** Flawless”, which became the unofficial hymn of the young generation of feminists. The reason for me were lyrics about the ideal of a feminist image of women, as well as recorded speech of the Nigerian writer Chimamanda Ngozi Adichie included in the song. In a monologue, the writer expresses her

concern about the fact that society imposes on women the desire to marry and focus on being attractive to men, instead of encouraging the desire to receive better education and achieve professional success. The author also accuses the society of imposing on girls the observance of the difference in the sexual behavior of men and women. The speech ends with the words “feminist: the person who believes in the social, political, and economic equality of the sexes”. By doing so, Beyoncé did not only support the idea of feminism in her songs, but publicly declared her affiliation with feminists. It is also worth noting that Chimamanda Ngozi Adichie was not collaborating with Beyoncé during the “***Flawless” production and lately said, that she was flattered by being quoted, but she considered the part of her speech “taken out of context”, she also noticed that the singer and her had different point of views on what if feminism [3]. Beyoncé was already a popular singer before she inferred into feminist discourse, but after she joined the movement, her popularity grew.

The above-mentioned song, “*** Flawless”, also has a remix version sung by Beyoncé and Nicki Minaj together, which the singers performed for the first time during a concert as part of the Beyoncé concert tour. It was definitely a sign of supporting the feminist movement (or rather its pop version) from Nicki Menaj's side; after a while she released a song “Anaconda”, which by some recipients is considered a manifest against the existing stereotype that rap is a domain of men. Although, there exists the opposite view that this song (and especially the music video) is completely non-feminist, because it presents the racist over sexualized display of a dark-skinned woman's body. In any case, moving the subject of feminism (whether supporting or accusing him) evidently brings popularity to performers and there lays the problem of feminism in western mass culture: it is too ambiguous to define as a sincere action in support of women's movement or as a next trick to get attention and new audience.

Another famous pop industrious activist who supports the feminist movement during its growing popularity is Jennifer Lopez. In 2016, the singer presented the song “I am not your mama”, which deals with the current problems of women's role in marriage, a music video also appeared in which Jennifer Lopez encourages women to change their role of “mother” in marriage. It is also worth noting that this feminist manifesto from J. Lopez was held in the same year as the Beyoncé “Lemonade” album, which suggests the current popularity of feminist subject matter.

The rapid popularization of feminist views in contemporary mass culture began in 2010'. The main problem of modern western feminists is that the authentic function of feminism in social media was transformed [2, p.103]. The struggle became entertainment and on the one hand it helps spreading the idea of gender equality between mass culture audiences, but on the other hand the difference between “pop feminism” and “authentic feminism” grows and causes misunderstanding between followers of the same ideology.

Bibliography:

1. Kobiety, feminizm i media, red. E. Zierkiewicz, I. Kowalska, „Konsola”, Poznań 2005.
2. Oczekiwania kobiet i wobec kobiet: stereotypy i wzorce kobiecości w kulturze europejskiej i amerykańskiej, red. Bożeny Płonka-Syroka, Warszawa 2007.
3. Chimamanda Ngozi Adichie On Beyoncé: “Her Type Of Feminism Is Not Mine” <https://www.thefader.com/2016/10/07/chimamanda-ngozi-adichie-beyoncs-feminism-comment>
4. Gender- kultura- społeczeństwo, red. M.Radkiewicz, Kraków 2002.
5. Hawkesworth Mary E. Globalization and Feminist Activism. Rowman & Littlefield? 2006.
6. Walters Margaret Feminism: A very short introduction. Oxford University, 2006.
7. Garofalo, Reebee. Rockin' the Boat: Mass Music & Mass Movements. Cambridge, Massachusetts: South End Press

Бірюкова Діана Валеріївна,
кандидат філологічних наук,
доцент Університету митної справи та фінансів

ЛІНГВОПОЕТИЧНА СПЕЦИФІКА ОПИСІВ ІНТЕР'ЄРУ

Художній текст є цілісним утворенням, з якого неможливо вилучити окремі елементи, не порушивши їх органічний сплав [1, с. 8], а тому при його вивченні важливим є зв'язок мовних засобів з його ідейно-естетичним змістом. Естетичний зміст, як і естетичний вплив, залежить не тільки від того, про що йдеться у творі, а й від того, як про це йдеться. Останнє є парафією лінгвопоетики – розділу філології, що вивчає естетичні властивості мовних одиниць у художньому тексті.

Лінгвопоетика як наука про художнє мовлення вбирає в себе підходи і методи не лише лінгвістики, а й літературознавства. Із цього випливає, що вона є окремим рівнем осмислення художнього тексту, який оцінює описані стилістикою мовні одиниці у зв'язку з їхньою змістовною навантаженістю, тобто рухається від змісту до форми з метою розкриття ідейно-художніх особливостей тексту [2, с. 8].

Інtrateкстовий опис інтер'єру (ІОІ) є фрагментом тексту, що являє собою одну з композиційних форм мовлення, предметом якої є частина простору в зображуваному світі художнього твору і яка має на меті створення чуттєво-конкретного образу цього простору в уяві читача. Спостереження над емпіричним матеріалом показують, що лінгвопоетичний візерунок ІОІ має гетерогенну природу і спирається на засоби різного ефонічного статусу – лексико-семантичні, словотвірні, повтори, словесну інструментовку тощо. Відповідно, їх осмислення відбувається в рамках аналізу різних груп слів та їх конотацій, типів і видів словосполучень і впливу їх компонентів на семантику цілого словосполучення, а також звукової організації.

Лексико-семантичні засоби поетичного аранжування ІОІ спираються на

певну множину спеціалізованих лексичних одиниць. Зрозуміло, що абсолютним домінуванням тут вирізняється ЛСГ «елементи інтер'єру», представлена іменниками типу *couch, rocking-chairs, pier-glass mirror, chandelier, threshold, banister, bed-sitting room, chimney-piece, matting, lobby, parlor, aisles, boarding-house, stock room, alcove, bath, kitchen, wardrobe, trunk, room, bedroom* та ін. На тлі нейтральної загальноживаної лексики в ІОІ продуктивними є такі шари лексичних одиниць, як неологізми і поетизми, застаріла лексика, історизми.

Небезпідставно Е.М. Жура вважає, що лексика, пов'язана з житлом та інтер'єром, має високий ступінь символізму [3, с. 78]. До цього слід додати, що не тільки лексика, а й засоби інших рівнів мають певний відбиток символізму, адже архітектурний простір формується не лише під дією особливостей світосприйняття нації, а й сам впливає на світосприйняття людей, які перебувають у безпосередньому контакті з конкретними матеріальними об'єктами. Все це стосується як словосполучувальних засобів, так і словесної інструментовки.

Лінгвопоетична специфіка ОІ на рівні словосполучення пов'язана з принципами сполучуваності слів. З одного боку, ІОІ характеризується нейтральними стандартними відношеннями усередині словосполучень типу *downtown bar, legitimate business, new furniture*. З іншого боку, лексичні значення компонентів словосполучення взаємодіють один з одним, створюючи на контекстуальному рівні адгерентні конотації. Так, у *The whole place was cozy, in that it was lighted by gas and heated by furnace registers, possessing also a small grate, set with an asbestos back, a method of cheerful warming which was then first coming into use* /Т. Dreiser: *Sister Carry*/ прикметник *cheerful* має значення «веселий, радісний, енергійний, що бадьорить», проте в поєднанні з іменником *warming* «зігрівання» набуває іншого значення – «затишний, спокійний».

Важливим прийомом евфонічного аранжування ІОІ є словесна інструментовка, пов'язана зі звуковим фоном – насамперед, алітерацією та звуконаслідуванням. Єдиній художній меті – посиленню естетичного впливу – слугують в ІОІ і повтори – лексичні та синтаксичні. Лексичний повтор полягає в регулярному чи навіть монотонному повторенні лексичної одиниці протягом всього ІОІ. Синтаксичний повтор часто представлений в ІОІ й паралельними конструкціями, які є «зв'язком між окремими образами, мотивами і т.д. у творі, що виражаються в однаковому розташуванні подібних елементів» [4, с. 311]. Подібно лексичному синтаксичний повтор дозволяє виділяти значущі з точки зору автора відрізки оповіді. Використовуючи засоби лексичного, синтаксичного, фонетичного порядку, автор прагне показати, що ІОІ як закритого простору приміщення, наповненого різними речами, викликає у нього різня почуття. Він як людина, що перебуває у певному приміщенні, обов'язково споглядає, систематизує й оцінює його.

Так, у романі Ч. Діккенса «Важкі часи» містер Гредграйнд, який поклонявся лише фактам, бажаючи поширити свій метод, організував на цих

принципах школу. У його дітей ніколи не було іграшок – лише навчальні посібники, їм заборонялося читати казки, вірші й романи і взагалі торкатися того, що безпосередньою не пов'язано з користю, але може розбудити уяву чи активізувати сферу почуттів. Пор.: *“He opened the door of the children’s study and looked into that serene floorclothed apartment, which, notwithstanding its bookcases and its cabinets and its variety of learned and philosophical appliances, had much of the genial aspect of a room devoted to haircutting. Louisa languidly leaned upon the window looking out, without looking at anything, while young Thomas stood sniffing revengefully at the fire”* /Dickens: Times/. Як наголошує сам Діккенс, таку класну кімнату не можна сприймати як придатну для навчання. Спираючись на використання епітетів, метонімії, автор піддає разом з інтер’єром гіркій іронії і свого персонажа, і всю систему навчання та виховання дітей.

Контрастним є опис будинку, в якому жила Сісі Джуп, дочка циркача. Хоч опис і не є детальним, але з нього стає зрозумілим, що це функціональний простір: *It was a mean, shabbily furnished room, with a bed in it. The white night-cap, embellished with two peacock’s feathers and a pigtail bolt upright, in which Signor Jupe had that very afternoon enlivened the varied performances with his chaste Shakspearean quips and retorts, hung upon a nail; but no other portion of his wardrobe, or other token of himself or his pursuits, was to be seen anywhere* /Dickens: Times/. Автор використовує метафори, алюзії, епітети для більш образного опису. Кімната змальовує бідність сім’ї Сіссі, але перш за все – це кімната, де героїня живе, може приймати гостей, а не просто будівля, як Стоун Лодж, в якій навіть навчання неможливе.

Часто для посилення естетичного ефекту від свого твору автори вдаються до прийому контрастування окремих КМФ. Зокрема, до цього прийому часто прибігає Ф.С. Фітцджеральд, який полюбляє обігрувати контраст інтер’єру та екстер’єру для досягнення певних художніх завдань. Так, в його романі «Великий Гетсбі» опис будинку Гетсбі тісно пов’язаний з героєм, розкриває його смаки та звички: *“My house was at the very tip of the egg, only fifty yards from the Sound, and squeezed between two huge places that rented for twelve or fifteen thousand a season. The one on my right was a colossal affair by any standard – it was a factual imitation of some Hotel de Ville in Normandy, with a tower on one side, spanking new under a thin beard of raw ivy, and a marble swimming pool, and more than forty acres of lawn and garden. It was Gatsby’s mansion. My own house was an eyesore, so I had a view of the water, a partial view of my neighbor’s lawn, and the consoling proximity of millionaires – all for eighty dollars a month”* /F.S Fitzgerald: Gatsby/. Маєток Гетсбі великий, розкішний і яскравий. Автор використовує епітети huge place, colossal affair, spanking new, метафоричні вирази factual imitation of some Hotel de Ville in Normandy в описі будинку, яка є не просто будинком, а є “mansion”. Все це посилює зображальний потенціал опису, в результаті чого досягається ефект поглибленого психологічного портретування. Автор підкреслює роз-

міри, розкіш як головні диференційні ознаки людської оселі. Кожен будинок живе життям своїх господарів, таке розуміння ситуації спонукає автора до створення метонімічних переносів «будинки = оселя = людина в ньому». Дім Гетсбі постає як об'єкт гордоців та ознака соціального статусу.

Стилізація будинку під старовину, молодий плющ, величезна територія навколо екстравагантного маєтку Гетсбі – все це створює фальшиве враження про те, що його власник – велика людина. Проте зовнішній, показовий розкоші протиставлено опис простої спальні, що лише підкреслює його внутрішню порожнечу: *“His bedroom was the simplest room of all – except where the dresser was garnished with a toilet set of pure dull gold”* /Fitzgerald: Gatsby/. Використовуючи прийом контрасту, автор показує невідповідність між його зовнішньою дією і внутрішньою суттю. Але тут також є конфлікт між *“the simplest room”* і *“toilet set of pure dull gold”*. Герой намагається створити відмінне від правди враження.

Все сказане свідчить про те, що лінгвопоетичний аналіз фрагменту тексту, який описує інтер'єр, полягає в його вивченні як цілого мовного твору. Оскільки поетика тексту – це структура відношень внутрішньотекстових елементів, то вивчення ІОІ спряжено з тим, щоб у частині, яким він є, побачити ціле, що в основних своїх рисах повторює структуру та організацію цілого.

Таким чином, аналіз ІОІ в рамках лінгвопоетики спряжений з трьома рівнями: лексико-семантичним, синтаксичним, фонетичним [5, с. 181]. Специфіка ІОІ на семантичному рівні пов'язана з певними ЛСГ, а також з використанням різних шарів лексики, запозичені та полісемії. Специфіка ОІ на рівні словосполучення представлена наявністю конотативних і контекстуальних словосполучень, а також лексичних і синтаксичних повторів. Специфіка ОІ на рівні пропозицій характеризується особливим звуковим фоном, представленим алітерацією і звуконаслідуванням, і образними фігурами. Есі ці засоби сприяють головній настанові будь-якого ІОІ – здійсненню прагмаестетичного впливу на читача.

Бібліографічні посилання:

1. Чаковская М.С. Текст как сообщение и воздействие. М.: Наука, 1986. 128 с.
2. Липгарт А.А. Основы лингвопоэтики. М.: КомКнига, 2007. 165 с.
3. Жура Е.М. Семиотика интерьера русской избы в языковых выражения. Материалы IV междунар. конф. «Феномен творческой личности в культуре. Фатюшенковские чтения» (22-24 октября 2011). М.: МГУ, 2011. Т. 1. С. 78-85.
4. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. М.: КомКнига, 2007. 576с.
5. Бірюкова Д.В. Інтратекстові описи інтер'єру в англomовному художньому дискурсі (на матеріалі прозових творів ХІХ – ХХ ст.): дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови»; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 255 с.

Borsenko Kateryna,
student of Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs,
Vukolova Kateryna Volodymyrivna,
PhD, associated professor of Dnipropetrovsk
State University of Internal Affairs

CURRENT PROBLEMS OF FOREIGN LANGUAGE STUDYING AT LAW SCHOOLS

The processes of globalization, modernization and integration taking place in the modern world lead to the promotion of scientific and technological progress in Ukraine and development of its national culture and education [1 st. 379 (B)].

All this creates the formation and development of highly-skilled specialists of the new generation. Moreover, application for higher education should be savvy in both the field of jurisprudence speaking one foreign language at least.

However, there is an urgent need to study a foreign language in a non-linguistic university, in particular at Law Schools.

The problems of studying a foreign language are the following:

Short-time foreign language courses lead to disinterest among students in the subject of study. Common methods of teaching in a higher educational establishment are usually out of date, and the information provided in the framework of interaction between a student and a teacher is unhelpful.

Therefore, it is important for the foreign language teacher to know the latest teaching methods, special educational techniques to choose from in accordance with the knowledge level, needs, interests of students etc [2].

A foreign language teacher has mostly philological education but not a professional in Law. The ignorance of the terminology system, the subject and basic concepts of the specialty, and hence the peculiarities of professional literature translation causes misunderstanding among the participants of the educational process and often leads to loss of teacher's authority and subsequently, the refusal to teach professional foreign language. Thus, to teach Legal English it is necessary to have not only a high level of foreign language, but also basic knowledge of professional discipline [3].

Therefore, for law students their future professional activity, which will consist of interpersonal communication, must be developed in all three acts of professional interaction:

1. Perceptual (perception of the partner within the process of communication);
2. Communicative (exchange of professional information);
3. Interactive (interpersonal communication) [4].

In this regard, the most important task of higher educational institution is to provide a comprehensive language training and to involve students into active

communication in a foreign language. This will help to overcome the language barrier in the future.

*CLIL refers to situations where subject, or parts of subjects, are taught through a foreign language with dual-focused aims, namely the learning of content and the simultaneous learning of a foreign language [5].

Based on the Western European Practice of CLIL, D. Coyle [6] highlights the following benefits of this approach:

1. Growth of linguistic competence among students and confidence in their linguistic and linguistic opportunities.
2. Increasing expectation on the effectiveness of learning from both the faculty and the students.
3. Development of students` skill to make decisions in situations of risk and problem solving.
4. Development of vocabulary and grammar skills in the foreign language usage.
5. Motivation and encouragement of students to develop their own autonomy and independence in the educational process.
6. Improvement of the level of proficiency in the native language, especially literacy.
7. Increasing of speech spontaneity in communication through the use of language as a way of life, but a goal of studying.
8. Development of students` skills in self-education and concentration on their learning.
9. The ability to integrate linguistic competence and linguistic culture into the curriculum.

Analyzing all above-mentioned it can be concluded that the use of interactive methods of teaching a foreign language and implementation of a person-oriented in to the framework of communicative practice in foreign language classes help to adopt the materials use them in future.

Bibliography:

1. Закон України про Вищу освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/shows/en/3360-12>
2. Тимошенко О. Проблеми викладання англійської мови професійного виховання. URL: <https://confesp.fl.kpi.ua/node/998>
3. Гришкова Р. О. Педагогічні умови реалізації особистісно орієнтованого навчання іноземної мови студентів нефілологічних спеціальностей вищих закладів освіти. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/20801/1/100310144.pdf>
4. Науменко У.В. Інноваційні методи навчання англійської мови у вищій школі в умовах модернізації. URL: <https://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3.1/29.pdf>
5. A WINDOW ON CLIL. Do Coyle. URL: https://assets.cambridge.org/97805211/30219/excerpt/9780521130219_excerpt.pdf

Бровкіна Марія Іванівна,
студентка Університету митної справи та фінансів,
Перинець Катерина Юріївна,
кандидат філологічних наук,
доцент Університету митної справи та фінансів

ПРОБЛЕМА БУЛІНГУ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

Однією з актуальних проблем психічно та фізично здорового мікроклімату у колективі, насамперед у шкільному середовищі, виділяють таке явище, як *булінг* (від англ. *bully* – хуліган). Булінг – це агресивна поведінка однієї дитини або групи дітей стосовно іншої дитини, що супроводжується регулярним фізичним та психологічним тиском. Зустрічається також булінг серед самих педагогів. У будь-якому процесі цькування кожен грає свою «роль» – агресора, жертви чи спостерігача. Булінг торкається різних сфер шкільного життя: почуття безпеки у школярів та вчителів, фізичного і психологічного здоров'я, якості та ефективності діяльності, культури шкільного життя в цілому. Ця проблема активно висвітлюється не тільки у пресі, у спеціалізованих виданнях та експериментальних дослідженнях, але й у художній літературі (наприклад, В. Голдінг «Володар мух», Д. Кіз «Квіти для Елджернона», В. Железніков «Опудало» тощо).

Спочатку для визначення систематичного цькування однієї людини групою людей виник термін «мобінг», і лише потім з'явився термін «булінг». Але саме поняття «булінг» набуло найбільшого поширення у європейських країнах, в яких вчені одними з перших почали аналізувати це явище. З моменту опублікування в 1969 році статті шведського дослідника Хайнеманна і до сьогодення, вивчення булінгу пройшло шлях розвитку від локального дослідження до діяльності міжнародного масштабу, постійно зміцнюється співробітництво та обмін досвідом між науковими спільнотами різних країн. Розвідки вчених привернули увагу до проблеми і підвищили загальний рівень обізнаності про даний феномен працівників сфери освіти, медиків, політиків і найширших верств населення.

В Україні проблема булінгу теж опинилася у фокусі уваги педагогів, психологів, юристів та вчених. За даними різних опитувань, майже кожен третій учень в нашій країні так чи інакше зазнавав булінгу в школі, потерпав від глузувань та принижень: 10 % – регулярно (раз на тиждень і частіше); 55 % – частково піддаються знущанню з боку однокласників; 26 % – батьків вважають своїх дітей жертвами булінгу.

Нами теж було проведено невелике опитування у 141 школі міста Дніпра. Ось що нам розповіли учениці (імена було змінено):

Анастасія, 20 років: «У першій школі було всього два прецеденти. Одна вчителька розповідала всім, що я погано знаю предмет, і що моя сім'я не-

благополучна, хоча насправді я вчилась добре та сумлінно. Іншій щось при-
виділось, і вона вдарила мене (так як я нічого поганого не робила, це було
досить несподівано). А потім я перейшла в 141 школу, і таких ситуацій стало
більше. Мене не били і не влаштовували мені бойкотів, але паралельно з на-
вчанням в 141-й школі значно погіршилась ситуація вдома. Мене дуже вра-
зило, що ставлення до мене в новій школі було не кращим, ніж в попередній.
До мене, здається, зверталися якось принизливо, але подробиць я вже не
пам'ятаю... Ще мене одного разу схопили за руку так сильно, що залишився
синець, великий такий (хто його знає, за що). В основному на мене кричали
або вичитували мене за те, що я не виконувала домашнє завдання, іноді на це
витрачали досить багато часу, але ніхто не запитував, чи вдома усе в поряд-
ку. А ще вчителька фізкультури називала мене «бомжихою» через те, що у
мене не було нормального одягу. І класна керівниця, коли я хотіла взяти
участь у будь-якій позакласній діяльності, говорила: «Та... Сиди тут, пробле-
ми ще створювати будеш». А коли народилася моя молодша сестра, і я до-
глядала за нею 6 годин на добу, проблем стало більше. У мене була постійна
тривога, що зі мною щось не так, начебто я якась неправильна, я не могла за-
снути, бо в мене не заплющувалися очі (буквально), доходило до істерик. У
результаті, закінчивши школу, я стала заляканою і мовчазною, хоча до цього
була дуже привітною та веселою».

Аліна, 22 роки: «Я ніколи не була красунею. І однокласники мені часто
про це нагадували. Дехто – прямо посеред уроку. Їм подобалося мукати мені
в спину, називати «жирною», «свинею» і т.п. Через це, деякий час я взагалі
не їла. Про істерики і море сліз я вже мовчу. Я до сих пір не розумію, чому
вони «обрали» саме мене».

Наталка, 19 років: «Якби раніше існувало таке поняття, як «булінг», і
про його заборону кричали по усім телеканалам, то я могла б уникнути того,
що відбувалося зі мною у школі. Мене часто штовхали, дражнили, ображали.
Робили це великою кількістю людей, в той час як ніхто інший не ставав на
мій захист. Їм, мабуть, приносили задоволення мої прохання припинити, мої
сльози, а іноді і скарги вчителям. І, здавалося б, можна трохи подумати голо-
вою і зрозуміти, що в подібному приниженні немає ніякого сенсу. На мій по-
гляд, «корінь зла» – це те, що батьки виховують дітей в ілюзії, що вони кращі
за інших. У результаті, діти виростають егоїстами і навіть не задумуються,
що поважати інших теж потрібно».

Отже, про гострий характер проблеми та з метою протистояння їй 19
січня 2019 року Президент України Петро Порошенко підписав закон «Про
внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу
(цькуванню)» (№ 8584). Згідно з документом за цькування визначено сплату
штрафів чи виконання виправних робіт (*додаток 1*).

Вважаємо, що протидія булінгу на законодавчому рівні стане важливим
кроком боротьби з проблемою та надасть можливість зменшити випадки
цькування. Не менш ефективними є ознайомлення учнів та вчителів зі спосо-

бами попередження чи припинення знущань. По-перше, одним з таких способів є видання різних інформаційних матеріалів та ознайомлення з ними (додаток 2), проведення тренінгів серед учнів та вчителів, активна підтримка спільнотою психологів (додаток 3). По-друге, ознайомлення та обговорення художніх творів, в яких ставиться проблема булінгу, чи перегляд художніх фільмів у класі або вдома з батьками (додаток 4). Не менш важливим просвітнім елементом боротьби з проблемою є апелювання до висловів та думок видатних людей (додаток 5). Усі ці профілактичні методи будуть сприяти трансляції позитивного матеріалу, формуванню системи морально-етичних цінностей всього дитячого колективу. Дітей необхідно вчити дружбі, пошані, взаємодопомозі, прищеплювати їм відповідне ставлення до свого життя та життя інших людей, а також цінність колективного способу життя.

Бібліографічні посилання:

1. Лубенець І. Г. Насильство серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів (булінг та його причини) / І. Г. Лубенець // Наука і правоохорона. – 2016. – № 1. – С. 218-223.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу: проєкт Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6MG00A.html (Дата звернення: 18. 01. 2019).

Додаток 1

ГОЛОВНЕ В ЗАКОНІ ПРО ПРОТИДІЮ БУЛІНГУ В ШКОЛАХ

Вперше визначено термін:

Булінг – це моральне або фізичне насильство, агресія в будь-якій формі з метою викликати страх, тривогу і підпорядкувати людину своїм інтересам.

Відповідно до закону №8584

Передбачено відповідальність за знущання:

Моральне або фізичне насильство, агресія	Штраф 340 – 850 грн
Дії з особливою жорстокістю, повторне порушення	Штраф 1700 – 3400 грн
Приховування вчителем факту цькування	Штраф 850 – 1700 грн

За вчинення правопорушення неповнолітніми віком до 16 років – штраф сплачують батьки

Центр громадського моніторингу та контролю

Додаток 2

ЩО ТАКЕ БУЛІНГ?

Булінг (bullying, від англ. bully – хуліган, забіяка)
– це агресивна і вірної неприємної свідомо поведінка однієї дитини або групи дітей стосовно іншої дитини, що супроводжується регулярним фізичним і психологічним тиском.

Види булінгу:

- **фізичний:** штовкання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, «сханування» тіла, нанесення тілесних ушкоджень;
- **економічний:** крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей;
- **психологічний:** принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж;
- **сексуальний:** принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прямих чи образливих сексуального характеру, зйомки у передягальних, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти;
- **кібербулінг:** приниження за допомогою мобільних телефонів, інтернету, інших електронних пристроїв.

67% дітей стикалися з булінгом в школах в тих чи інших проявах*

*За данки дослідженням UNICEF Ukraine
www.stopbullying.com.ua/adults/statistics

ЯКЩО ВАША ДИТИНА СТАЛА ЖЕРТВОЮ БУЛІНГУ

- Зберігайте спокій, будьте терплячими, не потрібно тиснути на дитину;
 - Поговоріть з дитиною, дайте їй зрозуміти, що ви не звинувачуєте її в ситуації, що склалася, готові її вислухати і допомогти;
 - Залучайте, яка саме допомога може знадобитися дитині, запропонуйте свій варіант вирішення ситуації;
 - Поясніть дитині, до кого вона може звернутися за допомогою у разі цькування (психолог, вчителі, керівництво школи, старші учні, батьки інших дітей, охорона);
 - Повідомте керівництво навчального закладу про ситуацію, що склалася, і вимагайте належного її урегулювання;
 - Підтримайте дитину в налагодженні стосунків з однолітками та підготуйте її до того, що вирішення проблеми булінгу може зайняти деякий час.
- У разі, якщо вирішити ситуацію з булінгом на рівні школи не вдається – повідомте поліцію! Захистіть свою дитину від цькування!**

ЯКЩО ВИ СТАЛИ СВІДКОМ БУЛІНГУ

- Втрутитися і припинити цькування – булінг не слід ігнорувати;
- Зайняти нейтральну позицію в суперечці – обидві сторони конфлікту потребують допомоги, запропонувати дітям самостійно вирішити конфлікт;
- Пояснити, які саме дії Ви вважаєте булінгом і чому їм варто припинити;
- Уникати в спілкуванні слів «жертва» та «агресор», аби запобігти тавруванню і розподілу ролей;
- Повідомити керівництво навчального закладу про ситуацію, що склалася і вимагати вжити заходів щодо припинення цькування.

Пам'ятайте, що ситуації з фізичним насильством потребують негайного втручання!

Додаток 3 ТРЕНІНГИ

1. Як відстояти себе.
2. Спілкування з однолітками.
3. Як протистояти тиску однолітків.
4. Підліткові компанії.
5. Стоп булінг.
6. Безпека спілкування у мережі Інтернет.

Додаток 5 ЦИТАТИ ВІДОМИХ ЛЮДЕЙ

1. Якщо ти байдужий до страждань інших, ти не заслуговуєш називатися людиною. (Сааді)
2. Байдужість - це найвища жорстокість. (М. Уїлсон)
3. Віддай людині крихітку себе. За це душа поповнюється світлом. (Л. Костенко)
4. Кожного разу, коли тобі чого-небудь дуже хочеться, спинись і поміркуй: чи добре те, чого тобі так хочеться. (Л. Толстой)

Додаток 4 СПИСОК ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ТА ФІЛЬМІВ

- В. Голдінг «Володар мух»
- Д. Кіз «Квіти для Елджернона»
- Х. Кендзіро «Погляд кролика»
- А. Майрок «Чому я? Історія білої ворони»
- Л. Олівер «Поки я не впала»
- Р. Дж. Паласіо «Диво»
- Д. Піколт «19 хвилин»

- Б. Пітцорно «Послухай моє серце»
- М. Санден «Ганна Д'Арк»
- «Керрі» (1976)
- «Опудало» (1983)
- «Серце Америки» (2002)
- «Клас» (2007)
- «13 причин чому» (2017)

Буркацкий Даниил,
студент Днепропетровского государственного
университета внутренних дел,
Халапсис Алексей Владиславович,
доктор философских наук,
профессор Днепропетровского государственного
университета внутренних дел

ПРОБЛЕМА ПОТЕРИ ЛИЧНОСТИ

В наше время все большие обороты набирает проблема потери личности. Еще с детства человек пытается понять, кто он есть, и составить определенный образ, ведь все люди разные и в наше время важно иметь свою индивидуальность. Но на протяжении всей жизни человеку свойственно меняться: менять цели, убеждения, интересы и понятия. Все это связано с взаимодействиями с людьми разной формации, с местами проживания, культурой той или иной нации, различными мировоззрениями и так далее. Так же это зависит от времени, ведь с техническим и научным прогрессом человечеству навязывают новые «ценности» и стандарты, которые, по мнению ученых, политиков, должны облегчить жизнь людей. Эти меры «подгоняют» людей под планку идеалов современности, которые своеобразно стирают отличия между людьми. Например, школьная форма. Я никогда не считал это важной частью школьной жизни, но и не относился к этому слишком строго: если на какое-либо мероприятия просили надеть пиджак и брюки, я понимал, что пару раз в год можно прийти в форме. Не сказал бы, что это серьезная проблема, но это хороший пример стирания отличий. Согласен, что школа – это культурное место, и должны быть некие правила, которые будут помогать поддерживать порядок, также согласен, что являться в такое место, в чем попало и проявлять своё «Я» везде и всегда, по поводу и без него, неправильно по отношению к другим людям, но и нужно соблюдать некие рамки, например, можно просто прийти опрятно одетым и так далее и при этом самовыразиться.

Хорошим показателем развитием общества есть молодежь. Наблюдая за поведением, внешним видом и характером нового поколения можно понять, что дети, подростки, да и люди любого возраста пытаются выделиться из толпы. Это проявляется в экспериментах с внешностью, попытки посмотреть на мир с другой стороны. Примером может быть современная мода и ее проявления вроде покраски волос, яркой и вызывающей одежды и таких примеров может быть множество, но сути это не меняет – люди пытаются преодолеть этот своеобразный барьер.

Однако не все люди пытаются выделиться, так же есть множество людей, которые не любят и не понимают такое, обычно это люди прошлых поколений, ведь в их года не было такого явления и разноцветные волосы или

тату по всему телу вгоняют людей в недопонимание, потому что в своей молодости они даже думать не могли о таком, менталитет людей не позволял им что-то кардинально менять, и действительно зачем, если тебе и с твоими блондинистыми или черными волосами неплохо живется, да и общество может высмеять, а иногда могут и за больного счесть? А сегодня множество подростков не стесняются и не боятся таких перемен. И через некоторое время это уже не будет восприниматься с таким непониманием как сейчас, да и новое поколение будет более снисходительно относиться к проявлениям такого рода моды у своих потомков, ведь они будут помнить дни, когда старики или родители ругали их за то, что они ходили по улице с какой-то странной прической или в одежде, которая привлекала слишком много внимания окружающих.

Также в наше время, не малую роль в становлении, развитии и потере личности играет интернет и телевидение. Всем уже давно известно, что в том, что вещают различные новостные программы или статьи мало правдивой информации, если она там вообще есть. Таким образом, людям навязывают мысли, убеждения и идеалы людей, которые стоят на верхушке власти и т.д., те, кому выгодно держать народ в неведении просто потому, что людьми, которые не имеют личных убеждений, мыслей по самым разным вопросам, проще управлять и держать в «ежовых рукавицах». Конечно, есть люди, чьи мысли совпадают с мыслями других людей, или они поддерживают ситуацию, оглашенную в новостях, и в этом нет ничего плохого, ведь на земле более 7 млрд. человек, и было бы глупо и абсурдно, если бы некоторые люди не были согласны с другими.

Но личность можно и развивать, становиться сильнее во всех аспектах, ведь не зря говорят, что талантливый человек – талантлив во всем. В наше время очень важно и полезно быть сильным и не поддаваться гнету окружения. Сейчас без труда можно найти себе увлечение или хобби, которое будет позволять тебе развиваться и смотреть на мир с самых разных сторон и ракурсов. Если развивать себя как личность, можно будет избежать множества неприятных эмоций.

Можно сделать вывод, что проблема потери личности имеет место быть в современном мире. Мы люди только тогда, когда мы имеем свою индивидуальность, мы должны ее защищать от влияния окружающих.

Варбанський Олександр Володимирович,
студент Дніпропетровського державного університету,
Скиба Елеонора Костянтинівна,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного університету

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ТА ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Поступова розбудова правової держави в Україні вимагає цілковитого вирішення декількох важливих та актуальних завдань вивчення проблем громадянського суспільства пояснюється тим, що воно являється своєрідним початком зародження правової, сильної, незалежної, та демократичної держави. Найчастіше це стосується перехідних частин населення, де відбуваються значні перебудови та існує ціла низка протиріч та нерозумінь. На даному етапі під громадянським суспільством, зазвичай, розуміють систему взаємовідносин в межах права вільних та незалежних від держави, зрілих, з високим цілковитим рівнем економічної, соціальної, духовної та політичної культури населення та їх розмежованих слоїв, що виникає внаслідок самоорганізації, самообілізації і самотворення, з метою вдосконалення, реалізації, захисту прав та інтересів громадянського суспільства, поєднання індивідуального та спільного інтересу, розвитку демократії та ін. Держава цілковито не втручається у діяльність громадянського суспільства, адже вона покликана створювати умови для його вільного та безперешкодного розвитку [1].

З моменту проголошення України незалежною та самостійною державою вона знаходиться на шляху демократичних перетворень – удосконалення наявних та введення нових основ демократії та самореалізації у різних правових відносинах та сферах. Найважливішою умовою для успішної демократизації є налагодження ефективної співпраці з інститутами громадянського суспільства. Під терміном «інститути громадянського суспільства» ми розуміємо розгалужену мережу автономних стосовно держави, добровільних об'єднань громадян, що зумовлюється високим рівнем суспільної свідомості та політичної культури, діяльність яких спрямована на забезпечення особистих, політико-економічних, соціально-культурних та інших прав і свобод кожного громадянина. Для України що недавно стала на шлях великих та цілком важливих для населення демократичних перетворень, одним із першочергових завдань є державна підтримка, створення та функціонування інститутів демократичного суспільства, де активна участь громадянського суспільства у житті країни є тією складовою, яка сприяє розвитку, населення та цивілізації в цілому, закріпленню взаємних відносин довіри населення та кожного окремого громадянина з державою та рівноправних відносин між державою, людиною та суспільством. Розвинене, поі-

нформоване, забезпечене доступом до належної інформації суспільство є показником соціальної, правової, демократичної держави [3].

Головним критерієм існування європейських країн є цілковитий розвиток демократії, громадянського суспільства, соціальної та правової держави. Європейський напрямок розвитку України виявляє потребу руху у напрямку європейської глобалізованої моделі, закріплення європейських критеріїв. Цей вибір зумовлений пошуками місця України у Світовому співтоваристві, необхідністю сприяння підвищення конкурентоспроможності країни, її виходу з групи країн «третього світу». Прогрес та розвиток у всіх сферах життєдіяльності суспільства і держави можливий лише за наявності умови функціонування та розвитку активного громадянського суспільства [2].

Проаналізувавши Постанову Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», ми дійшли висновку що громадянське суспільство в Україні буде вдосконалюватися не лише шляхом підтримання співпраці з державою, що, як зрозуміло, обов'язково, але також завдяки участі кожного свідомого громадянина в демократичних процесах. Створення громадянського суспільства має бути ініційовано знизу, оскільки відстоювання власних фундаментальних прав і свобод, визначених Конституцією України, побудова демократичної, соціальної, правової держави повинна бути дороговказом кожного українця. Україна тільки тоді зможе відповідати європейським стандартам, коли доведе, що насправді розглядає громадянське суспільство як дієвого та рівноправного учасника соціально-економічних і політичних реформ.

Проаналізувавши соціологічне опитування, ми розуміємо, що свідоме та правове громадянське суспільство не може бути створено прийняттям нового законодавчого акту, хоча законодавство і сприяє його формуванню та розвитку. Суспільство стає громадянським на певному етапі свого функціонування та розвитку, за наявності належних та сприяючих обставин, як то необхідна в цьому руслі політика держави, високий рівень правосвідомості, політичної, духовної, соціальної та економічної культури громадян та інших факторів. Проблеми в цих галузях гальмують розвиток громадянського суспільства в Державі та навіть перешкоджають вже здобутому рівню його розвитку. Погіршення правосвідомості громадян виникли через правовий нігілізм уряду та інших органів державної влади, попряння національної самобутності народу.

Існування досконалого законодавства в Україні визначає демократичний вектор руху та розвитку правової і політичної систем. Однак не забезпечення державою його виконання є підставою стверджувати, що права і свободи, не зважаючи на їх закріплення у Конституції та законах України, поки що не стали найвищою соціальною цінністю для держави.

Як вже зазначалося що, громадянське суспільство вільне від держави, але взаємодіє з нею заради суспільного блага. У цьому контексті, авторитет влади посідає найважливіше місце [4].

Формування громадянського суспільства в Україні є цілком непростою і тривалою справою. Держава є похідною від громадянського суспільства й повинна зрозуміти це. Вирішити проблеми на шляху розвитку та вдосконалення громадянського суспільства також зможе наявність стабільності в регулюванні суспільних відносин, авторитету державної влади, наявність розвинутої державної структури, здатної забезпечити виконання законів, наявність незалежного суду, вдосконалення системи правоохоронних органів та вирішення інших проблем.

Нормативно-правове регулювання цього питання, безумовно, сприяє розбудові громадянського суспільства.

Бібліографічні посилання:

1. База даних «Законодавство України» [Електронний ресурс] / Сайт : Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>;
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 р. № 996 [Електронний ресурс] / Сайт : Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п>;
3. Громадські організації в Україні у 2010 році: статистичний бюлетень [Текст] / Держкомстат України. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2011. – 157 с.
4. Що заважає Вашій громадській активності?: соціологічне опитування [Електронний ресурс] / Сайт Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. – Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=368.

Васюріна Алла Олександрівна,
кандидат філософських наук,
доцент Сумського державного університету

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ У СУЧАСНОМУ УРБАНІЗОВАНОМУ ПРОСТОРИ

Швидкий розвиток міст у ХХ–ХХІ століттях створив особливий урбанізований простір, який став природним середовищем для мільйонів сучасних людей. Важливим культурним елементом буття великих міст є візуальна складова. Інформаційно та естетично насичене урбанізоване візуальне середовище є складним структурним утворенням, що постійно змінюється залежно від викликів часу. Візуальна сфера міста представлена різними об'єктами: архітектура, скульптура, парки, сквери, зовнішня реклама, покажчики руху тощо. Сьогодні мешканці міста знаходяться в надзвичайно наповненому візуальними артефактами просторі, їх органи зору мають постійно сприймати чисельні візуальні подразники. Сучасні технології додали до традиційного міського візуального ландшафту нові реалії: відео-арт, медіа-арт, стрит-арт, графіті, інсталяції, світловий дизайн, відео-мепінг.

Активізація і збагачення зовнішнього візуального середовища, звичайно, привертають інтерес дослідників. Особливої уваги заслуговує стрит-арт, який часто називають найбільш демократичним серед інших візуальних форм. У працях Рафаеля Шактера (Rafael Schacter), Ніколаса Ріггя (Nicholas Riggle), Льюїса Боу (Louis Bou), Алісона Янга (Alison Young) розкривається суперечлива сутність феномену стрит-арту. Аналіз вітчизняних наукових розвідок вуличного мистецтва (Наталія Мусієнко, Олександра Кущенко, Галина Фесенко) також свідчить про неоднозначне ставлення до цього явища.

Розмаїття форм, жанрів, стилів вуличного мистецтва втілилися у мозаїці понять: графіті, спреї-арт, стікер-арт, інвайронмент, мурал, розпис фасадів, монументально-декоративне мистецтво, настінний живопис, настінний розпис, мозаїка, фреска тощо. Але найбільш дискусійними на сьогодні є не питання техніки, змісту зображень, а проблема їх етико-естетичної значущості. Чи дійсно «писати на стінах – це вандалізм, хуліганство й адміністративна відповідальність, отже, будь-який стрит-артист переходить межі дозволеного і стає правопорушником» [1]. Таке ставлення до вуличного малярства є достатньо поширеним, особливо в колі професійних архітекторів та майстрів пензля. Проте існує інша точка зору. Вуличне мистецтво – це естетичний феномен, це креативне дзеркало, в якому відбивається не тільки душа великого міста, але й душа народу. Але за однієї умови – свободи художника. Прагнення до регламентації вуличного мистецтва, на думку, наприклад, О. Кущенко, **«сприяє підвищенню його художньої цінності, але позбавляє свободи слова... Несанкціоновані написи або малюнки спреєм – це, з одного боку, вандалізм, а разом з тим вони дають свободу для самовираження людини як художника, соціального активіста та мешканця цього спільного простору»** [1]. Питання залишається відкритим. Судження науковців, митців, влади та громадськості часто є протилежними. Одні наполягають на тому, що стрит-арт не має художньої цінності, вони не є творами мистецтва, а тому нічого не варті. Інші переконані, що вуличний живопис є прикрасою сучасного міста, він має і естетичну, і соціальну значущість.

Візуалізація соціально важливих проблем стає своєрідною візитівкою архітектурного обличчя сучасних українських міст. Швидка еволюція українського вуличного мистецтва (від хаотичних розписів парканів і дивних графіті в 90-х – до грандіозних філософських муралів сьогодні; від символічності знаків, сутність яких розуміли лише прихильники певних молодіжних субкультур, до візуалізації проблематики важливого суспільного значення) є відбиттям тих суттєвих суспільних змін, які мали місце після проголошення незалежності України.

Однією з актуальних стає тема української ідентичності, національної самобутності. Чисельні соціальні та політичні проблеми, перезавантаження суспільної свідомості українців у XXI столітті стимулювали діяльних і небайдужих митців, соціальних активістів до реалізації художніх задумів у новому для України вуличному форматі. Міста все більше стали майоріти блакитними і жовтими

барвами: огорожі, паркани, стіни, елементи будівель, ліхтарні стовпи тощо. мешканці міст активно включилися в суперечку навколо сучасних художніх реалій, якими стали чисельні арт-об'єкти у різних містах країни. Протистояння думок щодо нової естетики урбанізованого простору призвело до бурхливих дискусій: мистецтво чи варварство, прекрасне чи потворне, має бути чи його слід забороняти. Достатньо згадати полеміку навколо патріотичного витвору на Андріївському узвозі у Києві, де зображена «сумна» українська дівчина. Мурал звинувачували й у відсутності художнього смаку, та у невідповідності щодо традиційних уявлень про українську жіночність. Проте, на думку авторів-муралістів, ця робота має багато зашифрованих символів, вона відбиває бачення художників ситуації в суспільстві, їх віру у «ренесанс» України.

Ще один мурал у Києві на Великій Житомирській «Святий Юрій» дав привід для палких дискусій. Тема художньої цінності цього твору не розглядалася, хоча схвальні відгуки про цю роботу можна було почути навіть від фахівців. Варто зазначити, що цю роботу високо оцінили також і зарубіжні митці. Картина містить символічне зображення воїна-козака з головою сокола, який бореться з великим змієм. Це втілення ідеї вічного протистояння добра і зла, незламності духу українського народу, його давнього прагнення до свободи. Саме смислове навантаження ідеї було найбільш цікавим для його обговорення громадськістю.

Багато українських міст уже встигли сформувати власне стрит-арт обличчя. Їх специфіка, звичайно, пов'язана із самобутнім історико-культурним розвитком. З'являються портрети своїх героїв, відбиваються найбільш актуальні для конкретного міста теми, реалізуються найсміливіші творчі ідеї.

Громадське обговорення проектів стрит-арту безперечно зменшить градус напруженості навколо творінь вуличних митців. А в просторі будь-якого міста обов'язково знайдеться місце для вуличної творчості.

Бібліографічні посилання:

1. Кущенко О. Львівський стрит-арт: розширити територію свободи/ О. Кущенко// Українська правда. 2016. 14 січня URL: <http://life.pravda.com.ua/culture/2016/01/14/206353/>
2. Мусієнко Н. Public art у просторі сучасного міста: Київська практика / Н. Мусієнко // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини. 2010. Вип. 7. С. 136–149.
3. Фесенко Г. Г. Естетика публічного простору міста в контексті філософії суб'єкта творчості / Г. Г. Фесенко // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2016. Вип. 10. С. 157-16 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprffc_2016_10_45

Верещака Богдана Андріївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Єремєєва Ірина Анатоліївна,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗМІНУ СТАТУСУ ДЕРЖАВИ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Глобалізація сучасної системи міжнародних відносин, її відкритість, поява нових міжнародних акторів і підвищення їх впливу на світові процеси актуалізує проблеми втрати державою статусу основного актора міжнародних відносин.

Термін «актор» походить з латинської мови й дослівно перекладається як «той, хто діє». Сучасне тлумачення цього поняття має такий вигляд: актор міжнародних відносин – це активний учасник (колективний чи індивідуальний) міжнародних відносин та світової політики, економіки, соціально-культурної сфери, який, завдяки наявності у його розпорядженні ресурсів та можливостей їх ефективно використовувати, володіє здатністю самостійно, відповідно до власного розуміння своїх інтересів, приймати рішення і реалізувати стратегію, яка здійснює істотний та тривалий вплив на міжнародну систему, який визнається у якості такого іншими учасниками та береться ними до уваги при прийнятті власних рішень [1].

Декілька століть поспіль (XVII–XX) для міжнародних відносин фундаментальною рисою була наявність єдиного актора – суверенної держави. Тільки в другій половині XX ст. стали набирати силу інші міжнародні актори: транснаціональні корпорації (ТНК), політичні партії та рухи, міжнародні організації декількох видів (міжурядові та неурядові, регіональні та субрегіональні), національні та етнічні рухи, релігійні та гуманітарні організації, політики та видатні особи, мегаполіси, тощо.

Існує велика кількість класифікацій міжнародних акторів, однією з найбільш вдалих, на думку вчених, є класифікація за сферою діяльності різних суспільних груп, які входять до структурного складу акторів міжнародних відносин. Будь-яка суспільна група, виступаючи на міжнародній арені має конкретну ціль, власні інтереси, які вона буде реалізовувати в одній зі сфер людської діяльності.

Першою і провідною групою за цією класифікацією є економічна група – об'єднання громадян, що утворюються, задля здійснення господарської діяльності у виробничій і невиробничій сферах. Прикладом такої групи є транснаціональна корпорація (ТНК – глобальна організація, що має свої філії

у багатьох країнах, тоді як центр її управління знаходиться в одній із них). Центральним інтересом її учасників є отримання високих прибутків завдяки співпраці з зовнішніми партнерами, а не з внутрішніми. Міжнародно-економічний вплив ТНК визначається глобальністю їх діяльності, контролем над стратегічно важливими сферами міжнародних відносин у різних країнах – фінансами, ресурсами, робочою силою, технологіями, постачанням готової продукції. Політичний вплив ТНК визначається у побудові з державами – партнерами політики відкритих дверей і в апелюванні до них у разі ускладнення діяльності філіалів ТНК на їх території [2].

Другою є політична група, яка становить собою об'єднання громадян, основною ціллю яких є вплив на владні структури. Прикладом політичної групи є політичні партії, рухи або угруповання, які створюються громадянами, задля відстоювання колективного інтересу на внутрішньодержавному або зовнішньодержавному рівнях. У міжнародні відносини входять з власною програмою, часто впливають на міжнародну політику за посередництвом уряду, вимагаючи від нього політичних рішень, які відповідають партійним напрямкам. Спростувати важливість політичної партії як досить важливого міжнародного актора буде помилкою, адже саме від них залежить зовнішньополітична орієнтація держави.

Терористичні організації та антидержавні рухи також є політичними акторами, адже вони мають чіткі політичні інтереси, які хочуть реалізувати шляхом насильства, зброї і терору. Поняття «терор» є багатограним, тому має не одне пояснення. У Міжнародному кодексі про мир і безпеку населення терористичний акт визначається як дії спрямовані на: 1) убивство або завдання важких тілесних ушкоджень чи втрату свободи глави держави, його представників, членів родини, осіб, що виконують політичні функції; 2) знищення або пошкодження публічного майна, загрозу життю членів суспільства, створення атмосфери страху, а також дозвіл чи сприяння виробництву зброї, боєприпасів та інших небезпечних субстанцій і передавання їх особам, що вчиняють перелічені злочини. Основними елементом терору також виступають політичні мотиви. Досить поширеним поняттям сучасності є міжнародний тероризм, основними ознаками якого є: здійснення терористичних дій на території більш однієї держави, або однієї (якщо частина приготувань здійснена в іншій державі); планування і контроль над злочином відбувається на території іншої держави; здійснення злочину в одній державі, але міжнародною терористичною групою; злочин, здійснений в одній державі, але його наслідки спричинили негативну реакцію інших держав. Діяльність подібних незаконних організацій є досить тісною, збитковою і несприятливою для політичних відносин між державами [1].

У теорії міжнародних відносин також сформувався два напрямки: реалістичний та ідеалістичний, які мають відповідно дві протилежні думки щодо ролі, яку відіграють міжнародних організацій у міжнародних відносинах. Реалісти ставлять державу і її зовнішню політику на перше місце, а міжнародно-

дні організації, у свою чергу, переносяться на друге місце, як відмінне знаряддя для досягнення мети держави. На думку ідеалістів, міжнародні організації є не лише провідними акторами на міжнародній арені, але ще акторами, дещо переважаючими над державами. Хоч ці два твердження є протилежними, але вони безпомилково показують реальність сучасних міжнародних відносин [2].

На думку видатного американського політолога Р. Когейна, з появою недержавних акторів міжнародних відносин, держави почали втрачати деякі свої основні функції у різноманітних сферах (економічній, військовій, культурній, політичній, тощо). Прикладами можуть послугувати підтримка миру чи врегулювання конфліктів на міжнаціональному рівні Північноатлантичним альянсом (НАТО) або ж стабілізація курсу валют і запобігання їх знеціненню Міжнародним Валютним Фондом (МВФ).

Отже, тенденції до глобалізації міжнародних відносин, їх відкритість до впровадження діяльності нових і підвищення впливу старих акторів ставить під сумнів статус держави як основного актора міжнародних відносин, адже нові актори міжнародних відносин забирають на себе частину основних функцій у різних сферах, реалізацією яких раніше займалася виключно держава. Таким чином, вплив цих міжнародних акторів на світові політичні процеси стає все більш масштабним.

Бібліографічні посилання:

1. Ковальський В.С. Україна в міжнародно-правових відносинах / В. С. Ковальський. Київ: Юрінком, 1995. 176 с.
2. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин / М. З. Мальський, М. М. Мацяк. Львів: Знання, 2011. 408 с.
3. Цыганков П. А. Теория международных отношений / П. А. Цыганков. Москва: Гардарики, 2003. 590 с.

Виноградов Геннадій Миколайович,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпровського гуманітарного університету

**СЕРЕДНЬОВІЧНА ХРИСТИЯНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ:
КРИТЕРІЇ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ,
ДИНАСТИЧНОЇ Й РЕЛІГІЙНОЇ ЛЕГІТИМНОСТІ**

Насамперед відзначимо, що на сьогодні все більш переконливо звучить в історичній науці в цілому і в медієвістиці зокрема думка стосовно такої, поза сумнівом, унікальної риси середньовічної християнської цивілізації, як її поступове більш-менш вдале створення зусиллями духовної і світської еліти згідно певної теоретичної моделі. Остання, згідно світоглядних й інтелектуальних вимог пізньоантичної і ранньохристиянської доби,

мала вигляд своєрідного теологічно-лінгвістичного конструкту, створеного на підґрунті біблійних, святоотеческих й історичних (переважно досвіду іудейської й грецько-римської державних традицій та споріднених з ними) взірців у відповідності з відомими постулатами християнського віровчення, що Слово Господнє стало Плоттю – Сином Божим, а отже слово як таке, словосполучення, фраза, зрештою, мова є ідеальною, доступною розумінню людини, символічно-містичною моделлю Промислу Божого, а по-друге, християнська цивілізація як така в процесі формування й функціонування має ідеально відповідати зазначеній моделі в усіх можливих проявах: соціальному, економічному, політичному, культурному тощо, враховуючи й виправляючи недоліки іудейського й римського етапів. Зрозуміло, даний підхід є однією з можливих гіпотез інтерпретації Середньовіччя, не заперечує право на паралельне існування традиційних концепцій, які орієнтовані на потужний дослідницький досвід XVIII – XIX ст., втім запропонована версія максимально враховує характерні епосі ментальні стандарти і не переносить на неї невластиві уявлення про людину, всесвіт, історичні процеси тощо.

Безсумнівно, середньовічна християнська державність як така, навіть з урахуванням католицької й православної догматичної, організаційної та іншої специфіки, обов'язково мала подбати про критерії власної законності як для вирішення численних складних проблем контактів насамперед з язичницьким й ісламським світами, так і для улагодження міждержавних стосунків всередині власної цивілізації, тому розробка критеріїв легітимності в територіальному, династичному, власне релігійному та інших вимірах була актуальною як в період поступово набуття християнством статусу спочатку однієї з дозволених, а згодом – офіційних релігій й державних ідеологій Римської Імперії та її сателітів, так і з 492 р., коли почалися середні віки й протягом усього їх тисячолітнього перебігу до 1492 р. З позицій світської історичної науки середньовічні інтелектуальні критерії (враховуючи, що в Середньовіччі справою збирання, опрацювання, збереження, передавання, використання інформації займалося дуже вузьке коло переважно теологів-інтелектуалів) таких базових категорій, як державність, законність, територіальні та часові виміри, соціальні організаційні справи, в тому числі релігійні, мали часто не вартій уваги виключно богословський характер, тим не менше саме такий характер і був в очах компетентних сучасників єдино притаманний усім складовим функціонування суспільства, світські елементи розвитку якого розглядалися в якості недосконалих аналогів «високих» взірців, до рівня яких духівництво мало «підтягувати» грішну паству. Тому, одним з завдань сучасної історичної (і не тільки) науки має стати проблема адекватного перекладу на мову сучасного наукового дискурсу численних середньовічних теологічних категорій переважно з грецької (Візантія й окремі регіони, підпорядковані Риму), латинської (германський, романський, слов'янський, католицький сегмент) та церковнослов'янської (православні слов'яни Балкан і Русі та низка неслов'янських православних

народів) мов.

Середньовічне християнське розуміння державності принципово відрізнялося від того, яке почало панувати в процесі секуляризації наукового знання, починаючи з XVI ст., і мало релігійно-містичний характер: законна держава з офіційною династією вважалася містично-символічним аналогом Церкви як Тіла Христового, що цілком відповідало тлумаченню сакрального змісту євангельської Таємної Вечері, коли апостоли через хліб і вино – Тіло і Кров Христову – понесли народам сутність віри; світський володар (помазаник – точний відповідник грецького Христос і єврейського Машиах (грецькою Месія) – помазаний в сенсі «на царство») в якості світського відповідника Сина Божого мав ідеально відповідати біблійному стандарту. Представники панівної династії чоловічої статі вважалися аналогом як апостолів, так і чернечого ордену з відповідними обов'язками; в свою чергу система державного управління дублювала систему церковного устрою й організації парафій зі світськими відповідниками церковної ієрархії й таїнств, насамперед – причащення і священства. Крім того, соціальні структура мала відповідати концепції про Небесну Ієрархію, коли ангельські чини були обов'язковим орієнтиром для функціонування суспільних класів і груп.

Територіальні обриси держав християнське Середньовіччя прагнуло підпорядкувати, в першу чергу, авторитетним біблійним взірцям, а саме, з одного боку, поділу землі між синами Ноя Сімом, Замом і Яфетом та їх нащадками, а з іншого, за прикладом поділу безпосередньо Святої Землі між синами Якова; у такий спосіб планувалося встановлення ідеального порядку у відповідності з Промислом Божим. Паралельно обов'язково бралися до уваги династичні зв'язки, ієрархія родинних контактів, оскільки складні генеалогічні конструкції правлячих еліт регулярно спричиняли виникнення ситуацій з одночасними претензіями на ті чи інші титули чи території по кілька рівноправних претендентів; більшість конфліктів вирішувалася в мирний спосіб, втім час від часу виникали конфлікти і навіть збройні сутички чи війни, коли хтось з конкурентів відмовлявся прийняти перевагу іншого (відмова світського володаря від влади вважалася гріхом, адже порушувала встановлений Господом земний порядок; аристократ міг уникнути кастингу тільки прийнявши чернечий постриг). Проте війна була насамперед способом демонстрації переваг конкурентів як стратегів, справних організаторів наступів чи оборони і не мала на меті фізичне знищення супротивника.

Релігійна легітимність базувалася на сукупності містично-символічних й історичних взірців і прецедентів, найголовнішими з яких були: як вже зазначалося, уявлення про Церкву як Тіло Христове, яке має бути Єдиним, а отже об'єктивний поділ на католицтво й православ'я вважався тимчасом прикрим явищем – розплатою за людські гріхи – і вимагав виправлення у формі повернення єдності на католицькому чи православному, відповідно, догматичному й організаційному підґрунті (унія до 1596 р. – компромісної Берестейської унії – розглядалася саме у такий формі, тому, попри

численні спроби, не здійснилася, адже кожна зі сторін вважала зрадою відступ від сласних переконань). Організаційно християнство поєднало, з одного боку, римську адміністративну систему, коли єпископи (дослівно з грецької – наглядачі) паралельно з власне духовно-ритуальними функціями наглядали за порядком організації парафій в конкретних провінціях, з іншого, центри резиденцій римських імператорів, крім того, принципове значення мали ті території, які були пов'язані з місіями апостолів, насамперед Петра і Павла. Важливим взірцем для вирішення складних питань взаємин між католицтвом і православ'ям був біблійний приклад поділу Святої Землі на Ізраїльське та Іудейське царства після смерті Соломона, коли зберігалася містична єдність держави єврейського богообраного народу, вважалася ідеальною проекцією Царства Небесного, ділилася навпіл і задля подолання монополії влади, що неодноразово призводило і правителів, і народ до грішних дій з наступними покаранням з боку Бога, і для постійного нагадування про необхідність бути пильними; саме цей принцип успадкувало християнство, що можна побачити на прикладі взаємовідносин між Західною і Східною Римськими імперіями.

Оскільки за взірець парафіяльної організації християнства були взяті принципи функціонування іудейських громад-кагалів, але, на відміну від нечисленного єврейського народу на порівняно невеликій території, нова релігія потенційно претендувала на всі землі Сіма, Хама та Яфета, тобто, до 1492 р. і відкриття Америки, на Євразійський й Африканський континенти численними народами та великими відстанями, здійснення ефективного керівництва в світській і церковній сферах було можливим тільки за умов діалектичного поєднання парафіяльних і власне громадських, світських форм організації життя, коли прихожани одночасно були підданими монархів, а таїнства сповіді й священства практично застосовувалися для підтримання порядку паралельно з васальною залежністю від правителя з відповідними клятвами, ритуалами відданості й сумлінного служіння; останнє, власне, й складало, на наше переконання, сутність феодальної системи, а соціально-економічні, суспільно-політичні, владні й майнові сегменти, які традиційно сучасна історична наука вважає базовими, слід розглядати в якості похідних, таких, що протягом Середньовіччя зусиллями світської й духовної влади організовувалися у відповідності, як зазначалося, з уявленнями про земну проекцію Небесної Ієрархії та Царства Небесного. Зрозуміло, що висловлене є виключно гіпотетичним припущенням, але воно відповідає саме властивим Середньовіччю уявленням про соціум й прагне утриматися від екстраполяції та досліджувану епоху невластивих їй ознак, визначних у XVIII – XIX ст.

Візниця Юрій Васильович,
кандидат соціологічних наук,
доцент Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІКТИМОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ І КРИМІНАЛЬНА СТАТИСТИКА

Формування ефективної системи протидії злочинності в Україні неможливе без опрацьованого аналізу та використання вірогідних даних про поточний стан злочинності та її тенденції на сучасному етапі. Вивчення та кримінологічний аналіз кількісних та якісних показників злочинності на сучасному етапі розвитку українського суспільства є необхідною передумовою реалізації кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні [1, с.207]. Статистичні дані, які є в розпорядженні поліції, є головним джерелом інформації про злочинність. Разом з тим, вони не можуть показувати повною мірою реального стану справ зі злочинністю. На показники можуть суттєво впливати такі фактори як покращення (або погіршення) інформації про злочини, кількість затримань правопорушників, кількість злочинів, про які стає відомо правоохоронцям в ході розслідувань, якість оперативної роботи і т.ін. Вагомою залишається доля латентних правопорушень як стосовно цілого ряду видів злочинності, де це обумовлено об'єктивними обставинами специфіки здійснення таких злочинів (службові злочини, контрабанда, економічні злочини), так і не звернення частини потерпілих і свідків злочинних дій до органів правопорядку. Це викликано рядом чинників серед яких, наприклад, невпевненість громадян в успішному завершенні справи, страх перед злочинцями, недооцінка серйозності правопорушення, несприйняття тяганини, пов'язаної зі зверненням до правоохоронних органів, невіра в успіх справи, специфічність уявлень про гідність та порядність за яких частина потерпілих не звертається до правоохоронних органів з повідомленнями про здійснення правопорушень. Фактори, вплив яких призводить до відмови потерпілих і свідків від звернення до поліції, належать як до культурно-історичної площини (низький рівень довіри до поліції), так і обумовлені функціональними вадами правоохоронної системи, серед яких – недостатність у матеріально-технічному забезпеченні, перевантаженість роботою працівників. Ще одна група причин належить до правового поля, а саме: надмірна тяганина в кримінальному процесі, недосконалість правових норм про покарання злочинців, відшкодування збитків. Усе це примушує багатьох потерпілих відмовитись від поновлення справедливості вже на етапі подання відповідної заяви до правоохоронних органів чи позову до суду. Не звертання жертв злочину до органів державної влади свідчить про складність реалізації їхніх прав [2, с. 34]. Удосконалення законодавства,

запровадження нових організаційних правових заходів має враховувати латентну частку потерпілих від злочину.

Вивчення жертв злочинів дає як теоретичні, так і практичні результати. Проблему віктимізації населення у своїх працях розробляли такі науковці, як Л. В. Франкл, Д. В. Рівман, В. О. Туляков, О. М. Джу́жа, О. М. Моїсеєв, В. В. Васеливич, В. С. Мінська, Г. І. Чечель, О. Є. Михайлов, О. Г. Кулик, В. Я. Рибальська, О. М. Литвинов, А. В. Майоров та ін. Разом з тим менше уваги надається спробам використання соціологічних опитувань потерпілих та їх результатам у якості потужного засобу громадського контролю за функціонуванням правоохоронної системи, інструменту оцінки керівництвом діяльності окремих ланок в системі МВС. Нашу мету складає пошук додаткових методів виявлення, обліку та врахування кількісних та якісних показників злочинності через комплексне поєднання статистичних методів кримінологічного аналізу з результатами соціологічних опитувань населення з віктимологічної проблематики.

Проблеми стану злочинності та виявлення тенденцій її розвитку є постійним об'єктом дослідження провідних учених-кримінологів як нашої країни, так і їх іноземних колег. Серед вітчизняних дослідників цій проблематиці приділяли увагу такі науковці, як О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, В. В. Голіна, Л. М. Давиденко, С. Ф. Денисова, В. М. Др'юмін, А. П. Закалюк, О. Г. Кальман, О. М. Литвинов, В. М. Трубников, П. В. Хряпінський, І. С. Яковець та багато інших. Проте отримані у наукових дослідженнях дані потребують постійного оновлення та актуалізації.

У США у 1966 році Президентська комісія з охорони правопорядку і управління доручила Центру досліджень громадської думки при Чиказькому університеті провести обстеження 10000 родин і з'ясувати чи були вони коли-небудь жертвами злочинів. Було проведено також детальне вивчення криміногенних зон у багатьох містах. Результати були приголомшливими. Було встановлено, що постраждалих від злочинів виявилось вдвічі більше, ніж повідомляло ФБР. Насправді відбулося в 3,5 рази більше згвалтувань і втричі більше пограбувань. У деяких криміногенних районах виявили у 3-10 разів більше злочинів у порівнянні з даними, що були надані поліцією. Під час дослідження також було встановлено, що у криміногенних районах щорічно здійснюється від 10000 до 24000 злочинів на 100000 мешканців. Але і ці дані, як здається, є заниженими. Можливо, є заниженою кількість злочинів проти дітей. Людська пам'ять ненадійна, забуваються навіть серйозні злочини, не кажучи вже про незначні порушення [3, с.207-208].

Рівень віктимізації населення в Україні залишається доволі високим. Щороку лише від зареєстрованих злочинів страждають понад 340 тис. осіб, що в розрахунку на 10 тис. населення становить 75 осіб. Як зазначає В. Туляков, рівень віктимізації в середньому у 2-2,5 рази перевищує рівень зареєстрованої злочинності в Україні [4, с. 246]. За даними міжнародного віктимологічного опитування населення в Україні UNICRI (1996-1999 pp.) 58

% респондентів були жертвами злочинних посягань. Показово й те, що 60-70 % жертв не зверталися до правоохоронних органів. Найчастіше громадяни ставали жертвами таких злочинів як обман покупців, кишенькова крадіжка, хуліганство, хабарництво, грабіж, розбій, крадіжка з квартири, приватного будинку чи дачі [5, с. 206].

Проведений аналіз виявив певний брак результатів широкомасштабних обстежень громадської думки. Очевидно, що нині в Україні все ще залишається проблемою оцінка чисельності потерпілих. Проведені дослідження носять локальний та епізодичний характер, часом неспеціалізований (щодо віктимізації населення та захисту прав потерпілих) характер. Виникають складнощі при порівнянні результатів епізодичних опитувань, котрі проведені за різною методологією (запитання, які ставилися, обсяг і характер вибірки), представлення даних і обчислення загальної кількості потерпілих від злочинів. Наведені результати досліджень дають підстави для таких якісних висновків.

Ситуація в Україні характеризується значною часткою латентної злочинності, коли потерпілі не заявляють про вчинений проти них злочин чи правопорушення. З проаналізованих даних доволі обережно (зважаючи на наведені вище зауваження) можна назвати такі показники. Від 10 до 20% дорослого населення України визнає себе потерпілим протягом року хоча б від одного злочину. При цьому від кількох злочинів потерпіла вже третина населення громадяни не повідомляють про значну кількість вчинених проти них злочинів (зокрема, за деякими оцінками по окремих групах поширених злочинів статистикою враховується 1 випадок із 60). У середньому по різних видах злочинів органи внутрішніх справ інформується у кожному п'ятому випадку. Слід констатувати, що до поліції протягом року звертається з різних питань близько 10% населення. При цьому частка осіб, що задоволені роботою правоохоронців по різних видах злочинів, не перевищує 30%. Отже, можна стверджувати, що права та інтереси решти не були належним чином дотримані та поновлені. При цьому причинами невдоволення виступає відсутність належної зацікавленості до справи з боку поліції, неспроможність знайти злочинця або повернути викрадене, відшкодувати втрати [6, с. 7].

Проблемами для населення нашої країни є, насамперед, вимагання хабара, вчинення крадіжок, нападів і пограбувань. Україна вирізняється серед інших країн значною часткою осіб, які не повідомляють правоохоронні органи про вчинені проти них злочини [7, с. 136]. Причини незадоволення населення наслідками реагування поліції полягають у відсутності суттєвого результату за значною частиною справ. Ефективна політика захисту прав потерпілих має ґрунтуватися на моніторингу ситуації щодо віктимізації населення, звернення жертв злочинів до правоохоронних органів. За аналогією із досвідом розвинених країн світу було б доцільним запровадження щорічного моніторингу ситуації із захистом прав потерпілих в Україні.

Стаття 11 п. 3 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року вказує що «рівень довіри населення до поліції є основним критері-

ем оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції». І далі п. 4 вказаного закону визначає що «оцінка рівня довіри населення до поліції проводяться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України». Відповідну постанову прийнято в лютому 2018 року. Вкрай важливим здається обов'язкове включення в дослідження рівня довіри населення до правоохоронних органів питань пов'язаних з віктимологічною проблематикою.

Бібліографічні посилання:

1. Бесчастний В. Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні. Підприємство, господарство і право. 2017. №1. С. 207-213..
2. Бова А. Соціологічні опитування потерпілих від злочинів в Україні. Український соціум. 2006. №1. С. 38-46.
3. Смелзер Н. Социология. Москва: «Феникс», 1998. 686 с.
4. Туляков В.О. Виктимология (социальные и криминологические проблемы): Монография. Одесса : Юрид. лит., 2000. 336 с.
5. Кулик О. Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання : Монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 288 с
6. Головкін Б.М. Віктимізація населення України: стан, детермінанти, запобігання. Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. Теорія і практика правознавства. Вип. 2(6). 2014. С.3-14.
7. Звітність: судова статистика (2010–2016 рр.). Судова влада України : офіційний веб-портал. URL: http://court.gov.ua/sudova_statystyka/. (дата звернення: 15.12.2018).
8. Мошак А. Дослідження діяльності поліції професором М. Кіліасом та їх значення. Вісник Національної академії правових наук України. 2014. № 1 (76) С. 131-138.

Власенко Інна Вікторівна,
студентка Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
Ірчишина Марина Віталіївна,
викладач Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТЕРМІНІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ СУДОВОМУ ДИСКУРСІ

У сучасній науковій літературі можна зустріти велику кількість визначень термінології як науки, що говорить про підвищений інтерес до даної проблеми та свідчить про різні підходи до її вивчення. Як відзначають О.В. Суперанська, Н.В. Подольська, і Н.В. Васильєва, «... термінологія як сукупність термінів становить частину спеціальної лексики» [1, с. 7]. Безсумнівно, термінологія являє собою найбільш динамічну та рухливу лексичну систему мови, тому дослідження в цій області мають найчастіше історичну орієнтованість, показуючи, як виникає, розвивається та змінюється у часі термінологія залежно від розвитку

відповідних наук і загального стилю мислення епохи.

У юридичній сфері дефініціювання термінів є надзвичайно важливим та актуальним питанням, адже результатом трактування того чи іншого терміну може бути доленосний вирок. Тлумачення термінів є вихідною точкою будь-якого судового визначення.

Конституційний процес США є унікальним своєю лаконічністю та жорсткістю процедури внесення змін до Конституції, що компенсується гнучким механізмом конституційного тлумачення. Осмислення правових явищ у американському судочинстві стає таким чином творчим процесом, котрий конструює юридичну реальність. Практично у кожному засіданні відбувається рефлексія з приводу інтерпретації одиниць мови, нарощування смислів та взаємоперехід зі сфер індивідуального та суб'єктивного до сфер загального та об'єктивного і навпаки [2, с. 33].

В умовах прецедентного права визначення термінів ускладнюється через те, що вони набувають свого семантичного об'єму лише у результаті судового тлумачення в ході історичного розвитку правової системи. Тому юридичний термін у рамках судового дискурсу на думку Е.І. Голованової розглядається як «динамічне утворення», а «дефініція, що йому приписується має відносний, а не абсолютний характер» [3, с. 39].

Крім того, існує гіпотеза, що металінгвістична діяльність тлумачення термінів у дискурсі Верховного суду США може залежати від того, якої думки дотримується суддя. Судді-текстуалісти дотримуються «правила прямого значення» (*plain-meaning rule*) та вимагають покладатися виключно на текст нормативно-правового акту. Прихильники «структурального підходу», навпроти, використовують «правило соціального призначення» та звертають увагу на історію впровадження законодавчого акту (*legislative history*).

За словами судді Верховного суду США О.У. Холмса «слово – не прозорий та незмінний кристал, а шати живої думки, і воно може мати різний колір та зміст у залежності від обставин та часу його використання». Таким чином, американська юридична термінологія стає унікальним відображенням історико-культурної та політико-правової динаміки, що обумовлена взаємодією об'єктивного та суб'єктивного факторів правотворчості.

Бібліографічні посилання:

1. Суперанская, А.В. Подольская, Н.В. Васильева, Н.В. Общая терминология: вопросы теории / А.В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильева / Отв. ред. Т.Л. Канделаки: Изд.5-е. М.: Либроком, 2009. 248 с.
2. Глинская Н.П. Толкование терминов в судебном дискурсе как проявление метаязыкового аспекта социального конструктивизма. Вестник Челябинского государственного университета. Филологические науки. Вып. 100. С.33-36.
3. Голованова Е.И. Введение в когнитивное терминоведение / Е.И. Голованова. М.: Флинта: Наука, 2014. 224 с.
4. Бернам У. Правовая юстиция США. Вып. 3/У. Бернам. М.: новая юстиция, 2007. 1216 с.

Волошин Ярослав Александрович,
курсант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

У 1991 році після розпаду СРСР Україну спіткала криза. Наша країна взяла курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Вступ до ЄС потребує достатнього економічного, політичного та соціального рівня, і наша держава повинна підняти гуманітарну сферу до відповідного рівня. Успадковані негаразди, а також низька швидкість європейської та євроатлантичної інтеграції негативно вплинули на розвиток її людського потенціалу.

Згідно європейського світогляду інтелект, професійність, освіта та соціальна мобільність визначаються головними складовими національного багатства країни, а також ресурсом соціально-економічного розвитку. Україна взявши курс до ЄС, приймає принципи та цінності, поділяє основні ідеї Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини. Вона покладає в основу свого подальшого розвитку, насамперед, інтереси людини. Отже, Україні потрібно суттєво змінити бачення ролі людини в економічному, соціальному та політичному житті суспільства. Україні потрібна нова політика гуманітарного розвитку, яка зможе вдало реалізувати соціально-економічні ресурси. Гуманітарний розвиток – це модель розвитку, що зорієнтована на максимальне розкриття потенціалу кожної людини та соціуму в цілому, створення гідних умов для реалізації всіх інтелектуальних, культурних, творчих можливостей людини та нації. У соціальному вимірі гуманітарний розвиток означає створення для людини як головного національного ресурсу умов реалізації всіх її можливостей [1]. Отже, країна повинна створити оптимальні умови для розвитку освіти, медицини, промисловості тощо. На жаль, не дивлячись на всі гучні заяви, Україна поки що не є у повній мірі соціально орієнтованою державою, оскільки в економіці держава обслуговує угруповування великого бізнесу, практично ігноруючи інтереси середнього та малого бізнесу. Низький рівень народжуваності і великий смертності, недостатній у порівнянні з європейським рівень освіти, занепад медицини – все це реалії України.

Україна повинна зробити наступні кроки:

- розвиток системи охорони здоров'я, популяризація здорового способу життя;
- заохочення народжуваності, підтримку і розвиток сім'ї;
- створення умов для гідної та результативної праці;
- забезпечення надання належних послуг у соціальній сфері [2].

Країни ЄС ставлять на перше місце інтелект, освіту, професіоналізм та

креативність. Отже, Україна повинна здійснити низку реформ, які б докорінно змінили та збільшили якість освіти. Потрібно встановити рівень освіти, який би відповідав рівню європейських держав, а також всіляко сприяти розвитку науки. Це можливо досягти збільшенням фінансування освітньої сфери (збільшенням стипендій та грантів для проведення досліджень в науці).

Частину проблем в сфері охорони здоров'я можна вирішити впровадженням нових технологій у медицині, збільшенням фінансування та ін. В економіці потрібно зробити ставку на підтримання малого та середнього бізнесу та виведення підприємств з так званого «тіньового сектору».

В умовах багатьох політичних, економічних та соціальних змін потрібно якісно підтримувати українську культуру. Але потрібно відійти від концепції «керування культури» та прийняти концепцію «підтримки культури». Вона не повинна відмовитись від культури, а перейти до більш простих схем. Збільшити свободу творчої діяльності та якісно підтримати популяризацію національної культури. Поруч з державними організаціями повинна зростати роль місцевих творчих об'єднань і профспілок.

У сучасних умовах реформування Україна повинна відповідати сучасним світовим стандартам і враховувати українську специфіку.

Отже, на сучасному етапі державного будівництва діяльність органів державної влади у всіх сферах повинна бути спрямована на піднесення ролі культури в державотворчих процесах, становленні громадянського суспільства з високими гуманістичними цінностями, утвердженні національної свідомості і патріотизму.

Основними принципами гуманітарного розвитку України у сьогоднішніх умовах мають бути:

1. Людиноцентризм як система поглядів, що визначає цінність людини та її можливості.
2. Забезпечення реальних прав і свобод людини і громадянина.
3. Рівність громадян, забезпечення справедливості.
4. Взаємодія між державою і суспільством, створення умов для підвищення рівня життя населення.
5. Формування суспільства знань, де знання стануть важливим засобом самореалізації.
6. Підвищення соціальної активності громадян [2].

Бібліографічні посилання:

1. Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dy.nauka.com.ua
2. Гуманітарна політика ДСНС України як складова гуманітарної політики держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studopedia.org/12-52661.html>

**Воронцова Дарина Олександрівна,
Жиляк Валерія Русланівна**
студентки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ: ПРОЦЕС, ЩО ТРИВАЄ

Декомунізація – процес, що стихійно розпочався нещодавно, масштаб-но вплинув на ідеологію, суспільні відносини в цілому, історію, викликав низку хронологічних подій. Показав себе як болісний, складний та руйнівний процес, який вимагає прискорених дій та незаперечних змін. Впливає на переосмислення колективної історії та індивідуальної пам'яті. Суспільство, усвідомлюючи, що комуністична ідеологія – це тягар, який на даний момент набуває прогресивної державної політики, намагається на психологічному рівні позбутися радянських ідеалів, слід розуміти, що деякі моменти повинні залишатися в минулому, бо саме вони можуть формувати негативний вплив на майбутнє покоління [1].

У першу чергу, люди старшого покоління, безпосередньо пам'ятають той стан, коли не треба було замислюватись: «Чому саме ця вулиця має таку назву, а ця – іншу?». Такі люди більш схильні підтримувати радянську спадщину, адже зміни, які відбуваються під час процесу декомунізації, руйнують систему цінностей та певну категорію стереотипів [2].

Не важко здогадатися, що процес декомунізації – це прояв незаперечного патріотизму. Якщо розглядати даний процес як вияв патріотизму, то важливим елементом державної ідеології України – впровадження патріотичної символіки як засобу вираження громадської позиції. Зазвичай, такі елементи виконують об'єднуючу та мобілізуючу роль [2].

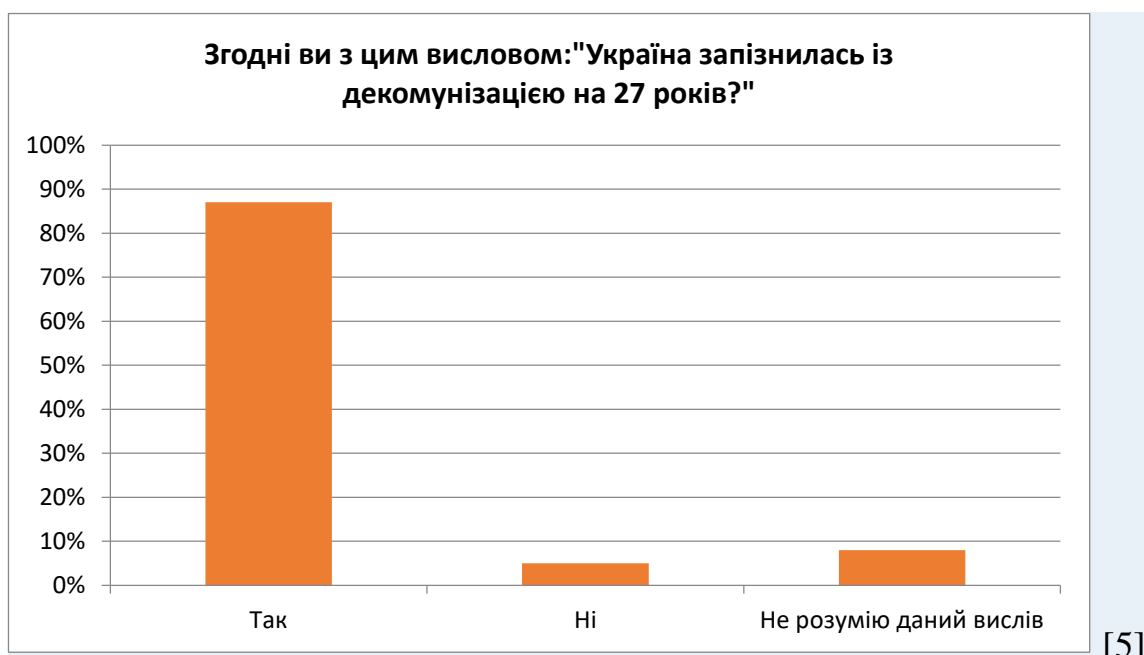
Українська молодь здебільшого підтримує даний процес, адже вона застала тільки результат, тому перейнятися радянським духом їй не вдалось. Тому відповідної ностальгії вони не відчують, і не зможуть відчутти. Перейменування – це не проста зміна назви населених пунктів, областей, вулиць і ін., а цілковита зміна історії [3].

«Чи настільки потрібна нам та декомунізація, як нам її нав'язують?». З одного боку, людей єднає, бо перейменування дає певну самостійність і незалежність, а з іншого неповажно ставиться до героїв минулого, оскільки вулицю не назвали б в честь неповажної людини [4].

«Запізнення України із декомунізацією на 27 років» – це не просто вислів, а чіткий погляд на реальні події. Причиною цього є криза у свідомості суспільства, в якій ми перебуваємо. Дуже тяжко щось змінювати повністю у сформованій країні, а саме коли це стосується її минулого, у зв'язку з тим, що економіка знаходиться на нулі. Недоречно говорити про декомунізацію зараз після великої кількості негараздів, яке пережило суспільство в епоху

Незалежності [5].

Станом на сьогодні, процес декомунізації потрібно завершувати, оскільки в деяких регіонах даний процес пройшов безболісно, а в інших викликав масу невдоволень. Як мінімум, треба просуватись до закінчення цього процесу, бо це «життя не за коштами», декомунізація вимагає додаткових бюджетних витрат. Остаточне вирішення даного питання надасть можливість більше до нього не повертатись, продовжувати формувати нову інформаційно-ментальну парадигму та зняти з порядку денного питання, яке має риторичний характер.

Бібліографічні посилання:

1. Academia. URL: <https://www.academia.edu>.
2. Декомунізація цінностей та ідентичності. Інтерв'ю з професором історії Людмилою Бабенко. URL: <https://tribuna.pl.ua/news/dekomunizatsiya-tsinnostej-ta-identichnosti-interv-yu-z-profesorom-istoriyi-lyudmiloyu-babenko/>.
3. Процес декомунізації – це глибинне переосмислення колективної історії, колективної та індивідуальної пам'яті та ідентичності – експерти. URL: <http://uacrisis.org/ua/40575-protses-dekomunizatsiyi>.
4. Декомунізація в Україні. Від візуального очищення до візуального осмислення. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28554511.html>.
5. Соціологічне дослідження на тему: «Процес декомунізації». Виконали: Воронцова Д.О., Жиляк В.Р., Піскун Д.А. / Архів автора.

Вуколова Катерина Володимирівна,
кандидат філологічних наук,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
Кузьменко Анастасія Олексіївна,
кандидат філологічних наук,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ГЕНДЕРНА ВАРІАТИВНІСТЬ МОВЛЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ

У лінгвістичних розвідках вітчизняних та зарубіжних вчених активно досліджується проблема виявлення диференційних відмінностей за статевими ознаками, з урахуванням як універсальної (характерної для жінок та чоловіків), так і спеціальної (характерної або для жінок, або для чоловіків) інформації [4; 5; 6]. Особлива увага приділяється питанням, пов'язаним з гендерними аспектами, центром яких постають культурні та соціальні фактори, що визначають відношення суспільства до чоловіків та жінок, стереотипні уявлення щодо чоловічих та жіночих якостей [3]. Вбачаємо за доцільне дослідити предмет гендерної варіативності мовлення на матеріалі англомовних пісенних текстах, які послуговували об'єктом цієї розвідки.

Розподіл на критерії «чоловіче»/«жіноче» перебуває в центрі уваги медицини, біології, психології, соціології, культурології та інших наук. У лінгвістиці поняття гендер введено в термінологічний обіг у 60-х роках ХХ століття у зв'язку з розвитком феміністичного руху в країнах Західної Європи й США. Термін *гендер* походить від латинського «genus» (граматичний рід) та англійського «gender» і позначає фізичні, анатомічні та психологічні відмінності людей. Поняття «гендер» в науковий обіг було введено для того, щоб провести межу між біологічною статтю (sexus) і соціальними та культурними аспектами, присутніми в концепті «чоловіче – жіноче»: поділ ролей, культурні традиції, відносини влади у зв'язку зі статтю людей [1, с. 24]. Тож гендер функціонує на позначення та виявлення соціальної й культурної зумовленості статі й передбачає соціокультурний концепт, що формується у межах системи етнічно зумовлених стереотипних уявлень.

Початковими критеріями у вивченні гендеру та його впливу на мовлення були відмінності у сприйнятті та інтелектуальних здібностях чоловіків та жінок, наданих природою. Вважалось, що усі особливості мови обох статей зумовлені лише біологічною статтю. Проте згодом ракурс вивчення мови декілька зміщується, чому сприяють студії О. Есперсена та Ф. Маутнера, які беруть за основу гендер не лише як біологічний критерій, а розглядають його з точки зору соціальних та історичних чинників.

Погоджуючись з Р. Лакофф, зазначимо, що мовлення жінок вважається гіперкоректним та ввічливим і в англомовних пісенних текстах. У піснях жіночого виконання трапляються випадки вжитку *please, would like, could, would, may, might, sorry* тощо: *Baby, loneliness will call / Oh, call me, please call me* (С.С.Сatch “Good girls go to heaven”), тобто такі тексти сповнені зовнішньою та внутрішньою модальністю на позначення доброзичливого ставлення до вимовленого. Ця ідея також пов’язана із підлеглим положенням жінок у соціальній ієрархії та відсутністю влади.

Характерними особливостями гендерної варіативності мовлення в англомовних пісенних текстах, на наш погляд, є використання інтонаційних зра-зків, які асоціюються з висловлюванням ввічливості; застосування висхідного тону з метою висловлювання некатегоричності та невпевненості; вживання евфемізмів; використання ввічливих граматичних форм; вживання розділових питань; тактовність у формулюванні наказів; уважність до потреб співрозмовника; велика частка ввічливих форм; тенденція вибачатися.

За думкою Р. Лакофф, мовна поведінка жінки характеризується як невпевнена, менш агресивна (порівнюючи з чоловічою), гуманна, уважна, компромісна, недомінантна і така, що концентрує увагу на співбесіднику: *When your heart is burning, / Turn me inside out if you can... (Sandra “Hi! Hi! Hi!”)*. Така некомпетентність і невпевненість у собі створює негативний вплив на імідж жінок. Проте у сучасному періоді, досить часто можна спостерігати використання жінкою «чоловічі» мовні тактики, серед яких більш вживані – імператив (*Look!, Save!, Stop!, Don’t cry* тощо), вигуки (*Hey!, Wow!, Oh!* й т.ін.). У таких ситуаціях її сприймають як нежіночну, нахабну, феміністичну особу, чия поведінка може призвести до комунікативних проблем: *Stop. Hey man, there's a way / Save me just for a sunny day / Ooh I wanna, yes I want your heart / Choo choo choo* (С.С.Сatch “Summer kisses”). Ця мовна поведінка називається «подвійною пов’язаністю» (double bind) [7, с. 64].

На думку Д. Таннен, головною причиною відмінності мов чоловіків і жінок є ціль комунікації: для більшості жінок розмова є засобом зближення і розвитку відносин, тоді як чоловіки за допомогою мови намагаються зберегти власну незалежність та підтримати свій статус у соціумі [8, с. 319].

Як вказує Н.Б. Мечковська та інші дослідники (І.В. Грошев, Л.Н. Синельнікова), жіноча мова сатурована атрактивною та емотивною лексикою, та є більш різноманітною і контрастно стилістичною, ніж чоловіча мова, до того ж, жінки рідше вживають таку кількість бранної експресії та вульгаризмів, ніж чоловіки [2, с. 58].

Основні характерні риси мови жінок та чоловіків мають довгу історію у соціологічних дослідженнях, згідно з якими гендер повинен розглядатися не як демографічна категорія, а у світлі соціальних критеріїв, що впливають на мовців обох статей. Гендерна варіативність мовлення в англомовних пісенних текстах також насичена відмінностями, серед яких можна виокремити ввічливі форми звертання, імператив, модальність, вигуки та ін.

Бібліографічні посилання:

1. Васильева И. Б. Проблемы гендерных исследований в лингвистике / И. Б. Васильева // Когнитивный подход к изучению языковых явлений: науч. конф. молодых ученых факультета романо-германской филологии КГУ, 2000 г.: тезисы докл. – Калининград : КГУ, 2000. – С. 21–25.
2. Зирка В. В. Рекламный текст: предпочтения манипулятивной лексики / В. В. Зирка // Культура народов Причерноморья. – 2006. – Т. 1, № 82. – С. 172–174.
3. Мартинюк А. Речевое поведение мужчин и женщин в неформальной коммуникативной ситуации / А. Мартинюк, П. Землянский // Пол и его маркировка в речевой деятельности / [под ред. Е. Н. Шовгеля]. – Кривой Рог: МИЦ ЧЯКП, 1996. – С. 114–126.
4. Пронякина М. В. Феномен языковой маскулинизации женской речи как новый гендерный стереотип / М. В. Пронякина // European Social Science Journal («Европейский журнал социальных наук»). – 2014. – №10 (1). – С. 250–254.
5. Рибаква О. В. Гендерні особливості аргументації у втіленні дискурсивної стратегії незгоди (на матеріалі англomовного кінодискурсу) / О. В. Рибаква // *Studia methodologica*. – Тернопіль, 2014. – Вип. 38. – С. 202–207.
6. Соловьева Н. С. Динамика гендерных стереотипов в английской и русской языковых картинах мира (на материале фразеологии): [монография] / Н. С. Соловьева. – [2-е изд., стер.] – М. : ФЛИНТА, 2014. – 466 с.
7. Lakoff R. Language and women's Place / R. Lakoff // *Language in Society*. – 1973. – № 2. – P. 45–79.
8. O'Barr W. Women's language» or «Powerless language? / W. O'Barr, B. Atkins // *Women and Language in Literature and Society* / [McConnel-Ginet S. et al.]. – New York: Praeger, 1980. – P. 93–109.

Гладкова Олександра Євгенівна,
студентка Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ,
Маргулов Артур Худувич
доктор історичних наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСВІТНІ ТРЕНДИ СУЧАСНОСТІ

Питання освіти є дуже актуальним в наш час, особливо для нашої країни, тому що люди прагнуть докорінних змін у житті. Розглянемо сучасні освітні зміни нашої країни згідно з новітніми трендами. Ось декілька з причин змін:

- 1) перехід нашої Держави від авторитарно-тоталітарного політичного режиму, який ще проявляється у деяких аспектах життя нашої держави, в тому числі у питанні освіти, до демократичного;
- 2) прагнення до ЄС, де вже діють нові для нас освітні тренди;
- 3) це сучасні процеси: створення нових технологій, які впливають на усе наше життя і повинні допомагати нам полегшувати його;

4) на жаль, однією з причин докорінних змін в системі освіти є і стійка деградація української освіти протягом багатьох років.

Вкотре звертати увагу на питання реформування української освіти почало Міністерство освіти і науки у 2014 році. 6 листопада 2014 р. відбулася презентація проекту Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 рр., розробленого на замовлення Міносвіти низкою громадських організацій та експертів.

Під час його обговорення експерти визнали, що фокус уваги зосереджено на середній освіті, адже цей сегмент найбільше потребує докорінних і масштабних реформ. Протягом 2015 року вдалося розпочати загальноосвітніх навчальних закладів, розвантаження навчальних програм, вжито заходів щодо розвитку навчально-реабілітаційних центрів для навчання дітей з порушенням розвитку та оптимізації мережі інтернатних закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Не менш важливим кроком на шляху до «Нової української школи», яка була запропонована 14 грудня 2016 р. міністром освіти і науки України Лілією Гриневич є нова система якісної освіти для дітей, які навчаються в маленьких містечках та селищах. Почали створюватись опорні школи для того, щоб діти з сіл і невеликих селищ зуміли отримати освіти на належному рівні.

У цьому році уряд вперше виділив гроші на шкільне обладнання для спецкабінети (300 млн. грн.) і автобуси (200 млн. грн.). За даними Міносвіти, зараз в країні вже працюють 178 таких шкіл і 511 їхніх філій.

Одним з головних напрямів реформи було запровадження типової для європейських норм загальної тривалості навчання в школі у 12 років. Згідно з проектом запровадження 12-річної системи повинно відбутись протягом 10 років. Середня освіта буде включати в себе 3 етапи:

- початкову освіту (перші 4 класи);
- базову середню освіту в гімназії (5 років);
- профільну середню освіту в ліцеї або коледжі (3 роки).

«Не потрібно дивитися на це нововведення, як на "ще один рік в школі". Потрібно дивитися ширше – це частина 3-річного профільної середньої освіти. Багато країн вже теж запроваджують такі підходи», – пояснює Ірина Когут, експерт з питань шкільної освіти аналітичного центру Sedos. Слід зазначити, що у Польщі запровадження такої системи освіти тривало 25 років.

Зміни торкнуться і програми навчання. На кожному етапі навчання буде скорочуватися кількість предметів викладання та кількість інформації, яку викладали раніше. Це пояснюється тим, що раніше дітям надавали багато зайвої інформації, і діти з часом, а точніше після 8 класу, втрачали бажання навчатись. У профільному відомстві впевнені, що це допоможе учневі визначитися зі спеціальністю при вступі до вузу. Наприклад, після 9 класу старшокласник зможе вибрати два варіанти подальшого навчання: академічне – більш детальне вивчення деяких предметів, адаптоване до першого курсу університету, професійне – з ним крім середньої освіти школяр отримує пе-

ршу професію.

Підручники, які виступали основою для отримання знань, тепер можуть спокійно припадати пилом на полицях будинку, адже їх повинні замінити електронними версіями, які будуть доступні на всіх гаджетах школярів. Планується, що школа буде виступати з електронною платформою, де підручники, конспекти, курси та тести будуть в розпорядженні педагогів і учнів.

Обіцяють також введення додаткових ресурсів, які будуть сприяти розвитку логіки, економічної грамотності та креативу. Взагалі розвиток креативного мислення у трендах сучасної освіти виноситься на перші місця.

Також відмінюється оцінювання першокласників, пояснюючи це тим, що психіку дітей дуже легко порушити і оцінки на початковому етапі навчання не потрібні, адже завдання 1 класу по психічним нормативам – соціалізація дитини в школі, звикання до режиму занять, навчання вчитися і розуміти поставлені завдання, але ніяк не орієнтування на оцінки, що спричиняє психічну травму для дитини. За деякими дослідженнями орієнтир на оцінку пригнічує прагнення до знань. Також оцінки не будуть публікуватись превселюдно, їх будуть говорити індивідуально батькам дитини.

Звісно прагнення до змін – це вже половина шляху, але прийняття Закону «Про Освіту» це ще не реформа про освіту. Закон лише надає певні можливості освітньому співтовариству використовувати ті чи інші інструменти для запуску процесу реформування освіти. Усе інше залежить від нас самих.

Бібліографічні посилання:

1. Реформа освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/reforma-shkoly-yaki-zminy-chekaiut-na-seredniu-osvitu-v-ukraini-362536.html>
2. Реформа образования [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/reforma-obrazovaniya-kakoj-budet-novaja-ukrainskaja-shkola-334282>

Гладкова Олександра Євгенівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Хаджи Анна Юріївна,
викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

THE INFLUENCE OF FRENCH ON ENGLISH LEGAL LANGUAGE

To deal with this topic you need to take into account the history of the English language. In some cases, we notice commonality in the field of English and French vocabulary, e. g.: in English “autumn”, in French “automne”;

in English “modest”, in French “modeste”; in English “condemn”, in French “condamner” etc. It began 1000 years ago in the issue Norman Conquest of England. For a century and a half, England was subjected to the powerful effect of French culture. Although according to some data, the influence of French on English did not begin immediately, but rather in the XIII-XV centuries [1, p. 186]. This is connect to the fact that the invasion of the Normans brought French language to the state level. However, ordinary people in England continued to speak Old English because they did not want to learn the language of the conquerors.

Derivation is the process by which some element of a foreign language appears and is fixed in the language. It is also called “loanwords”. This is an inalienable part of the functioning and historical change of the language, one of the main sources of vocabulary replenishment; it is also a full-fledged element of the language, which is part of its lexical richness, serving as a source of new roots, derivational elements and precise terms. So this topic is always important and relevant, it has enough material for review and study.

As mentioned above, a considerable share of French words is associated with the lifestyle of the govern class. There are several basic semantic spheres of uses French words:

<i>Subject of loanwords</i>	<i>Examples</i>
Public administration	Tittle, count, lord, lady, people, government, empire, realm, prince, baron, royal.
Jurisprudence	Court, prosecution, judge, jury, police, prison, crime, accuse, attorney, felony, plaintiff, defendant, justice, acquit.
Army and military life	Battle, army, victory, soldier, to defend, captain, to retreat, captain, lance, harness, siege.

Past the Norman Gab, French was introduced into legal proceedings: judiciary trials were led in French, parliamentary debates were also held in French, and ipso facto, the role of the English language fell, in particular, in writing. In addition, the Anglo-Saxon laws were translated first into Latin, and then into French. Official and private letters, treaties and other documents in the first centuries after the conquest were written in Latin; in the thirteenth century, letters started to appear in French; individual French letters are found until 1440 [1, p.170].

As it was already possible to understand, lawyers used a mixture of Latin, English and French. The use of a mixture of languages has led to the appearance of language doublets, examples are: “*breaking and penetration*” (English / French), “*suitable and correct*” (English / French), “*land and profitability*” (English / French), “*will and covenant*” (English / Latin) [4, p. 72].

For modern legal English, which was filled with French (and Latin)

adoptions, there is an interesting term “legalese” [3, p. 72]. This term points to the uniqueness of the legal language, it is often used to refer to written forms of the English legal language, which is filled with large and complex sentences that are not understandable to many non-qualified citizens. The locution of this term can be found in legal acts, court decisions, but sometimes the manifestation of this term can be met in the everyday communication of lawyers. In modern legal documents, it is still possible to meet foreign expressions that came from ancient French, for example:

- voir dire (French) – “interrogation of witnesses”;
- profit a prendre (French) – “right to use”;
- corpus delicti (Latin) – “material evidence”;
- ex lege (Latin) – “by law”.

Based on a combination of factors, we can conclude that English has succumbed to the influence of many languages as a result of historical processes. In the history of the English language, there were many stages of the struggle for their existence with the French language [1, p. 186]. As a result of this struggle, English retained its existence, but at the same time received a lot of borrowing, which greatly expanded his vocabulary and still serves in the work of lawyers and many other areas of life.

Bibliography:

1. Верба Л. Історія англійської мови : навч. посібник для студ. вищ. навч. заклад. / Л.Г. Верба; за ред. Е.Ф. Ріккіо. Вид.3. виправл. Вінниця : Нова Книга, 2012. 296 с.
2. Євченко В.В. Історія англійської мови. History of the English language : навчально-методичний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2016. 408 с.
3. Rupert Haigh, Legal English. 2nd ed. 1. Introduction to Legal English (1.2 Sources of Legal English), London Routledge-Cavendish, 2009. p.2.
4. Rupert Haigh, Legal English. 2nd ed. 6. What to avoid (6.5 Problem words), London – Routledge-Cavendish, 2009. p.72.

Гнатенко Петро Іванович,
член-кореспондент
Національної академії педагогічних наук України,
доктор філософських наук, професор,
головний науковий співробітник Інституту
соціальної та політичної психології НАПН України,
заслужений діяч науки і техніки України

**ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО У КОНТЕКСТІ ЗМІН,
ЩО ВІДБУВАЮТЬСЯ В УКРАЇНІ**

Феномен громадянського суспільства має два аспекти: теоретичний і практичний, які дуже пов'язані та залежні один від одного.

Історичний метод аналізу цієї проблеми доводить, що перші витоків вчень про громадянське суспільство закладені в наукових положеннях античності. Серед мислителів того часу особливо варто виділити Аристотеля, який уперше ввів поняття «Громадянське суспільство». Аристотель трактував державу як сукупність громадян, громадянин, в його розумінні, коштує певному відношенні до державного життя, хто має, або може мати усі повноваження турботи про державні справи. Аристотель детально характеризував різні форми державного устрою та обґрунтував тезу про єдність громадянського суспільства і демократичної держави. Ця теза є основою концепції громадянського суспільства Аристотеля.

Іншою засадничою ідеєю про громадянське суспільство, на думку Аристотеля, являється наявність у суспільстві середнього класу. Він відмічає, що держава прагне до того, щоб усі в ній були рівні й однакові, а це, на думку Аристотеля, властиво переважно людям середнього класу.

Аристотель приходять до висновку, що має важливе соціально-економічне значення, що найбільшим благополуччям для держави є те, щоб його громадяни мали власність середню, але достатню. Аристотель обґрунтовує економічний базис середнього класу, який має бути сформований на основі приватної власності середнього розміру.

В ході історичного розвитку в процесі ускладнення суспільних відносин відбувається зміна поглядів вчених на проблеми громадянського суспільства (XVI – XVII століття). У цьому питанні величезний інтерес представляють ідеї французького мислителя Ж. Бодена. Боден розуміє державу як групу сімей, підпорядкованих єдиній владі. Громадянин в такій державі користується рівними загальними правами і захистом влади. Боден розширив трактування Аристотелем поняття «громадянин». У трактуванні французького мислителя, громадянин отримує захист своїх прав з боку влади. Головною ідеєю в концепції громадянського суспільства є ідея взаємозв'язку держави і громадянського суспільства. Якщо Аристотель пов'язував ідею про громадянське суспільство з демократичною державою, то Боден говорив про зв'язок з державою як такою.

Більшість дискусій, які ведуться з проблем сучасного громадянського суспільства, ґрунтуються на цих, протилежних в методологічному відношенні, підходах.

Подальший розвиток теоретичне обґрунтування сутності громадянського суспільства представлено в роботах Г. Гегеля. Німецький філософ підкреслив, що розвиток громадянського суспільства настає пізніше, ніж розвиток держави. Він вказує, що функцією і призначенням громадянського суспільства є захист приватних інтересів і свобод окремого індивіда. І ця мета може бути досягнута індивідами лише остільки, оскільки вони самі визначають свої бажання і дії загальним чином і діють, відчуваючи себе ланкою цього ланцюга. Одиначне (інтереси індивіда) і загальне (благо держави) в цьому сенсі є взаємопов'язані. Таким чином, держава, захищаючи спільні інтереси,

виступає захисником інтересів окремих осіб.

Безумовно, тут йдеться про правову державу з властивими їй вимогами поділу влади, передбаченого захисту прав і свобод людини. Найважливішим елементом правової держави є громадянське суспільство. Без громадянського суспільства правова держава існувати не може.

Громадянське суспільство і правова держава являють собою діалектичну єдність. Правова держава створює умови для формування громадських інститутів покликаних захищати інтереси і свободи індивідів. Громадянське суспільство через механізм громадських інститутів впливає на характер формування державної системи управління і регулювання відносин у державі.

Філософсько-правова концепція громадянського суспільства Гегеля, доповнена вченням І. Канта про правову державу, стала основою для подальших досліджень даної проблеми.

У наступний період бурхливого розвитку науки і техніки (XVIII–XIX століття), до влади в західноєвропейських країнах прийшов новий клас – буржуазія. Встановився не тільки новий тип громадських відносин, а й новий тип мислення. В основу нової картини світу був покладений принцип наукового знання. Поняття громадянського суспільства, правової держави доповнилися і отримали подальший розвиток на основі нового наукового знання.

Дж. Локк сформулював принцип поділу влади, який знайшов своє логічне завершення в роботах Ш. Монтеск'є, принцип, який став основоположним в концепції правової держави. Дж. Локк проголосив невідчужуваність прав особистості, а свободу, на життя і на власність.

У контексті розвитку громадянського суспільства видатним завоюванням того часу було законодавче визнання юридичної рівності людей на основі наділення їх правами і свободами. Саме це положення є характерною ознакою правової держави: визнання свободи кожного індивіда та визнання їх рівності між собою, це створює можливості та підстави для подальшого формування громадянського суспільства. У цей історично період також з'являється поняття про конституцію як основний закон країни.

Кінець XX – початок XXI ст. являють собою третій період розвитку вчення про громадянське суспільство. Цей період характеризується найсильнішими соціальними катаклізмами. Україна виборює новий політичний статус, стає самостійною державою. Перед країною стоїть актуальне завдання щодо формування громадянського суспільства. Перед Україною з самого початку було поставлено два дуже важливі завдання – побудова громадянського суспільства і побудова власної державності. Головну увагу було зосереджено на проблемах державного будівництва. Склалося так, що формування громадянського суспільства у той час не було первинним завданням влади.

Сьогодні ця задача є найголовнішою. Розбудова правової держави може бути успішною, якщо питання формування громадянського суспільства буде вирішено. Нагальність цієї задачі впливає на усі процеси соціального, політичного та економічного життя.

Голобородько Дарина Ігорівна,
студентка Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КОНСТИТУЦІЙНІ ОБОВ'ЯЗКИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ

З найдавніших часів і до наших днів проблема обов'язків людини і громадянина привертає пильну увагу мислителів, вчених, політичних діячів, часто опиняється у фокусі дискусій в суспільстві. Якщо правам і свободам в чинній Конституції України приділяється значна увага, то цього не можна сказати про основні обов'язки.

На сучасному етапі можна говорити про відсутність повномасштабного аналізу поняття обов'язків людини, але це не означає недооцінки їх ролі в правовому регулюванні поведінки учасників суспільних відносин, адже всі правники, які досліджували проблему обов'язків одноставно стверджують про їх важливе значення у зміцненні громадської дисципліни та правопорядку [1].

Важливість та актуальність розробки проблеми конституційних обов'язків людини і громадянина в Україні визначається й тим, що в чинній Конституції України значно звузилося коло основних обов'язків порівняно з Конституцією УРСР 1978 року. Раніше наголошувалося на тому, що з розширенням кола основних прав і свобод буде розширено й коло основних обов'язків, але сьогодні ми спостерігаємо поступове розширення основних прав і свобод та, навпаки, звуження основних обов'язків. Такий процес потребує певної наукової розробки, дослідження й пояснення [1].

Останнім часом у науковій літературі все більше і більше уваги приділяється питанням, пов'язаним із розробкою системи прав, свобод та законних інтересів приватних осіб, введенням у дію механізмів спрямованих на забезпечення їх реалізації, охорони та захисту.

Зазначеній проблематиці присвячена чимала кількість дисертаційних та монографічних робіт, а також наукових статей, авторами яких були В.Б. Авер'янов, О.В. Білоскурська, Л.І. Летнянчич, О.В. Негодченко, М.П. Орзих, В.Ф. Погорілко, Д.І. Сирота та ін.

Разом із цим, необхідно зазначити, що значно рідше науковці концентрують свою увагу на обов'язках громадян. Проте, на наш погляд, така тенденція є не виправданою, оскільки, як відомо, обов'язки громадян поряд з їх правами (свободами, інтересами) є центральним елементом правового статусу останніх. У зв'язку з цим, неабиякої наукової актуальності та практичної значущості набуває дослідження саме обов'язків громадян.

Обов'язки – складова частина правового статусу особи. Вони пов'язані

з правами і свободами людини і громадянина і цим можна пояснити ту обставину, що обов'язки закріплені у розділі II Конституції України «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина». Важко уявити людину, яка має тільки обов'язки, як неможливим є й права особи без обов'язків. Конституційні обов'язки законодавцем встановлюється для забезпечення інтересів інших людей, держави і суспільства, самих носіїв обов'язків [2].

Конституція України виходить із принципу рівності обов'язків, який означає, що жоден громадянин не повинен звільнитись або ухилятися від обов'язків, вони рівномірно мають поширюватися на всіх громадян, іноземців та осіб без громадянства. Однак деякі обов'язки на останні дві категорії осіб не розповсюджуються (зокрема, захист Вітчизни).

Юридичні обов'язки людини та громадянина – це встановлені та гарантовані державним примусом конкретні вимоги до поведінки індивіда. Тобто, офіційна міра належної поведінки.

І права, і обов'язки, встановлені нормою права, виражають належну поведінку, проте, якщо право означає можливість діяти, то обов'язок – необхідність діяти. Однак категорія належної поведінки не дає достатнього уявлення про права й обов'язки як такі, оскільки через дану категорію між правами та обов'язками не робиться ніякого розмежування.

Обов'язки громадян, перш за все, виражаються у необхідності дотримуватись визначеними нормами права виду і міри поведінки. Тому категорія правової необхідності найбільш повно розкриває сутність юридичного обов'язку. «Необхідність» для розкриття поняття обов'язків відіграє таку ж роль, як і в понятті прав і свобод особи виконує «можливість». Ще одним із конструктивних елементів юридичного обов'язку є відповідальність за невиконання приписів закону. Вона стимулює виконання та неухильне дотримання обов'язків [3].

Отже, метою нашого дослідження є аналіз поняття, характерних рис обов'язків людини і громадянина, а також наведення їх класифікації.

На сьогоднішній день в українській науці та законодавстві мають місце тенденції, пов'язані з недостатньою увагою до проблеми аналізу та нормативного закріплення обов'язків громадян [4, 5].

Зазначена тенденція, на нашу думку, пов'язана з тим, що протягом останнього століття у світі та декількох десятиріч в Україні мала місце ситуація, коли на перше місце виносилися права, свободи та законні інтереси приватних осіб. Це було обумовлено процесами розбудови правової державності, головним елементом якої завжди визнавалася наявність у її громадян розгалуженої системи прав, свобод та законних інтересів. Проте, на сьогодні у більшості країн світу названі реформи закінчено, що, однак, не призвело до вирівнювання системи прав та системи обов'язків приватних осіб. Безумовно, ми не ведемо мову про необхідність повного урівноваження прав та обов'язків приватних осіб, проте висловлюємося за необхідність їх більш чіткого визначення та закріплення на рівні нормативних актів.

Виходячи з наведеного вище, на наш погляд, можна зробити декілька принципових висновків, які зводяться до наступного: обов'язки громадянина, на відміну від його прав, які постійно прямують у бік збільшення, є мінімальними вимогами, які висуваються з боку суспільства (держави, співгромадян тощо) до громадянина. У зв'язку з цим, перелік обов'язків громадянина є набагато вужчим за перелік наданих йому прав.

Розвиваючи наведену думку, наголосимо також і на тому, що процес мінімізації обов'язків громадянина та розширення його прав, є таким, що має місце виключно у правовій державі, оскільки за умов тоталітарних режимів (абсолютизму) відбувається принципово інша ситуація, пов'язана навпаки з мінімізацією прав та розширенням обов'язків приватних осіб [6, с.85].

Отже, розширення прав та звуження або фіксація обов'язків громадян суттєвим чином впливає і на систему прав та обов'язків держави, які, на відміну, від прав та обов'язків приватних осіб, змінюються у принципово інших пропорціях – відбувається розширення обов'язків держави та звуження її прав у сфері спілкування з приватними особами. Інакше кажучи, відбувається процес кореспондування прав та обов'язків громадянина і держави, який, знову таки, є характерним саме для правової держави. Зазначений процес, на наш погляд, відбувається на трьох рівнях: на конституційному рівні, де визначаються кореспондуючі права громадянина та держави; на законодавчому рівні, де відбувається розбудова кореспондуючих прав громадянина і органів державної влади або органів місцевого самоврядування; на правозастосовуючому рівні, де відбувається кореспондування прав та обов'язків конкретних учасників суспільних відносин; на відміну від прав громадянина, які у значній кількості випадків можуть залишатися нормативно невизначеними, найбільш яскраво це проявляється щодо законних інтересів та свобод громадян, які, по суті, є певним підвидом їх прав, обов'язки завжди повинні мати конкретні правові межі, бути чітко та однозначно сформульованими у нормативних актах.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // ВВР, 1996, № 30, ст. 141.
2. Всеобщая декларация прав человека принята и провозглашена в резолюции 217 А (III) Генеральной Ассамблеи от 10 декабря 1948 года: офіційний веб-портал. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення: 15.01.2019).
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР №2148-VIII від 19.10.73: офіційний веб-портал. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042. (дата звернення: 15.01.2019).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод із змінами та доповненнями від 2.10.2013 р.: офіційний веб-портал. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення: 20.01.2019).
5. Європейська соціальна хартія (переглянута) із змінами та доповненнями від 7.09.2016 р.: офіційний веб-портал. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_062. (дата звернення: 20.01.2019).
6. Білоскурська О. Щодо поняття конституційних обов'язків. Право України. 2004. № 10. С. 85 – 88.

Головіна Ольга Володимирівна,
кандидат історичних наук, доцент,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ШЛЯХИ ТА СТРАТЕГІЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Питання гендерного дисбалансу – відсутність гендерної рівності та належного механізму її забезпечення виступає вагомим фактором появи правових, економічних, соціальних проблем у суспільстві. В сучасних умовах розвитку демократичної України особливого значення набувають питання подолання перешкод у забезпеченні принципу гендерної рівності та недискримінації, протидії домашньому насильству.

Найбільш розповсюдженою форм порушення прав людини є насильство в сім'ї:

- за оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я, до 30% жінок у всьому світі в тій чи іншій формі зазнавали насильства з боку чоловіків або партнерів. У Європі домашнє насильство посідає перше місце серед причин смерті жінок віком від 16 до 44 років (доповідь №239 «Насильство щодо жінок», 2016р);

з доповіді Жіночого консорціуму України: «В українському суспільстві спостерігається тенденція не розголошувати, приховувати проблему сімейного насильства... мають місце глибоко вкоріненні дискримінаційні стереотипи про те, що насилля в сім'ї – це «сімейна справа», до якої не варто втручатися «стороннім», тобто правоохоронним органам, сусідам, тощо» (Альтернативний звіт про виконання Конвенції ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок в Україні, 2008р);

- упродовж 2017 року до Національної поліції надійшло понад 110 тисяч заяв, повідомлень про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з насильством в сім'ї. Майже 1,4 тисячі заяв з цієї кількості – подали діти;

- стосовно осіб, які вчинили насильство в сім'ї, поліцією складено понад 80 тисяч адміністративних протоколів. Також домашнім насильникам винесено понад 70 тисяч офіційних попереджень про неприпустимість вчинення таких правопорушень. Наразі на обліку Національної поліції перебуває понад 67 тисяч осіб (з них 5,7 тисяч – жінки), які вчинили насильство в сім'ї;

- за даними Програми розвитку ООН, близько 60% відсотків жінок в громадах регулярно страждають від фізичного насильства, але в Україні державними органами виявляються лише 10% всіх випадків домашнього та гендерно обумовленого насильства [5].

Створення Обласного Кризового Центру тимчасового перебування

(шелтеру) для осіб, постраждавши від гендерно обумовленого насильства – розглядається як дієвий засіб регулювання та реагування на гострі випадки домашнього насильства. Незважаючи на загрозливу статистику, Дніпропетровська область й досі не має обласного кризового центру, в який могли б звернутися жінки із дітьми, постраждали від гендерно обумовленого насильства та домашнього насильства зокрема.

Обласний Кризовий Центр – спеціально утворене об'єднання спеціалістів (практичний психолог, юрист, медичний працівник, соціальний працівник для роботи із дітьми), що надають екстрену та планову соціально-психологічну, юридичну, медичну допомогу постраждалим, у т.ч. особам до 18 років, від гендерно обумовленого насильства, у спеціальному відведеному приміщенні з метою подальшої соціалізації та реінтеграції. Створення центру має велике значення для реалізації програм протидії гендерно обумовленому насильству, сприяє процесам зміцнення національних механізмів запобігання і реагування на гендерно обумовлене насильство, забезпечення доступу до якісних послуг для осіб, які постраждали від насильства, що відповідають їхнім потребам.

Створення таких центрів зумовлено необхідністю наукового супроводу процесу демократизації та гуманізації діяльності Національної поліції, забезпечення гендерної рівності, а також підтриманий прагненням регіональних органів влади скоригувати свою діяльність відповідно до визнаних цивілізованим світом норм та ідеалів.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ є учасником національної програми протидії домашньому насильництву ПОЛІНА, має функціонуючу Науково-навчальну лабораторію, що досліджує проблеми забезпечення гендерної рівності, має у штаті висококваліфікованих юристів та психологів, медичних працівників. Розташування Обласного Кризового Центру на території ДДУВС забезпечить високий рівень функціонування центру завдяки висококваліфікованим кадрам та додаткову безпеку постраждалим особам, унеможливить контакт постраждалих із кривдником.

Створення такого центру та його розташування на території ДДУВС надасть можливість Науково-навчальній лабораторії дослідження проблем правового статусу внутрішньо переміщених осіб та забезпечення гендерної рівності здійснювати наукові дослідження та розв'язати такі додаткові завдання: проаналізувати соціальні структури суспільства з точки зору наявності культурних норм, ставлень, моралі, типів поведінки та традицій щодо суспільних уявлень про соціальні статуси та ролі чоловіка та жінки; визначити сутність, роль та складові гендерних стереотипів; дослідити витоки гендерних стереотипів, уточнити роль соціально-культурних та біологічних чинників у формуванні ціннісних уявлень, які передаються від покоління до покоління. Оскільки гендерні стереотипи проявляють себе через реалізацію жінки та чоловіка як носіїв певних психологічних та поведінкових характеристик та через прийняття певної соціальної ролі у виконанні певних видів соці-

альної діяльності, вивчення особливостей формування соціальних стереотипів дозволить свідомо впливати на них із метою змінення.

Проект із проблематики забезпечення гендерної рівності та безпеки, ініційований авторським колективом науково-педагогічних працівників Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, присвячений проблемі практичного забезпечення принципів демократії та гендерної рівності в діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування для всебічного забезпечення захисту прав людини і громадянина, сприяння становленню громадянського суспільства та розвитку України як відкритої європейської держави. Запропоновані заходи, у відповідності до потреб та вимог часу, дозволять сформуванню та захистити цінності гендерної рівності, що є пріоритетом на сучасному етапі розвитку України як правової держави, забезпечити ефективну протидію домашньому насильству.

Бібліографічні посилання:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1981 р.). – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. – Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 [Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 // ВВР України. – 2005. – № 52. – ст. 561.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 // ВВР України. – 2018. - № 5, ст. 35.) – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
5. Матеріали тренінгу «Запобігання домашньому насильству, захист потерпілих, практика ЄСПЛ» / Юлія Сегеда. – Дніпро. – 2019. Режим доступу: [http://obljust.gov.ua/uploads/1_2_Презентація_ДОМАШНЄ_НАСИЛЬСТВО+ЄСПЛ\(1\).pdf](http://obljust.gov.ua/uploads/1_2_Презентація_ДОМАШНЄ_НАСИЛЬСТВО+ЄСПЛ(1).pdf)

Грицай Ірина Олегівна,
завідувач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
доктор юридичних наук, доцент,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

**ДОСВІД ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК СУБ'ЄКТА
ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ**

Єднальною ланкою між суспільством і державною є громадські організації, які є формою інституціоналізації різноманітних суспільних інтересів, зокрема тих, що стосуються питань забезпечення гендерної рівності. Ступінь поширення громадських організацій та рівень участі в них громадян може бути одним із основних показників розвиненості громадянського суспільства.

Незалежність громадянського суспільства від держави забезпечується діяльністю громадських організацій, які забезпечують захист інтересів громадянина та автономність суспільних груп перед інтервенційною владою держави, керуючись правилом «спільнота громадян є джерелом як для державної, так і для місцевої влади». Сьогодні саме члени громадських організацій, працюючи за сучасними стандартами та розуміючись на міжнародних документах і рекомендаціях, враховують інтереси як жінок, так і чоловіків. Досвід громадських організацій як суб'єкта інституційного механізму забезпечення принципу гендерної рівності не досліджувався органами державної влади на належному рівні, а саме як: потужна складова соціальних перетворень; система функціональної робочої сили для забезпечення потреб громади, що спрямована на вирішення питань соціальної сфери, за розвиток якої держава в особі органів державної влади та місцевого самоврядування повинна нести відповідальність. В Європі існує три моделі функціонування громадських організацій діяльність яких спрямована на реалізацію принципу гендерної рівності. Перша модель – англосаксонський (ліберальний) (Англія, Швейцарія та ін.) тип громадських організацій, які виконують незалежну від державних та комерційних структур виробничу та комунікативну функції щодо здійснення великої частки соціальної роботи. Така модель, перш за все, обумовлена пануючою ідеологією індивідуалізму. В розвинутих країнах 88% бюджету громадських організацій становлять внески приватних осіб, 7% – корпорацій і лише 5% – із різних фондів [1, с. 30]. Другою моделлю є континентально-європейський тип (Австрія, Бельгія, Італія, Німеччина, Франція та ін.), де розширюється роль держави, у контексті чого вона бере активну участь у стимулюванні економічного зростання, забезпеченні програм соціального захисту та соціальних інвестиційних проектів [2]. Третя модель – скандинавський тип (Данія, Фінляндія, Нідерланди, Норвегія, Швеція та ін.), де організації спеціалізуються на вираженні інтересів соціальних груп і лобюванні, а надання соціальних послуг і соціального захисту населення входить до обов'язків державної системи добробуту [3, с. 215-217]. Україну можна віднести до континентально-європейського типу, який у сфері забезпечення принципу гендерної рівності має сприяти співпраці органів публічної влади з громадськими організаціями на всіх рівнях. На думку експертів, однією з рушійних сил гендерних перетворень є українські організації громадянського суспільства, міжнародні організації та численні проекти з гендерної проблематики, що фінансуються зовнішніми донорами [4].

Існування громадських організацій зумовлено тим, що найактивніші члени громадянського суспільства прагнуть зробити свій внесок у вирішення проблем які пов'язані із забезпеченням ефективного механізму реалізації принципу гендерної рівності. При цьому члени громадських організацій покладають на себе обов'язки та відповідальність перед державою та суспільством. Громадські організації актуалізують проблематику реалізації принципу гендерної рівності через різноманітні кампанії та проекти.

Так, у своїй діяльності громадські організації: організовують тренінги, семінари, круглі столи, конференції для фахівців та пересічних громадян; збирають, узагальнюють та розповсюджують інформацію у вигляді інформаційних навчально-методичних та наукових матеріалів; підтримують на науково-практичних заходах дискусії щодо проблем забезпечення ефективного механізму реалізації принципу гендерної рівності в умовах сучасного розвитку України з метою досягнення фактичної рівності в суспільстві, тощо.

У своїй діяльності громадські організації співпрацюють з органами державної влади та місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства, зі спеціалізованими установами та структурами, в тому числі науковими, науково-практичними. Так, важливою подією у всебічному вдосконаленні механізму практичної реалізації принципу гендерної рівності та розвитку наукового потенціалу Дніпропетровського регіону є те, що на підставі Постанови Президії Національної академії правових наук України від 16 березня 2017 р. № 102/13 затверджено створення Навчально-наукової лабораторії дослідження проблем правового статусу внутрішньо переміщених осіб та забезпечення гендерної рівності подвійного підпорядкування – Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ та Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України.

Громадські організації у забезпеченні принципу гендерної рівності можуть впливати на державну політику таким чином: безпосередній вплив – розв'язання актуальних проблемних питань щодо реалізації принципу гендерної рівності, які не можуть бути вирішені органами державної влади та місцевого самоврядування; консультативний – громадські організації, направляючи політику органів державної влади та місцевого самоврядування в необхідне русло, шукають шляхи представлення інтересів та проблем реалізації принципу гендерної рівності через переговори з владними структурами – адвокати; інноваційний – розробка нових шляхів вирішення проблем забезпечення принципу гендерної рівності та їх безпосередня демонстрація; наглядовий – контроль за виконанням державної політики відповідно до чинного законодавства, що регулює питання забезпечення принципу гендерної рівності.

Бібліографічні посилання:

1. Василенко Л., Зелінський С. Фінансове забезпечення діяльності й розвитку громадських організацій. *Фінанси України*. 2002. № 8. С. 29-39.
2. Матвійчук А. Основні способи взаємодії громадських організацій із державою. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. 2008. Вип. 13. С. 214-223.
3. Нікітін В. В. Ресурсний потенціал становлення громадянського суспільства в Україні: монографія. Харків: Магістр, 2006. 247 с.
4. Восьма періодична Доповідь про виконання Україною Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Київ. 2014. URL: http://mlsp.kmu.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=160780 (дата звернення: 03.04.2018).

Грібінюк Станіслав Русланович,
курсант Донецького юридичного інституту МВС України

УЧАСТЬ УКРАЇНИ У МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ ООН

Здобуття Україною незалежності на початку 1990-х рр. поряд з багатьма іншими питаннями державотворення поставило й цілий ряд завдань у сфері міжнародних відносин. Це стосувалося вироблення власної зовнішньополітичної орієнтації на основі національних інтересів, пошуку стилю й формування навичок в спілкуванні з впливовими геополітичними гравцями, інтеграції у світову спільноту через участь у роботі міжнародних організацій.

Статус УРСР як члена Генеральної Асамблеї ООН від моменту її заснування мало що додав українській дипломатії кінця ХХ ст., адже до 1991 р. жодної самостійної позиції наші дипломати не мали, виступаючи тінню радянського міжнародного представництва. Роки, що минули після здобуття незалежності, показали: незважаючи на скромність економічного та воєнного потенціалу, Україну в ООН поважають, і її інтереси враховуються під час прийняття рішень. Не в останню чергу таке ставлення до України сформувалося завдяки активній участі нашої країни в миротворчих операціях ООН. Значущість українських миротворців дозволила нашій країні активізувати розробку профільних ініціатив і пропозицій, які, з одного боку, відповідали національним інтересам, з іншого, відображали загальні тенденції розвитку ООН. Прикладом таких пропозицій є прийнята за ініціативою України Конвенція про захист персоналу ООН [1]

Проте громадська думка демонструвала досить скептичне ставлення до миротворчої діяльності України, головний акцент роблячи на можливі жертви серед військовослужбовців [2]. Такий ізоляціонізм в основному спирався на негативний досвід участі радянських військ (серед яких військові з України завжди становили не останню частку) в бойових діях по всьому світу. Ясно, що після 2014 р. ставлення до миротворчої діяльності значно змінилося.

Участь України в миротворчих операціях розпочалась із затвердження Верховною Радою України постанови від 3 липня 1992 р. за № 2538-ХІІ «Про участь батальйону Збройних Сил України в Миротворчих Силах ООН у зонах конфліктів на території колишньої Югославії» [3].

За інформацією Міністерства оборони України, з 1992 р. понад 44 000 військовослужбовців Збройних Сил України взяли участь в миротворчих операціях під егідою ООН. З цього часу 54 військовослужбовців загинули без вісті [4].

Усі міжнародні миротворчі операції, в яких брали участь українські військові, можна розділити на дві групи. До першої можна віднести ті, в яких брали безпосередню участь військові частини. До них належать:

- багатонаціональні сили в Іраку;
- місія ООН в Сьєрра-Леоне;

миротворчі операції сил ООН з охорони (UNPROFOR) в колишній Югославії;

Сили Виконання Угоди IFOR Сили Стабілізації в Боснії і Герцоговині;
місія ООН у Східній Славонії;

місія ОБСЄ з верифікації в Косово;

місія ООН в Анголі;

міжнародні сили з підтримки миру в Косово (KFOR);

гуманітарна місія в Державі Кувейт; місія ООН в Ліберії.

У цих операціях брали участь інженерні війська, авіація, в тому числі вертолітні загони, механізовані роти. Їх основними завданнями були:

- підтримка безпеки в зоні відповідальності, супроводження конвоїв, гуманітарних вантажів, несення служби на блокпостах, патрулювання;

- охорона органів місцевого самоврядування, релігійних та історичних пам'яток, мостів, джерел прісної води та інших об'єктів;

- контроль над здачею зброї цивільним населенням та учасниками колишніх озброєних формувань;

- здійснення інженерних та інших робіт, необхідних для ліквідації наслідків конфліктів, забезпечення цивільного населення прісною водою, інженерна розвідка місцевості;

- пошук і знешкодження вибухонебезпечних пристроїв на шляхах проходження колон, маркування мінних полів, евакуація поранених або цивільного населення в разі виникнення небезпеки, надання медичних послуг, першої допомоги цивільному населенню.

До другої групи належать ті операції, в яких були задіяні лише українські спостерігачі. Це:

- місія ОБСЄ в Грузії;

- місія ООН превентивного розгортання в Македонії;

- місія ООН в Гватемалі;

- місія ООН в Таджикистані;

- місія ООН в Афганістані;

- місія ООН на півострові Превлака, Хорватія;

- місія ООН в Ефіопії та Еритреї;

- місія ООН в Демократичній республіці Конго;

- загальні миротворчі сили в Придністровському регіоні Республіки Молдова;

- місія ООН в Судані.

Основними завданнями які брали участь в них спостерігачів були:

- надання послуг із забезпечення політичної взаємодії та координації, які можуть сприяти оперативному наданню гуманітарної допомоги, створення умов для підготовки переговорного процесу, підготовка Угоди про припинення вогню;

- підтримка законності, забезпечення роботи засобів масової інформації;

- проведення роззброєння і демобілізація збройних угруповань, розслідування випадків порушення мирних угод та інформування про це ООН і ОБСЄ;

- звільнення військовополонених і осіб, затриманих на час бойових дій, сприяння в наданні гуманітарної допомоги та моніторинг за дотриманням прав людини.

Таким чином, у складі миротворчих місій ООН українські частини виконують в основному допоміжні, але від цього не менш важливі функції. При цьому більшість жертв серед миротворців мало причиною не зіткнення з місцевими збройними угрупованнями, а нещасні випадки (за винятком місії в Іраку, де велика частина миротворців загинула саме в результаті терактів). Слід зазначити, що жертви в миротворчих місіях ООН рідкість і з тієї причини, що «блакитні шоломи» зазвичай знаходяться в зоні конфліктів на стадії їх завершення й забезпечують примирення сторін, а не беруть участь в бойових операціях.

Крім всього іншого, участь в миротворчих операціях до початку російсько-української війни 2014 р. була фактично єдиною можливістю підтримувати боєздатність наших військ, формувати досвідчені сили швидкого реагування, які мали досвід співпраці зі збройними силами більшості розвинених держав, що сприяло сучасній розбудові професійної армії та підтверджує курс на членство в НАТО.

Бібліографічні посилання:

1. Convention on the Safety of United Nations and Associated Personnel. URL: <https://undocs.org/en/A/RES/49/59> (дата звернення: 14.03.2019)

2. Громадська думка про зовнішню політику України. *Національна безпека і оборона*. 2003. № 3. С. 40.

3. Про участь батальйону Збройних Сил України в Миротворчих Силах Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії. *Відомості Верховної Ради України*, 1992, № 38, С. 564.

4. Історія участі збройних сил України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки. URL: // <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mirotvorchist/istoriya-mirotvorchoi-diyalnosti-zbrojnii-sil-ukraini.html> (дата звернення: 14.03.2019)

Гула Руслан Володимирович,
доктор історичних наук,
доцент Харківського національного університету
Повітряних сил імені Івана Кожедуба

ГЛОБАЛЬНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ТРАНСНАЦІОНАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКИЙ НАУКОВИЙ ПІДХІД

Наявність каналів, засобів та способів комунікації в глобальних масштабах сприяли появі на межі ХХ–ХХІ ст.ст. феномена сучасності – глобального інформаційного суспільства, яке є особливою формою постіндустріального інформаційного суспільства. Варто виокремити такі підходи до цього соціально-політичного явища і соціокультурного феномену процесів глобалізації та модернізації як радикально-глобалістський, комунікативно-мережевий, соціотехнічний, інтегративний [1, с. 25–26].

У сучасному науковому дискурсі все активніше розробляються основи нового підходу до глобального інформаційного суспільства. Умовно його можна визначити як *транснаціонально-громадянський*. Він трактує інформаційне суспільство як феномен громадянського суспільства в період розвитку «цифрової епохи», що обумовлена розвитком глобальних ЗМІ та ЗМК. Системними елементами цього унікального соціополітичного явища та культурно-духовного феномену є масові міжнародні неурядові об'єднання («антиглобалісти», пацифісти та ін.).

Прихильники цього підходу вважають результатом трансформації політичної системи сучасного світу створення «глобального» або «транснаціонального» громадянського суспільства, як нового самостійного актора світової політики. Різниця у концептуальному баченні полягає лише у визначенні часових рамок його існування (або з 90-х рр. ХХ ст., або з ХVІІІ ст.) [2]. Визначним чинником становлення «глобального інформаційного суспільства» є феномен нашого часу – розвиток і поширення інформаційно-комунікативних технологій, які створюють нові можливості для виходу організацій громадянського суспільства на транснаціональний рівень і формування принципово нових форм децентралізації політичної та громадської організації індивідів (т.зв. «глобальної електронної агори» за М. Кастельсом) [3; 4; 5].

Український дослідник В.В. Буряк вважає, що структурно *глобальне інформаційне суспільство* складається із різномірних багаточисельних груп, які сильно відрізняються одна від одної кількісно, гендерно неоднорідні, з різними ступенями та формами організованості, пов'язаних з державою та глобальними міжнародними інституціями (при відносній автономності існу-

вання), які суттєво різняться формами захисту громадянських прав та знаходяться у специфічному державно-правовому середовищі [6, с. 122].

Основними рисами цього типу є:

- реальна ефективна взаємодія людей, необмежений доступ до світових інформаційних ресурсів, задоволення потреб в інформаційних продуктах;
- підвищення демократичності, прозорості при реалізації власних повноважень у процесах прийняття політичних рішень, можливостей необмеженого публічного обговорення та громадянського контролю за актуальними політичними подіями;
- розширення можливостей для реальних масових акцій, виступів, зібрань;
- суперечливий характер комплексної сегментації глобального інформаційного суспільства [6, с. 54].

Формування глобального інформаційного суспільства відбувається під впливом прогресу нових інформаційних і телекомунікаційних технологій в процесі глобалізації ринків під необхідним координуючим контролем держави, підтриманням необхідного балансу для гармонійного залучення в глобальний інформаційний простір.

Концепція інформаційного суспільства не є завершеною та достатньо модернізованою, у сучасному науковому дискурсі вона швидше існує як осмислення продуктивного способу сприйняття й усвідомлення реалій сучасного світу, що характеризується гіперболізацією значення ролі та місця інформаційного суспільства в глобальному інформаційному просторі.

Бібліографічні посилання:

1. Інформаційна війна і національна безпека: монографія / П.П. Ткачук, Р.В. Гула, О.І. Сивак та ін. Л. : АСВ. 2015. 265 с.
2. Van Audenhove L., Cammaerts B., Frissen V., Engels L. & Ponsioen A. (2002) Transnational Civil Society in the Networked Society: A study on the relation between ICTs and the rise of a transnational civil society / L. Van Audenhove etc.// Study in the framework of TERRA 2000, EU Project under IST 2000 for Institute of Infonomics. P. 17–23.
3. Anheier H. Introducing Global Civil Society // Ed. by Helmut Anheier, Marlies Glasius and Mary Kaldor; Global Civil Society 2001; Centre for Civil Society and Centre for the Study of Global Governance; London School of Economics and Political Science. Oxford University Press, 2001. P. 3–22.
4. Warkentin C. International Institutions, the State, and Global Civil Society in the Age of the World Wide Web /Craig Warkentin, Karen Mingst // Global Governance. 2000. Apr-Jun. Vol. 6. Issue 2. P. 237–255.
5. Кастельс М. Галактика Интернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе / М. Кастельс. М.: У-Фактория, 2004. 328 с.
6. Буряк В.В. Глобальное гражданское общество и сетевые революции / В.В. Буряк. Симферополь: Диайпи, 2011. 152 с.

Демичева Алла Валеріївна,
кандидат соціологічних наук,
доцент Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

МІСЦЕВИЙ ІНДЕКС ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ЛОКАЛЬНОМУ РІВНІ

Рейтинги, ренкінги, індекси з прав та свобод людини є інструментами, які дозволяють оцінити стан дотримання прав людини в країні. Так, за останніми рейтингами, Україна посіла 77-е місце у рейтингу «Індексу верховенства права», складеному міжнародною незалежною організацією World Justice Project за період 2017-2018 рр. Крім того, Україна посіла 8 місце серед 13 країн регіону Східної Європи і Центральної Азії та 11-е місце серед 30 країн з низьким рівнем доходу [1]. Рейтинг базується на понад 110-ти тисячах особистих і 3-х тисячах експертних опитуваннях та складається на основі наступних показників: відсутність корупції, відкритість держави, обмеження повноважень інститутів влади, захист основних прав, регулятивне правозастосування, правопорядок і безпека кримінального правосуддя та громадянське правосуддя.

Американська неполітична дослідницька організація Інститут Катона (Cato Institute) випустила нове дослідження (2018 р.) щодо свобод людини в різних країнах. Україна посіла 118 сходинку зі 162 держав з індексом 6,28. Після йдуть Республіка Того (6,27), Росія (6,27), Шрі-Ланка (6,27), Королівство Есватіні (6,24). У Східній Європі найбільше набрали Естонія (8,44), Литва (8,34) та Чехія (8,29) [2]. Індекс ґрунтується на дванадцятьох показниках: верховенство права; безпека та захищеність; свобода пересування; свобода віросповідання; розвиток громадянського суспільства; свобода слова та передачі інформації; ідентичність і відносини; розмір органів держуправління; правова система та права власності; доступ до стійкої валюти; свобода торгівлі на міжнародному рівні; регулювання кредитування, праці та бізнесу.

Отже, міжнародні рейтинги фіксують досить низькі позиції України у сфері дотримання прав людини на національному рівні. Щодо місцевого рівня реалізації прав людини, то для оцінки стану їх дотримання також можуть застосовуватися різноманітні інструменти громадського моніторингу, серед яких потужним є Місцевий індекс прав людини (МІПЛ). МІПЛ є проектом Української Гельсінської спілки з прав людини (УГСПЛ), заснований для підтримки та ефективного впровадження реформи децентралізації в Україні. Як зазначається УГСПЛ, Моніторинг передбачає виставлення бальної та відсоткової оцінки зусиллям місцевої влади з забезпечення прав людини у кожному напрямі оцінювання [3]. Для цього проводиться аналіз відкритих джерел, опрацьовуються місцеві програми, системні заходи, отримуються розгорнуті пояснення відповідальних працівників органів місцевого самоврядування в

режимі доступу до публічної інформації. Оцінці підлягають безпека громади, навколишнє природне середовище, охорона здоров'я, гідний рівень життя, освіта і культурний розвиток, соціальний захист вразливих категорій, праця та умови її реалізації, інформаційні права, добре врядування. МППЛ включає декілька аспектів, перший з яких це наявні програми, інститути, механізми, фахівці, що дозволяє говорити про формальний рівень забезпечення прав людини у певній сфері. По-друге, доступність програм, інститутів, послуг, що забезпечують права людини, для кожного мешканця громади. Доступність, зокрема, включає фізичну доступність (зручне розташування, врахування потреб та інтересів груп, що потерпають від дискримінації під час користування ними основними послугами); економічна доступність (відсутність додаткових та необґрунтованих витрат одних мешканців громади, у порівнянні з іншими). По-третє, оцінка якості через належне планування та реалізацію місцевої політики, фаховість персоналу, ефективність запровадження ними заходів, залучення громади до здійснення місцевої політики. При цьому, МППЛ може застосовуватися для аналізу локацій будь якого рівня: від обласних центрів до селищ.

Щодо застосування методики МППЛ у Дніпропетровській області, то оцінка була здійснена лише у м. Дніпро (2018 р.) та лише за одним показником моніторингу, зокрема дотримання права на достойний життєвий рівень, а саме виявлення та підтримка сімей, що опинились в складних життєвих умовах, чи надається допомога органами місцевого самоврядування в отриманні житла, наскільки дієвою є програма подолання бідності. За результатами дослідження, Дніпро набрало 7 балів з 8 можливих, індекс за цією позицією становив 87 [4, с. 2]. Якщо порівняти за цим показником, то у м. Львів – 80 балів, Рівне – 70 балів, Маріуполь – 100 балів, Суми – 87 балів. У якості позитивних аспектів у звіті відзначається досить відкрита і готова до взаємодії з представниками громадськості міська рада та її виконавчі органи; впроваджено достатньо програм щодо забезпечення базових прав людини, зокрема гідного рівня життя; опіка забезпеченням житлом та встановлення додаткових пілг з його оплати для деяких категорій, щомісячна адресна та інші види матеріальної допомоги; модернізація за власний бюджет соціальних та житлових об'єктів; підтримка учасників АТО та членів їх родин, внутрішньо переміщених осіб [4, с. 15]. Однак зазначається невдале планування програм з подолання бідності у м. Дніпро, недостатність дієвих та системних заходів виявлення та підтримки сімей/осіб, що опинилися у складних життєвих обставинах. Зокрема, Програмою соціального захисту дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей, які опинились в складних життєвих обставинах у м. Дніпро на 2016-2020 роки не передбачено фінансування на заходи з раннього виявлення сімей та дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах та ведення обліку сімей/дітей даної категорії, здійснення соціального супроводу таких сімей/дітей, профілактичного відвідування таких сімей. Такий підхід свідчить про декларативність програм [5, с. 4].

При цьому, вважаємо, що важливим доповненням до механізмів ство-

рення МІПЛ стали б масові опитування містян з метою виявлення громадської думки щодо дотримання/порушення прав людини на локальному рівні. Так, наприклад, у рамках дослідження соціального самопочуття жителів м. Дніпро, проведеного кафедрою соціології ДНУ ім. Олеся Гончара у квітні 2018 р., респондентам було поставлено запитання: «Чи погоджуєтесь Ви з тим, що наше місто – це місто рівних можливостей для всіх» та було отримано наступні відповіді: цілком згоден – 9,6 %, скоріше згоден – 18,1 %, скоріше не згоден – 39,4 %, зовсім не згоден – 26,3 %, ускладнилися з відповіддю 6,6 %. Тобто майже дві третини містян оцінюють Дніпро як місто нерівних можливостей, що свідчить про проблемність реалізації прав людини у місті. Відповіді на запитання «Чи згодні Ви, що м. Дніпро пристосоване для пересування ним людьми з інвалідністю» зовсім не згоден – 42,8 %, скоріше не згоден – 23,8 %, скоріше згоден – 22,8 %, важко відповісти – 10,6 %, також свідчить про недотримання прав людини в м. Дніпрі.

Отже, МІПЛ є логічним продовженням місцевої правозахисної паспортизації та являє собою дієвий інструмент, що виявляє сильні та слабкі сторони місцевої влади щодо дотримання прав людини, локальні особливості та потреби, допомагає оцінити ситуацію з правами людини на місцевому рівні.

Бібліографічні посилання:

1. Україна посіла 77-е місце у світовому рейтингу верховенства права. URL: <https://hromadske.ua/posts/ukraina-posila-77-e-mistse-u-svitovomu-reitynhu-verkhovenstva-prava> (дата звернення: 14.03.2019).
2. The Human Freedom Index 2018. A global measurement of personal civil and economic freedom/ Ian Vásquez and Tanja Porčnik, Cato Institute, the Fraser Institute, and the Friedrich Naumann Foundation for Freedom, 2018. 406 p.
3. Місцевий Індекс прав людини. Українська Гельсінська спілка з прав людини URL: <http://hro.org.ua/index.php?r=8> (дата звернення 11.03.2019)
4. Місцевий Індекс прав людини м. Дніпро: звіт моніторингу. URL: <http://hro.org.ua/files/docs/1523076887.pdf> (дата звернення: 10.03.2019).
5. Місцевий індекс прав людини. Урядування з повагою до прав людини у мирних і прифронтових містах. 2018. Київ, 2018. 12 с.

Денисенко Вікторія Володимирівна,
кандидат історичних наук,
доцент Запорізького національного
технічного університету

**СЮМБОЛА ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ІНОЗЕМЦІВ
НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ
СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ**

Громадянство як базове поняття державної традиції Стародавньої Греції, визначало правовий статус особи в державі, обсяг її прав і обов'язків та можливість легального захисту її прав. Іноземець, що перебував на території

іншого полісу, без захисту власної держави був позбавлений судового захисту. Нормальне становище міжнародних відносин між грецькими полісами дозволяло відплату та самодопомогу проти громадян іноземної держави у випадку порушення своїх прав та інтересів. Проте активна міжполісна торгівля, економічні зв'язки та мандрівки приватних осіб були неодмінною складовою забезпечення життєдіяльності поліса. Греки розуміли необхідність підвищення статусу іноземця. Грецькі міста-держави стикалися з проблемами вирішення приватних конфліктів між індивідами, які були пов'язані з різними полісами-державами. Регламентація доступу іноземця до судового захисту в середині поліса була необхідністю. Як наслідок, грецькі поліси розробили цілу низку міжнародних угод, які мали за мету підвищення статусу окремих іноземних громадян (або груп), які перебували в межах їх юрисдикції [1, р. 124].

Грецькі міста практикували надання політії (*politeia*), яка гарантувала її отримувачам законодавчий статус, а також укладення законодавчих конвенцій які передбачали юридичні та економічна права для учасників угоди – сямболи (*symbola*). Постає питання: як і чому ці дві практики співіснували? В чому була різниця у взаєминах між особами, що мали політію, та тими, чий правовий статус визначався сямболою?

Більшість писемних свідоцтв розглядають політію або у формі «взаємної політії» – ісополітія, або як «об'єднану політію» – симполітію [2, appendix 4]. Цей тип міждержавних домовленостей уже був нами розглянутий у попередніх публікаціях [3, 4]. Тому зараз ми зупинимось на другій формі гарантування права судового захисту для іноземців – сямболі.

Термін «*symbolon*», спочатку означав фізичний об'єкт, замислювався як матеріальна ознака ідентифікації або угоди, приватна практика нагадування про гостинність або ритуалізовану дружбу [5]. Згодом це поняття набуло більш широкого сенсу. Золотий кубок служив символом угоди між перським царем і Афінами у V ст. до н.е.; в цьому випадку кубок був переданий, даючи своєму власникові контроль над товарами і грошима по всій Малій Азії [6, р. 65].

Беручи до уваги, що споріднений термін *symbolaion* означав угоду або договір), сямбола, зазвичай, розглядається як міждержавний договір, що стосується правових відносин між особами різних держав або між державою і людиною. Тим, хто виїжджав за кордон, сямбола пропонувала захист від захоплення майна та інших форм переслідування. Держави погодилися з тим, що в будь-якій суперечці їх громадяни матимуть доступ до судового процесу на основі судової взаємності. *Dikai* apo *symbolon* були судовими процесами, які провадилися відповідно до умов цих договорів [5].

Отже, сямбола – законодавча конвенція між двома полісами. Вона дозволяла громадянам одного поліса отримувати правосуддя в іншому і навпаки. Спочатку сямбола використовувалася: а) у відносинах гостинності – обмінювалися сямболою як символом союзу або дружби, що також передава-

лося їх нащадкам; б) у торговельних, комерційних угодах – вони були показниками зобов'язань за товарами. Цінність предмета угоди базувалася на добросовісності обох партнерів [7, р.30].

Після IV ст. до н.е. сюмбола стала назвою угоди між двома полісами. Значення сюмболи у відносинах між державами відрізнялося від угод союзу або дружби. Сюмбола забезпечувала захист індивідів, а також вільний обіг товарів, забезпечувала права індивідів в обох державах через отримання доступу до суду іншої держави в тому ж обсягу і таким саме чином, як і її власні громадяни. В Афінах, наприклад, сюмбола була укладена з навколишніми полісами і общинами. Обидві сторони договору розглядалися як взаємно рівні у відношенні кримінального законодавства [7, р.30]. Така конвенція укладалася лише із сусідніми, дружніми державами, через те, що саме між ними був найбільший обіг товарів та рух осіб.

Іншими словами, сюмбола означає застосування правових процедур відносно іноземців у кожній общині, що уклала цю угоду. У цьому полягає оригінальність сюмболи, і саме це робить її автентичним і типовим інститутом Стародавньої Греції, народженим у достатньо однорідному світі, коли один із його членів визнає цінність інституцій і судів іншого члена. Таким чином, це не союзний договір або договір про дружбу, це законодавчий договір із досить специфічним змістом.

У практиці окремих спільнот обіцянка «надання правосуддя» означала лише угоду надати іноземному резиденту процесуальні права, належні громадянам. Однаково, сюмбола могла розглядатися як запрошення для чужинця застосувати закон своєї власної держави у спорі з резидентом іншої держави. Цей очевидний вибір законодавчої дилеми був зазначений багатьма авторами. Чи застосовували грецькі поліси свої власні закони до спорів з іноземцями, чи навпаки застосовували різні правила у залежності від державної належності сторін у цивільному спорі, ця проблема у науці так і не була задовільно вирішена. Перше чітко видно з розповіді Демосфена про юридичні відносини між Афінами і Македонією напередодні Македонського вторгнення: «...ми вимагаємо компенсації в Македонії за їх законами, а вони в Афінах за нашими» (De Halonneso, XI-XIII) [1, р. 129].

Деякі сюмболи забезпечували створення постійного юридичного інституту для держав – учасниць (сюмбола між Гиерафітною і Приасносом передбачала вирішення спорів в «спільних судах»). Інші надавали юрисдикцію *xenodikai* – спеціальним трибуналам, відповідальним за вирішення спорів між іноземцями або між іноземцями і власними громадянами (450 р. до н.е. – сюмбола між Афінами і Фаселісом, за якою цивільні справи між фаселісітами виключалися з юрисдикції усіх магістратів окрім полемахів) (*polemarch*). В Афінах загальний *xenodikai* розміщувався в постійному офісі полемаха [1, р. 129].

Порівнюючи політію і сюмболу як інститути забезпечення права іноземця на судовий захист, можна зазначити наступне. Хоча і політія, і сюмбола

встановлювали законодавчий статус і законодавчі можливості для сторін-учасниць, вони існували на різних рівнях і слугували різним цілям. Політія означала перебування міста у певному державному об'єднанні. Надання політії означало, що будь-який законодавчий спір буде вирішуватися відповідно до законів певного міста і відповідно до рішень посадової особи певного міста. Водночас, сьомбола була двосторонньою законодавчою угодою, укладеною або між полісами, або на приватному рівні, і відповідно до неї будь-яка потенційна законодавча справа мала провадитися відповідно до законодавства однієї зі сторін.

Інша різниця полягала в тому, що політія надавалася декретом міста, у той час як сьомбола була результатом угоди, укладеної двома сторонами.

Люди, які користувалися законодавчим захистом на підставі сьомболи, не мали тих привілеїв у користуванні місцевими законами та права звернення до державних органів, як ті, що мали політію, проте вони все одно мали більш захищений статус, ніж просто іноземці. Значення сьомболи було обмежене законодавчими зобов'язаннями і гарантіями, у той час, як сутність політії була значно ширшою.

Це одна різниця полягає у наявності спеціальної посадової особи – полемарха, який розглядав справи тих осіб, що не мали політії на підставі сьомболи. Іноземці, які користувалися сьомболою, перебували під юрисдикцією полемарха, як і метеки.

Нарешті, наявність сьомболи жодним чином не свідчить про наявність відносин залежності, підпорядкування одного полісу іншому. У той час, як є підстави стверджувати, що принаймні Етолійська влада використовувала ісополітію замість прямої анексії, як засіб поширення політичного впливу [4, с. 31].

Усе це пояснює, чому укладення політії та сьомболи грецькими полісами не було взаємовиключним. Іноді навіть ісополітія і сьомбола уклалися одночасно в одному документі, як, наприклад, у договорі між Мессенами і Філагами [2, appendix 4].

Таким чином, інститут сьомболи впроваджував юрисдикційний процес для вирішення приватних (часто комерційних) спорів між громадянами різних грецьких полісів. Він сприяв уніфікації законодавства і не застосовувався між віддаленими полісами, які мали різні законодавчі системи.

Бібліографічні посилання:

1. Bederman David J. *International Law in Antiquity*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 322 p.
2. Dmitriev S. *The Birth of the Athenian Community: From Solon to Cleisthenes*. Routledge, 2017. 392 p.
3. Денисенко В. В. Договір ісополітії як інститут міжнародного права Стародавньої Греції. *Colloquium-journal*. 2018. №4(15). С. 20–22.
4. Денисенко В. В. Ісополітія : питання громадянства у міжполісних відносинах грецьких держав. Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті

інтеграційних процесів : матеріали III-ої Міжнародної науково-практичної конференції, 28 травня 2018 р. / Редкол. : С. К. Бостан, Р. М. Максакова, Т. Є. Леоненко. Запоріжжя : ЛПРА ЛТД, 2018. С.29–32.

5. Hopper Robert J., Millett Paul C. Symbolon. Oxford Classical Dictionary. URL: <http://oxfordre.com/classics/view/10.1093/acrefore/9780199381135.001.0001/acrefore-9780199381135-e-6166>

6. Herman G. Ritualised Friendship and the Greek City. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 228 p.

7. Sanahuja L. C. Toward Kantian Cosmopolitanism. Palgrave Macmillan, 2017. 231 p.

Дранчук Мар'яна Іванівна,
студентка Дніпропетровського
державного університету,
Мірошніченко Любов Василівна,
кандидат філологічних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ МОВНИХ НОРМ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ

Високий рівень професійного спілкування є однією з основних ознак ділового мовлення. Існують певні вимоги дотримання мовних норм, особливо під час процесу удосконалення сучасного українського суспільства, коли відбувається переоцінка духовних і матеріальних цінностей, які стосуються найбільш динамічної соціально-демографічної групи – молоді. Для різних її категорій існують певні пріоритети стосовно мовних категорій, які є універсальним засобом вираження внутрішнього світу особистості та складовою загальнолюдських цінностей.

В українській соціолінгвістиці з часу проголошення незалежності нашої держави досить часто порушується проблема вживання суржику в діловій професійній сфері. Це є певним недоліком, відхиленням від норм сучасної української мови. Серед науковців постає питання про визначення шляхів подолання такого мовного явища в діловій сфері, адже суржик – це елементи двох або кількох мов (переважно російської), які об'єднані штучно, без дотримання норм літературної мови.

Причиною поширення суржику серед молоді є вплив масової культури з сусідньої держави «при пасивності чи потуранні українських владних інституцій, неспроможних належно захистити національну інтелектуальну сферу» [2, с. 4].

Дослідженням проблем вживання суржику як основного недоліку сучасного мовлення займалися різні науковці: В. Радчук, О. Руда, В. Труба, Т. Кузнецова, Л. Масенко та ін. Вони дотримуються думки про те, що в про-

фесійному мовленні завжди варто знаходити українські відповідники, таким чином «шліфувати» мовлення в сучасній діловій сфері спілкування.

Кулішенко Л. [1] визначає основні ознаки українського суржику:

- «українізовані» форми російських дієслів (понумає, передає, зделав, унаслідував, любіт, получав, щитав, отдав, отключив);
- «українізовані» форми російських числівників (первий/перва, вторий/втора);
- змішування українських і російських форм невизначених займенників (хто-то, що-то, як-то, які-то, який-то, чого-то, кой-шо, кой-які);
- порушення дієслівного керування, вживання прийменників і відмінків за російським зразком (по селам – по селах, на українській мові – українською мовою);
- утворення найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників за зразком російської мови (самий красивий, саме важне);
- утворення від українських дієслів активних дієприкметників за російським зразком (захоплюючий, слідуючий, приїхавший, виконавший);
- слова і вирази, кальковані з російської (підписувати газети, прийняти до уваги, переписуватись, вірно виконувати, до цих пір, так як, бувший у користуванні);
- у вимові – редукція ненаголошених голосних, оглушення дзвінких приголосних, заміна «дж» і «дз» на «ж» і «з», також відсутність чергування «к/ц», зсув наголосу за російським зразком (када, розгаварювать, росписуваться, звонять, нахожуся, жінкє, в восьмирічкі);
- відсутність чергування «о/і» або «е/і» (корова/коров, голова/голов замість корів, голів) [1, с. 225].

У мовознавстві з метою «очищення» мовлення сучасної молоді від змішаних українсько-російських слів серед лінгвістів-науковців склалася неоднозначна думка з приводу вирішення цієї проблеми. Одні категорично відкидають цю «штучно створену мову», звинувачуючи носіїв суржику в утраті національної свідомості, низькій культурі, навіть у «розумовій відсталості». Інші посідають нейтральну позицію, намагаючись не торкатися цієї теми. Деякі дослідники вбачають у суржику єдину форму збереження української мови в сучасних умовах: «Хоча суржик і є ганебним явищем колоніальної залежності, але він, — стверджує В. Ф. Сухопар, — залишається останнім притулком українського слова, від якого ще можна повернутися до українства» [3, с. 65]. Незважаючи на розбіжності в поглядах на проблему українсько-російського змішаного мовлення, більшість учених усе-таки розглядає суржик як негативне явище. Відмінності полягають лише в більшій чи меншій мірі негативного ставлення до нього.

Науковці, мовознавці, методисти, викладачі шукають сьогодні ефективні методи навчання, спрямовані на покращення усного й писемного мовлення молоді, пропонуючи вживання різних заходів, спрямованих на подолання мовної проблеми сучасного суспільства. Варто планувати проекти доскона-

лого вивчення державної мови, укладати рекомендації щодо використання різних мовознавчих словників. Зокрема, І. М. Хом'як вважає, що для успішного навчання дітей рідної мови «необхідно співпрацювати з їхніми батьками, проводити бесіди про значущість рідного слова, лекції про культурне й державотворче значення мови, інші просвітні заходи. Проте й педагогічний колектив загальноосвітніх закладів повинен протистояти вживанню школярами жаргонних, вульгарних слів, не допускати українсько-російських просторічних висловів і на уроці, і в позаурочний час; дбати про грамотне оформлення плакатів, стіннівок, оголошень, шкільної документації; готуючись до уроку, старанно продумувати виклад матеріалу, правильність і точність формулювань думки; грамотно й чітко оформляти всі види записів (на класній дошці, у шкільному журналі, у щоденниках учнів, у робочих планах та ін.); не допускати в своєму мовленні неправильної побудови речень і зворотів, порушень норм вимови, недбалості у виборі слів і неточностей у формулюванні визначень» [4, с. 141].

Покращення усного й писемного мовлення молоді повинно бути пріоритетним завданням не лише загальноосвітньої, а й вищої школи. Роботу над удосконаленням мовленнєвих умінь і навичок студентів необхідно розглядати в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо), для успішного здійснення якої варто розвивати спеціальні вміння, пов'язані зі здатністю будувати висловлювання українською мовою. Боротьба за чистоту мовлення має передбачати насамперед формування в школярів і студентів наукового уявлення про суржик, створення системи «антисуржикових» практичних завдань. У власній викладацькій практиці В.І. Ковальов використовує такі вправи: переклади (з російської мови на українську і навпаки), аналіз публічних виступів людей різних професій, написання науково-популярних новел на тему суржику. Розвитку мовного самоконтролю студентів сприяє також регулярне проведення «хвилинок антисуржику» (усного колективного виявлення та виправлення мовних помилок, спричинених російсько-українською інтерференцією, у запропонованих викладачем словосполученнях, реченнях), робота за індивідуальними картками з деформованим текстом тощо.

На нашу думку, шляхами вирішення цієї проблеми є розробка комплексу заходів як правового так і громадського характеру, серед яких варто відзначити прищеплення високої мовної культури в навчальних закладах, викорінення вживання російської мови в ЗМІ, проведення атестації усіх публічних службовців на знання української мови. Сучасній молоді потрібно дбати про свій високий рівень знань державної мови, варто переглядати україномовні кінофільми, читати українську літературу, намагатися стежити за своєю мовою як в буденному житті, так і під час спілкування в соціальних мережах з друзями.

Дискусії навколо українсько-російського змішаного мовлення не припиняються. Вживання суржику привертає увагу сучасних дослідників як

об'єкт соціолінгвістики, соціології, психолінгвістики, історії тощо. Одним із головних практичних завдань досліджень суржику має стати створення навчальних методик, здатних заблокувати розростання й вплив цього явища, що загрожує розвитку сучасної літературної мови.

Отже, українській молоді варто завжди дбати про те, щоб їхнє мовлення було на високому філологічному рівні, адже від цього залежить і культурне надбання нації взагалі.

Бібліографічні посилання:

1. Кулішенко Л. Ненормативні елементи у мовленні студентів. Світогляд – філософія – релігія. Суми, 2016. Вип. 11. С. 220 – 230.
2. Поліщук Я. Металінгвістичний феномен суржику. Українська мова та література. 2003. № 24. С. 3 – 12.
3. Сухопар В.Ф. Проблема мовного вибору в контексті навчально-комунікативного простору. Лінгвістика. Луганськ, 2010. № 3 (21). Ч. 2. С. 65.
4. Хом'як І. Формування мовної особистості в білінгвальному середовищі. Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2010. № 22 (209). Ч. 2. С. 141.

Єремєєва Ірина Анатоліївна,
кандидат історичних наук, доцент
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ КОНЦЕПТУ ГУМАНІТАРНОЇ ІНТЕРВЕНЦІЇ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Питання правомірності застосування демократичними державами гуманітарної інтервенції є предметом дискусій у сучасних міжнародних відносинах. Сутність проблеми полягає в дилемі, коли і за яких обставин дозволено застосовувати державою або групою держав воєнну силу з метою втручання через причини гуманітарного характеру у внутрішні справи та юрисдикцію держави, свідомо порушуючи її територіальний суверенітет та політичну незалежність з метою захисту цивільного населення країни.

Термін гуманітарна інтервенція вперше ввели в обіг наприкінці 80-х рр. ХХ ст. професор міжнародного права Паризького університету Маріо Беттаті та французький політик Бернар Кушнер, які наголошували, що заради захисту прав людини, демократичні держави мають право та навіть зобов'язані втручатися у внутрішні справи інших держав, незважаючи на їх суверенітет [2]. Більшість політологів розуміє гуманітарну інтервенцію як «застосування сили або загрозу силою, здійснювані державою або групою держав за межами своїх кордонів без згоди країни, на території якої застосовується сила, і спрямовані на запобігання або припинення масштабних і грубих порушень основних прав людей, які не є громадянами цих держав» [4,с.103]. Таким чи-

ном, використання сили за певних обставин має вирішальне значення для ефективного запобігання політичним конфліктам або успішного виконання мирних договорів.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. як міжнародне співтовариство, так і окремі держави, використовуючи поняття гуманітарної інтервенції, неодноразово намагалися впливати на внутрішні конфлікти, що порушують права людини. Несанкціоноване постачання зброї Російською Федерацією на Донбас під прикриттям «гуманітарних конвоїв», ескалація громадянської війни у Сирії, зовнішні втручання та зростання кількості жертв цього конфлікту серед цивільного населення актуалізували дискусії з питань доцільності втручання у внутрішні справи держав, що перебувають у стані гуманітарної катастрофи та відповідальності за наслідки такого втручання. Обговорення проблеми зосереджене на співвідношенні односторонніх дій зовнішніх сил спрямованих на захист прав людини від масових порушень, норм міжнародного права та моральною стороною такого втручання. У постбіполярній міжнародній системі силове гуманітарне втручання належить до числа найгостріших політичних та ідеологічних проблем, що не має однозначного розв'язання.

Проблема гуманітарної інтервенції зав'язана на суперечностях міжнародно-правових документів, серед яких Статут ООН, Загальна декларація прав людини 1948 р. та ін. ООН визнає пріоритет принципу державного суверенітету у міжнародних відносинах. Однак, цей принцип не виключає примусові заходи у випадку загрози миру. Зокрема, Статут ООН надає право на використання дій воєнного характеру у випадку існування будь-якого порушення миру або акту агресії (ст.39, ст.42) [6]. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 р. визначає геноцид міжнародним злочином та визнає право міжнародного співтовариства застосовувати заходи щодо попередження геноциду та покарання за його здійснення, але жодного посилення на форму та легітимізацію цих заходів Конвенція не наводить. Вищезазначене дозволяє стверджувати, що міжнародно-правові акти не містять поняття «гуманітарна інтервенція», проблемою є і те, що головні міжнародні правозахисні документи не визначають норм щодо механізмів реалізації гуманітарної інтервенції. Метою гуманітарної інтервенції, як правило, є стабілізація та встановлення демократичних форм правління, тобто створення нового правового порядку, що є сприятливим для життя людини. Так, завдання Місії ООН у Судані (2005 р.) містять «надання консультацій, послуг та підтримки уряду Південного Судану стосовно перехідного політичного процесу, державного управління і встановлення державної влади включно з розробкою національної політики» [5]. У міжнародній практиці є спроба визначати статус та ступінь легітимізації гуманітарних інтервенцій за їх суб'єктним складом (одностороння та багатостороння гуманітарна інтервенції). Багатостороння гуманітарна інтервенція здійснюється групою держав, часто під егідою міжнародних організацій. Колективний статус суб'єкта гуманітарної інтервенції часто служить доказом

її об'єктивності та більшої правомірності. Але умовою легітимності будь-якого зовнішнього втручання у внутрішньодержавні справи є резолюція Ради Безпеки ООН (ст.39, ст.42) [6].

Логіка концепції гуманітарної інтервенції ставить під сумнів легітимність державного суверенітету у випадку масштабного порушення державою прав людини. Саме з цього приводу концепція гуманітарної інтервенції піддається критиці. Британський дослідник Айдан Хехір зазначав, що, незважаючи на свої позитивні аспекти, гуманітарна інтервенція є однією із ключових причин суперечок та політичних протиріч у сучасних міжнародних відносинах. Саме існування поняття гуманітарна інтервенція «кидає виклик композиції міжнародної політичної системи та ставить під сумнів відповідальність та обов'язки всіх основних міжнародних акторів» [1, р. 1-4].

Кінець ХХ ст. став періодом активного застосування гуманітарної інтервенції на практиці. Серед масштабних акцій втручання з метою захисту прав людини були: встановлення 1991 р. на півночі Іраку з метою захисту курдів від геноциду зони забороненої для польотів воєнної авіації (передусім турецької); гуманітарна операція ООН в Сомалі (1992-1993 рр.); миротворча операція ООН на Гаїті (1993-1996 рр.); операції проти боснійських сербів в Боснії та Герцеговині (1994-1995 рр.); воєнна операція НАТО в Югославії (1999 р.). Разом з тим, світове співтовариство не втрутилося в міжетнічний конфлікт в Руанді 1994 р., що являв собою акт геноциду, жертвами якого стали приблизно мільйон людей. У миротворчій операції в Руанді миротворчі сили ООН не попередили геноцид, причиною чого стали недостатність ресурсів та відсутність політичної волі у провідних держав через переважання власних національних інтересів. Трагічні наслідки вищенаведених подій змусили світове співтовариство досліджувати можливості реформування міжнародних миротворчих інститутів, через пошук відповіді на питання чи наділена держава безумовним суверенітетом у внутрішніх справах та чи має міжнародне співтовариство право на воєнну інтервенцію з гуманітарними цілями.

З метою створення юридичних умов для здійснення гуманітарних інтервенцій у 2000 р. за ініціативи уряду Канади була створена Міжнародна комісія з питань втручання та державного суверенітету, яка зазначала, що суверенітет не тільки надає державам право контролювати свої внутрішні процеси, але і накладає обов'язок захисту своїх громадян. Незважаючи на причину нездатності держави захистити людей (відсутність ресурсів або волі), відповідальність може делегуватися іншим міжнародним акторам. У доповіді Комісії «Відповідальність за захист» (2001 р.) констатувалась необхідність зміни концепції «права на втручання», що реалізовувалась в Югославії на концепцію «відповідального захисту» [3]. У цілому діяльність Комісії підняла на новий рівень обговорення проблеми можливого обмеження суверенітету держави в умовах політичних конфліктів та відповідальності міжнародного співтовариства за дії, що викликали обмеження прав людини. Експертне середовище відзначало значущість офіційного визнання відповідальності за

захист для дотримання миру та безпеки у сучасному світі, зазначаючи про зміни у підходах до визначення суверенітету держави виключно через недоторканість кордонів та монопольне право на застосування сили в межах цих кордонів.

Доктринальне закріплення концепції відповідальності за захист відбулося на Всесвітньому саміті ООН 2005 р. У Підсумковому документі Всесвітнього саміту зазначено, що відповідальність за захист власних громадян від геноциду, військових злочинів, етнічних чисток, злочинів проти людяності несе держава. У випадку неспроможності держави виконувати функції захисту, відповідальність за захист перекладається на міжнародне співтовариство, яке, відповідно до глави VII Статуту ООН, через Раду Безпеки ООН має право застосування військової сили за умови неефективності мирних дипломатичних засобів. Рада Безпеки ООН в своїх резолюціях щодо масштабних порушень прав людини в окремих країнах неодноразово посилювалася на концепцію відповідальності за захист, вимагаючи від країн-порушниць норм міжнародного гуманітарного права припинити насильство та взяти на себе відповідальність за безпеку свого населення (Резолюція Ради Безпеки ООН 1674 про захист громадян під час збройних конфліктів, Резолюція 1970 Ради Безпеки ООН у зв'язку з повстанням у Лівії та ін.). Зазначимо, що необхідність воєнного втручання завжди розглядається ООН як крайній метод, який традиційно міжнародне співтовариство намагається попередити дипломатичними зусиллями.

Таким чином, проблема гуманітарної інтервенції охоплює важливі підвалини міжнародної системи, зокрема такі її сфери як права людини, державний суверенітет, міжнародна законність та функції акторів міжнародних відносин.

Бібліографічні посилання:

1. Hehir A. Humanitarian Intervention After Kosovo: Iraq, Darfur and the Record of Global Civil Society. Basingstoke and New York: Palgrave-Macmillan, 2008. 208 pp.
2. Kouchner Bernard: The man behind MSF. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/406362.stm> (дата звернення: 12.03.2019).
3. The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. December 2001. URL: <http://responsibilitytoprotect.org/ICISS%20Report.pdf> (дата звернення: 12.03.2019).
4. Горб Н.О. «Гуманітарні інтервенції»: до проблеми визначення поняття. *Держава та регіони*. Сер. Право. 2010. Вип. 3. С. 103-107.
5. Миротворча місія в Судані URL: <http://naia.kiev.ua/smc/ua/myrotvorchimisii/chynni-misii/pivdenneyi-sudan.html> (дата звернення: 12.03.2019).
6. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 12.03.2019).

Желавська Анастасія Ігорівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЛЮДИНА ТА РЕЛІГІЯ

Релігія – це світосприйняття окремої людини, її духовний та культурний світ. Це вільний вибір кожної людини, не можна нав'язувати комусь свою релігію. Вибір цього світосприйняття повинен буди цілком усвідомлений, бо в подальшому житті людина повинна буде дотримуватися тих чи інших правил, які установлені саме її релігією.

На сьогоднішній день релігійний фактор посідає особливе місце в сучасному етапі нашої країни. Релігія в житті суспільства є особливою системою духовної діяльності людей, вона має власну специфічну структуру. У цій структурі можна виділити три основні елементи: релігійна свідомість, релігійна ідеологія та релігійні організації. Релігійна свідомість тісно пов'язана з психологією та ідеологією. Їй так само властиві віруючі уявлення, почуття, звички, традиції та релігійні ідеї. Розробкою та популяризацією релігійної ідеології займаються релігійні організації. Це можуть бути богослови та, наприклад, служителі культу.

Є такий вислів: «Релігія – опіум народу». Це образне визначення релігії дав Карл Маркс, щоб використати його на користь заперечення цього вірування. Але що ж саме німецький філософ-матеріаліст мав на увазі? На нашу думку, він мав на увазі, що релігія, як опіум, вона задурманює людям голову і не дає мислити більш широко. Він вважав, що саме через релігію людина позбавлена власного слова та думки. Ми цілком не згодні з цим висловом та думкою Маркса.

По-перше, не можна порівнювати релігію, а саме християнство, з наркотиком. Після вживання опіуму людина стає залежною від нього, стає рабом цієї речовини. Ми ж служимо Богові на добрих засадах, при власній свідомості. І ніхто не в змозі нав'язати ці переконання. Можна бути віруючим, а можна бути релігійним. Це цілком різні поняття. Віра об'єднує людей, визнає лише власні переконання, а релігія – це вчення про віру, за допомогою якого людина може реалізувати своє прагнення бути пов'язаним з Богом.

По-друге, несвідомість деяких людей щодо того віруючі вони або просто відносять себе до «групи» релігійних людей, призводить до того, що вони починають просто дотримуватись тих норм, які їм надалі будуть вказувати їх, так би мовити, наставники. Ось, наприклад, є такі люди, які простоявши дві

години в церкві і прослухавши службу, думають що вони начебто стали ближчими до Бога. А якщо спитати їх елементарні десять заповідей, то у відповідь можна почути лише «не вбивай, не кради і...» мабуть усе. Відкривши перед ними Біблію, то ще часто можуть прозвати тебе «сектантом», що дуже прикро для нашого населення. Можна бути релігійним, але не знати Бога. Тому щоб вирішити проблему несвідомості людей про те, для чого вони ходять до церкви потрібно більше приділяти уваги культурно-просвітницькій темі щодо релігії, зокрема християнства.

А все ж таки, для чого ми і справді повинні ходити до церкви? Яким чином це врятує нас і нашу душу? Відповідь на це питання можна трактувати кожному як заманеться. Але особисто моя думка наступна. Християнство та віра в Бога допомагає людині підтримувати правильний орієнтир у житті направляючи нас кудись. У своїй вірі людина починає прогресувати та складати думки до купи. Якщо ти чистий сам перед собою, то і перед Богом тобі нічого соромитись. У церкві наша підсвідомість очищується від бруду, злоби, заздрощів та інших рис, які псують наше життя. Не обов'язково ходити до церкви, бо прочитати молитву і таким чином звернутися до Бога можна і вдома. Церква нікого не примушує робити якісь особливі заходи щодо зближення з Богом, це особистий вибір кожного.

Отже, релігія і віра мають деяку відмінність між собою.

Які ж значні відмінності можна виділити між вірою та релігією? Ми можемо виділити найзначніші, і на нашу думку це такі:

- віра, насамперед, є первинною. Її людина вибирає, а релігію приймає;
- віра може існувати без релігії, а релігії без віри не існує, бо вона ґрунтується на вірі;
- віра – це внутрішнє оновлення людини. Релігія – це лише зовнішній прояв віри;
- віра завжди об'єднувала людей, а релігія навпаки іноді роз'єднує;
- віра повинна бути і є безкорисливою. Релігія передбачає якусь мету, яка не завжди може бути благою.

Ми вважаємо, що на сьогоднішній день людині просто необхідна віра у будь-що. Наука поки що нічого не довела, а релігія нічого не спростувала, звідси і виходить висновок, що вся справа у вірі. У кого є віра, у того є щастя, мудрість та сила. Можна підкреслити, що атеїзм – це також у деякому сенсі віра. Атеїсти вірять в те, що Бога немає. Є такий гучний вислів: «Якщо Бога не існує, тоді в кого не вірять атеїсти?» Це такий кумедний і декілька розумний сленг, з яким ми цілковито згодні. Віра в розумовий та технічний прогрес – це така ж сама віра, як і у релігійних людей. Кожна людина, незважаючи на її релігійні погляди, може звернутися до свого Бога і попросити у нього те, чого їй бракує, окрім грошей звісно. Потрібно лише налаштувати правильні думки та зосередитися на тому, що її найбільше тривожить.

Іноді ми все ж таки втрачаємо віру. Коли нас зраджує кохана людина, ми перестаємо вірити в любов. Хтось неодноразово звертався до церкви, але

так і не отримав бажаного, таким чином починає розчаровуватись в релігії. Але ми забуваємо, що якщо Бог не дає нам чогось, потрібно замислитись «а чи справді це те, що мені потрібно?» Іноді не отримати бажаного – це і є везіння. Віра дуже могутня. І якщо, наприклад, людина, яка хворіє вірить в те, що вона одужає, це і справді так виходить. Можливо вона одужала не тому, що так розпорядилась її доля, а лише тому, що вона щиро вірила в себе і саме це її і врятувало. Потрібно вірити в себе, свої сили та хороші якості, і тоді все буде виходити так, як нам потрібно, як ми цього бажаємо, потрібно лише вірити.

Виходячи з цих думок, хочемо зазначити, що віра, релігія та церква має місце в сучасному світі. Ніякі в світі технології не можуть дати нам всього того, що може дати нам релігія. Навіть найпотужніший технічний прогрес не зможе зламати віру в будь-що. Для цього всього потрібно не просто ходити до церкви у свята, дотримуватися релігійних традицій і таке інше. Головне для суспільства – це вірити.

Бібліографічні посилання:

1. Халапсис А. В. Чудеса и совершенство бытия: Теологические корни научных концепций / А. В. Халапсис // Антропологічні виміри філософських досліджень. – 2016. – Вип. 9. – С. 70–77. doi:10.15802/ampr2016/72235.
2. Халапсис А. В. Ultima ratio deorum / А. В. Халапсис // Антропологічні виміри філософських досліджень. – 2016. – Вип. 10. – С. 100–106. doi:10.15802/10.15802/ampr.v0i10.87313.

Жидкова Анастасія Миколаївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Скиба Елеонора Костянтинівна,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**LANGUAGE INTERGRATION OF UKRAINE
INTO EUROPEAN COMMUNITY**

Today it is widely acknowledged that the study of foreign languages is important today. English is becoming global and is international and it is the main language in 53 countries. About 400 million people are considered to be native. In general, this means that every seventh person in the world speaks English. Most literary works, internet sites, news and other relevant materials are primarily translated into English. International conferences, presentations, forums are also held in a foreign language. 71% of the world correspondence is also in the

language of Great Britain and America.

The meaning of English in the modern world is so great that its knowledge is not a privilege and luxury. Once and for all, computers, like mobile phones, could only be afforded by people of a certain social class. Now such things are necessities in today's world. We can say that English language takes the same level of necessities. It is studied in all educational institutions: in schools, universities. And in our time of digital technology, anyone can learn English remotely without leaving home. An educated person is simply obliged to speak English, because it is the key to further self-education and self-improvement.

Let's start our critical thinking with the fact that ignorance of the English language can become a problem in our time. Therefore, we will write why it is necessary to study a foreign language.

The study of foreign languages contributes to the development of the brain. In Sweden, research was conducted, and the relationship between the study of a foreign language and the growth of some parts of the brain was scientifically demonstrated. The program of training military interpreters in Sweden is very intense: students are given 13 months to learn a new foreign language. Moreover, in view of the specifics of their work, language learning is not necessary at the level of the ability to communicate with the staff of the hotel or to read the morning newspaper, but really well at the level of solving issues related to international security. The MRI scan, which was conducted by students before and after 3 months of intensive training, showed an increase in the hippocampus and three different areas of measles. The hippocampus is part of the limbic system of the brain, which, among other things, corresponds to the preservation of information in the long-term memory and orientation in space. Interestingly, the students who observed the most significant brain growth studied the language faster than others in the group.

When we speak about career growth, we must also stress an important role language in this issue. Knowledge of a foreign language now provides significant benefits in terms of employment in many areas. If you want to work in a multinational corporation, you will be much more likely to get a good job if you speak at least English, not to mention the fact that having a good knowledge of two or three languages will open your career prospects.

It is very important to speak and write competently in your native language. The great German poet Goethe once said: "Anyone who does not know a foreign language, does not know his own". By learning another language, you need to eliminate verbs, overcome syntactic difficulties, expand and accumulate vocabulary, and develop a lot of additional grammatical skills. This allows you to repeat and enhance your native language too. The result is a competent written and spoken language in the native language.

Speaking figuratively, in our time to speak English means the same as being able to use a computer or mobile phone

Knowledge of English in the modern world is a kind of window into the

world. In today's world, learning English is a necessity that not only extends the boundaries of communication but is also an integral part of career growth, travel to other countries of the world, as well as it is used more often than other foreign languages in various fields of activity - in politics, on the Internet, in science, in music, in cinema.

Жир Анна В'ячеславівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що на сьогодні віртуальна реальність у всій її різноманітності проявив стала невід'ємною частиною людства, його простором. Тобто майже усі види діяльності людини із соціального простору почали знаходити місце у віртуальному. Віртуальне – це насамперед те, що протистоїть реальному станові справ, якщо реальне – це щось стабільне, то віртуальне, навпаки, є нестабільним та нестійким. Люди можуть проводити у віртуальності стільки часу, скільки вони вважають на це потрібним, при цьому можуть відчувати те, до чого не мають доступу в повсякденному житті. І це досягло такого масштабу, що сучасний світ вже не можна уявити без діяльності електронних технологій.

По-перше, це стосується комунікативної діяльності людини, яка переміщуються в режим онлайн завдяки інтерактивним технологіям. Для цього взагалі не потрібна фізична присутність людини, тобто відстань між суб'єктами спілкування не грає ніякої ролі. З одного боку це дає змогу для соціальної та психологічної взаємодії, економічних трансакцій та політичних відносин. З іншого – це виключає будь-який контакт між людьми і це призводить до втрати цінностей живого, діалогового спілкування.

По-друге, результатом розвитку сучасних інноваційних технологій стає віртуальна валюта або ж «криптовалюта». Криптовалюта – це фідучіарна цифрова валюта, валютний курс якої встановлюється на підставі вільно плаваючого режиму як результат попиту і пропозиції на валютному ринку з повною відсутністю контролю з боку центробанків [2, с. 63]. Одна з переваг віртуальної валюти – це те, що вона набагато спрощує різноманітні фінансові операції такі, як купівлі, продажу, але варто розуміти, що існує неабиякий ризик взлому так званого «електронного гаманця», що призводить до втрати всіх заощаджень.

По-третє, починає з'являтися так зване «віртуальне суспільство». У сучасному розумінні віртуальне суспільство – це таке суспільство, в якому використовуються комп'ютерні віртуальні моделі дійсних явищ та процесів для розв'язання виробничих, проектних, навчальних, тренажерних, економічних, соціальних та інших завдань, що значною мірою впливає на характер суспільних відносин та перебіг соціальних процесів [3]. Таким чином існують різноманітні електронні форуми, групи, соціальні мережі, де люди об'єднані спільними інтересами. По суті сформувався віртуальний простір людської життєдіяльності, де люди знаходять духовне споріднення. Не можна упускати таку важливу перевагу існування віртуального суспільства як впевненість в тому, що людина може знайти тих, хто розділяє її інтереси та цінності й, навіть, зустрітися з ними фізично. Але постає інша проблема, яка пов'язана з тим, що учасники можуть втратити зв'язок зі своєю реальною дійсністю, тобто, наприклад, родиною і друзями.

Усі уявлення про віртуальний світ, можна сказати, походять ще від Платона, який наголошував це у своєму вченні про ейдоси, які є віртуальними об'єктами незримого буття, за образом і подібністю з якими утворюються реальні речі [5]. Згідно з платонівським уявленням, реальність є багаторівневою, в якій ідеї – це не абстракції, а «матриці», «світопороджуючі сутності», а віртуальність є не що інше, як «світоутворююча прореальність», яка передреє об'єктивній реальності.

Основною метою віртуальної реальності є допомога людині реалізувати себе як особистість, даючи їй змогу розвивати себе в різних галузях, наприклад, освіти. Інтернет пропонує людству різноманітні можливості на всі смаки. Однією з особливостей інтернет-середовища є його універсальна доступність як для тих, хто не має проблем з соціальним прийняттям у реальному світі, так і для тих, хто має.

Через віртуальне ми робимо наше реальне. Так, наприклад, через інтернет-спілкування є можливість знайти людину зі спільними інтересами і з часом це спілкування може перерости в реальне. Завдяки віртуальному люди знаходять реальних друзів і, навіть, своє кохання. У віртуальному людина має змогу приховувати свої соціально-статусні відмінності, її расові, вікові та гендерні особливості.

Однією з проблем, яка з'являється унаслідок втручання кіберпростору, є проблема втечі від реальності у різних формах та проявах. На сьогодні вона отримала термін «експейпізму». Ескейпізм – світоглядна і соціальна позиція особистості, що характеризується прагненням втекти від дійсності, ізолюватися у світі своїх внутрішніх відчуттів та переживань [6, с. 77]. Тобто людина розриває всі зв'язки з її реальним світом, занурюючись усвідомлено в віртуальний.

Узагальнюючи результати дослідженого матеріалу, можна зробити висновок, що Інтернет стає соціальним середовищем, яке є в основі нового віртуального комунікаційного простору. Феномен віртуальності, водночас і

процес віртуалізації, не просто стосуються всіх сфер суспільного життя людини, а має велике значення в пізнанні, освоєнні і формуванні сучасного культурного простору. Віртуалізація змінює людський спосіб життя, створюючи натомість новий — штучний. Так віртуальна реальність як множинність породжує різноманітність реальності, світоглядних систем, «картин світу». Прийняття багатоваріантності шляхів розвитку суспільства та процесів, що відбуваються в ньому, підводить сучасну людину до свідомого використання віртуального простору для побудови моделей майбутнього та прогнозування.

Бібліографічні посилання:

1. Онищук О. Сучасна людина у просторі віртуальної реальності: особливості соціально-культурної трансформації / О. Онищук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Філософські науки. – 2014. – № 780. – 34-39.
2. Молчанова Е., Солодковський Ю. Глобальна сервісна природа сучасних криптовалют / Е. Молчанова, Ю. Солодковський // Міжнародна економічна політика. – 2014. – № 1(20). – С. 60–79.
3. Нікітіна Л. О. Обіг віртуальної валюти – глобалізаційна новела сучасного інформаційного суспільства / Л. О. Нікітіна, О. В. Федорович // Прикарпатський юридичний вісник. – 2017. – Вип. 1. – С. 101-104.
4. Любимий Я. В. Проблема віртуалізації інформаційного суспільства / Я. В. Любимий // Вісник Національного авіаційного університету. Сер. : Філософія. Культурологія. – 2014. – № 1. – С. 15-20.
5. Платон. Собрание сочинений в 4 т. Т.1 / Пер. с древнегреч. М.: Мысль, 1990. – 860 с.
6. Петрушенко В. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції / В. Петрушенко. – Львів: «Магнолія 2006», 2011. – 352 с.

Завгородній Віталій Анатолійович,
кандидат юридичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ВПЛИВ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ
ЛЮДИНИ НА РІЗНІ СФЕРИ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ
(ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)**

Вплив є одним із чинників формування та функціонування багатьох суспільних, психологічних та правових явищ. У контексті даного дослідження практику Європейського Суду з прав людини (далі ЄСПЛ) пропонується розглядати невід'ємним джерелом впливу Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод на суб'єктів національного права, що має різні аспекти свого вияву. Одним з таких аспектів є соціально-правовий, тобто на різні сфери суспільного життя, що попередньо не досліджувався представниками юридичної науки. Вагомий внесок у розробку проблеми соціального впливу

зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Е. Авермат, Ф. Зимбаро, М. Ляйппе, В.М. Куликов, А.В. Петровський, П.М. Шихирєв, В.А. Янчук та інші. Аналіз їх праць дозволяє виокремити такі підходи щодо розуміння сутності цього поняття: дія, спроба, кооперація, комунікація, відносини, поведінка, тиск на людину з метою зміни у неї знань, установок, поведінки або емоцій щодо певного явища.

Зазначене та попередньо отримані результати дослідження щодо сутності поняття «вплив практики ЄСПЛ», дають змогу прийти до висновку, що його соціальний-правовий аспект – це передусім позитивна дія правових позицій Страсбурзького Суду на членів соціуму, їх психіку та поведінку, що зумовлює зміни у взаємовідносинах (взаємних зв'язках) між ними у різних сферах життєдіяльності суспільства. Джерелом такого впливу є рішення ЄСПЛ, як проти України, так і інших держав-учасниць Конвенції, об'єктом впливу – правосвідомість членів суспільства, засобом впливу – правові позиції ЄСПЛ.

Усвідомлення людьми змісту та обсягу існуючих конвенційних прав і свобод, в їх інтерпретації Міжнародним судом Ради Європи, призводить до активізації діяльності щодо їх захисту. І вже сьогодні можна спостерігати ті позитивні зміни в соціумі, які відбуваються в під впливом практики ЄСПЛ.

Безпосередньо в політичній сфері можна споглядати зміни в суспільному житті щодо реалізації таких ключових політичних прав людини, як участь у мирних зібраннях та виборах. Свідченням цього є результати дослідження М. Середи, який зазначає, що прецеденти встановлені Європейським судом у справах «Веренцов проти України» та «Шмушкович проти України» використовуються активістами при оскарженні законності актів місцевих органів влади, які обмежують право громадян на проведення мирних зібрань у різних містах, серед яких Полтава та Харків. При цьому станом вже на 2015 рік суттєво зменшився і відсоток судових заборон мирних зібрань. У 2015 році суди заборонили лише 19 зібрань (51%), що є прогресом порівняно з відсотком судових заборон у 2011 (89%), 2012 (88%), 2013 і 2014 роках (по 83%) [1].

Аналіз вказаних результатів соціологічного дослідження дозволяють зробити висновок, що суспільство, не очікуючи реакції держави на визначені в рішеннях Страсбурзького Суду недоліки чинного національного законодавства, апелює до рішень публічної влади, використовуючи правові позиції ЄСПЛ, і таким чином, ще раз додатково наголошує на необхідності їх обов'язкового урахування при забезпеченні і гарантуванні прав людини.

Вплив практики ЄСПЛ на економічну сферу життєдіяльності суспільства яскраво простежується через нове усвідомлення людьми сутності таких важливих категорій як «майно» та «власність» в їх інтерпретації ЄСПЛ.

Як стверджує О.А. Мірошниченко, кількість скарг щодо захисту права власності (всіх держав-учасниць) у ЄСПЛ сягає 13,35% за період з 1959 року по 2012 рік. Захист цього права посідає 2 місце після скарг щодо справедливості

вого судового розгляду (ст.6 ЄКПЛ), які займають 45,01% від всіх скарг, які надійшли до суду протягом періоду 1959-2012 рік. Якщо конкретизувати ці дані, то протягом 1959-2012 рр. проти України було подано 305 скарг громадян на підставі статті 1 Додаткового протоколу [2, с.371].

Зазначені кількісні показники вказують на те, що сформовані ЄСПЛ правові позиції у таких справах, як «Бейелер проти Італії» (1996 р.), «Броньовський проти Польщі» (2004 р.), «Копецький проти Словаччини» (2004 р.) тощо обумовили переосмислення обсягу права на власність, активізували процеси звернення до ЄСПЛ і, як наслідок, маємо ухвалення проти України вже більш ніж 150 рішень по ст. 1 Першого протоколу до Конвенції.

Вплив практики ЄСПЛ можна споглядати і в сімейній сфері суспільного життя через зміни у ставленні людей до таких важливих інститутів як «сім'я» та «усиновлення». Так, наприклад, дві гомосексуальні пари з України подали позов до ЄСПЛ з вимогою визнання в Україні одностатевих партнерств на рівні шлюбу, посилаючись на рішення у справі «Schalk and Kopf v. Austria, 2010», в якому ЄСПЛ визнав, що відносини співжиття одностатевої пари, яка живе в стабільному «de facto» партнерстві, підпадає під поняття «сімейне життя» [3]. Заявники стверджували, що різниця в правах між одностатевими і різностатевими парами не переслідує законних цілей і є дискримінаційною.

Зважаючи на прецедентність рішень ЄСПЛ, такі звернення потенційно можуть мати позитивні результати для скаргників, оскільки подібні питання вже були предметом розгляду ЄСПЛ у справах: «*Karner v. Austria*», в якому ЄСПЛ зазначив, що держава має забезпечувати захист прав традиційного подружжя, при цьому не порушуючи права гомосексуальних пар; «*Oliari and Others v. Italy*», яким ЄСПЛ зобов'язав законодавчо створити форму союзу, відмінну від шлюбу, але таку, яка узаконює союз одностатевих пар, адже «право на союз має бути у всіх пар, включаючи одностатевих [4].

Перебуваючи під постійним натиском частини громадськості органи влади змушені реагувати на виклики сучасності, що прослідковується в прийнятих ними рішеннях. Свідченням цього є, наприклад, План заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, до якого включено пункт щодо необхідності розроблення та подання на розгляд Уряду законопроектів про легалізацію в Україні зареєстрованого цивільного партнерства для різностатевих і одностатевих пар [5].

Як слушно зауважує Г. Журавльова, гостро постає і питання стосовно усиновлення, оскільки за даними соціальних опитувань, жителі України здебільшого виступають проти усиновлення дітей одностатевими парами чи самотніми особами, представниками ЛГБТ-спільноти, пов'язуючи усиновлення за таких обставин з наслідком у вигляді виникнення в дітей гомосексуальної орієнтації чи зміни гендерної ідентичності [6, с. 67].

Проте, слід зазначити, що за результатами опитувань центру «ЦІМЕС», які оприлюднені на національному ЛГБТ порталі України, позитивно став-

ляться до всиновлення одностатевими парами дітей [7], а це фактично кожен п'ятий з опитаних, що вказує на поступові зміни у ставленні людей до цього питання, в тому числі і під впливом рішень Стразбурзького Суду, серед яких варто виокремити: 1) у справі «E.B. v. France», в якому Суд постановив, що гомосексуальність не може бути підставою для відмови в усиновленні дитини [8]; 2) у справі «Fretté v. France», у якій Суд встановив, що французькі органи влади відмовили заявникові в наданні попереднього дозволу на усиновлення дитини за ознакою сексуальної орієнтації заявника [9].

Норми, що уможливають подібне усиновлення містяться і в Європейській конвенції про усиновлення дітей, яку 15.02.2011 було ратифіковано Законом, хоча й з відповідними застереженнями.

На наше переконання, соціально-правовий аспект впливу практики ЄСПЛ також є чинником формування в Україні громадянського суспільства. І це, передусім, пов'язано з тим, що під впливом практики ЄСПЛ формується нове конвенційне мислення, що дозволяє членам соціуму усвідомити існуючі європейські цінності, досягнути зміст та обсяг прав і свобод людини, визначити для себе ефективний алгоритм дій для їх захисту, створювати власними силами умови для недопущення їх порушення. Тільки за таких умов можна говорити про повноту прав і свобод людини, що забезпечуються не тільки через їх формальне закріплення в Конституції чи Конвенції, а і їх неілюзорність та реальність існування для кожної людини.

Становлення громадянського суспільства в Україні неможливе без одночасного покращення і рівня якості життя людей, за допомогою якого, як зазначає І.В. Гукалова, характеризуються суттєві обставини життя конкретної територіальної спільності людей, які, крім іншого, визначають і ступінь свободи, реалізації прав людини [10, с. 83].

Вищезазначене, дозволяє виокремити такі суттєві ознаки, що притаманні впливу практики ЄСПЛ на різні сфери суспільного життя: 1) полягає у дії правових позицій Стразбурзького Суду на психіку та поведінку людини як частини соціуму; 2) зумовлює зміни у взаємовідносинах між людьми, а також між людиною та державою; 3) особливо проявляється в політичній, економічній та сімейній сферах життєдіяльності суспільства; 4) є чинником змін якості життя людей та формування в Україні громадянського суспільства; 5) відбувається за участю суб'єктів юридичної діяльності.

Бібліографічні посилання:

1. Серєда М. Мирні зібрання у практиці адміністративних судів 2015 : масштаби змінилися, проблеми лишилися. Центр політико-правових реформ. URL: <http://pravo.org.ua/>
2. Мірошніченко О.А. Право власності в розумінні Європейського суду з прав людини (загальна характеристика). *Форум права*. 2013. №2. С. 371-374.
3. Рішення ЄСПЛ у справі «Schalk and Kopf v. Austria», (Application № 30141/04) від 24.06.2010. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/>
4. Рішення ЄСПЛ у справі «Oliari and Others v. Italy» (Applications № 18766/11 and 36030/11) від 21.10.2015. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/>

5. Про затвердження плану дій з реалізації. Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1393-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
6. Журавльова Г. Принцип гендерної рівності: Україна та міжнародний досвід. *Visegrad journal on human rights*, 2016. №2/1. С. 63-71.
7. Національний ЛГБТ-портал України. URL : https://www.lgbt.org.ua/news/show_2947/
8. Рішення ЄСПЛ у справі «E.B. v. France» (Application № 43546/02) від 14.03.2007. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/>
9. Рішення ЄСПЛ у справі «Fretté v. France», (Application № 36515/97) від 26.02.2002. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/>
10. Гукалова І.В. Якість життя населення України : суспільно-географічна концептуалізація : монографія. Київ, 2009. 346 с.

Зайцева Анастасія Валеріївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Єремєєва Ірина Анатоліївна,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Інформаційні технології протягом ХХ ст. швидко розвивалися і в сьогоденні світі продовжується безперервний процес їх удосконалення. Інформаційні технології створюють новий рівень зв'язку, формуючи глобальну інфраструктуру і проникаючи практично в усі сфери суспільного життя. Засоби масової інформації традиційно мають потужний вплив на індивідуальну та групову свідомість, що, у свою чергу, має визначальну роль у формуванні суспільної думки та інтересів громадян. Серед багатьох засобів впливу, як зазначають дослідники, найефективнішим є інформаційний, який належить до нематеріальних ресурсів. В соціальній та політичній сферах відстоювання як особистих, так і національних інтересів перекинулось в інформаційний простір, де швидше можна привернути увагу людей до певної проблеми та, навіть, сформувавши необхідну суспільну думку [1]. Таким чином, ЗМІ виступають одночасно як в якості засобу формування громадської думки, так і її проявом.

ЗМІ традиційно вважають інститутом громадянського суспільства, який виконує функції посередника між особою та державою, виступаючи інструментом захисту прав громадян. Не дарма ЗМІ називають «четвертою владою», яка стоїть поруч із законодавчою, виконавчою і судовою.

З огляду на вищенаведене вважаємо за необхідне зауважити на клю-

човій, на нашу думку, характеристики ЗМІ – їх незалежність. У правовій державі, яка характеризується розвиненим громадянським суспільством, ЗМІ здійснюють контролюючу функцію, при цьому спираючись на суспільну думку та закон. Так, результатом багатьох журналістських розслідувань в розвинених країнах західної демократії часто є створення спеціальних парламентських комісій, відкриття кримінальних справ або прийняття важливих політичних рішень, що виправляють порушення балансу сил у суспільстві. Контрольна функція ЗМІ особливо важлива для громадянського суспільства, що тільки формується, в умовах слабкої опозиції та відсутності спеціальних інститутів державного контролю.

Іншою стороною діяльності ЗМІ є проблема їх використання з метою формування суспільної думки на користь тих чи інших політичних угруповань. Невиконання ЗМІ своїх функцій в політичній системі може докорінно змінити її задачі та порушити цілісність та ефективність, перетворивши демократію у форму політичного панування еліт, що тримають ЗМІ, які виконують певні політичні замовлення. Так, будучи основою формування громадської думкою ЗМІ дуже часто намагаються відволікти увагу від проблем економічного або політичного характеру.

Сучасна людина на основі отриманої інформації і кута під яким їй цю інформацію подали формує власні судження, робить висновки які мотивують її до певних дій. ЗМІ формують політичну поведінку громадянина, завдяки ним люди набувають нових цінностей у житті, які ранжуються й політично обмірковуються правлячими елітами й бюрократією у власних інтересах [3].

Таким чином, в сучасному громадянському суспільстві ЗМІ виконують протилежні функції – від захисту демократичних інститутів до маніпулювання суспільною свідомістю. Держава, яка зацікавлена у побудові демократії, має створювати правове поле, яке, з одного боку, буде сприяти діяльності вільних, незаангажованих ЗМІ та захищати журналістів, з іншого – обмежувати можливості маніпулятивні можливості ЗМІ. У таких умовах ЗМІ будуть відповідати своїй головній функції – контроль за владою та формування інститутів правової держави та громадянського суспільства.

Бібліографічні посилання:

1. Мороз Н.О. Роль засобів масової інформації у формуванні громадянського суспільства України/Н.О.Мороз. URL: <http://gj.nmu.org.ua/pdf/2012/2-3/Moroz.pdf> (дата звернення: 11.03.2019).
2. Ясиневич С.Л. Місце і роль мас-медіа у процесі формування соціально-комунікаційної сфери громадянського суспільства/С.Л. Ясиневич. Теорія та практика державного управління. 2018. №3. URL: http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2018-3/doc/2/2_5.pdf (дата звернення: 11.03.2019).

Зайцева Анастасія Валеріївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Скиба Елеонора Костянтинівна,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

DEVELOPMENT OF MIGRATION PROCESSES IN MODERN UKRAINE AS INSTRUMENT OF LEGAL SOCIETY FOUNDATION

Each country faces with such natural processes as migration. These flows of people help estimate the country in many rates. One of such rate is presence of the freedom, possibility to move from one place to another.

Migration processes are special factors for states all over the world. Migrations have a significant impact on the demographic situation. They are closely interrelated with the reproduction of the population. International migration is widespread in the world. With the development of transport and communication, they captured a huge mass of people.

According to the United Nations, almost 1,000 million of the Earth's inhabitants live not in the countries where they were born. Moving people from one state to another, like any other relocation, is aimed at finding more favorable social and economic conditions for life, security and stability.

The active development of the migration of the Ukrainian population has gained momentum since independence.

Migration of the Ukrainian population by its prominent features, the activity of resettlement is divided into periods:

1. The first one covers 1991-1993. The main cause of migration was the uncertain situation caused by the collapse of a previously united state. Almost half a million people left the country for three years, and nearly half a million have arrived. Thanks to immigration, the Ukrainian population grew despite negative indicators of natural reproduction.

2. The second covers 1994-2004. This period was marked by very low indicators, the census of the Ukrainian population and the determination that the figures for real migration losses in Ukraine in the 1990s were 1.7 times higher than was recorded statistically.

If in 1992 the border services recorded approximately 4,5 million border crossings by citizens of Ukraine in the direction of departure, then in the late 1990's there were 15-16 million

3. The third period of the development of migration processes began approximately in 2005, the migration indicators stabilized at a very low level, and departure from Ukraine decreased significantly

4. The fourth period in the history of migration of the population began approximately in 2009-2010. It was the attempt to develop from the crisis situation. The sharp decline in living conditions for people leads to the promotion of emigration to other states. During this period, emigration is called forced because of the aggression of the n state and the beginning of hostilities. The number of asylum seekers in Ukraine has increased in other states, in particular in the EU. If before the war it fluctuated within one thousand per year, then in 2014 it reached 14 thousand.

Under the influence of all factors and factors there were significant changes in the composition of migration. According to researches, the number of young people has increased, in order to acquire education, small and medium-sized entrepreneurs. The change in the age of Ukrainian emigration is partly due to the process of family reunification, when the children who completed their studies in Ukraine joined their parents who have been abroad for a long time. In addition to the desire to gain high-quality education, people began labor emigration for further employment [2].

The situation of the year 2017 slightly improved, and the rates of emigration of the population decreased. This happened due to the stabilization of the economic and political situation in the country. Thanks to the possibilities of visa-free travel to the EU, international mobility of Ukrainian citizens helps to deepen contacts between people, develop economic and cultural cooperation, and accelerate the modernization of the country.

The narrow paths of immigration to Ukraine need to be expanded, taking into account the needs of the economy, somewhat simplify procedures for the immigration of skilled workers, young people, foreigners who have studied in the country. Educational and educational work will not be superfluous, especially among young people, aimed at preventing migrant phobia, any forms of discrimination of the newcomers. Increasing the effectiveness of the regulation of migration processes directly depends on qualitative statistical data and understanding of factors, dynamics, and consequences of international migration. To find out the real situation regarding the displacement of the inhabitants of the country will help the planned census for 2020, for which the relevant question should be asked in the census letter.

We strongly believe that such process reflects the positive changes in our people's legal conscious. It will help us to restore the justice society in Ukraine.

Бібліографічні посилання:

1. Пирожков С. Внешние трудовые миграции в Украине: социально-экономический аспект .К., 2003. 68. (дата звернення: 15.03.2019)
2. Кучинська О. Вплив інтеграційних процесів на економічну активність населення, зайнятість та ринок праці // Економіка та держава. – 2006. – № 3. – С. 82–83. (дата звернення: 15.03.2019)

Ірчишина Марина Віталіївна
викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОЕТИЧНИЙ КОНЦЕПТ ЯК ОСОБЛИВИЙ РІЗНОВИД ЗАГАЛЬНОМОВНОГО КОНЦЕПТУ

Термін «концепт» входить до інструментарію багатьох сучасних гуманітарних наук: мовознавства, літературознавства, філософії, лінгвістики, лінгвокультурології, психології та культурології. У науковій літературі існує досить багато визначень цього поняття, оскільки за словами дослідників різних напрямів «концепт» є однією із ключових одиниць у дослідженні мовної картини світу [1, с. 50].

Одним із різновидів концепту є поетичний концепт, у якому, згідно інтерпретації О.С. Кубрякової, «певним чином зберігаються риси поетичного образу та поєднуються об'єктивно-пізнавальне та суб'єктивно-творче начала, однак, із перевагою останнього» [2, с. 252]. До вивчення концепту в поетичному мовленні окремого автора зверталися В. Виноградов, Л. Ставицька, М. Бакіна, О. Некрасова, Н. Кузьміна та інші, однак, актуальними для вивчення закономірності його функціонування залишаються і досі, виділення у тексті та принципи лінгвістичного опису.

Складність та багатовимірність поетичного концепту зумовлена специфікою поетичного мовлення взагалі й окремого автора зокрема, оскільки, словами С. Золяна, «ідіостиль – є особливий модус лінгвістичного конструювання світів, певна функція, що зіставляє мову, яка набуває різних станів, з відповідним певному стану мови можливим світом» [3, с. 258].

Незважаючи на те, що зв'язок між загальномовним концептом і поетичним концептом є незаперечним фактом, згадані поняття мають дещо різну природу, так само як мовна та поетична картини світу, складовими яких вони відповідно виступають. В. Калашник відзначає, що поетична мовна картина світу не може кваліфікуватись як частина загальної, оскільки співвідношення між ними аналогічне тому, яке є між поняттями мова і поетична мова з естетично-функціональним критерієм розмежування [4, с. 3]. Отже, можемо говорити про дві паралельно існуючі логічні парадигми: *мова – мовна картина світу – мовний концепт*; *поетична мова – поетична картина світу – поетичний концепт*. Обидві парадигми існують паралельно, подекуди переплітаються або перетинаються.

Природа поетичного концепту є бінарною щодо його об'єктивно-пізнавальної характеристики. З одного боку, концепт пов'язаний із реальністю через денотат, який виступає виразником реального світу та перебуває у часово-просторових відношеннях. З іншого – концепт не належить до реальної дійсності, оскільки є проекцією ідеального, вічного, і не просто відобра-

жає дійсність, а узагальнює її, розкриває в одиничному об'єкті суттєве, нетлінне.

Таким чином, варто відзначити, що як елемент поетичного тексту, реалізований у мовленні, концепт посідає своє особливе місце серед явищ дійсності як активне її перетворення. Поетичний концепт виступає результатом творчої уяви митця, яка конструює нову реальність відповідно до його індивідуального світобачення та внутрішніх потенцій. Отже, концепти виступають провідниками між матеріальною реальністю та ідеальним світом, синтезованим у поезії, носіями смислу, оскільки через них багатогранність реального світу співвідноситься з вічними духовними цінностями.

Бібліографічні посилання:

1. Касьян Л.А. Термин «концепт» в современной лингвистике: различные его толкования [Текст] / Л.А.Касьян // Вестник Югорского государственного университета, 2010 г. Выпуск 2 (17). С. 50–53.
2. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Н.Г. Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: МГУ, 1997. – 246 с
3. Золян С.Т. От описания идеолекта – к грамматике идиостиля (на материале поэзии Л.Мартынова) // Язык русской поэзии XX века: Сб. научн. тр. – М., 1989. – С. 256- 261.
4. Калашник В.С. Образно-смысловая едність як засіб і знак у поетичній мовній картині світу // Вісник Харківського національного університету. Серія: Філологія.– 2001. – №519. – Вип.32. – С. 3-11.

Кабанець Марина Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри мовної підготовки
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

**ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ
ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ**

Існує стереотипний підхід до навчання обдарованих школярів, який поширений серед батьків та освітян, які не мають підготовки в галузі освіти обдарованих, що дітям зі здібностями, які вище середнього рівня, потрібно лише підвищити рівень складності навчального матеріалу та збільшити його обсяг для засвоєння. Втім, такий спрощений підхід не сприяє створенню оптимальних умов для розвитку обдарованості та самореалізації особистості учня. За останні декілька десятиліть накопичений багатий досвід педагогічної підтримки обдарованих школярів, який не обмежується змістом навчального матеріалу та уцільненим засвоєнням його збільшених обсягів, а ґрунтується на наукових концепціях, підходах та методиках розвитку обдарувань особистості.

Практика педагогічної підтримки обдарованих школярів в умовах загальноосвітніх шкіл передбачає навчання на основі реалізації принципів індивідуалізації та диференціації. Це реалізується за допомогою створення груп

залежно від видів обдарованості дітей або розробки індивідуальних навчальних планів з певних предметів. На жаль, у сучасних реаліях в умовах загальноосвітніх шкіл відбувається спрощення індивідуалізації навчання за рахунок застосування індивідуальних програм тільки в одній предметній області, що мало сприяє розвитку здібностей обдарованої дитини, перевантажує її та не створює умови для самореалізації особистості.

Ефективними формами організації навчання обдарованих дітей показали себе такі, які передбачають групування дітей за видами обдарованості та рівнем підготовки. Це може бути перерозподіл учнів для занять різними предметами окремо, наприклад, обдарований школяр займається фізикою в одній групі за більш інтенсивною програмою або вивчає поглиблений курс, та відвідує уроки з інших предметів з іншою групою за стандартною програмою. Обдаровані учні можуть бути згруповані в окремий клас, але, як правило, такими учнями виявляються учні із загальною академічною обдарованістю, і забезпечити задоволення освітніх потреб усіх учнів неможливо.

В освітній практиці склалося кілька підходів до розробки змісту навчання обдарованих школярів. Перший підхід ґрунтується на зміні кількісних характеристик змісту освіти, а другий стосується якісних параметрів. До кількісних характеристик відносяться обсяг навчального матеріалу і темп навчання, до якісних – характер подачі навчального матеріалу та співвідношення різних шляхів моделювання змісту [3].

На основі зміни кількісних параметрів змісту освіти виділено дві основні стратегії: стратегія прискорення та стратегія інтенсифікації, а також численні варіанти модифікації даних стратегій. На основі зміни якісних характеристик традиційного змісту освіти сформувався стратегія, яку називають «збагачення».

Стратегія прискорення передбачає збільшення темпу освоєння навчального матеріалу. Ідея прискорення в теорії і практиці освіти з'явилася завдяки концепціям обдарованості, автори цих підходів виходять з спрощених уявлень про дитячу обдарованість і розуміють її не стільки як якісно відмінну психічну організацію особистості дитини, скільки як відносно просте випередження однолітків за темпами дозрівання [3].

Однак, психологи стверджують, що властиві обдарованим дітям допитливість, здібність запам'ятовувати, гнучкість та критичність мислення та інші якості дозволяють їм навчатися у пришвидшеному темпі, і таке прискорення дає змогу дитині оптимізувати власне навчання, що позитивно впливає на розвиток здібностей особистості. Втім, багато фахівців вважають, що прискорення процесу інтелектуального розвитку далеко не в кожному випадку призводить до бажаних результатів [3].

У педагогічній практиці прискорення використовується досить широко у вигляді більш швидкого темпу засвоєння навчального матеріалу, що може відбуватися індивідуально або всім класом одночасно, та «перестрибування» через клас у загальноосвітній школі.

Прискорення також часто застосовується у профільних класах загальноосвітніх шкіл та ліцеях і гімназіях, де діти також розділяються за профілями. У такому випадку прискорення дає змогу швидше закінчити шкільну програму та вивільнити час на науково-дослідницьку роботу, на підготовку до зовнішнього незалежного оцінювання або на засвоєння тем із курсу вищої школи.

Друга стратегія інтенсифікації передбачає підвищення інтенсивності навчання, тобто збільшення обсягу навчального матеріалу. Такий підхід є дуже популярним у сучасній освітній практиці, особливо в умовах профілізації навчання, коли діти вивчають теми, які традиційно не входять до шкільного курсу з предмету, або спеціалізовані курси.

Критика, якої зазнають стратегії, побудовані на кількісних змінах, змусила освітян шукати нові підходи до навчання обдарованих через те, що феномен обдарованості продовжує досліджуватися, і нові концепції обдарованості наголошують на тому, що обдарована дитина не просто випереджає своїх однолітків за певними параметрами, а й якісно відрізняється від них. Це потребує переорієнтації на пізнавальну сферу дитини та її потреби. Так з'явилась стратегія збагачення, яка все більше закріплюється у вітчизняній практиці навчання обдарованих дітей. Збагачення може включати широкий спектр заходів, які спрямовані на якісну перебудову змісту освіти з метою найповнішого задоволення освітніх потреб обдарованої особистості з орієнтацією на її індивідуальні властивості та творчому потенціалу.

Стратегія збагачення активно розробляється та широко використовується в зарубіжній освітній практиці. Найбільш популярною є модель Дж. Рензуллі «Тріада збагачення» (за його власним визначенням) або «три види збагачення навчальних програм».

Перший вид збагачення, за Дж. Рензуллі, передбачає знайомство учнів з різними областями і предметами вивчення, які можуть їх зацікавити, в результаті чого розширюється коло інтересів дитини, вона визначається зі своїми нахилами. Він створює фундамент науково-дослідницької створення діяльності, розширює коло інтересів, допомагає знайти найцікавіший для себе об'єкт для вивчення та дослідження.

Другий вид збагачення передбачає спеціальний розвиток мислення дитини, задля чого проводяться заняття на розвиток спостережливості, здатності оцінювати, порівнювати, будувати гіпотези, аналізувати, синтезувати, класифікувати, виконувати інші розумові операції. Він орієнтований на цілеспрямований розвиток мислення, вдосконалення когнітивних функцій.

Третій вид збагачення включає проведення самостійних досліджень і розв'язання творчих завдань (індивідуально і в малих групах), коли дитина намагається побачити проблему, обрати методи її розв'язання. Він передбачає проведення дитиною власних, реальних досліджень і власне навчання в найбільш близькому для традиційного розуміння сенсі слова

Згідно з «тріадою збагачення» кожен новий вид розумової діяльності ґрунтується на попередньому та розвиває його; один вид збагачення посту-

пово переростає в інший [2].

Найбільш розповсюдженим підходом до задоволення потреб обдарованих старшокласників залишається профілізація навчання. Профільне навчання – вид диференційованого навчання старшокласників відповідно до їхніх освітніх потреб, зумовлених орієнтацією на майбутню професію. Воно також допомагає задовільнити освітні потреби обдарованих дітей, які прагнуть заглибитися в обрану науку. За умов профільного навчання зміст одного або двох предметів вивчається глибше і ширше, ніж це передбачено змістом загальної середньої освіти. Це забезпечується збільшенням кількості навчальних годин, відведених типовим навчальним планом на вивчення групи відповідних предметів галузі (профільні загальноосвітні предмети), а також введенням додаткових (нових) предметів та курсів за рахунок годин варіативної частини Базового навчального плану [1, с.5].

Бібліографічні посилання:

1. Кизенко В.І. Профілізація навчання – магістральний шлях реформи старшої школи // Профільне навчання в старшій школі: шляхи розвитку: Наук.-доп. бібліогр. покажч. Вип.1. / АПН України. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського; Уклад.: Л.О. Пономаренко, Л.І. Ніколюк, Л.І. Самчук, І.М. Каневська; Наук. консультант і автор вступ. ст. В.І. Кизенко, канд. пед. наук; Наук. ред. і відп. за вип. Т.Ф. Букшина; Бібліогр. ред. Є.К. Бабич; Рецензент Н.М. Бібік, д-р пед. наук. – К., 2004. – С. 4 – 9.

2. Рензулли Дж.С., Рис С.М. Модель обогащающего школьного обучения: практическая программа стимулирования одаренности детей // Основные современные концепции творчества и одаренности / Под ред. Д. Б. Богоявленской. М.: Молодая гвардия, 1997. – С. 214-241.

3. Савенков А.И. Количественные и качественные характеристики содержания образования одаренных детей «Одаренный ребенок» . – 2012 . № 5 . – С. 6-20.

Кадієвська Ірина Аркадіївна,
доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії, політології, психології та права
Одеської державної академії будівництва та архітектури,
Бикова Світлана Валентинівна,
кандидат психологічних наук, доцент
Одеської державної академії будівництва та архітектури,
Огороднійчук Ірина Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, викладач
Одеської державної академії будівництва та архітектури

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В ПАРАДИГМАЛЬНОМУ АСПЕКТІ

Стрімкий розвиток світової наукової думки та перехід розвинених країн до інформаційного суспільства неминує змінює реальність нашого повсякденного життя та вимагає все більш швидкого реагування на зміни. Не

оминув цей процес і освіту. Вона, взявши на себе відповідальність за соціалізацію людини, повинна якнайбільше відповідати вимогам сучасності, чутко реагувати на суспільні рухи та змінювати себе відповідно до них, ставши основою майбутнього. І саме вимогами до створення гнучкої та динамічної структури освіти пояснюється актуальність нашого дослідження.

Однією з визначальних характеристик освіти є парадигмальність. На всіх історичних етапах розвитку суспільства, виходячи із провідної місії освіти, існувала певна парадигма. Вона формувала зразок, модель побудови освітнього простору і є визначною при суспільних змінах.

Розглянувши цінності освіти, характерні для сучасного суспільства, ми можемо говорити про суттєве посилення гуманізації як світоглядного принципу освітніх перетворень. А отже, особлива увага приділяється парадигмам гуманоцентричної спрямованості. Це свідчить про фокусування навколо проблем розвитку людини, її самоактуалізації, розкриття творчого потенціалу особистості, подолання відчуження як в процесі освіти, так і в соціальній комунікації та життєдіяльності людини в цілому [2, с. 84].

Науковці, усвідомивши необхідність освітніх змін, окреслили контури нової парадигми, для якої запропоновано декілька назв: «суб'єктно-суб'єктна», «некласична гуманістична», «інноваційна парадигма» тощо.

В якості мети нової парадигми освіти виділяють формування та розвиток здатності особистості до інноваційності. Вона розкривається в готовності діяти у новій ситуації, орієнтуватися у динамічних процесах оновлення суспільства. Тут головне завдання освіти полягає не лише в тому, щоб дати знання про існуючий світ, а і в тому, щоб озброїти особистість методологією інноваційної діяльності, зваженого впровадження нововведень в практику.

Головні тенденції парадигмальної переорієнтації освіти – подолання абсолютного дидактизму попередньої моделі та ствердження її інноваційного характеру [4, с. 54].

Нова парадигма вищої освіти передбачає, що її головною ланкою буде окрема людина. Максимальне розкриття її індивідуальних здібностей, неповторних, унікальних особливостей психіки та інтелекту стають головною метою всього освітнього процесу [3, с. 3]. Так, автори однієї з нових парадигм вищої освіти – американські вчені Р. Бара і Д. Тага, говорять про зміну ролей учасників навчального процесу, коли студенти самі відповідають за своє навчання. Головним завданням викладачів стає сформування бажання і творчого ставлення до навчання, створення відповідних умов. Викладач стає тренером, який розробляє план гри, дає корисні поради і контролює роботу учасників команди [1, с. 15].

Також можемо розглянути синергетику в якості інтегративної парадигми освіти, що відкриває широкі можливості гуманізації освітнього процесу, утілення принципів інтерсуб'єктивності та людиновимірності. Вона пропонує нову модель творчої людини, такої, що перебуває у стані пошуку, здатна незалежно приймати нестандартні рішення, є винахідливою, креативною, ін-

новаційною. З точки зору синергетики, навколишній світ – це не застигла структура, а сфера пізнавальної та практичної невизначеності. Вона вимагає відмовитися від лінійності, репродуктивності в освіті та перейти до навчання, яке формує пошукові орієнтації, творчий підхід, імовірнісне мислення [2, с. 89].

Вектор розвитку сучасної освіти в теоретичній формі є достатньо розробленим та сформованим. Наразі, необхідне практичне застосування цих знань, їх зміна та пристосування до реалій сучасного світу.

Бібліографічні посилання:

1. Болонський процес і сучасна парадигма освіти в Україні . Методичні вказівки до вивчення курсу «Педагогіка вищої школи і Болонський процес» / Укладач: Г. І. Карпенко. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2011. – 18 с.
2. Світлична В. В. Освітній простір в умовах глобалізації: парадигмальний плюралізм і перспективи інтеграції / В. В. Світлична, Т. О. Чистіліна // Гуманітарний часопис. – 2013. – № 2. – С. 83-92.
3. Чумак О.В. Парадигма освіти ХХІ століття: інноваційні аспекти / О.В. Чумак // Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти – Запоріжжя. – 2012. – Випуск №1 (7) – 4 с. Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf1/Chumak.pdf
4. Щубелка Н. В. Сучасна освіта в контексті парадигмальних зрушень / Н. В. Щубелка // Філософські дослідження: збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2010. – Випуск № 12. - С. 51–60.

**Катруц Анастасія Віталіївна,
Замкова Діана Русланівна,**
студентки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩАСТЯ: ПРАВОВИЙ ТА ПОВСЯКДЕННИЙ ВИМІРИ

Тема в якому віці людина відчуває себе найбільш щасливою шукає вирішення вже давно, адже з кожним роком потреби людей змінюються. Якщо, говорити про актуальність теми, то ми знайшли дослідників, котрі внесли вагомий внесок до теми «щастя», це Сатосі Каназава та Норман Лі. На нашу думку, проблемою невирішеності даного питання полягає в тому, що дуже мало матеріалів, досліджень на цю тему було зроблено. Ми встановили, що кожна людина – індивідум, та вік щастя – різний. Зараз, враховуючи події на території України, через війну, завищення податків, відсутність робочих місць, більшості людей не подобається свій вій, вони не відчувають себе щасливими, але є безліч моментів, речей або інших людей, котрі роблять щасливими. У нижче вкладеному матеріалі наведена статистика з опитування, яка була проведена більш, як для ста осіб, з метою виявлення цього «віку ща-

стя».

Спершу, ми звернули увагу на Статтю 3 Конституції України, де зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Але чи реально це так? На сьогодні майже ніхто не подавав позову до суду через порушення цієї статті. Чи можна це вважати, що людина у нашій державі є повністю забезпечена цими правами та є щасливою?

Метою цього дослідження є з'ясування, у якому віці людина є щасливою, тобто, якщо більшість людей відповідає, що відчували себе найщасливішим у дитинстві, це значить, що наразі вона має безліч справ, мало відпочиває, багато працює через це їй хочеться повернути своє дитинство, бо саме там людина відчуває себе більш захищеною, а це значить щасливою. Ті люди, котрі відповіли, що відносяться до пенсійного віку, зазвичай, це ті люди, котрі вже досягли своєї мети, і тепер їм потрібно витратити час на себе, тобто більш проводити часу з родиною, або відправитись у кругосвітню подорож. Але, якщо людина обрала, що саме зараз (у цьому віці) відчуває себе щасливою, це означає, що людина оптиміст або вона забезпечена усіма умовами, що потрібні для щастя.

Психологічні фактори, які показують, що людина є щасливою: гарний настрій, добре здоров'я, професія яка приносить задоволення, оточення добрих людей, матеріальне забезпечення, та інші індивідуальні показники такі, як сім'я, їжа, можливо домашній улюбленець та багато інших.

Проблема полягає в тому, що деякі люди не відчувають себе щасливими, нічого при цьому не роблять аби покращити для цього умови. Тому, ми повинні знайти фактори, які впливають на ці умови та щоб дізнатись, у якому віці людина почуватиме себе щасливою. Можливо просто ще не прийшов «вік щастя», саме тому людина є нещасливою?

Опитування, статистика якої наведена нижче, була проведена у лютому 2019 року. У бланку опитування містилось 10 запитань. Загалом, це були прямі питання. Усі опитування проводились добровільно та анонімно.

Серед опитаних:

Стать: Чоловіки- 60%, жінки-40%;

Вік: До 15 років- 10%, 15-30 років – 40%, від 30-60 років- 25%, 60 років та більше – 25%;

Чи впливає щастя на самопочуття? Так- 75%, ні-25%.

Чи багато вільного часу? Так-37%, ні-63%.

Від чого отримують щастя? Покупки- 65%, родина-33%, робота- 2%;

Хотіли б повернути дитинство, чи вийти на пенсію? Дитинство-60%, пенсія-25%, все влаштовує- 15%;

Отже, за результатами проведеного опитування було виявлено, що найбільш щасливими люди себе відчували у дитинстві. Та найчастіше за все це були жінки. На нашу думку, це через те, що більшість жінок тягнуть на собі весь будинок, побут, сім'ю, роботу та через це, відсотків 50 відчувають

щастя у дитинстві, бо саме там їм було комфортно, бо на їх плечах не лежала така відповідальність. Але ми знайшли фактори, які покращують настрій та навіть, на деякий час, людина відчуває себе щасливою – це покупки. Так, наше опитування показало, що саме покупки покращують емоційний стан, як серед жінок так і серед чоловіків. Аби бути щасливим не обов'язково бути «особливим», бо держава теж охороняє ваше «щастя».

Тобто, аби стати щасливими, не потрібно чекати якогось віку, потрібно ловити цей момент саме тут і зараз. Як ми вже наголосили вище, аби стати саме зараз щасливими, потрібно слідкувати за своїм та здоров'ям родини, час від часу робити собі якісь подарунки, а також вміти розділити вільний час.

Бібліографічні посилання:

1. Верховна Рада України / URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96D0%B2%D1%80/print>.

Кірін Роман Станіславович,
доктор юридичних наук, доцент, провідний фахівець,
Дніпропетровського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України,

Коротась Володимир Миколайович,
кандидат юридичних наук,
директор Дніпропетровського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України,

Хоменко Володимир Львович,
кандидат технічних наук, доцент,
керівник центру дистанційного навчання
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ІСТОРИЧНІ ВИКЛИКИ ТА СЬОГОДЕННЯ

Засадничим документом, що проголошує основні права людини, є Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року. Зокрема у статті 27-2 стверджується: «Кожна людина має право на захист її моральних і матеріальних інтересів, що є результатом наукових, літературних або художніх праць, автором яких вона є». Це положення є наріжним каменем сучасної системи охорони результатів інтелектуальної діяльності у нормах міжнародного права. Усі міжнародні договори, які стосуються права інтелектуальної власності, беруть

це твердження за беззаперечну аксіому і вже у своїх положеннях деталізують засоби захисту права людини в галузі, що є предметом конкретної угоди.

Зауважимо, що розуміння необхідності охорони майнових і немайнових прав людини на результати інтелектуальної діяльності прийшло до нас з давніх часів. Так, права майстра, який виготовляв якісний товар (аналогічні сучасному праву на торговельну марку); автора літературного або музичного твору; винахідника, що створював нову річ або страву, шанувались в древньому світі. В Ассирії ті Вавилоні зодчі вирізали на камінні збудованих ними споруд свої імена, на уламках амфор і зброї з древніх країн, були знайдені позначки майстерень, в яких вони були виготовлені. Відомо також те, що в древніх Греції і Римі охоронялися права авторів творів, каралися літературна крадіжка і плагіат. Так, у 330 р. до н.е. в Афіській республіці було прийнято закон, який забезпечував право на захист цілісності творів найбільш шанованих авторів трагедій – Есхіла, Софокла і Евріпіда. Відповідно до цього закону оригінали їх творів підлягали зберіганню в офіційному архіві, а актори, виконуючи їх, повинні були дотримуватися офіційного тексту [1]. Першим випадком законодавчої охорони винаходів є грецьке місто-колонія Сібарис (720-510 до н.е.). У цьому місті, після всенародного голосування, кухар, який приготував найбільш цікаву страву, отримував виключне право подавати її в багатих домах і отримувати всі прибутки від її продажу впродовж року. Рецепт страви та спосіб її приготування і в теперішній час є патентоздатним об'єктом [2].

З тих часів у різних країнах з'являлися і використовувались різноманітні форми і засоби охорони прав творців на результати їх творчої діяльності, а також стимули створення нових об'єктів наукової, літературної, художньої та технічної творчості. Кожна розвинута країна намагалась якомога краще захистити права інтелектуальної власності своїх громадян.

Проте на певному етапі стала очевидною потреба координації міжнародних зусиль з правової охорони інтелектуальної власності. Могутній поштовх цьому дало те, що патентна система вступила в протиріччя з принципом свободи міжнародної торгівлі. У другій половині XIX ст. в Великій Британії, Німеччині та в інших країнах Європи активізувався антипатентний рух. Голландія навіть скасувала в 1869 р. закон про патенти. Противники патентної системи базували свої аргументи на перевагах вільної торгівлі й конкуренції та вважали патенти перешкодою для економічного розвитку. Врешті-решт прибічники патентів перемогли. Цьому сприяла криза 1873 р., коли у Всесвітній виставці винаходів, у столиці Австро-Угорської імперії Відні, відмовились брати участь багато іноземних винахідників через побоювання, що їх ідеї будуть запозичені та використані з комерційною метою в інших країнах. Внаслідок цього в Австро-Угорщині був прийнятий спеціальний закон, який надавав тимчасову охорону для іноземців, які представили свої винаходи і промислові зразки. Також у 1873 р. був скликаний Віденський конгрес з патентної реформи, що прийняв декілька резолюцій та принципів, на

яких повинна базуватися ефективна і корисна патентна система. Невдовзі, на Дипломатичній конференції в Парижі в 1883 р. була ухвалена Паризька конвенція про охорону промислової власності [2].

У 1886 р. в результаті кампанії, що була організована французьким письменником Віктором Гюго та його Міжнародною асоціацією літератури та мистецтва були прийнята Бернська конвенція з охорони літературних і художніх творів, а у 1891 р. була укладена Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків.

Таким чином, було завершено створення міжнародної системи охорони і захисту прав на найважливіші на той час об'єкти права інтелектуальної власності. Ці три фундаментальні угоди діють й донині, хоча з часом з'явилась велика кількість нових угод, що вирішували нагальні актуальні питання, які повставали перед світовим співтовариством.

Вінцем міжнародної кооперації у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності того часу стало утворення Об'єднаного міжнародного бюро з охорони інтелектуальної власності (BIRPI) у 1893 р. на базі об'єднання Міжнародних бюро Паризької та Бернської конвенцій. Нова організація, штат якої налічував сім співробітників, розмістилась в Берні. Згодом, у 1970 р. BIRPI була перетворена у Всесвітню організацію інтелектуальної власності (WOIP), яка на сьогодні є головним органом, що координує міжнародну діяльність у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Після цього почався довгий процес конвергенції національного законодавства з охорони інтелектуальної власності, який триває і по теперішній час. Конвергенція йде трьома взаємопов'язаними напрямками: 1) усунення дискримінації іноземних громадян; 2) зменшення розбіжностей в законодавстві між країнами; 3) стабільне зростання об'єму, сили і тривалості захисту прав інтелектуальної власності у всіх країнах (особливо яскраво це видно на прикладі авторського права).

Основні загальні принципи міжнародних угод з охорони прав інтелектуальної власності полягають у наступному.

1. Кожна країна розбудовує власну незалежну систему охорони інтелектуальної власності. У міжнародних угодах можуть міститись лише мінімальні норми охорони прав інтелектуальної власності. При бажанні країни мають право надавати на своїй території більший обсяг правової охорони.

2. Територіальний характер прав інтелектуальної власності – охоронний документ виданий в одній країні-учасниці міжнародної угоди має чинність тільки в межах тієї країни, яка його видала. Зауважимо при цьому, що деякі об'єкти, наприклад, твори, охороняються в інших країнах незалежно від їх охорони в країні походження твору.

3. Принцип національного режиму – об'єкти інтелектуальної власності, створені в одній із країн-учасниць міжнародної угоди, повинні одержувати у всіх інших країнах-учасницях цієї угоди таку саму охорону, яку ці країни надають своїм власним громадянам. Це наріжний камінь будь-якої міжнародної

угоди, який змушує країни відмовлятися від протекціонізму своїх громадян та дискримінації іноземців.

На сьогодні міжнародну систему охорони інтелектуальної власності утворюють, перш за все, 26 договорів, які адмініструє ВОІВ: а) 12 договорів стосовно охорони інтелектуальної власності: Паризька конвенція, Бернська конвенція, Мадридська угода (неправдиві вказівки походження товарів), Найробський договір (олімпійський символ), Договір ВОІВ з авторського права (ДАП), Договір ВОІВ з виконання та фонограм (ДФ), Женевська конвенція, Брюсельська конвенція, Римська конвенція, Сінгапурський договір про закони по товарним знакам (ТЛТ), Договір про патентні закони (PLT), Маракеський договір (полегшення доступу осіб з вадами зору до печатної інформації), Пекінський договір з аудіовізуальних виконань; б) 6 договорів, які стосуються глобальної системи охорони: Договір про патентну кооперацію (РСТ) (приєдналося 142 країни); Мадридська угода та Протокол до неї (товарні знаки) (приєдналися 82 країни); Гаазька угода (промислові зразки) (42/30 країн-учасниць); Лісабонська угода (найменування місць походження товару) (26 країн-учасниць); Будапештський договір (патентування мікроорганізмів); в) 4 класифікаційні договори: Ніццька класифікація (товарні знаки), Локарнська класифікація (промислові зразки), Віденська класифікація (зображувальні елементи знаків), Страсбурзька класифікація про Міжнародну патентну класифікацію (винаходи і корисні моделі).

Ще однією міжнародною угодою, важливість якої важко переоцінити, є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS), яка визначає стандарти щодо восьми об'єктів інтелектуальної власності, а саме: 1) авторського права і суміжних прав; 2) патентів; 3) промислових зразків; 4) товарних знаків; 5) географічних зазначень; 6) топографії інтегральних мікросхем; 7) охорони закритої інформації; 8) контролю за антиконкурентною практикою.

Важливою особливістю угоди TRIPS, на відміну від інших міжнародних договорів, є те, що вона передбачає забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності за допомогою цивільно-правових та адміністративних процедур і засобів судового захисту (розділ 2), а також кримінальних процедур (розділ 5), що можуть бути застосовані до порушників прав. Крім того, вона передбачає умови набуття та підтримання в силі прав інтелектуальної власності та пов'язані з цим процедури *inter partes* (частина 4).

Подальше удосконалення національного законодавства України має здійснюватися з урахуванням вимог саме цих директив у світлі прагнення нашої країни до вступу в ЄС.

Бібліографічні посилання:

1. Кірін Р.С., Хоменко В.Л., Коросташова І.М. Інтелектуальна власність: підручник (МОН України). – Д.: Національний гірничий університет, 2012. – 320 с.
2. Кірін Р.С., Хоменко В.Л., Коросташова І.М. Патентологія: монографія. – Дніпропетровськ: НГУ, 2015. – 424 с.

Клименко Олена Юрїївна,
доктор соціологічних наук, доцент,
професор Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ОФОРМЛЕННЯ СТАТУСУ ДІТЕЙ-КОМБАТАНТІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Проведення збройного конфлікту на Сході України спровокувало виникнення комплексу соціальних проблем, які суттєво збільшили ризики для дітей та їх родин, що потрапили у кризові ситуації через проведення бойових дій та окупацію місць їх постійного перебування. До їх переліку належать: поява дітей-комбатантів та дітей-солдатів, різке збільшення дітей-інвалідів та соціально занедбаних дітей, падіння рівня народжуваності

Вирішення питання дітей-комбатантів, статус яких визначено Женевською конвенцією, однак механізм його реалізації прописано в законодавстві не всіх країн (а в Україні подібне визначення в нормативній базі взагалі відсутнє), а тому гарантовані світовим співтовариством права дітей-комбатантів, в нашій державі будуть порушуватись, однак це не єдина проблема, оскільки ще й відсутні практичні напрацювання технологій соціальної роботи із зазначеною категорією неповнолітніх щодо їх реабілітації, ресоціалізації та інтеграції до життя. Про те, що зазначені проблеми виникнуть у вітчизняній системі соціального захисту свідчать факти наявності дитячих військових організацій у незаконних терористичних угруповань «ДНР» та «ЛНР». Керівник Антитерористичного центру Служби безпеки України В. Миков офіційно заявив про існування у м. Ровеньки Луганської області «дитячого диверсійного батальйону» під назвою «Батальйон Святого Георгія», сформованого за ініціативи керівництва так званої «ЛНР» в рамках програми «патріотичного виховання». До складу угруповання входять діти віком від 12 до 16 років (як хлопці, так і дівчата), які пройшли військову підготовку у спеціалізованому таборі поблизу м. Луганська за програмою для дорослих та були навчені базовим засадам диверсійної роботи – стрільба з декількох видів зброї (автомат Калашникова, пістолет, міномет), мінування та розмінування, ази рукопашного бою, розвідувальна діяльність [1].

У терористичній організації «ДНР» з листопада 2015 р. питанням підготовки дітей до участі у бойових діях займаються чотири псевдо міністерства – освіти, спорту, оборони та культури, які розробили програму створення «військово-патріотичних клубів» на зразок радянських, однак, на відміну від останніх, результатом роботи яких було проведення «Зірниць» з метою пошуку вигаданого ворога, незаконні угруповання надають дітям навички користування легкою та артилерійською зброєю, залучаючи для цього російсь-

ких інструкторів [1].

Так діти зі справжньою зброєю в руках навчаються бойовому мистецтву воювати вдвох або втрьох, враховуючи топографічні особливості місцевості та прораховувати варіанти ефективного враження супротивника. Прикладами таких клубів у м. Донецьк є «Братство народів» під керівництвом Ю. Афанасьєва (в минулому учасник російської агресії в Абхазії), у м. Горлівка – «Амазонки», до складу якого входять виключно неповнолітні дівчата, які спеціалізуються на стрільбі з гранатометів. На базі Донецького металургійного ліцею у м. Донецьк було створено військово-патріотичний спортивний клуб «Російський ведмідь», його очолює О. Глущенко (майстер з профтехосвіти зазначеного закладу), військову підготовку неповнолітні члени угруповання проходять на тренувальній базі терористів в м. Угледорськ [1].

Таким чином, незабаром перед українським суспільством має постати чергова проблема – безпосередня участь дітей у бойових діях, та її наслідок виникнення такої соціальної категорії як діти-комбатанти. Десятирічний досвід війни США в Іраку свідчить про можливість набуття масового характеру зазначеного питання.

Участь дітей у військових конфліктах стала можливою після появи на ринку озброєнь простих в обігу систем автоматичної зброї (полегшеного зразка). За даними американської військової статистики, кількість юних бійців на Близькому Сході збільшилася, а їх середній вік знизився в окремих випадках до 6-7 років. Окрім гвинтівки або автомата, підлітки більше нічого не застосовують, але, пройшовши жорсткий курс навчання, успішно б'ються нарівні з дорослими. Поширення вогнепальної зброї в усьому світі призвело до розвитку культури насильства в багатьох громадах, тобто зброя сама по собі стала символом свободи та зміцнення авторитету [3, с. 18].

Досвід американо-іракських війн доводить, що у своїй більшості діти-солдати втрачають усвідомлення цінності людського життя та стають ефективними й дисциплінованими виконавцями, обираючи професію найманців. Крім того, для учасників збройного конфлікту використання малолітніх бойовиків економічно дуже вигідне. В армійських підрозділах США військових вчать, які заходи необхідно вжити в разі зустрічі з дітьми-комбатантами: насамперед слід здобути повну й достовірну інформацію про таких дітей, встановити, як вони потрапили до збройного формування, визначити рівень їх підготовки та специфіку організації, оцінити бойовий досвід, з'ясувати місце дислокації, а головне, виявити лідерів угруповання. При загрозі акцій з боку дитячих військових формувань вживаються заходи щодо заборони перебування дітей поблизу варт чи блокпостів. Солдатам наказують взагалі утримуватися від контактів з неповнолітніми. [2, с. 20].

Цікаво, що дослідники звертають увагу на виникнення в американських військових моральної дилеми – вбивати чи не вбивати дитину, однак залишають поза увагою стан самої дитини, що потрапила в таку критичну ситуацію. Відомий американський журналіст Шервуд Росс в своїй статті «Аф-

ганістан та Ірак: військові злочини проти дітей приписуються колишньому президенту Бушу» намагається з'ясувати ситуацію та надає цифри ув'язнених американцями дітей-солдат. Так з 2002 р. до 2008 р. було затримано 2,4 тис. дітей в Іраку та 21 дитина в Гуантанамо [4, с. 34]. Стан їх та мотивація не вивчались, більш того законодавча база щодо їх утримання не розроблена. Тому дітей до досягнення ними 17 років утримують без дотримання стосовно них звичних для юриспруденції процедур – слідства, суду, визначення статусу тощо. Таке ставлення пояснюють військовими діями, а утримують їх у спеціалізованих таборах. Після досягнення 17 річчя держава починає процедуру підготовки документів до військового трибуналу, призначає слідчого, який збирає докази злочину в 18 років вже повнолітня особа потає перед судом, перед яким відповідає за скоєне, як дорослий комбатант [4]. Один з таких таборів знаходиться в Гуантанамо і носить назву «Ігуана», середній вік його порушення одного з основних принципів Женевських конвенцій, підписаних в тому числі США, за якими діти у віці до 15 років, за умови ведення бойових дій, включені до категорії «особи, що охороняються», тобто вони визначаються дорослим світом як жертви.

Однак, не зважаючи на зазначені положення, за період з 2003 р по 2006 р. 90 іракських дітей у віці до 18 років перебували в ув'язненні у скандально відомій в'язниці Абу-Грейб, що знаходиться за межами Багдада [2, с. 27]. Єдиним офіційним протестом за подібних обставин можна вважати промову заступника міністра внутрішніх справ Іраку Сабах Кадхам, який сказав, що згідно гуманітарного права, жодна дитина не може бути захоплена або покарана за такого роду дії. Жодних заходів чи домовленостей щодо звільнення іракських дітей-комбатантів не вжито по сьогоднішній день.

Таке ставлення до дітей з боку військових та держави-учасниці збройного конфлікту є грубим порушенням статті 6 Конвенції про права дитини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 р., відповідно до положень якої «держави-учасники визнають, що кожна дитина має невід'ємне право на життя та забезпечують у максимально можливій мірі виживання і здоровий розвиток дитини», а тому усі випадки ув'язнення дітей-комбатантів на міжнародному рівні вважаються позбавленням права на життя [3, ст. 6]. За права дітей-солдат у світі борються такі організації, як Дитячий фонд ООН, Коаліція щодо запобігання використанню дітей-солдатів, в яку входять Міжнародна Амністія, Хьюман Райтс Вотч, Служба для біженців католицького ордена «Суспільство Ісуса», Офіс квакерів в ООН та інші. Результатом їх дій став Факультативний протокол Конвенції про права дитини від 21 січня 2000 р., котрий забороняє використовувати дітей, як учасників озброєних формувань. На жаль, механізми та інструменти реалізації зазначених положень не розроблені [5, с. 3].

Тому перед Україною стоїть гостре питання вибору моделі організації соціального захисту дітей з чітким визначенням пріоритету повноцінного розвитку наступних поколінь за специфічних умов проведення АТО. Ілюстра-

цією вдалого варіанту системи убезпечення життя та розвитку дітей за умов участі держави в збройному конфлікті є соціальна політика Ізраїлю, у якій передбачено тотальний контроль держави за сім'єю та дітьми, котрі отримують максимальні соціальні гарантії збереження їх здоров'я та повноцінного розвитку.

Бібліографічні посилання:

1. Детские батальоны «Л-ДНР»: Игры закончились [Электронный ресурс] Информационное агентство «Новости Донбасса». – Режим доступа: <http://novosti.dn.ua/details/268335>
2. Arias O. Special Comment Disarmament Forum (UNIDIR) / Oscar Arias. // United Nations Institute for Disarmament Research. – 2002. – Issue 2. – P. 1-86.
3. General Assembly resolution A/RES/44/25. Convention on the Rights of the Child. 20 November 1989. – Address: www.ohchr.org/english/law/crc.htm.
4. Machel G. The Impact of Armed Conflict on Children / Graza Machel New York: United Nations. – 1996. – 96 p. Address: <http://www.essex.ac.uk/armedcon./000239.doc>.
5. Sherwood R. Afghanistan and Iraq: war crimes against children ascribe to ex-President Bush: / Sherwood Ross // Global Research. 21 March 2009. – Address : <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=12840>

Klova Valeria Olegivna,
student of Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs,
Kuzmenko Anastasiia Oleksiivna,
PhD, Associate Professor
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

COMPARISON OF HIGHER EDUCATION DEVELOPMENT IN UKRAINE AND THE USA

Let's start with the fact that a student who graduated from school can go to study at a higher education. There are many ways to do this: universities, colleges, and technical schools.

Some differences between education in Ukraine and America might seem odd but they are just different.

In Ukraine standard for the training of qualified specialists of different specialties establishes that the curriculum of preparation for the bachelor contains four cycles of disciplines:

- 1) humanitarian and socioeconomic training;
- 2) natural science (fundamental training);
- 3) professional and practical training;
- 4) selective teaching disciplines.

At this number of academic disciplines, their list and distribution by semesters are fixed. However, the difference in the degree of studying in US

universities is to provide students opportunities to independently draw up their curriculum and attend courses of their choice. Therefore, universities offer annual special catalogs from list of training programs for bachelor's degree, Masters and Doctors of Sciences in various specialties that contain the titles of academic discipline, also they have short description of their content, as well as a list of disciplines, compulsory for a diploma of a certain educational level. [1, p. 281]

Support by Ukraine of the Bologna Process has led the system of higher education to the use of European credit transfer system. Frankly speaking, it's worth knowing that history of development and introduction of credit units in the European educational space there are several decades, while the US credit system has more than an age-old history of active use in educational practice and has by now proved its practical significance.

In the United States, the role of the Ministry of Education in most cases, is to fund higher education institutions by providing scholarships for study students and grants for research. While in Ukraine for students studying for government order, training free. Except that, with successful training paid monthly scholarship at the expense of the state. However, citizens have the right to study at their own expense.

Unlike in Ukraine, there is no single university admission system in the United States. Depending on the rank of the university, his placements and other conditions for college admission to universities is carried out on a wide scale of reception conditions - from the absence of a competition in general to the most stringent criteria selection.

Students in Ukraine are not always obliged to do their homework or come prepared for classes. and you don't need to read as many books as their peers in America. The lecturer is usually the one who tells the students the content of the topic. The lecturer in Ukraine do not ask students. Thus, the lectures are a monologue of the lecturer without the participation of student conversations or questions and answers. In US educational institutions, learning takes place not only in an academic way, but also through a computer network. In this way, the teacher at a certain time can check the system of independent work of each student, to hold counseling. Some universities in Ukraine have such a system, so this is their common feature.

In conclusion, the Model of Higher Education in the United States is historically different from the Ukrainian one. In US universities there is no notion of “compulsory subject”, “correspondence department”, “credit from the subject”. The entire system of higher education is based on the concepts of “credit” – a unique unit of scientific and practical training of students. Thanks to the credit system, American universities can independently regulate their own academic load. The University provides the minimum amount of credits a student must receive for a semester so that this semester is enrolled. And in Ukraine, at the end of the semester or academic year, students pass the compulsory exam [3].

Bibliography:

1. Differences in U.S. & Ukraine educational system <https://studentaffairs.duke.edu/blog-entry/differences-us-ukraine-educational-systems-0> (accessed 13 March 2019).
2. Smith V. *New Dimensions for General Education: Higher Learning in America*. Dzhon Hopkins Univ. Pressa [John Hopkins Univ. Press]. 1994, 244 p.
3. System of education in the USA and in Ukraine <http://lib.if.ua/news/1473059973.html> (accessed 13 March 2019).
4. Stoyka O. Y. Higher education of USA and Ukraine: different and common risk. *Naukoviy visnik Uzhorodzkogo university. seria: "Pedagogica. sotsialna robota"*. [Scientific letter of the Uzhhorod university. Series: "Pedagogy. Social work", 2017. No. 1, 283 p.

Ключник Руслан Максимович,
кандидат політичних наук,
доцент Університету імені Альфреда Нобеля

**ІНТЕРНЕТ І ПРОТЕСТИ:
ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ ПОЛІТОЛОГІВ**

Сучасні англомовні дослідники небезпідставно наголошують на небезпеці «автоматизації» політичного життя у віртуальному просторі. Так, у 2016 р. у журналі «International Journal of Communication» опубліковано статтю С. Вуллі та Ф. Говарда, у якій зазначалося, зокрема, що «комп'ютеризована пропаганда стає одним з найвпливовіших чинників інновацій у комп'ютерних науках та інженерії. Створення ефективних шляхів розуміння інноваційних мереж розробки ботів і акумуляція знань про політизовані алгоритмічні системи є важливими для збереження цінності соціальних медіа для суспільства» [1, с. 4886]. У даному контексті (для порівняння) цікавою є думка громадян Республіки Білорусь: 49,9% громадян вважають, що необхідно обмежувати доступ до сайтів опозиції [2, с. 84]. Відтак, громадяни готові пожертвувати свободою слова заради безпеки. Але чи гарантує такий контроль безпеку? Вона залишається примарною, втім, порушення прав людини, у тому числі на свободу слова, є цілком реальними.

Соціальні мережі, таким чином, виникають як ресурси, які можуть створювати різні види «collective experiences» (соціального досвіду), який є необхідним для успішного формування протестних рухів. Молоді люди, що виростили разом з цифровими медіа, надають перевагу «новим формам громадянської участі» [3].

На думку російського політолога В. Петухова, причиною зростання неінституційних форм участі молодих людей є властива їм гостра реакція на несправедливість та несвободу, якими насичене російське суспільство. Особливо коли можливості відстоювати свої права і інтереси через легальні інститути стає все менше, а політична журналістика є надто ангажованою. У Росії спостерігається дедалі глибший розрив між громадськістю та державною

бюрократією та формальними інститутами з їх ієрархією та обмеженою громадською участю [4, с. 61]. Популярність відеоблогу опозиціонера О. Навального, відстороненого від участі у виборах, і навіть його імпровізоване привітання з Новим 2018 роком є свідченням цьому.

Онлайн-дискурс протестних «груп» і «зустрічей» у соціальних мережах значною мірою набуває функції штабів з організації протесту. Незважаючи на широкі можливості Інтернету, активісти соціальних мереж залучають і традиційні способи поширення інформації про протестні акції. При цьому, технологічність політичного протесту посилюється використанням символів, музики, пісень, гасел, міфів і т. д. [5, с. 9]. Тобто триває ритуалізація політики.

Згідно з останніми дослідженнями, молоді громадяни Чилі не проявляють сильного інтересу до традиційної політики, і це знаходить вияв у їх низькій явці на вибори. Це при тому, що після відставки А. Піночета минуло вже три десятиліття. У той же час вони активно використовують соціальні медіа для організації протестних акцій. Уже давно існує припущення щодо позитивної кореляції між використанням «Фейсбуку» та протестною поведінкою: користувачі частіше відвідують колективні акції, є більш обізнаними з поточною інформацією, здатні оперативно обмінюватися нею та формувати власну позицію стосовно соціально-політичних питань, а також конструювати спільну ідентичність. Чилійські вчені доходять цікавого висновку: «Фейсбук» посилює протестні настрої тих молодих людей, які використовують соціальну мережу для отримання новин та соціалізації з однолітками, але не тих, хто використовує її для вираження власної думки [6, с. 310]. «Люди виглядають з вікон, сперечаються за філіжанкою кави, створюючи чи знищуючи репутацію знайомих. Інтернет – це найбільша мережа поєднаних містечок, яка коли-небудь існувала», – таку думку знаходимо у польських авторів [7, с. 70]. Дійсно, віртуальний простір зближує людей, але це має й конфліктогенний потенціал: ми сперечаємося з тими, з ким раніше не могли навіть познайомитися.

Цікавим є приклад Венесуели, де з січня 2019 р. триває системна політична криза. Протести охопили всю країну, і на початку березня 2019 р. значна частина Венесуели, у тому числі столиця, м. Каракас, залишилася без електропостачання. Чинний президент Н. Мадуро та самопроголошений (і підтриманий Заходом) президент Х. Гуайдо влаштували суперечку в «Твіттері». Н. Мадуро писав: «Я повністю підтримую співробітників Національної системи електропостачання, які напружено працюють над відновленням подачі електроенергії. Я захоплююся народом Венесуели, який чинить опір новій атаці ворогів Батьківщини. Ми переможемо». Його опонент Х. Гуайдо відповів: «Саботаж полягає в корупції, у неможливості провести вибори, у блокуванні ввезення продуктів харчування та ліків до країни. Весь саботаж проводиться у зурпатором, а страждає від цього народ Венесуели» [8].

Відомо, що терористичні угруповання можуть користуватись соціальними мережами для координації власної діяльності. Соціальні мережі також

можуть бути використані й для поширення дезінформації. Разом із тим соціальні Інтернет-мережі можуть бути використані для запобігання злочинності та проведення аналітичних кримінологічних досліджень. У відкритій доповіді американського аналітичного центру RAND (Research and Development) зазначено, що аналіз соціальних мереж має великий потенціал використання в інформаційних операціях американськими військовими, оскільки дає змогу дослідити ставлення, світогляд та спілкування широкого кола осіб. Наприклад, контент-аналіз може бути використаний для пошуку осіб у процесі радикалізації, оцінити ступінь підтримки екстремістських поглядів у певній групі. Геокодовані пости можуть доповнити аналіз та допомогти оцінити географію поширення певних груп чи ідей [9, с. 239].

Отже, можна зробити висновок, що формування та протікання політичного протесту як форми участі громадян у політиці тісно пов'язане із засобами масової комунікації. Частково посилення інтернет-активності пов'язане з тим, що традиційні канали комунікації або не працюють, або свідомо перекриваються політичною елітою. Засоби масової комунікації здатні інтенсифікувати перебіг політичного протесту, що було продемонстровано нами на конкретних прикладах.

Бібліографічні посилання:

1. Woolley S.C. Political Communication, Computational Propaganda, and Autonomous Agents / S.C. Woolley, Ph.N. Howard // International Journal of Communication. 2016. Vol. 10. P. 4882–4890.
2. Левчук Н.Н. Концептуалізація сетевого впливу в системі масових комунікацій / Н.Н. Левчук // Веснік Брєсцкага ўніверсітэта. Серыя 1. Філасофія. Паліталогія. Сацыялогія. 2017. № 1. С. 81-85.
3. Bennett W. L. Changing citizenship in the digital age / W. L. Bennett (Ed.) Civic life online: Learning how digital media can engage youth. Cambridge.: The MIT Press, 2008. P. 1-28.
4. Петухов В.В. Поколение «нулевых»: социальные настроения, идеологические установки и политическое участие / В.В. Петухов // Полис. Политические исследования. 2012. № 4. С. 56-62.
5. Травлос Т.С. Феномен протесту в політичному процесі сучасної України: автореф. дис... к. політ. наук: 23.00.02. / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2015. 18 с.
6. Valenzuela S. The Social Media Basis of Youth Protest Behavior: The Case of Chile / S. Valenzuela, A. Arriagada, A. Scherman // Journal of Communication. 2012. Vol. 62. P. 299-314.
7. Ceglińska A. Wpływ kampanii politycznej w mediach społecznościowych na zachowania wyborcze młodych Polaków / A. Ceglińska, K. Kopeć-Ziemczyk // Studia Medioznawcze. 2016. 1 (64). S. 57-70.
8. Мадуро и Гуайдо поспорили в Twitter из-за блэкаута / Корреспондент. – Режим доступа: <https://korrespondent.net/world/4073536-maduro-y-huaido-posporyly-v-Twitter-yz-zablekauta>
9. Бугера О. Використання соціальних інтернет-мереж для запобігання злочинності / О. Бугера // Підприємництво, господарство і право. 2018. № 5. С. 238-241.

Kovalchuk Olena,

PhD, teacher of English
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

VALUES AS PREDICTORS OF SOCIAL RESPONSIBILITY AND ATTITUDE TOWARD LAW IN UKRAINIAN YOUTH

This research is aimed to define the role and the place of social responsibility phenomenon in the system of values. The concept of values by Shalom Schwartz was chosen for researching the social responsibility [3]. 60 Ukrainian students (N = 60; 11 males; 49 females) of Oles Honchar Dnipropetrovsk National University and Bila Tserkva Institute of Economics and Management took part in the research. Factor analysis identified six factors of social responsibility, i.e. civil consciousness (f1), law consciousness (f2), awareness of the results of one's actions (f3), moral consciousness (f4), altruism (f5) and general indicator (f6) [1, 2].

A standard multiple regression was performed between six factors of social responsibility as the dependent variables and nineteen values as independent variables. Results of multiple regression analyses defined conformity (beta = 0,601), benevolence (beta = 0,330), nature (beta = 0,233), resources (beta = -0,355) and humility (beta = -0,315) as the main values that predict f1 – civil consciousness. Three independent variables contributed significantly to prediction of f2 – law consciousness: conformity (beta = 0,539), security (beta = 0,234) with positive correlation and value resources (beta = -0,268) with negative correlation. Three values universalism (beta = 0,254), conformity (beta = 0,412) and power (beta = -0,264) predict f3 – awareness of the results of one's actions. Factor 4 (f4) – Moral consciousness is predicted by two values, i.e. security (beta = 0,502) and tolerance (beta = 0,271) that have positive correlations with this factor. Two values universalism (beta = 0,414) and benevolence (beta = 0,358) predict f5 – Altruism. Three values conformity (p = 0,421), universalism (beta = 0,257) and benevolence (beta = 0,315) have positive correlations with general indicator of social responsibility – f6; whereas value resources (beta = - 0,233) negatively correlates with the factor mentioned above.

Thus, it is defined that social responsibility mostly corresponds with such values as universalism that demonstrates the young people's understanding, appreciation and protection for the welfare of all people and for nature, tolerance that stands for acceptance and understanding of those who differ from oneself, benevolence that is explained as promoting the welfare of one's in-groups and care that means devotion to the needs of the in-group. Values general indicator has positive correlations with all scales of social responsibility, i.e. civil consciousness, law consciousness, awareness of the results of one's actions, moral consciousness, and altruism that proved the belonging of social responsibility to the basic values of personality.

Bibliography:

1. Ковальчук О.С. Перевірка надійності, валідності та стандартизація методики «Шкала виміру соціальної відповідальності особистості (SRS-37)» / Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : електрон. наук. фах. вид.- Хмельницький. Серія, Психологія. – №. 2. – 2016.
2. Kovalchuk O., Benson D. (2015) Social Responsibility Scale (SRS-37): A psychodiagnostic measurement tool tested for reliability, validity, and its standardization / The 13th European Conference on Psychological Assessment, (Zurich, Switzerland), July 22-25, 2015. – Book of Abstracts. – P. 78. – Access mode: www.ecpa13.com
3. Schwartz, Shalom H. (1992). “Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries”. *Advances in Experimental Psychology*: 1–65.

Kozubai Inna Vitaliivna,
lecturer of Dnipropetrovsk
State University of Internal Affairs

**COMPETENCE-BASED APPROACH IN LEARNING FOREIGN
LANGUAGE AS ONE OF THE MAIN COMPONENTS FOR EUROPEAN
LEGAL PROFESSIONALS**

In the world educational practice the concept of “competence” is a central concept by reason of:

Firstly, it unites the intellectual and skill components of education;

Secondly, the concept of competence contains the ideology of the interpretation of the content of education, formed “from the result”;

Thirdly, the key competence has an integrative nature, as it incorporates a number of homogeneous and closely related skills and knowledge relevant to a wide sphere of culture and activity.

The concept of competence is broader than the concept of knowledge, or skill, or experience, it includes them. At the same time, competence is not a simple sum of only these components; it also includes motivational, ethical, social and behavioral elements. It includes both learning outcomes (knowledge and skills), and a system of value orientations, habits, etc.

The term competence was firstly introduced by Chomsky in relation to linguistics and denoted knowledge of the language system as opposed to owning it in real communication situations or performance.

Gradually, in the foreign, and then in the domestic method, in contrast to the linguistic competence of Chomsky, the methodical term “communicative competence” appeared, which began to be understood as the ability to communicate through the language, that is, to transform thoughts and exchange them into different situations in the process of interaction with other communicators, using the system of linguistic and speech norms correctly and choosing communicative behavior, is adequate to the authentic situation of

communication.

In connection with the promotion of a new goal of teaching a foreign language - mastering the language as a means of communication – in the 1970s, a communicative approach to learning a foreign language appeared in the United Kingdom. Communication is understood as the transmission and communication of cognitive and affective-evaluative information, the exchange of knowledge, skills and abilities in the process of speech interaction of two or more people. At the same time, the fact of interaction does not always mean that communication has taken place. There are a number of examples where the participants of the interaction say phrases, replicas, but the exchange of information, understanding and interference does not occur. The reason for this is the lack of coordination of communicative competence. It is the formation of communicative competence that is today the main goal of teaching a foreign language even for students of Law Faculties.

European scientists distinguished the following components of communicative competence:

- Linguistic competence – knowledge of vocabulary units and grammatical rules that transform lexical units into meaningful statements;
- sociolinguistic competence – the ability to choose and use adequate language forms and means, depending on the purpose and situation of communication, on the social roles of communication participants, that is, whoever is a communication partner;
- discursive competence – the ability to understand various types of communicative statements, as well as to build various types of communicative statements, as well as build holistic, connected and logical utterances of different functional styles (article, letter, essay, etc.); involves the choice of linguistic means, depending on the type of utterance;
- strategic competence – a verbal non-verbal means (strategy), which man resorts to in the event that communication has not taken place; such means can be as a repeated reading of the phrase and a re-query of an incomprehensible sentence, and gesture, facial expressions;
- socio – cultural competence – knowledge of cultural characteristics of native speakers, their habits, traditions, norms of behavior and etiquette and the ability to understand and adequately use them in the process of communication, while remaining a bearer of a different culture; the formation of social competence presupposes the integration of the individual in the system of world and national cultures;
- social competence – the ability and desire to interact with others, self-confidence and in their abilities to communicate, and also help others to support communication, put themselves in its place and the ability to cope with situations arising in the process of misunderstanding of communication partners.

Communicative competence presupposes the possession of various speech functions, that is, the formed ability to express one or another communicative

intention: a request, consent, invitation, refusal, advice, reproach, etc.

Competence is formed in the process of teaching by the teacher, family, friends, politics, religion, national culture and traditions and other factors. In this regard, the implementation of a competence approach depends on the entire educational and cultural situation in which a person lives and develops and from other competences that a person acquires in the course of his life.

With all the diversity of approaches, we can conclude that: communicative competence is considered as “knowledge” not only declarative (demonstration of knowledge in the form of using or recognizing language rules and examples), but also procedural (using the language to achieve communicative goals).

All components of communicative competence are interconnected, “servicing” speech activity, determining the success of communication and showing the level of practical knowledge of a foreign language among students.

The components of communicative competence are not only linguistic in nature, but also include the ability of students to build and understand meaningful texts, effectively communicate and accurately perceive communicative content, achieve the goal of verbal communication and interact with representatives of a different culture.

Testing the components of communicative competence is considered as the main way of pedagogical measurement of the results of mastering a foreign language as one of the main components for European legal professionals.

Kovalenko Oksana Volodymyrivna,
Professional English tutor,
Petro Mohyla Black Sea National University

FUTURE ECONOMISTS’ SELF-EDUCATION COMPETENCE DEVELOPMENT

Nowadays students need systematic enhancement and deep knowledge in mastering their educational and future professional skills and the ability to process information, which is constantly updating, to rework and apply it rapidly and creatively in educational, cognitive, and professional activities. One of the main ways of solving these problems is to choose the strategy of continuous education on the basis of self-education, self-development and self-improvement. It is important to indicate that students’ self-education requires diagnostic analysis. It should become an important part of the educational process, help in scientific research work and facilitate active future specialist formation. Self-education, according to V. Shpak, is a consequence of education and a condition of its efficiency. It facilitates knowledge and intelligence formation, mental ability development. Thereby, we assume it is efficient to consider self-education as a mean of students’ scientific research work. Independent cognitive activity is

usually considered to be an active achieving the goal, future professional skills understanding, consolidating, forming and developing, as well as presents educational knowledge generalizing and systematizing.

The emphasis on the self-education skills formation is due to a review of the main objectives and targets of educational policy in the context of the information technology and the development of new labor market requirements. The actual idea of continuing education in the meaning of “learning” throughout life raises necessity of wide spreading this idea in all the spheres of people activity. It means that person has to have targets in processing various sources of information. Students’ ability to self-training provides their academic and professional mobility and facilitates their adaptive skills development, such as the possibilities of adapting to a new sphere of professional activity with the help of the acquired interdisciplinary knowledge. The motivational sphere plays a special role in the students' self-development. This necessity determines the problem of forming the motivational factors of students of the economic specialties.

Scientific literature analysis, which is devoted to various aspects of the self-education competence formation in different fields of training, shows that attracting students to the self-development process is one of the priorities in pedagogical theory and practice, and first of all the presence of motivation for professional self-improvement is important. Different aspects of the self-education competence formation were studied in works of such specialists as N. Voropay, N. Kovalenko, A. Nozhovnik and E. Spivakovskaya-Vandenberg.

The methodological foundations for motivating students to self-education are actively developed by national scholars: I. Balashova, I. Gogoleva, O. Zuyeva and V. Kovalev and foreign scientists: I. Dey, G. White, A. Maslow and R. Ryan. Most research on this problem is devoted precisely to the methods, means, and factors of students’ cognitive activity development. The purpose of this research is to study the peculiarities of motivation formation in the process of self-development among students of the economic specialties.

Objectives of the study are to study the problem in scientific and methodological literature; clarify the concept of “economist self-education competence” and “motivation”; to highlight the components of future economist self-education competence; to find out the role of the motivational component in the process of students’ self-education; to consider ways of forming the self-education competence motivation component in the process of future economists’ professional training.

Therefore, the analysis and synthesis of the existing scientific positions, as well as our own experience, give an opportunity to consider future economist self-education activity as an active, self-regulated, personally and professionally meaningful cognitive activity aimed at self-perfection, self-development and self-realization.

Bibliography:

1. Zhorova I.Y., Kuzmich T.O., Nazarenko L.M. Self-education of a future economist as a condition for increasing his professional competence: methodical recommendations.– Kherson: RIPO, 2012. – 48 p.
2. Concept of the professional education development in Ukraine (2010-2020pp.): Project [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.mon.gov.ua/gr/obg/2009>
3. Radchenko A.E. Professional competence of a future economist. / A. E. Radchenko – X.: View. Group “Basis”, 2006. – 126 p.
4. Self-education of economic activity as a condition for increasing its professional competence: methodical recommendations. – Kherson: RIPO, 2012. – 48 p.

Коломацький Максим Вадимович,
студент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНА ДЕГРАДАЦІЯ

На мою думку, соціальна деградація – це поступова втрата цінностей людини, що починається з характеру, який змінюється в погану сторону, та з часом це доходить до зміни звичок та захоплень, що кардинально може змінити життя людини. Це питання у двадцять першому столітті має неабиякий «хайп», та доволі широко відоме кожному. Але, чому це питання так відкрито, та так легко подається до розуму будь-якої людини? Це зумовлено способом життя у інформаційному суспільстві. Наприклад, що може бути краще, ніж перегляд у своєму гаджету улюбленого відеоблогера у «Ютубі»? Мабуть для теперішнього молодого покоління – нічого. Саме завдяки цьому це питання наскільки актуальне, та ось чому це питання широко відоме та дуже знайоме кожному, бо з цим стикається кожна людина відносно молодого віку.

Деградація поширюється невпинним темпом у світлих головах сучасної молоді, бо для цього є підґрунтя та доволі глибоке. Людина, котра потрапляє у школу, на перші сходинки у своє велике життя, автоматично зіткнеться з питанням деградації, не завдяки тому, що у нас в країні погана освіта, а завдяки тому, що людина – це залежна від чужої думки створіння. І починається переймання способів, або навіть методів деградації. Коли я був у школі, я не займався навчанням, бо мої однокласники також цим не займались; навпаки, у школі ми створили так звану «Ігрову секту». Це були мої початкові класи, а саме такий вік – найідеальніший, щоб почати вивчати щось, бо пам'ять подібно оперативній мала великий обсяг, та не все було так просто,

як це уявлялось. День та вечір пролітали як спортсмени, сидячи за своїм любимим пристроєм та граючи зі своїми друзями у ігри, котрі поступово з'їдали мене, не швидко, але впевнено.

Отримавши деякі «ази», я перейшов у середні класи. Там питання деградації зависло наді мною як дощова хмара, котра так і не здувалась вітром, я продовжив себе «зомбувати», проводячи тисячі годин за іграми. Та все ж, з цим зустрічався майже кожен підліток двухтисячного року народження, початок масштабних ІТ-технологій доволі вперто дав про себе знати, даруючи нам іграшки, які моїм батькам навіть і не снились.

Усе це поступово деградувало мою особистість, знизилась навчальна успішність, вчителі сформували погану думку про мене, що всі останні роки навчання буде прив'язане до мене як тяжкий вантаж. Ось доволі символічний приклад, наскільки термін деградації є актуальним, а є він актуальним як ніколи, бо с кожним роком деградація стає більш значущою у житті пересічної людини, у звичайного школяра, не говорячи про дорослу людину. Осілий спосіб життя починає набирати незлічимі оберти, бо навіщо робити якісь подвиги, якщо можна вдома сидіти в інтернеті, їсти замовлену тобою їжу, котру привезли до твоїх дверей?

Світ відкриває нам неосяжні можливості, але все ж люди деградують, міцно заростаючи з коріннями у свій гаджет. Можливо, знайдуться люди, які скажуть «Ні!» всім пагубним звичкам, почнуть жити, а не існувати, будуть давати собі виклики, перевіряти себе на міцність. Ось що я називаю дійсним життям, це не просто звичайний серфінг в інтернеті, це тобі не віртуальна гра, у котрій ти маєш незліченні шанси на помилки, це справжнє життя, і якщо ти не наважишся робити кожен день сходинки у життя, а не існування, ти зможеш досягнути не абияких висот. Відмовляючись від гаджетів, ти даруєш собі тисячі, десятки тисяч годин у своє розпорядження, це дорогоцінний час, оскільки ти не маєш у запасі тисячоліть, хоча би мати в запасі років 80, якщо пощастить. Тож марнуючи кожен годину, кожен хвилину та секунду, ти втрачаєш самого себе, чи коштує цього час котрий проведений у інтернеті, саме я вважаю, що це не варто того. Але кожній людині це неможливо донести, та загалом вони самі вирішують свою долю та самі розпоряджаються своїм особистим часом, тож це буде не зовсім правильно. Ось завдяки чому це є неможливим вирішити питання деградації, його неможливо так просто взяти і закреслити, це вірус, котрий сильно засів у тобі, бо звичайним походом до лікаря це не завершиться, а через свою байдужість ти зруйнуєш себе, життя потрібно цінити та не розкидатись наліво та направо такою неосяжною цінністю. Треба поставити перед собою мету та рухатись до неї, не важливо з якою швидкістю, головне, що ти бачиш сенс у цьому житті та кожного дня ставиш собі виклики, так звані «челенджи».

Котляр Юрій Вадимович,
доктор історичних наук,
професор Чорноморського національного
університету імені Петра Могили

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ: УКРАЇНСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ

Для української гуманітарної науки, зокрема історії, проблема історичної пам'яті стала особливо актуальною після здобуття незалежності.

Львівський історик Л. Зашкільняк під «історичною пам'яттю» розуміє здатність людського розуму зберігати індивідуальний і колективний досвід міжлюдських взаємин і формувати на його підставі уявлення про історію як таку та своє місце в ній. Фактично, – це наявна інформація для соціальної ідентифікації особистості і спільноти. Зрозуміло, що історична пам'ять – індивідуальна і колективна – є результатом взаємодії особистості і соціального середовища. Без такої взаємодії немає й історичної пам'яті. Таким чином, історична пам'ять – це свого роду ідентифікація з певною культурою [3, с. 855].

На думку етнополітолога Л. Нагорної, в сфері історії, і в царині пам'яті завжди є місце «поворотам» і несподіванкам. Історія, закладаючи образ події в суспільну пам'ять, може зумовлювати його неповну достовірність або й цілковиту неадекватність. Так само і пам'ять, справляючи зворотний вплив на історіографічний процес, здатна створювати проблеми оціночного незбігу. Якщо процес дослідження минулого й історієписання, принаймні у своїх ідеальних вимірах, перебуває у сфері раціонального, то простір історичної пам'яті – це здебільшого сфера уяви. Тут фігурує не саме минуле як об'єкт пізнання, але лише його туманний, розмитий образ. Простежуючи сліди минулого, інтерпретатор пам'яті творить мисленнєві конструкти, співзвучні настроям і потребам сучасності. Їх вже важко віднести до розряду рефлексій, вони не вбудовуються органічно в історичний контекст. Радше це фотографії, зроблені з певного, осучасненого ракурсу, візуальні схеми, орієнтаційні моделі [4, с. 160-161].

Специфічно-образним є ставлення до історичної пам'яті львівського історика Я. Грицака: «... історична пам'ять стає найнебезпечнішою отрутою, яку виробляє хімія нашого мозку. Вона не лише затрує свідомість, а ще й паралізує нашу готовність до змін. Не можна подолати історію, ту, якою вона є, якщо не подолати ту історію, яка сидить у наших головах. Важко робити будь-які реформи в суспільстві, розділеному історією. Історична пам'ять має сильне емоційне забарвлення, а тому вона є ідеальним засобом для того, аби мобілізувати електорат під певні політичні прапори» [1, с. 105]. На думку вченого, цінності формуються історично і тому історична пам'ять виступає своєрідним гальмом до змін.

Особливість ситуації, яка впливає на формування «історичної пам'яті» в Україні, полягає, на думку київського історика Н. Яковенко в тому, що «в спільноті, яка являє собою народ однієї країни, функціонує декілька різних за змістом, або й потенційно конфліктних, канонів «історичної пам'яті», де суміщаються три, почасти перемішані, варіанти інтерпретації минулого, що їх у різних пропорціях запозичено: 1) з романтичної історіографії першої половини – середини ХІХ ст., що презентує козакофільську візію минулого, яка найбільш інтенсивно культивується у центрі, зокрема Наддніпрянщині й Лівобережжі; 2) з академічної історіографії народницького спрямування кінця ХІХ – початку ХХ ст. – сприйняття минулого передусім як поля боротьби братніх слов'янських народів – українського й російського – за православну віру та соціальну справедливість (ця версія «історичної пам'яті» тримає міцні позиції на півдні та сході); 3) з націоналістичної історіографії, переважно діаспорної ХХ ст. версію минулого, забарвлену сильними націоналістичними аспіраціями, зокрема культом героїв ОУН–УПА як борців за українську державність, притаманну заходіві й почасти Волині [6, с. 114].

Проблеми довкола історичної пам'яті та ситуації, що історично склалася в Україні, деякі дослідники пояснюють геополітичним становищем українських земель між Сходом і Заходом.

У цьому ж контексті висловлювався й львівський історик Я. Дашкевич: «... не підлягає сумніву, що через територію України в минулому ... проходили та ще й досі проходять кілька важливих природних і антропогенних кордонів: біологічний, як тепер заведено говорити, екологічний – між Степом і лісом з проміжною смугою Лісостепу; гідрографічний – Великий європейський вододіл між басейнами Чорного і Балтійського морів; соціально-економічний – між кочівництвом і осілістю; етноконфесійний – між слов'янами-християнами і тюрками-язичниками, пізніше мусульманами, та, в результаті, етнокультурний, – між культурою Заходу і культурою Сходу. За такої насиченості кордонами можна цілком погодитись з думкою, що територією України проходив, рухаючись залежно від політичних обставин, також Великий кордон ...» [2, с. 29-30].

Київський історик О. Удод вважає, що різним регіонам України (умовно розподіленим на Центр – Схід – Захід) притаманні різні версії історичної пам'яті. Відповідно, обрати єдину версію і покласти її в основу підручника, як і поєднати всі, неможливо. Тож стратегічним рішенням, на думку науковця, є «досягнення єдності, повної взаємодії соціальної пам'яті, історіографії, історичної освіти, певного рівня історичної свідомості, що забезпечує більш-менш схожі підходи до трактування історичного минулого». Тоді як «невідповідність між ними, розрив, зумовлює конверсію історичної пам'яті, соціальну мімікрію, подвійні моральні стандарти, «війни пам'ятників», дискримінацію національних символів і героїв» [5, с. 11-13].

Таким чином, взаємовідносини науки історії та історичної пам'яті є складними і неоднозначними. Слід трактувати історію і пам'ять як форми

розуміння, інтерпретації та репрезентації минулого, що перебувають у процесі постійної взаємодії та взаємного доповнення. Історична пам'ять – це не історія, і не частина історії, а фактично форма репрезентації минулого, яку досліджують історики.

В українській гуманітарній науці існує феномен історичної пам'яті, яка відрізняється в різних регіонах, як мінімум, на рівні Захід – Схід. Тому існує складність у створенні універсальної історії, яка б об'єднала різні варіанти історичні пам'яті в єдине ціле.

Бібліографічні посилання:

1. Грицак Я. Й. 26-й процент, або Як подолати історію. К.: Фонд Порошенка, 2014. 136 с.
2. Дашкевич Ярослав. Україна на межі між Сходом і Заходом (XIV-XVIII ст.) // ЗНТШ. Т. ССХХІІ: Праці історико-філософської секції. Львів, 1991. С. 28-44.
3. Зашкільняк Леонід. Історична пам'ять та історіографія як дослідницьке поле для інтелектуальної історії // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2006-2007/15. С. 855–862.
4. Нагорна Л. П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. К.: ІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 328 с.
5. Удод О. А. Шкільна історична освіта як репрезентант політики пам'яті // Національна та історична пам'ять. Політика пам'яті у культурному просторі: Зб. наук. праць. К.: УІНТ, 2013. Випуск 8. С. 8–13.
6. Яковенко Н. «Образ себе» – «образ іншого» у шкільних підручниках з історії // Шкільна історія очима істориків-науковців. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2008. С. 113–121.

Кочетова Тетяна Євгеніївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Ліжник Владислава Сергіївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

БУЛІНГ: ЖОРСТОКІСТЬ СЬОГОДЕННЯ

Сучасне суспільство стало свідком вибуху насильства. Об'єктами таких дій стають не завжди лише дорослі. Булінг (цькування) – різновид насильства, навмисного, що не носить характеру самозахисту, тривале фізичне чи психологічне насильство з боку індивіда чи групи, які мають певні переваги (фізичні, психологічні, адміністративні тощо) стосовно індивіда, що на їх думку не має цих переваг, яке відбувається переважно в організованих колективах з певною особистою метою [1].

Провівши дослідження серед учнів Комунального закладу «Середньої загальноосвітньої школи № 7» (м. Дніпро), ми дізналися, що починаючи вже

з 5-го класу діти вже знають, що таке булінг, а деякі вже були свідками та навіть жертвами цього явища.

Нами було залучено у якості респондентів дітей та підлітків з 9 до 17 років, всього налічувалося 100 осіб. З них було 55 хлопчиків і 45 дівчат. Ми виявили, що 39% дітей зазнавали приниження у школі, а 61% дітей, на щастя, на даний момент не ставали жертвами булінгу. Діти, які стали жертвами знущання однолітків, більш за все зазнавали морального та фізичного насильства (95%). Дуже мало тих, хто зазнавав матеріального та психічного, приблизно 5%. За допомогою більшість з них зверталася до батьків (80%), лише деякі до вчителів та друзів (10%). І майже немає тих, які б звернулися по допомогу до психолога, десь лише 2% дітей. Але є й ті, які не зверталися взагалі ні до кого (8%).

Коли діти відповідали на запитання: чи присутнє явище булінгу в їхній школі? То результати були такими: 70% дітей вважають, що в їхній школі присутнє явище булінгу і лише 30% це заперечували.

Найчастіше агресорами в явищі булінгу підлітки вважають групи однолітків та групи старшокласників. А деякі, приблизно 5%, кажуть, що агресорами є навіть малолітні діти. 80% дітей вважає, що найчастіше агресорами у явищі булінгу є саме хлопці, адже вони є більш агресивними та нервово збудженими, ніж дівчатка. 6% вважають, що агресори – це дівчата, 9% – як хлопці, так і дівчата, 5% – не відповіли на запитання.

На питання, як вчителі реагують на випадки булінгу, 85% дітей відповіли, що вчителі вимагають припинити сварки; інші 15%, що викладачі покладають вирішення проблем на самих учнів, не втручаючись в їх стосунки або ж взагалі не звертають уваги на такі випадки.

Щоб покращити стосунки в школі більшість дітей, тобто 50%, вважають, що у цьому допоможе взаємне доброзичливе ставлення один до одного, 23% дітей вважає, що потрібно влаштовувати більше поїздок класом і більше спілкуватися між собою, 6% – якщо погані учні не будуть заважати вчитися решті, то стосунки у школі значно покращаться, 5% – що для того, аби поліпшити стосунки у школі потрібно, щоб вчителі ставилися однаково добре до всіх учнів, 4% вважають, що взагалі нічого не потрібно змінювати аби покращити стосунки у школі й лише 1% дітей думає, що для поліпшення стосунків у школі потрібно, щоб старшокласники припинили ображати учнів молодших класів.

Висновок. Виходячи з цього ми дійшли висновку, що більш прийнятним рішенням для припинення явища булінгу в школі, є те, що у навчальному закладі завжди повинен бути присутній психолог, який би приділяв увагу кожній дитині та взагалі класу, проводив би різні психологічні тренінги, допомагав би кожному вирішувати проблеми, пов'язані із непорозумінням з однолітками або вчителями. І на нашу думку, це більш за все би допомогло підлітку розібратися з його душевним станом та поведінкою у колі однолітків. Також дуже добрим було б те, щоб діти більше спілкувалися між собою

та вчителі влаштовували їм більше поїздок класом, це допомогло би дітям порозумітися та знайти спільну мову, при цьому виконуючи одне спільне завдання. Можливо б, саме так, підлітки змогли б позитивно ставитися один до одного і явище булінгу більше не з'являлося в їхньому житті.

Також, як майбутні юристи, ми б рекомендували звертатися до органів Національної поліції, адже за булінг передбачено адміністративну відповідальність. За скоєне правопорушення батькам винних, відповідно до ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, доведеться сплатити від 850 до 1700 грн. (50-100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), а якщо скоєне вдруге або ж групою осіб – штраф сягатиме до 3400 грн. (100-200 неоподаткованих мінімумів), або ж від 40 до 60 годин виправних робіт. Якщо правопорушення вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від 14 до 16 років, їхніх батьків або опікунів каратимуть штрафом до 1700 грн або громадськими роботами на строк до 40 годин. Під санкції потрапляють і керівників шкіл, які не повідомлятимуть поліції про випадки булінгу. [2]

Бібліографічні посилання:

1. Президент підписав закон про боулінг: як каратимуть за жорстокість у школі. / URL: <http://www.5.ua/polityka/prezydent-pidpysav-zakon-pro-bulinh-iak-karatymut-zazhorstokist-u-shkoli-184854.html>
2. Кодекс України об административных нарушениях. Статья 173-4. Буллинг (травля) участника образовательного процесса / URL: http://kodeksy.com.ua/ka/kodeks_ukrainy_ob_administrativnyh_narusheniyah/173-4.htm

Кривець Людмила Володимирівна,
доктор філософських наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
(соціально-гуманітарних проблем)
кафедри суспільних наук
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСТВА
У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ
РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ**

У контексті розбудови правової демократичної держави ключове місце у сфері реформування сфери безпеки і оборони належить запитам громадянського суспільства. Сучасне українське суспільство висуває комплекс професійних і морально-етичних вимог як до окремих військових лідерів,

так і до системи військово-професійної підготовки в цілому. У цьому зв'язку виникає потреба розробки наукового підґрунтя та підготовки якісно нових керівних кадрів для органів військового управління, штабів, органів з морально-психологічного забезпечення усіх рівнів з метою впровадження значного кола суспільно-політичних та військових реформ задля демократизації та оптимізації сфери військово-соціального управління, військової освіти в Україні з урахуванням як кращого національного, так і провідного світового досвіду.

На виконання стратегічної мети проекту «Розвиток системи освіти та підготовки військових фахівців» (статут затверджено Наказом МОУ від 19.12.18), згідно якої система військової освіти повинна забезпечити навчання та підготовку офіцерського, сержантського (старшинського) складу з метою набуття здобувачами нових освітніх та професійних компетентностей, операційної сумісності на основі стандартів, прийнятих у збройних силах держав-членів НАТО, система військової освіти має складатися з трьох рівнів: Тактичний, Оперативний та Стратегічний.

На кожному з рівнів має бути впроваджено професійну підготовку, що забезпечить можливість для військовослужбовців здобути вищу військову спеціальну освіту, вищу військову оперативно-тактичну освіту та вищу військову оперативно-стратегічну освіту. Також, згідно запропонованому проекту моделі системи військової освіти, значне місце в підготовці особового складу ЗСУ має займати курсова підготовка, що здійснюватиметься на лідерських курсах тактичного (L-1), командно-штабного (L-2), оперативного (L-3) та стратегічного (L-4) рівнів.

Як професійна, та і курсова підготовка військових фахівців є важливою складовою військової освіти у державах-членах НАТО. У Збройних Силах Сполучених Штатів Америки розвиток лідерства визначено фундаментальною стратегічною метою, досягнення якої спрямоване на розвиток професійного та особистісного потенціалу керівного складу та ефективну підготовку особового складу усіх рівнів. У 2013 році у Сполучених Штатах Америки була введена в дію Стратегія розвитку лідерства у Збройних Силах (Army Leader Development Strategy). Це фундаментальний документ національного рівня, що визначає мету, принципи та напрямки формування лідерства у збройних силах.

«Армія США формує лідерів для нашої нації» – такими словами починається Стратегія розвитку лідерства Армії США. Ця стратегія допоможе армії збалансувати три основні компоненти розвитку лідерів: **практичну підготовку, освіту та досвід**. Стратегія Розвитку Лідерства (ALDS) спрямована на впровадження нового бачення і керівництва щодо цілей, шляхів і засобів для розвитку лідерів (цивільних та військових) усіх рівнів, які беруть участь у плануванні, підготовці, виконанні та оцінці об'єднаних місій та наземних операцій та адекватної відповіді на виклики XXI століття.

Відповідно до Настанови з розвитку лідерства у Збройних Силах

США. Введеного в дію у 2015 році (Field Manual № 6-22. Leader Development. Headquarters. Department of the Army. Washington DC, June 2015), **Лідерство** – це процес впливу на людей через визначення цілі, напрямку її досягнення та мотивацію з метою виконання поставленого завдання та покращення воєнної організації.

Відповідно до Стратегії розвитку лідерства (ALDS) і Польового Статуту (Field Manual № 6-22. Leader Development) **розвиток лідера** – це узгоджений, тривалий та цілеспрямований процес, що базується на військових цінностях та має на меті перетворити військовослужбовців та працівників Збройних Сил на компетентних впевнених лідерів, здатних на рішучі дії. Розвиток лідера досягається через постійний синтез практичної підготовки, освіти і досвіду, здобутих у процесі професійної підготовки та навчання в освітніх установах (Institutional Domain), під час участі в операціях (Operational Domain) та процесі саморозвитку (Self-development Domain).

Згідно Настанови з розвитку лідерства у армії США, нація та армія сформулювали вимоги до розвитку лідерського потенціалу військовослужбовців усіх рівнів. **Модель вимог до лідерів в армії** ілюструє очікування щодо розвитку лідерського потенціалу кожного керівника: військового та цивільного. Ця модель узгоджує бажаний результат діяльності з розвитку лідера та практики підбору персоналу з загальним набором характеристик, які найбільше цінуються в армії. Він охоплює основні вимоги та очікування щодо лідерів на всіх рівнях військового управління. Означена модель складається з лідерських атрибутів та лідерських компетенцій, що мають бути сформовані у процесі професійної, практичної та курсової підготовки особового складу.

Гуманітарний інститут є одним з основних навчально-наукових підрозділів Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. Заклад за своїм призначенням здійснює підготовку військових фахівців оперативно-тактичного рівня для структур морально-психологічного забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань України, кадрових органів, юристів, педагогів вищої військової школи зі ступенем вищої освіти «магістр». Крім того, науково-педагогічні працівники інституту беруть участь у підготовці фахівців оперативно-стратегічного та оперативно-тактичного рівнів за всіма спеціальностями підготовки в університеті, в системі перепідготовки та підвищення кваліфікації, у підготовці наукових та науково-педагогічних кадрів – докторів філософії та докторів наук.

Організація та забезпечення освітньої діяльності в інституті здійснюються комплексним проведенням навчальної, методичної, наукової (науково-технічної), організаційної, виховної та іншої роботи науково-педагогічними та науковими працівниками з метою виконання замовлення відповідно до стандартів вищої освіти на підготовку військових фахівців.

Гуманітарний інститут володіє потужним кадровим потенціалом для

забезпечення розвитку трьох основних компонентів розвитку лідерів на лідерських курсах рівнів L2-L4, згідно стандартів армій країн-членів НАТО: поєднання **практичної підготовки, професійної освіти та бойового досвіду**.

Основними завданнями інституту є:

– підготовка за фахом слухачів, організація і науково-методичне забезпечення всіх видів навчальних занять, самостійної роботи, практичної підготовки, (курсової підготовки, як пропозиція), проведення діагностики результатів навчання, виховання і розвитку слухачів, їх атестування та управління якістю вищої освіти;

– проведення наукових досліджень з актуальних проблем морально-психологічного забезпечення, психології і педагогіки, організації правового забезпечення військ (сил) в інтересах діяльності Збройних Сил України та підготовки військових фахівців за стандартами армій країн-членів НАТО;

– формування у слухачів морально-психологічних якостей, професійної ментальності, заснованої на фундаментальних демократичних цінностях, визначених у вимогах до етико-моральних характеристик особового складу армій країн-членів НАТО в кодексі “The NATO Code of Conduct”.

Структурно до складу інституту входять три кафедри, три науково-дослідних лабораторії і навчальна частина.

Лідерство – вимога та виклик часу. В загальному вигляді – це тип управлінської взаємодії, що базується на ефективному поєднанні різних джерел влади, спрямований на спонукання людей до досягнення визначених цілей. Лідерство як феномен особливо затребуваний у суспільствах на соціальних інститутах, що стали на шлях реформування та стійкого розвитку. Сучасний лідер – це відповідальний ефективний керівник, здатний організувати діяльність підрозділу, вести за собою підлеглих та забезпечити виконання поставлених завдань завдяки власним знанням, досвіду, вмінням та навичкам, постійній роботі по вдосконаленню лідерських якостей.

Гуманітарний інститут Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського має стати флагманом розробки та впровадження системи розвитку лідерства у Збройних Силах України. Для цього потрібно зберегти структуру інституту і розширити кількісний штат кафедр та науково-дослідних лабораторій, бо для того, щоб система розвитку лідерства у ЗСУ була ефективною і визнаною міжнародними експертами, потрібно підготувати необхідну нормативно-правову базу та залучити до підготовки на лідерських курсах не тільки військових, а й цивільних фахівців.

У системі розвитку лідерства в армії Сполучених Штатів Америки офіцери і цивільні керівники свідомо, постійно і цілеспрямовано покращують власні лідерські компетентності, карбують лідерські якості, що сприяє розвитку усєї військової організації. Саме впровадження системи розвитку військового лідерства дає підстави американському суспільству сподіватись на формування нової військової еліти, що зробить свій внесок у вирішення

сучасних та майбутніх викликів та загроз, з якими стикається і буде стикатися людство у XXI столітті. Ми маємо всі підстави, щоб впровадити подібну систему розвитку лідерства і систему лідерської курсової підготовки на базі гуманітарного інституту Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, що має стати одним з пріоритетів стратегії розвитку інституту на період до 2025 року.

Бібліографічні посилання:

1. Кринець Л. В. Філософія влади та управління науково-освітнім простором: монографія / Людмила Володимирівна Кринець – К.: Золоті ворота, 2016. – 410 с.
2. Концепція лідерства за стандартами армій країн НАТО (Conception of leadership in accordance with the armies standards of NATO countries) : навчальний посібник / А. Вітченко, Л. Кринець, О. Хміляр та ін. / К.: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018. – 252 с.
3. Army Leader Development Strategy [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.cape.army.mil/web/character-development-project/repository/alds-2013.pdf>.
4. NATO Code of Conduct [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nato.int/structur/recruit/info-doc/code-of-conduct.pdf>.
5. Field Manual № 6-22. Leader Development. Headquarters. Departement of the Army. Washington DC, June 2015.

Крупіцька Анастасія Віталіївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ
З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА**

Такий принцип, як верховенство права, є вагомим складовою адміністративного судочинства. Реалізація даного принципу можлива лише за умови єдності судової практики. Із змісту статті 8 Конституції України випливає те, що в нашій країні діє та застосовується принцип верховенства права, який передбачає, що Основний Закон має вищу юридичну силу, закони та нормативно-правові акти приймаються відповідно до Конституції України, а також повинні чітко відповідати їй [1].

Актуальним питанням сьогодення є застосування рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) як джерело адміністративного процесу в Україні. Визнання та застосування практики ЄСПЛ як джерела права в нашій країні є незвичним та новим феноменом, адже судовий прецедент для нашої держави, як романо-германської сім'ї, зазвичай, не признавався як джерело права. Відповідно до статті 7 Кодексу адміністративного судочинства України джерелом права, що застосовується судом, є також інші правові акти, які прийняті відповідним органом на підставах, у межах повноважень та у спосіб, визначений Конституцією України та законами України [2]. По-

ложення статті 9 Конституції України свідчать про те, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, безпосередньо є складовою національного законодавства нашої країни [1]. Основним напрямом діяльності державної влади є забезпечення прав людини, який втілюється через передбачені державним механізмом захисту прав громадян. Коли використані усі способи державного захисту, згідно з положеннями статті 55 Основного Закону кожен має право звернутися за захистом своїх прав та свобод до відповідних іноземних установ або органів міжнародних організацій, членом яких є Україна.

Відтак, 23 лютого 2006 року було прийнято Закон України «Про виконання та застосування практики Європейського суду з прав людини» у якому зазначено, що рішення ЄСПЛ є обов'язковими до виконання нашою державою згідно з ст. 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Також у Постанові Пленуму Вищого Адміністративного Суду України від 20 травня 2013 року Про судові рішення в адміністративній справі зазначено, що в мотивувальній частині рішення доцільно буде посилатися на рішення ЄСПЛ [3].

А отже, вищевикладене доводить те, що рішення ЄСПЛ вважаються вагомою формою роз'яснення основоположних прав людини, котрі закріплені та гарантовані Конвенцією, яка є важливою складовою національного законодавства та має застосовуватися поряд із ним.

Суди повинні належним чином та об'єктивно посилатися на рішення Європейського Суду з прав людини при вирішенні кожної справи. А отже, постає питання конкретизації критеріїв щодо доцільного посилання на такі рішення. Дуже гарно зазначив такі критерії В. Павлюк, визначивши, що застосування Конвенції та рішення Суду буде доцільне за таких вимог: при невідповідності національного законодавства із Конвенцією; при наявності правових прогалин у чинному національному законодавстві нашої країни, що стосуються прав та свобод громадянина, які передбачені Конвенцією; для більш якісного розуміння положень національного законодавства, яким було завдано змін чи доповнень, безпосередньо на підставі рішень Європейського Суду з прав людини; задля втілення важливих принципів Конвенції, таких як верховенство права, справедливість, справедлива сатисфакція, адже у нашому законодавстві це є досить модернізованими категоріями [4].

У статті О. Сидоренко можна побачити, що її позиція щодо рішень ЄСПЛ є позитивною, та на її думку рішення можна сприймати як форму трактування основоположних прав людини, які закріплені Конвенцією, яка у свою чергу, є складовою національного законодавства, а отже, – джерелом законодавчого правового регулювання та правозастосування в нашій країні [5].

Застосування практики ЄСПЛ в адміністративному судочинстві є важливою та актуальною, через реформування системи адміністративного судочинства та намагання зрівнятися із європейськими правовими стандартами та

основними принципами.

Україна, як учасниця Конвенції, має за необхідне використовувати такі прецеденти під час застосування положень Конвенції, адже це є вагомою вагою реалізації взятих на себе міжнародних зобов'язань. Як наслідок, рішення Європейського Суду з прав людини наповнюються деякими можливостями відповідно до внутрішньодержавної імплементації Конвенції.

Варто зазначити, що при розгляді справ, адміністративні суди використовують положення Конвенції та практику Європейського Суду з прав людини безпосередньо як джерело права. При цьому, є сам факт застосування практики з прав людини, а не лише рішення з приводу України. А отже, можемо стверджувати, що в національному законодавстві немає диспозиції, котра не дозволяє використовувати на практиці рішення чи то постанови ЄСПЛ стосовно справ інших країн.

На думку В. Кононенко, законодавцю слід визначити співвідношення європейського прецедентного права із Основним Законом нашої країни, як, наприклад, це зробив Суд ФРН у своєму рішенні та зазначив, що прецедентне право Суду служить як допоміжний засіб під час тлумачення та визначення змісту і обсягу основних прав людини. Прецеденти ЄСПЛ несуть від Конвенції похідний характер, хоча значно доповнюють її зміст.

Враховуючи це, варто розташувати ці акти в системі національного права за юридичною силою саме після міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, варто підкреслити, що питання застосування практики Європейського Суду з прав людини є доволі дискусійним та замало дослідженим. Рішення ЄСПЛ мають застосовуватися державними судами при реалізації судочинства з метою удосконалення єдності судової практики безпосередньо із відповідністю до міжнародних стандартів. При забезпеченні якісного на неупередженого правосуддя на державному рівні, можна зменшити чисельність заяв що надходять до ЄСПЛ від громадян нашої країни, підвищити авторитет України як могутньої, правової держави та підвищити довіру громадян до національного судочинства.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України : офіц. текст прийнятий на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із зм. і доп.). – Редакція від 21.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кодекс Адміністративного Судочинства України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005. – Редакція від 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
3. Пленум Вищого Адміністративного Суду України Постанова № 7 Про судові рішення в адміністративній справі від 20.05.2013. Поточна редакція Документ v0007760-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007760-13>
4. Ісмайлов К.Ю. Вплив рішень Європейського Суду з прав людини на систему джерел права України: наукова стаття. Держава і право, 2011. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32817/11-Ismaylov.pdf?sequence=1>

5. Сидоренко О.О. Рішення Європейського Суду з прав людини як джерело права України: наукова стаття. Харків: Право, 2015. URL: <file://localhost/Users/nastiakrupa/Downloads/rishennya-evropeyskogo-sudu-z-prav-lyudini-yak-dzherelo-prava-ukrayini.pdf>

Kuzmenko Olena Oleksiivna,
senior lecturer of
SI “Dnipropetrovsk medical academy
of Health Ministry of Ukraine”

FIRST-YEAR STUDENTS’ SOCIAL ADAPTATION IN HIGH EDUCATIONAL MEDICAL INSTITUTIONS

The most important social requirement for the higher educational establishments is the focus of education is not only on the adoption of specific volume of professional knowledge, but also on the development of student's personality, successful socialization in society and actively adaptation to the conditions of the labor market. For educational system the main problem is teaching students how to adapt in university. From the success of educational adaptation undergraduate university largely depends on the further professional career and personal development of the future specialist.

The object of research is a medical universities as a environment of students adaptation. Subject of research is a first year student of medical university, as a subject of psychological adaptation.

Psychological adaptation is a process of psychological positioning of the individual in the social system, socio-psychological and professionally - activity-related relationships, and compliance of the relevant roles and functions in certain social groups. Psychological adaptation is currently an important social criterion for evaluating of the possibility of the person in system of different social relations.

Psychological adaptation of the person is a two-way process of interaction. During this process, there are various changes in personality and in the environment directly surrounding a person. The adaptation process is a restoration of internal harmonic of sensations and emotions with the outside world [1].

At the biological level the psychological adaptation depends from the condition of the nervous system and its ability to regulate the processes of inhibition and excitation. Temperaments, instincts, emotions, mental abilities often refer to congenital foundations of adaptability. Prolonged emotional load, lack of rest and recovery, as a rule, ends the depletion of the physiological resources of regulation and reduction of adaptive properties of the nervous system. [2].

Students are a social group that is exposed to stress and exhaustion of different types (mental, emotional, and physical) in a sufficiently high extent. Particularly large nerve loads experiencing students of medical universities, as they have a great responsibility, responsibility for human life. Also students-physicians

often suffer from hardships in the form of various examinations and modules, because of their training in universities which is more serious than learning other specialties.

Throughout the all period of study, students of all courses are constantly faced with various difficulties, and it often causes significant mental discomfort. The first training course is often recognized as the most difficult of all and this is due to the problems which a freshman encounters every day, for the most part they are extremely commonplace, but it exposes newly students to a state of permanent, chronic stress. This is the concept of “adjustment problems”, and it is relevant for first-year students.

A necessary condition of the success of the students’ activity is mastering new rules for his/ her living and studying at the Medical University. At the first year there is a process of the first-year student entry in the student group, forming skills of rational organization of mental activity, producing the best mode of work and leisure, developing and educating professionally significant qualities of the person, there is a process of building personal relationships between members of the team, in addition, for medical students an important factor is making decision itself in this sector of activity, the adoption of rules of dress code and hygiene. Also, a process of adaptation to work with various materials of human origin (in particular working with cadaveric material) is very difficult for young people, that is not always easy due to various types of temperament and a particular model of education.

The process of adaptation of first-year students can be divided into several stages: adjustment to the new system of education; adaptation to changes of the education mode; joining in the new team; awareness of the importance of the requirements for the appearance of the student; for students from other cities, there is another very significant factor – getting used to the new environment, lack of knowledge of the city, problem of searching of housing and adaptation to the conditions of the life in it [3].

The main problem arising among the first-year students of medical university is a long and laborious adaptation to new conditions and requirements of the educational system. The process of training of health workers is very time-consuming, so it is very difficult to cope with this big volume of information for students. Even if a student has a high level of knowledge, it is still difficult to digest and process the huge flow of training courses on a great variety of subjects. Young people are not ready for this and quickly despairing and begin to doubt in their abilities and in the rightness of their choice. In these moments more than ever students need to have faith in themselves.

The second important factor of the emergence of stress among first-year students is the changing of the training regime. Any changes to the regime of the day are the hit of the psychological stability and internal harmony of the individual. The student must learn how to streamline his day and not to forget about the importance of the rest and the organization of leisure time.

Introducing with the new team is a very exciting moment for everyone. For most young people this is frightening situation because of their temperament and character traits. The student may have a lot of worries and fears related with it. At first, young people are experiencing about leaving school community, as there were already established contacts and friendly relations with the most of the team members. In the new environment this is yet to come the building of the good relations, and it is not always possible. New staff is not only a group in which the learning process takes place directly, but also teaching staff. Many students may have various situations of conflict with some teachers, and the reasons for this may be diverse. To avoid all this discomfort each student must learn how to communicate openly with people and not to be afraid of new acquaintances. They should follow the speech culture, practice conflict-creative communication and learn how to accept different people with all the advantages and disadvantages as an independent person having the right to express their own independent opinion [4, c. 8-14].

Adaptation to already set requirements for the appearance and shape of clothing. Because in the most of Ukrainian secondary schools there is no generally accepted form, it is difficult for the former pupils to reconcile with the requirements of the dress code at the Medical University. Young people tend to desire for self-expression, and mostly it happens through the details of clothing, so many students complain about the need of a wearing a medical gown and cap. For beginners physicians these rules are unaccustomed, and to some extent, this is also a negative impact of the adaptation process in the new school. But if the students entering to medical school, doing it carefully and wisely, he shall unconditionally accept these rules and constantly monitor the cleanliness and tidiness of their uniforms, because it is an integral part of every medical worker.

Also a medical student must learn to respond intelligently to the objects of study, with which he constantly encountered in classrooms and laboratories. Do not be afraid or be squeamish various training materials, including those of human origin. Novice physicians should realize the importance of various educational manipulations (which is not always pleasant and acceptable to young minds) and treat them as an integral part of the learning process.

Socio-economic problems are more common in students from the other cities, but it is possible that a similar problem is faced to the student, who lives in his hometown. It is can be the big problem for a freshman student to find housing, for various reasons may cause problems with the settlement in the hostel or if the student unwilling to live in a dormitory, with the search for suitable housing. But even after student yet decided a question about the place of residence, economical and psychological problems do not become less. Furthermore, for young people appears more difficult and daunting tasks such as a long process of adaptation to the conditions of residence and the acquisition of housekeeping skills.

Summing up, it is necessary to repeat the basic principles of successful adaptation of first-year students of medical university: the following of regime of

the day, work and leisure; forming the skills of planning and organizing their own activities; creative approach to the preparation of independent assignments, rational distribution of its complexity, understanding yourself as a physician, and accepting of all rules and regulations required by the profession; support of family and friends.

Implementation of these recommendations will contribute to a more successful social and psychological adaptation of students in the university, the development of social cohesion, social activity and self-determination of the personality of the modern representative of the student community.

Bibliography:

1. Слостёнин В.А., Каширин В.П. Психологическая адаптация. URL: <http://www.monographies.ru/en/book/section?id=2824>.
2. Величко М. Психологическая адаптация. URL: <http://psy-diagnoz.com/glossary/102-sotsialno-psikhol..>
3. Чурянина Д.А. Проблемы социально-психологической адаптации студентов первого курса. URL: <http://psy-diagnoz.com>
4. Авдиенко Г.Ю. Влияние мероприятий психологической помощи студентам в начальный период обучения на успешность адаптации к образовательной среде вуза. Вестник психотерапии. 2007. № 24. С. 8-14.
5. Андреева Д.А. Влияние адаптации студентов на учебную активность. Проблемы активности студентов. Ростов-Дон: Феникс, 1995.

Кузюк Юлія Ігорівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІЩІ СНИ

Я вважаю, що сни сняться людям кожен день. Але не усі мають можливість розпізнати серед них віщі. Тоді в мене виникло питання, що таке віщі сни – правда, вигадка чи проста гра уяви?

Людина може встановлювати з ноосферою певний зв'язок за допомогою ритуалів, медитацій. Головне – вимкнути свідомість, як уві сні, де нами керують прихованні сили підсвідомості. Віщі сни є найдоступнішим каналом певної інформації.

Науковці не можуть заперечити такий феномен, бо тоді треба було б спростувати періодичну таблицю Менделєєва, яку він побачив під час сну.

Відомий авіаконструктор Антонов довго не міг визначити форму хвоста літака, поки не побачив необхідне креслення уві сні.

Психоаналітики охрестили це паранормальне явище «листами від Бога». Однак за статистикою, 80% віщих снів є моторошними, а саме: смерть, торттури, війни. Приємні сни майже ніколи не збуваються.

Джон Донн, автор першого британського літака, почав досліджувати віщі сни після того, як йому наснилася точна кількість загиблих під час землетрусу, який стався в Східній Азії. Він дійшов висновку, що ми сприймаємо час як лінію, хоча минуле, сьогодення та майбутнє існують одночасно. Цей феномен пояснювався на прикладі книги. Людина у певний момент часу читає тільки одну сторінку, однак в книзі їх декілька сотень. На думку Донна уві сні межа між сторінками часу зникає, і тому кожен із нас може прочитати майбутнє або минуле.

Думка психологів зовсім інша, адже вони знають, для чого потрібні сни. Вони вважають, що це продовження психічної активності людського мозку. Під час сну людина переживає та відпускає потаємні страхи чи бажання. На думку психологів, сновидіння не дають чітких вказівок або прогнозів.

Ми часто не можемо розрізнити віщий сон, від звичайного. Дуже часто люди самі підганяють трактування сновидінь до подій, які трапляються після побаченого сну. Молодий вчений Роберт Джонс, що досліджує паранормальне явище віщих снів, дотримується думки, що людська доля спрогнозована передчасно. Сни є маркером захворювань, стихійного лиха, параду планет, сонячного затемнення. Це все впливає на фізику людського тіла. Крім цього, сни такого роду бачать люди мінливі, з чутливою психікою, адже вони є більш вразливими та підвласними.

Існує єдиний енергетичний простір, в якому ми всі запаралелені. Необхідно знайти свою паралель і зайняти свою необхідну комірку. Коли це відбувається, ми всі це відчуваємо. Нам стає легко, і тоді людина починає підійматися по кар'єрній сходинці. Тобто ми підсвідомо відчуваємо, що правильно, а що ні.

На моєму досвіді я можу довести, що віщі сни існують: в одну ніч мені наснився молодий незнайомий хлопець. Він був симпатичний на перший погляд. Наша випадкова зустріч відбулася в кабінету незнайомого мені закладу. Він підсів до мене та почав проявляти знаки уваги. На цьому мій сон закінчився, бо мене розбудив випадковий телефонний дзвінок...

Через певний проміжок часу в моєму житті склалася така ситуація, що я повинна була перейти до іншого навчального закладу. На моє здивування я впізнала, що бачила цей заклад у своєму сні. На свій страх я зайшла до класу та була дуже здивована, що все навколо було як в моєму сні. Сівши за парту, я була вражена тим, що до мене підсів незнайомий молодий юнак. Певний час я не могла згадати, де я бачила його раніше і раптом в моїй голові промайнула думка, що ми з ним знайомі. Подальші події відбувалися так само, як в моєму сні. Після даної ситуації я почала вірити, що сни бувають віщими.

І завдяки даній ситуації ми почали з ним зустрічатися, і наші стосунки продовжуються і досі.

Таким чином, сні, а особливо віщі, відіграють важливу роль в нашому житті. Вони можуть впливати на наш вибір, допомогти вирішити те чи інше питання, зробити той чи інший крок. Віщі сні прогнозують нам майбутнє. Побачити віщий сон – означає схопити долю за хвіст, оскільки ти таким чином дізнаєшся, що саме тебе чекає в майбутньому, як не допустити тих чи інших помилок та тому подібне.

Кулеба Інна Анатоліївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Єремєєва Ірина Анатоліївна,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

В умовах формування правової держави в Україні актуалізується необхідність аналізу проблем реформування судової гілки влади, її значення та її ролі в суспільстві та державі.

Найбільший вплив на формування судової гілки влади України в ХХ ст. вплинуло перебування України у складі СРСР. Таким чином, судова система України перебувала під впливом тоталітарної держави та політичної підпорядкованості правлячій партії. Суди мали часто декоративний характер, виступали частиною каральної системи, створюючи видимість правосуддя, тоді як остаточні рішення приймала правляча верхівка.

Таким чином, незалежна Україна отримала у «спадок» наступні проблеми: маніпулювання судами політичних сил; зниження рівня юридичної освіти і рівня професійності суддів та адвокатів; корумпованість судової системи. Подібні умови ускладнюють реалізацію принципів неупередженості правосуддя, що сприяє масовій зневірі суспільства до права в цілому. Соціологічне опитування USAID у 2015 р. засвідчило, що тільки 5% населення України довіряють судам. Критична падіння довіри до судової системи та деградацію правосуддя можна вважати однією з основних причин Революції гідності 2013 – 2014 рр. Саме ця подія дала потужний поштовх до змін на які всі чекають, а саме реформування трьох гілок влади та спрямування вектору розвитку на європейське стандарти та захист прав людини.

З метою гарантії чітких вимог реформування судової системи наприкінці 2014 р. було створено Раду з питань судової реформи, до складу якої увійшли 43 особи – експерти, юристи, науковці, чиновники, депутати, пред-

ставники громадських організацій та судів. Рада сформулювала «Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 рік», яка полягає в тому, що за допомогою фахівців в галузі правових інститутів чітко прописано етапи реалізації та поступового впровадження змін в судову гілку влади. Фактичним стартом для судової реформи став закон «Про забезпечення права на справедливий суд», який запровадив перші зміни у судоустрої. Цей закон був розроблений Радою з питань судової реформи, а прийнятий Верховною Радою України у лютому 2015 року.

Успішне реформування судової системи є вкрай складною справою, оскільки судова влада повинна залишатися цілісною, самостійною гілкою в системі поділу влади. Незалежність судової системи є основою функціонування правової держави. Гарантії незалежності судової влади повинні поширюватися на суддів, які здійснюють, відповідно до повноважень, специфічну владну діяльність. Недоречно допускати зниження рівня гарантій незалежності й недоторканності суддів у разі прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів [1, с. 174].

Одним з основних завдань, що стоять перед судовою владою України є досягнення високого рівня довіри громадськості до судів. Зауважимо, що рівень довіри до судової системи прямо пропорційний до ефективності здійснення правосуддя. Подальше реформування судової системи повинно відбуватися з урахуванням наступних чинників: історичних моментів та традицій; системи адміністративно-територіального устрою; суспільного менталітету; фінансових можливостей держави. Європейські стандарти та їх запровадження в українське судочинство є однією із складових реформи. Але це не є приводом для повного схематичного перенесення в українську дійсність. Імплементация міжнародних стандартів вимагає творчого підходу та врахування низки особливостей. Головне при цьому – використовувати суть стандарту, а не намагатися відтворити один до одного його форми.

Реалізація судової реформи потребує внесення відповідних змін до Конституції України. У системі принципів організації та функціонування судової влади особливу роль відіграють принципи верховенства права та конституційної законності, які набувають особливого значення в сучасних умовах, оскільки вони мають значення визначальних орієнтирів реформування та подальшого розвитку судової влади в Україні [2, 86]. Також для подальшого успішного впровадження та функціонування судової реформи вважаємо за потрібне сформулювати розумний підхід до захисту прав та свобод людини, сформулювати у суспільстві усвідомлення необхідності відстоювання справедливості та особистих прав. Лише за таких умов можливе формування правової держави – демократичної, неупередженої до різноманітних суб'єктів громадянського суспільства, такої, що має об'єктивне правосуддя.

Бібліографічні посилання:

1. Струс-Духнич Т.В. Роль і місце судової влади у правовій державі / Т. В. Струс-Духнич // Наукові записи Львівського університету бізнесу та права. 2011. Вип.6. С. 171 -175.

2. Махніцький О. І. Конституційно-правові принципи судової влади в Україні / О. І. Махніцький //Актуальні проблеми держави та права. 2014. Вип. 71. С. 79-87.

2. Штогун С. Г. Судова реформа чи косметичний ремонт системи судової влади? / С.Г. Штогун //Часопис Національний університет «Острозька академія». Серія «Право». 2016. №2(14). С. 1-13.

Куценко Анастасія Олександрівна,
студентка навчально-наукового інституту
Університету державної фіскальної служби України,
Кудін Сергій Володимирович,
кандидат юридичних наук,
доцент навчально-наукового інституту
Університету державної фіскальної служби України,

ФІСКАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЙОГО В УКРАЇНІ

На сьогодні актуальність дослідження зарубіжного досвіду фіскального регулювання зумовлена тим, що у розвинутих країнах теоретична база і податкова практична перебувають на високому науковому і професійному рівні. Традиції оподаткування, підходи до непрямого оподаткування в зарубіжних країнах є значно ширшими, а знання щодо їх застосування випробуванні часом.

Саме тому аналіз та адаптація запозиченого міжнародного досвіду у сфері фіскального регулювання є важливим кроком у пошуку шляхів збільшення ефективності податкової політики в Україні.

Фіскальне регулювання – це зміни в урядових видатках і оподаткуванні, що спрямовані на досягнення повної зайнятості та неінфляційного внутрішнього обсягу виробництва [1, с. 665].

На підставі світового досвіду виокремлюють три типи фіскальної політики: політика максимальних податків (через введення нових податків, високих податкових ставок та зменшення податкових пільг, податкових канікул); політика розумних податків (низькі податкові ставки, збільшення податкових пільг); політика економічного розвитку (застосування високих податкових ставок, але надання відповідних компенсацій і пільг) [2].

Обрані фіскальні політики, своєю чергою, застосовують відповідні фіскальні механізми, здебільшого важливу роль відіграє характер економіки країни та історичні передумови розвитку ринку.

Незважаючи на те, що на сьогодні для більшості країн характерне помірне оподаткування, необхідне для досягнення стабільного економічного росту, сприятливого податкового клімату та розвитку економічної діяльності, питома вага податкових платежів від ВВП здебільшого різниться. Так, від 40 до 50 % ВВП становлять податкові відрахування в таких країнах, як Італія,

Австрія, Франція, Бельгія, Норвегія, Фінляндія, Нідерланди, Люксембург, Швеція, Данія. Важливою характеристикою є структура податкових систем – розподіл податкових платежів на прямі та непрямі. Наприклад, у США, Японії, Великій Британії та Канаді переважають прямі податки, а у Франції – непрямі.

Найвищий рівень централізації ВВП спостерігається в Скандинавських країнах, також там найбільший обсяг державного сектору та найвищі соціальні гарантії. Термін «шведська модель» було введено наприкінці 60-х років ХХ ст., коли економіка Швеції зростала швидкими темпами та проводилася велика кількість реформ. Ця модель фіскального механізму характерна для найбільш розвинутої форми держави добробуту та поєднує в собі невтручання держави у виробничу діяльність підприємств (децентралізацію ринкової системи виробництва) і перерозподіл частини прибутку через систему оподаткування і державний сектор для підвищення життєвого рівня населення. Шведська модель передбачає, що держава забезпечує безкоштовну шкільну освіту, виплати молодим сім'ям, пенсійне забезпечення та охорону здоров'я громадян. Населення сплачує податки залежно від розміру власного доходу, однак кожен може розраховувати на однакові послуги з боку держави [3].

Модель фіскального механізму США передбачає створення сприятливого клімату для бізнесу, підтримку підприємницької діяльності. Державне регулювання обмежене, тоді як існує багато податкових пільг. Для системи США характерним є високий рівень податкових надходжень до бюджету, що забезпечує спроможність держави реалізувати різноманітні програми соціального захисту для населення та розвивати економічний потенціал. У США діє трирівневий механізм стягнення податків: на федеральному рівні, на рівні штатів та органів територіального управління.

Фіскальні органи в країнах ЄС зазвичай працюють за системою «єдина декларація – єдиний рахунок – єдиний платіж – єдина адреса (платежу)». Особовий рахунок громадянина у фіскальній службі ведеться так само, як звичайний рахунок у будь-якому банку: за дебетом відображаються всі прямі податки, а за кредитом – всі суми переплат або повернень за моментом звітного періоду. Сплатити податки платник може на визначені рахунки фіскальної служби в банку або на пошті за єдиним дорученням та одним рахунком. Фіскальні органи самостійно розподіляють необхідну суму за окремими податками платника, переплати ж за бажанням особи повертаються на її банківський рахунок. Ситуація, коли в платника податків за одним із податків є переплата, а за іншим – борг, за таких умов є неможливою [2].

Формування фіскального механізму має базуватися на принципі орієнтованості на платника податків, що фактично дає змогу перейти від суто податкового стягнення до добровільної сплати податків та стимулювання економічного розвитку країни.

Спільною рисою для всіх країн є те, що уряди намагаються безпосередньо впливати на виробництво через зниження податків, що забезпечує сти-

мулювання інвестицій та заощаджень. Одночасно відбувається урізання витрат бюджету завдяки реалізації певних державних програм.

Міжнародні напрямки фіскального регулювання:

1. Податкове стимулювання інноваційної діяльності підприємств.

Флагманами у стимулюванні інновацій у Європі вважають Францію, яка використовує дослідницькі податкові кредити, та Велику Британію, де традиційно застосовуються спеціальні вирахування з витрат. Важливим, зокрема для українських економічних реалій та тенденцій до бюджетної децентралізації, є досвід канадських податкових програм. Вони передбачають не загальнодержавні бюджетні пільги, а податкові преференції від органів місцевого самоврядування. У світовому досвіді розмір пільг варіює залежно від розміру підприємства та загальної важливості сектору в економіці країни. Тож більші податкові пільги зазвичай надають меншим підприємствам та об'єктам господарювання, що зайняті в пріоритетних секторах економіки. З огляду на те, що програми податкового сприяння інноваційній діяльності зазвичай не передбачають конкурсної основи та вибірковості, їх характер не може бути корупційним, чого, однак, не можна сказати про такі податкові програми в Україні [4].

2. Стимулювання прямих іноземних інвестицій.

Серед країн, що застосовують податкове стимулювання інвестиційної діяльності, виокремлюють Чехію та Словаччину. Однак існують і країни, система яких назагал спрямована на залучення капіталу та привабливе економічне середовище. Так, Кіпр, Ірландія та Нідерланди зазвичай використовують низькі ставки податку на прибуток, дивіденди, спрощену систему податкового обліку та звітності. Ці механізми є досить дієвими, наприклад, значна податкова лібералізація в Ірландії викликала зростання прямих та портфельних інвестицій щорічно до 13 млрд доларів США.

Українська нормативно-правова база щодо створення територій із пільговими режимами оподаткування була сформована давно, однак через зловживання інвестиційними пільгами та ухилення від сплати податків окремих корпорацій, що перебувають під впливом осіб, пов'язаних з урядом, ці пільги було скасовано [5].

3. Сприяння малому бізнесу.

Канада, що значно постраждала під час економічної кризи, коли безробіття в країні сягнуло 8,7 %, а державний борг зріс до 34 % від ВВП, провадить фіскальну політику, що забезпечує підтримку зайнятості, низьких податкових ставок та загальної інвестиційної привабливості. Наразі в країні надаються пільгові кредити малому бізнесу для заохочення наймання додаткових працівників, подовжується термін дії податкового кредиту у 15 % при розробці корисних копалин; надається до 100 млн доларів США протягом двох років на дослідження та розроблення екологічно чистих джерел енергії [2].

Податком, що наповнює бюджети в Україні, переважно є податок на

додану вартість, частка якого в структурі податкових надходжень зростає. Одночасно довго тяжів до зменшення податок на прибуток підприємств, лише в 2016 р. платежі за цим податком почали зростати, однак його відсоток у структурі надходжень постійно зменшується, що можна пояснити як тим, що підприємства за останні роки здебільшого показують збитки, так і тим, що рівень тіньової економіки постійно зростає.

Податкова реформа в Україні є ще незавершеною. Проблеми складності податкового адміністрування та відсутності податкового стимулювання малого та середнього бізнесу є нині досить гострими. З огляду на прагнення України до європейської інтеграції, потрібно звернути увагу на зарубіжну традицію фіскальних інструментів та механізмів, що підтвердили свою ефективність на практиці.

Отже, для вирішення проблем, які зараз існують, необхідно вжити певних заходів, а саме:

- здійснювати податкову підтримку малого й середнього бізнесу;
- полегшити податкове адміністрування та впровадити електронну звітність;
- надати податкові пільги та податкові кредити для підприємств, що займаються інноваційною діяльністю;
- заохочувати інвестиційну діяльність, розвиваючи фіскальні стимули (зниження ставки податку, надання податкових пільг та податкових кредитів, дозвіл на безмитний імпорт обладнання тощо).

Бібліографічні посилання:

1. Макконнелл К.Р. Аналітична економія: принципи, проблеми, і політика. Частина 1. Макроекономіка: Пер. з англ / К. Макконнелл, С. Брю. Львів: Просвіта, 1997. 672 с.
2. Фурса Т. П. Фіскальний механізм: зарубіжний досвід та українські реалії URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2016/2016_5/6.pdf.
3. Чередниченко Г. Шведська модель соціального захисту населення: теорія, практика і висновки для України. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/251>.
4. Алексєєв І. В. Важливість створення програм податкового стимулювання інноваційної діяльності підприємств з урахуванням світового досвіду. URL: http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/Zbirnyk_IK_2016.pdf.
5. Прокопенко І. А. Податкове стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій в Україну в контексті досвіду зарубіжних країн. URL: http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/Zbirnyk_IK_2016.pdf.

Лакєєва Дар'я Сергіївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІСЦЕВА ГРОМАДА ТА ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПИТАНЬ

Проблема екології виходить сьогодні на перше місце з глобальних проблем цивілізованого суспільства. На її вирішення спрямовані зусилля лідерів усіх світових країн. Ця проблематика стає топовою при різних конфігураціях міжнародних заходів. Існуючий європейський досвід демонструє, що вирішення цієї проблеми лежить у площині взаємодій громадян з державою та держав між собою. Нами було зроблено спробу проаналізувати ставлення мешканців міста Дніпра до екологічної проблематики, а саме питання утилізації побутового сміття. Для реалізації поставленої мети було опитано 100 респондентів місцевих мешканців. Віковим градація респондентів була від 17 до 80 років. Акцент був зроблений на громадянах віком від 25-35 років (48 %) (Як соціально-економічно активної частини опитуваних).

На питання в анкеті «Як ви утилізуєте сміття?» 72% респондентів відповіли, що викидають у сміттєвий бак, без додаткового сортування. Частота утилізації сміття була визначена за 2 рази на тиждень, за це надали свій голос 54% особи. Сміття не сортують 94% респондентів, але на питання «Згодні ви на сортування», свою прихильність віддали (85%). Свою бездіяльність у даному питанні вони пояснюють небажанням представників державних органів або комунальних підприємств впорядкувати цей метод збору. Також вони зазначили про те, що саме органи місцевого самоврядування повинні забезпечувати обладнанням для сортування непотребу у місті.

Типовою є поведінка мешканців міста щодо питання утилізації, яка демонструється відповіддю на наступне питання: «Здача використаних скляних пляшок». Так 49% відповіли, що після використання не здають їх на вторинну переробку.

Поведінка наших співгромадян стосовно використання поліетиленових пакетів за європейськими стандартами є нехарактерною. Як відомо, час який потрібен для розкладання пластику, встановлений від 450 років. З цим воно не встигає повністю розкластись, через те, що з кожним днем кількість відходів зростає з великою швидкістю. Тому європейські країни ідуть шляхом відмови або законодавчої заборони використання поліетиленових пакетів на користь їх екологічних аналогів (паперові пакети).

Місцева громада демонструвала високий показник соціальної активності, щодо прагнення зробити навколишнє середовище чистіше. 80% були згодні взяти участь у місцевих заходах стосовно масового прибирання вулиць, паркових зон, узбережжя Дніпра. При цьому підтвердили те, що викидання

сміття у невстановлених місцях не є нормою для їх повсякдення.

Так 62% вважає, що у нашій країні існує необхідність у будівництві нових сміттєпереробних заводів за новими технологічними та екологічними стандартами. На наш погляд, це необхідно тому, щоб легше вирішити проблему стихійних сміттєзвалищ, кількість яких, у нашій країні, перевищує норму. Десятки тисяч гектарів заповнені великими горами сміття, збільшення яких проходить кожен день. На жаль, статистика свідчить, що екологічна культура громадян нашої країни не є показовою – 95% побутового сміття потрапляє на сміттєзвалища і лише 5% переробляється на щось потрібне. Також було вказано на необхідність збільшення кількості урн, баків для сміття за європейськими екологічними стандартами. Мешканці міста одностайно погодились з тим, що порушень сміттевого етикету повинно мати штрафні санкції. На питання «Штрафування за викид сміття в неналежному місці» 100% відповіли «так».

Отже, треба констатувати, що екологічна культура мешканців нашого міста знаходиться на низькому рівні відповідальності. Розуміючи усі негативні наслідки відсутності систематизації сміттевого питання, респонденти чекають дій із боку органів місцевого самоврядування. Кількість соціально активного населення дуже низька, бажання самотужки вирішувати цю проблему зазначила мізерна частина респондентів. Натомість бажання брати участь у толоках по прибирання громадських просторів виявили усі, так само як й схвалюють введення штрафів за порушення екологічної безпеки. Даний факт додатково демонструє соціальну інертність суспільства та низький рівень відповідальної громадянської свідомості.

Бібліографічні посилання:

1. Переробка відходів в розвинених країнах світу/ URL: <https://http://www.biowatt.com.ua/analitika/pererobka-vidhodiv-v-rozvinenih-krayinah-svitu>.

Лафі Ануар (Марокко),
студент ДЗ «Дніпропетровська медична
академія МОЗ України»,
Тягло Любов Василівна,
викладач ДЗ «Дніпропетровська
медична академія МОЗ України»

МОВА Й ОСОБИСТІТЬ

У наш час в умовах інформаційного зближення країн та культур на чільне місце виходить проблема вивчення мовленнєвої поведінки різних народів. Ця проблема існує на стику психолінгвістики та етнопсихології. Спостереження показують, що північні народи (норвежці, шведи) говорять тихіше та менш емоційно, ніж представники південних регіонів. Деякі східні народи

(японці, в'єтнамці, індуси) спілкуються неголосно. Науковці вважають, що в даному випадку важливу роль відіграє місце проживання та пов'язані з ним кліматичні умови.

Що ж до виховання та особистісних характеристик дітей, які народились у представників різних етносів, то тут спостерігаємо цікаву ситуацію. Наприклад, у шлюбі двох представників різних народів їхня дитина сприймає дві культури й буде знати як мінімум дві мови. Це означає, що відповідно до ситуації її поведінка буде змінюватись, тому цю дитину буде важко віднести до певної раси чи етносу.

Також можна відзначити, що людина, яка ґрунтовно вивчає якусь мову та культуру, може змінювати свою поведінку в деяких ситуаціях. Так, говорячи італійською, людина підсвідомо стає більш імпульсивною, а використовуючи японську, вважає, що самоконтроль – основа успіху. Це вказує на те, що зі зміною мови спілкування змінюється тип особистості.

Також варто згадати про тих людей, які вивчили мову недосконало, у зв'язку з чим вони залишають свою етнічну особистість під час зміни мови спілкування.

Цей новий підхід з часом стає все більш популярним, оскільки через змішування народів є фактором зближення всього людства і створення загальних понять моралі, бо в даному контексті можна прогнозувати ослаблення (а можливо, й втрату) поняття національної чи расової приналежності.

Бібліографічні посилання:

1. Залевская , А.А. Введение в психолингвистику / А.А. Залевская . – М., 1999. – 120 с.
2. Леонтьев , А.А. Языковое сознание и образ мира / А.А. Леонтьев // Язык и сознание : парадоксальная рациональность . – М., 1993. – С. 16-21.
3. Chomsky, N. Knowledge of Language: Its Nature, Origin and Use / N. Chomsky. – NY, 1986.
4. Osgood, C.E. The Measurement of Meaning / C.E. Osgood et al. – 1957.

Левін Олег Леонідович,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Поплавський Олег Олександрович,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

РОЗВИТОК ДЕМОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКИХ ВНЗ

Сьогодні перед Україною, яка невідворотно інтегрується в європейське, у тому числі наукове, технологічне та освітнє співтовариство, стоять суттєві модернізаційні виклики. Це потребує від нашої країни створення нового

освітнього середовища. Домінуючими тенденціями розвитку вищої освіти в Україні сьогодні виступають:

- розробки та впровадження єдиних демократичних та громадських стандартів, характерних для спільного європейського освітнього простору;
- запровадження автономії закладів вищої освіти, як ключового принципу освітньої реформи;
- застосування принципово нових педагогічних технологій в освітньому процесі;
- гуманізація і гуманітаризація вищої освіти;
- впровадження в процес навчання сучасних інформаційних технологій;
- загострення жорсткої конкурентної боротьби між закладами вищої освіти на ринку освітніх послуг;
- поглиблення студентського самоврядування.

Яких саме якостей вимагає життя від фахівця з вищою освітою? Це має бути спеціаліст з ґрунтовним багажем знань, практичних вмінь, професійних навичок. Крім того, він має винести зі стін закладу вищої освіти високу культуру, комунікабельність, здатність неперервно поповнювати свої знання самотійно. У жорсткому, прагматичному ринковому середовищі важливою запорукою успіху в кар'єрі є моральна довершеність, високий рівень інтелектуального розвитку, володіння методами самотійної пізнавальної діяльності, енергійність, наполегливість, послідовність, прагнення досягти успіху – уміння будувати міжособистісні стосунки.

Такі жорсткі вимоги потребують перегляду деяких підходів до організації освітнього процесу в українських вишах. Розглянемо деякі з них.

По-перше, сьогодні підходити до організації освітнього процесу з позиції авторитарної педагогіки нераціонально. Сьогоднішні студенти мають доступ до будь-якої інформації. Тому відпадає необхідність та навіть стає помилковим вчити їх за принципом однієї правильної відповіді. Авторитарна педагогіка надто розділяє викладача і студента, заважає рівноправності двох сторін, не дає можливості молодим людям всебічно проявляти себе. Викладачі в цих умовах часто тонуть у дріб'язковостях, нагадують шкільних вчителів, вимагають знань, а не переконань. Сьогодні слід віддавати перевагу демократичній педагогіці, педагогіці співпраці, яка вимагає не лише вивчати дисципліни, а й формувати, виховувати через предмети необхідні якості, про які говорилося раніше. Така педагогіка ставить перед собою мету рівноправних відносин між студентами і викладачами, руйнує бар'єр між тими хто навчає і тими кого навчають. Необхідно докласти багато зусиль для непримусового, добровільно зацікавленого навчання. При цьому основне завдання викладача – зацікавити, додати поштовх до розвитку вільної думки студента при освоєнні матеріалу.

По-друге, у формуванні світоглядної позиції молоді людини основне місце належить викладачу. Багато опитаних студентів мають бажання приходити вчитися до особистостей, а не до ординарних трансляторів інформації.

Для молодшої людини, як свідчить практика педагогічної праці, людські якості викладача мають більшу привабливість, цінність ніж професійні. Сьогодні студентів практично зовсім не цікавлять наукові досягнення їх викладачів. Більш того, адже професійно-педагогічні компетенції (знання предмету викладання, вміння грамотно його доводити та ін.) не є пріоритетними серед якостей викладачів. Згідно з соціологічними даними, найбільш затребуваними для наших студентів є викладачі, які демонструють якості соціально-особистого порядку, такі як:

- педагогічна культура і етика – 69,4%;
- вміння приймати професійне рішення та нести за це відповідальність – 77,9%;
- громадська позиція – 56,4%;
- лідерські якості – 61,9%;
- академічна доброзичливість – 82,5%.

Це свідчить про те, що викладачі позитивного особисто-орієнтованого типу більш потрібні студентам ніж добрі професіонали або вчені. Спочатку студенти дивляться, яка вона людина, а вже потім звертають увагу на те, як вона викладає. Тому не випадково абсолютна більшість студентської молоді вважає, що вплив особистості викладача на молоду душу становить ту виховну силу, яку не можна замінити ні підручниками, ні моральними сентенціями, ні системою покарань та заохочень. А це автоматично різко руйнує встановлену з радянських часів і застарілу сьогодні систему відбору та підготовки викладачів закладів вищої освіти, методика оцінювання їх роботи.

По-третє, інтегруючись в Єдиний Європейський освітній простір, треба з великою обережністю ставитись до сліпого механічного копіювання західного досвіду. Розвинуті країни можуть собі дозволити жити за рахунок інтелекту інших країн. Але Україна не є розвинутою країною. Не зовсім вдала спроба швидкого запровадження Болонської системи в українських закладах вищої освіти продемонструвало, що сталося не так, як гадалося. Останнім часом в наших ВНЗ поступово набирає популярність знову ж західні моделі дистанційної освіти та змішаного формату. При змішаному форматі частина матеріалу засвоюється самостійно, а потім відпрацьовується з так званими ментором або тьютором-координатором, які допомагають знайти пробіли в знаннях і правильно побудувати траєкторії навчання. Західні тенденції індивідуалізації навчання, поява біля викладача різного роду менторів, тьюторів, фасілітаторів, коучів, едвайзерів та ін., на нашу думку, на сьогоднішній день дуже передчасна справа. Українська вища освіта базується на персоналіях. У її центрі завжди будуть професійні викладачі, спроможні передати позицію. Як відомо, знання – це інформація, структурована з певних етичних позицій. Для того, щоб стати володарем знання, необхідно сприйняти необхідну інформацію і провести її через власну свідомість. У студентів сформується знання тільки коли вони не просто прослухають викладача, а й зрозуміють, усвідомлюють те, що він намагається їм довести. І тільки живий викладач у жи-

вому спілкуванні може передати таку позицію.

Важливою складовою цього підходу виступає комп'ютеризація процесу навчання. Запровадження сучасних інформаційних технологій є важливою складовою модернізації вищої освіти, але у цьому напрямку також потрібна велика обережність. Два роки тому велика американська компанія заявила що для роботи в ІТ-галузі немає необхідності в отриманні класичної вищої освіти, а формат «лектор-аудиторія» застарів, і не працює. Погоджуючись з тим, що в деяких галузях автоматизація процесу навчання є необхідною, потрібно зрозуміти, що на відміну від більшості інших галузей, які у майбутньому будуть максимально автоматизовані, в освіті та медицині збережеться найвища пропорція присутності «живих людей». Автоматизація освіти може допомогти контролювати рівень знання, проводити тестування, зберігати та систематизувати інформацію про хід навчання, але ніякий штучний інтелект не замінить інтуїцію та прийняття рішень на базі нашого досвіду. Комп'ютер завжди буде залишатися лише інструментом у руках людини.

По-четверте, демократизація освітнього процесу, на нашу думку, передбачає спроможність будь-якого закладу вищої освіти одночасно з високоякісною фаховою підготовкою надати студенту гуманітарну складову, яка формується гуманітарними, суспільствознавчими дисциплінами. На жаль, сьогодні ми стаємо свідками так званих «перегибів на місцях». В умовах автономії університетів, скорочення аудиторного навантаження на викладачів, поширюються утилітаристські й інструменталістські погляди на процес навчання, для яких властиве ігнорування важливості непрофільних, зокрема гуманітарних дисциплін. Сучасна парадигма освіти, особливо в профільних ВНЗ, орієнтується на підготовку вузьких фахівців-виконавців, для яких, на думку окремих «реформаторів», непотрібна гуманітарна компонента.

Сьогодні особливо актуально звучать слова Х. Ортеги-и-Гассета про те, що первинною та центральною функцією університету залишається викладання культурно-значущих дисциплін. Вкрай примітивно ототожнювати мету університету з отриманням навичок. Університет навчає критично мислити, логічно міркувати, працювати з великим об'ємом інформації, знаходити креативні рішення складних проблем, а вже на цій основі формує ті чи інші фахові якості. На думку Марти Нуссбаум головною завданням університету є «... розвиток людського потенціалу у всіх його проявах». Підхід до перетворень у гуманітаризації вищої освіти, на нашу думку, повинен передбачати чіткий поділ на гуманітарні і суспільні науки, застосування міждисциплінарної інтеграції гуманітарних, суспільних і природо-наукових дисциплін в єдині навчальні курси, систематичний обмін студентів і викладачів серед вітчизняних та закордонних закладів вищої освіти, створення необхідних умов для перекладу та публікації наукових і педагогічних робіт авторитетних зарубіжних фахівців гуманітарного профілю, видання друкованої продукції гуманітарного змісту та ін.

Демократизація процесу навчання в українських вишах також передба-

чає суттєві зміни у формі їх управління. На нашу думку, управління в закладі вищої освіти повинно здійснюватися за корпоративним принципом, коли оперативне управління в ньому довірено професійним менеджерам, особам з управлінськими навичками та досвідом, академічне керування забезпечують вчені ради, а контроль за роботою обох ланок управління здійснюють наглядові ради, які об'єднують засновників та роботодавців. Але в сьогоdnішніх умовах робота менеджменту закладів вищої освіти вкрай обмежена надуманими перешкодами, заборонами у сфері нормальної господарської діяльності, меценатства. Суто декларованою залишається можливість відкриття поточних і депозитних банківських рахунків, створення власних ендаментів. Вітчизняні університети часто-густо не можуть капіталізувати свої академічні здобутки. Тому наступним за першими кроками щодо запровадження академічної автономії в українських вишах слід рішуче переходити до забезпечення їх фінансової автономії. А це вже справа не тільки академічної спільноти, а всього суспільства, законодавців, органів державного управління.

Отже, враховуючи домінуючі тенденції розвитку вищої освіти в Україні, можемо стверджувати, що зміна підходів до організації освітнього процесу у вітчизняних вишах стає необхідною основою його демократизації. Демократизація сучасної освіти є необхідним елементом, що веде її в майбутнє, дає можливість трансформувати Україну в ефективну країну.

Бібліографічні посилання:

1. Михайличенко О. Класифікація наук та визначення поняття суспільно-політичних дисциплін / О. Михайличенко // Теорія і методика навчання суспільних дисциплін: науково-педагогічний журнал. – Вип.1. – СумДПУ, 2011. – С. 4 – 14.
2. Нуссбаум М. Не ради прибыли. Зачем демократии нужны гуманитарные науки / М. Нуссбаум. – Москва: Изд-во Гос. университета – ВШЭ, 2014. – 192 с.
3. Ортега-и-Гассет Х. Миссия университета / пер. с испан. М.Н. Голубевой, А.М. Корбута. – Москва: Изд-во Гос. университета – ВШЭ, 2010. – 144с.
4. Шелюк Л. Демократизація освіти як принцип її реформування в Україні/ Л. Шелюк // Гілея: науковий вісник. – 2014. – Вип. 89. – С. 371– 376.

Лісєнко Олена Василівна,
доктор соціологічних наук,
професор ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

**ВЕКТОР ЗМІН У ЦІННІСНІЙ СВІДОМОСТІ НАСЕЛЕННЯ
УКРАЇНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ АНОМІЇ**

В умовах соціальної аномії та недостатньої легітимності нових соціальних інститутів у сучасному українському суспільстві масова ціннісна свідомість виконує функцію інерційного механізму. Саме цей механізм дозво-

лив українському соціуму, що переживає радикальні культурно-інституціональні перетворення, зберегти відносну стабільність. Але відносна стійкість ціннісної свідомості населення визначила невдалий досвід модернізації українського суспільства. Аналіз класичних і сучасних теорій модернізації свідчить про те, що інноваційний розвиток економіки, підвищення рівня та покращення якості життя населення пов'язується насамперед зі станом ціннісної системи суспільства, можливостями її трансформації або адаптації до вимог часу суспільних перетворень.

Цінності вважаються найважливішими індикаторами морально-психологічної та інтелектуальної діяльності людей, суттєвим регулятивом людської поведінки та комунікації. У стабільному суспільстві громадянські практики регулюються ціннісно-нормативною системою як безпосередньо через рольові очікування щодо поведінки людей з певними соціальними статусами, так і опосередковано, формуючи свідомість людей. І в силу цього будь-який стабільне суспільство має свої переваги, а саме нормативно певні взаємодії, усталені ціннісні орієнтири. Однак в суспільстві, коли ціннісно-нормативна система виявляється зруйнованою, що породжує стан соціальної аномії, масову деморалізованість, вкрай низький рівень інституційного довіри, поведінка людей визначається особливостями індивідуального ціннісної свідомості.

Цінності та ціннісні пріоритети населення України постійно вивчаються Інститутом соціології НАН України у загальноукраїнських моніторингах (1992-2018) на основі методології вивчення ціннісної масової свідомості, яка пов'язана з ранжируванням основних соціальних цінностей на підставі частоти їх декларативного вибору респондентами в опитуваннях. Метод ранжування отримав широке визнання завдяки тому, що одержувані в результаті опитування ієрархія соціальних цінностей у процесі суб'єктивного вибору респондентом мають достатню стійкість, що дозволяє розглядати їх як усталену складову масової свідомості, на відміну від суспільно обумовлених уявлень, настроїв та емоційних оцінок.

Як свідчать дані моніторингу Інституту соціології НАН України, ціннісна свідомість громадян України протягом останніх двадцяти років характеризується домінуванням традиційних вітальних цінностей, пов'язаних зі здоров'ям, сім'єю, дітьми та добробутом [1]. Але це цінності мікросередовища, цінності міжособистісних, а не загальносуспільних відносин. Як відзначає Є. Головаха: «вони можуть організувати життя окремої людини, окремої сім'ї, навіть окремого колективу, але зорганізувати життя суспільства загалом така система не в змозі. Мали виникнути нові ідеологічні цінності, які б наближували громадян демократичної України до інших демократичних держав. Але вони не виникли» [2, с. 90].

У той же час цінності, які є самореалізаційними («цікава робота», «суспільне визнання», «освіта», «культурна компетентність», «індивідуальна самостійність») і політико-громадянські цінності («державна незалежність кра-

їни», «створення рівних можливостей для всіх», «можливість висловлювати думки з політичних та інших питань, не боячись за особисту свободу», «критика і демократичний контроль рішень владних структур», «демократичний розвиток країни», «підприємницька ініціативність», «участь у діяльності політичних партій і громадських організацій»), реалізація яких забезпечує адаптацію людей до нових ринкових і демократичних реалій в нашій країні, мають для населення України другорядний характер. При цьому треба відзначити, що з 2003 року цінність «створення рівних можливостей для всіх» зберігає свій п'ятий ранговий статус після таких цінностей, як здоров'я, сім'я, діти та добробут.

Як свідчать дані моніторингу за період 2003-2016 рр. здійснюється зростання важливості самореалізаційних цінностей, що свідчить про поширення в українському соціумі феномену індивідуалізації. Крім того, почали зростати за своєю важливістю для людей цінності, пов'язані із комунікацією, толерантністю, солідаризацією, зміцненням соціальних зв'язків. Ця тенденція має позитивний потенціал для зміцнення загального солідаризму українського соціуму, особливо під час обставин, пов'язаних з подіями на сході країни. Для наших громадян з 2013 року також суттєво підвищилась важливість таких політико-громадянських цінностей, як державна незалежність України та демократичний розвиток країни, ймовірно за все після подій Євромайдану (2013-2014 рр) та під впливом загрози зовнішньої агресії з боку Росії.

Таким чином, серед термінальних цінностей (за методологію Р. Інглхарда) населення України відчутно акцентується важливість цінностей здоров'я, сім'ї, дітей, добробуту, а серед інструментальних цінностей – цінність демократії, незалежності України, а також цінностей індивідуальної самореалізації. Зростання в нинішніх умовах значущості цінностей індивідуальної самореалізації, демократизму, солідаризації зумовлюється насамперед відповідними очікуваннями громадян щодо можливостей демократії і ринкових практик, але поки що залишається неясним, наскільки ці ціннісні та соціальні очікування стануть регуляторами реальної поведінки людей у сучасному українському суспільстві.

Бібліографічні посилання:

1. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 3(17) / За ред. д. ек.н. В.Ворони, д.соц.н. М.Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2016. – 546 с.
2. Ціннісна складова модернізаційних процесів у сучасному соціумі України: кол.моногр./ [Балакірева О. М., Геєць В. М., Сіденко В. Р. та ін.]; НАН України, ДУ «Інститут економіки і прогнозування НАН України». – К., 2014. – 340 с.

Litsoieva Olena,
student of Kyiv National Linguistic University,
Rybina Valeria,
student of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs,
Kuzmenko Anastasiia Oleksiivna,
PhD, Associate Professor
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

LISTENING SONGS FOR LAW STUDENTS

Target orientation of listening

In the process of learning a foreign language, listening plays a very important role. Listening allows you to turn the process of learning a foreign language into an interesting lesson. The lessons of listening are valuable: first, because the student crosses the modern language, rather than the conditional-learning one; and secondly, there is an opportunity to express their own point of view.

N.Ischuk argues that listening to the original language is one of the main language skills that students must learn in the process of learning a foreign language. Auditioning is not only a learning goal as an independent form of speech activity, but also a means of forming skills. Therefore, listening is the ultimate goal and the means to achieve this goal.

Criteria for selecting texts for listening. It is generally known that listening is a significant place in human life. It not only enriches the spiritual, but also allows it to understand the surrounding world. The main problems are expected to include target problems.

The problem of selection of the material puts even more sharpness when the process of listening is completed, and the process of forming the synthetic ability to allocate information begins.

Important in the selection is novelty. This task can be solved on the basis of authentic audio recordings. Authentic materials - materials that have been produced to fulfill a certain social purpose.

The Benefits of Authentic Material

Use of genuine material in the classroom

1. Getting to the attention of students real information, real life pictures;
2. Illustration of the functioning of the language in the form accepted by its carrier;
3. power of modern vocabulary;
4. variety of language styles, genres;
5. Hearing of interest.

Lacks of Authentic Material:

1. Has a large amount of new words;

2. important is perceived by representatives of another culture;
3. has in many ways a variety of structures that involve the establishment of a large amount of time;
4. requires premature preparation, which takes sufficient time.

The need to learn English for lawyers

A lawyer must have a foreign language, which is one of the official languages of the Council of Europe. This is especially true for lawyers who work with documents in a foreign language and for those who seek to expand their business and work with foreign clients.

It's best to learn English. Of course, this also applies to working with foreign companies and participation in international conferences.

Listening is an understanding of oral speech perceived. The process of listening begins with the perception of speech, during which the listener, through the mechanism of internal pronunciation, turns the sound (and if he observes the interlocutor, then the visual) images into articulation.

One of the most important mechanisms of listening – the mechanism of RAM – keeps in the minds of the listener perceived words and phrases over time.

Audition is the purpose of learning. A student must understand the content of audio text when presented on a one-time basis. The texts contain a certain amount of words that have not been studied. Students should learn how to guess the meaning of unknown words in the context and the sound form of these words, and also to understand the general content of the message, ignoring the insignificant information.

For the last few decades, scientists have made tremendous progress in the theory of mastering a foreign language. That is why the methods of learning the language and music are very similar. Working with texts of English-language songs is a great way of exploring new words and expressions that are memorized clearly and for a long time.

Two main advantages of using music and songs in the educational process:

- The music is easily remembered.
- Music provides a high level of motivation, especially for children, adolescents and young people.

The song is a verbal and musical piece intended for singing.

By genres, folk songs are: labor, ceremonial, calendar (carols, shcherdivki, freckles, mermaids), lullabies, weddings, funerals, historical, ballads.

In today's popular music, the song becomes the most widespread musical form.

Repeat the chorus

Opportunities for obtaining and improving knowledge of a foreign language are as numerous as courses, but the best assimilation and practical skills in the language sphere can be achieved during its active use.

You will undoubtedly be successful in learning, if during reading an article or a document written in a foreign language, you will not primarily be interested in

speaking, but the contents of the reading, if you accept the language as a means, and not an end in itself. In the end, the road will overcome the one who goes!

Legal terminology in the English songs

We distinguish six terminological groups presented in the English songs as:

- Crime (38,5% of terms): *hurt, drunk, risk, fight, murder, fight, kill, killing, ravaging, dying, death, machinations, die, insecure, suicide, abused, shoot, breakin', broke the law, blame, reason, beat, steal, danger, lie;*

- Punishment (10,8%) : *judgment's, hang, torture, rule, pain, mind, captured;*

- Evidence (20%) : *blood, the danger zone, DNA, poison, bleeding, guns, a grenade, a bullet, a victim, guilty, a heart attack, applications, a cry for help;*

- Criminals (3,1%) : *serial killer, enemy;* Bad habits (6,1%) : *drink, a drug, be high;* Comprehension (21,5%) : *be afraid, loose, mistake, dangerous, careful, trouble, wrong, space, cuffs, defenses, not fair, attention, truth, choose.*

For example, *Life is a **drink**, and love's a **drug** / Oh now I think I must be miles up / When I was **hurt**, withered, dried up / You came to rain a flood [Coldplay & Beyonce:]; *Fill me with your **poison** / Take me, ta-ta-take me / Wanna be a **victim** / Ready for abduction [Kanye West:].**

To conclude, it is very interesting and useful to learn English Legal terminology listening to songs.

Лопушенко Ганна Миколаївна,
студентка Донецького юридичного інституту
Міністерства внутрішніх справ України

ВНЕСОК М.С. ГРУШЕВСЬКОГО У ПІДГОТОВКУ ПРОЕКТІВ КОНСТИТУЦІЇ УНР

Сучасна Україна пройшла складний і суперечливий етап становлення як суверенної демократичної держави. Цей процес зачіпає, перш за все, сутність політичного режиму і має на увазі формування демократичних цінностей та громадянського суспільства. З іншого боку, важливим фактором політичної стабільності є наявність ефективної форми влади, тобто організації основних політичних інститутів держави. За досить короткий термін, впродовж 1991-2014 рр., країна змінила кілька форм правління, перейшовши від чистої парламентської до парламентсько-президентської республіки.

Складнощі конституційної реформи в Україні примушують звернутися до відповідного історичного досвіду періоду існування Української Народної Республіки. Особливий інтерес являє те, що в укладанні Конституції УНР безпосередню участь брав Михайло Грушевський, головний ідеолог та незаперечний лідер українського національного руху початку ХХ століття.

Проблеми розвитку конституційного права України в період революції

1917-1920 рр. привертала увагу істориків і правознавців – А. Яковлєва, М. Томенко, Н. Єфремової [1].

Слід відзначити, що саме в роботах Михайла Сергійовича Грушевського на початку ХХ століття вперше було обґрунтовано не лише історичне коріння українського народу, але й виведені його політичні права та завдання: «Треба спільними силами — робочою силою, освітою і наукою розвивати продуктивну силу країни, її багатства, щоб того багатства ставало на всіх і здійснилось те побажання, висловлене здавна прихильниками робочого чоловіка: аби кожний діставав від громадянства по своїй потребі і уділяв громадянству свою працю, свій хист і знання по своїй спроможності... А мета наша: забезпечити ту свободу, що революція здобула, здобути право своєму народові у всіх, полишаючи права й меншим народностям України, і утворити широку автономію України в федеративній Російській республіці за ухвалою Всеросійського Установчого. Збору» [2, с. 120].

Михайло Грушевський був спадкоємцем правових концепцій Кирило-Мефодіївського братства і своїх духовних наставників – Володимира Антоновича та Михайла Драгоманова. Вперше в повному обсязі його погляди на можливий Основний закон України проявилися ще в період першої російської революції 1905 р. Дискусію навколо варіантів можливого конституційного устрою Росії тоді очолили відомі діячі ліберального спрямування – Петро Струве та Павло Мілюков, які розробили проект Конституції, заснованої, перш за все, на закріпленні громадянських свобод, ігноруючи ідеї децентралізації держави. Поступки в національному питанні стосувалися лише можливої автономії Фінляндії й Польщі. Грушевський активно включився в дискусію, і в травні 1905 року в статті «Конституційне питання та устрій в Росії» він виклав свій проект устрою держави.

Основна критика Грушевського була спрямована на принцип прямих виборів Всеросійського парламенту як єдиного органу представницької влади. На противагу йому, українським істориком був запропонований механізм національно-територіальної автономії та децентралізації. Він мав реалізовуватися шляхом виборів обласних Сеймів, які в свою чергу обирали загальний парламент. Рівень самоврядування залежав від розміру національної автономії – чим більша національна територія, тим більші права, на думку Грушевського, повинен був мати обласний Сейм. Однак ці пропозиції були практично нездійсненні в умовах царизму.

Лютнева революція 1917 р., створення Центральної Ради та обрання Грушевського її головою відкрили шлях до реалізації його конституційних ідей. Як глава конституційної комісії ЦР, він послідовно відстоював принцип національної автономії. Особливо активізувався цей процес з проголошенням III Універсалу та створенням УНР. 12 листопада 1917 р. положення майбутнього Основного закону розглядалися на сесії Центральної Ради, а 20 листопада в газеті «Народна воля» Грушевський визначив п'ять складників проекту Конституції:

1. Загальнодемократична (формулювання державного статусу України, території, основних прав громадян).

2. Визначальна (характер взаємин з федеративною Росією, частиною якої виступала автономна УНР).

3. Встановлення компетенції вищого органу законодавчої влади, яким мали стати Народні збори та їх президія.

4. Визначення вищого органу виконавчої влади – Кабінету Міністрів.

5. Встановлення вищого органу судової влади – Генерального суду [3, с. 69-73].

Згідно з цими постулатам Грушевський бачив УНР парламентською республікою – глава Всенародних Зборів одночасно вважався й головою держави.

Подальший розвиток політичної ситуації, війна з Росією та переговори у Бресті, змусили 9 січня 1918 р. проголосити в IV Універсалі суверенітет України. Фактично він обґрунтовував і державний устрій, а прийняття повноцінної конституції було відкладено до кращих часів – скликання Українських Установчих Зборів.

Проект Конституції був доопрацьований комісією протягом березня-квітня 1918 року та оголошений М. Грушевським на надзвичайному засіданні Малої Ради, причому депутатами як остаточний був схвалений варіант Грушевського, в якому передбачався принцип національної автономії. На останньому засіданні Центральної Ради 29 квітня 1918 року саме цей проект було затверджено Конституція УНР. Однак, у зв'язку з гетьманським переворотом, часу на публікацію і введення в правовий статус Конституції не вистачило. Фактично цей документ є найважливішим втіленням політико-правових поглядів лідера української революції.

Аналіз тексту Конституції 29 квітня дозволяє виділити ті ідеї, автором яких без сумніву був сам Грушевський. Перш за все, адміністративно-територіальний поділ держави. УНР ділилася на 30 автономних земель, а Київ, Харків та Одеса з передмістями виділялися в окремі округи. Заслуговує також увагу перенесення до Конституції тексту Закону про національно-персональну автономію, затвердженого за наполяганням Грушевського ще в листопаді 1917 р. У тексті Конституції він перетворений в 7-й розділ та дозволяв представникам будь-якої етнічної групи на території України чисельністю не менше 10 000 чоловік створювати Національні Спілки, органи місцевого самоврядування, наділені в тому числі і законодавчими функціями [4, с. 330-335].

Крім автономістських принципів, Грушевським було закладено в Конституції юридичне втілення його народницьких поглядів, а саме: пріоритет самоврядування або, за сучасною термінологією, громадянського суспільства над державою. Основний закон УНР передбачав право законодавчої ініціативи як для органів місцевого самоврядування, так і безпосередньо для громадян при подачі документів не менш 100 000 підписів за законопроект (ст. 39).

Природно, Конституція УНР вразлива для критики. Головними її недоліками є змішання функцій гілок влади (парламент повністю контролював як виконавчу, так і судову владу), а також неузгодженість статей: так, в ст. 39 зафіксовано Раду старійшин Національних Зборів, функції якої не розкриті, і ніде надалі цей орган не згадується. Можна критикувати Грушевського як одного з авторів Конституції за ці недоліки, проте не можна заперечувати, що ним і його соратниками була пророблена колосальна робота з узагальнення політичного й правового досвіду свого часу. Конституція 1918 року стала унікальним поєднанням української традиції, суб'єктивних народницьких поглядів самого Грушевського та напрацювань європейського лібералізму.

Бібліографічні посилання:

1. Яковлів А. Основи Конституції УНР. Париж, 1935; Слюсаренко А., Томенко М. Історія української Конституції. К., 1993.
2. Грушевській М. Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Знання, 1991.
3. Грушевський М.С. Проект української Конституції. *Грушевський М.С. Твори: у 50 т.* Львів: Світ, 2007. Т. 4. Кн. 1.
4. Конституція Української Народної Республіки. *Українська Центральна Рада: документи та матеріали.* К. : Наукова думка, 1997. Т. 2.

Лужанська Анастасія Ігорівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Скиба Елеонора Костянтинівна,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Формування правової держави передбачає вирішення цілої низки актуальних завдань для сучасних фахівців – психологів. Одним із таких завдань є вирішення питання насильства в сім'ї, в тому числі, гендерного насильства. Для подолання проблеми гендерного насильства необхідно розуміти елементи, витоки та форми будь-якого насильства. Оволодіння знанням загального значення, на нашу думку, допоможе зрозуміти шляхи подолання та попередження відтворення гендерного насильства.

У нашому світі існує такий міф, що насильство в сім'ї — це проблема нещасливих родин, і майже завжди насильство пов'язане з алкоголем та не благополуччям, але за деякими дослідженнями це не так.

Домашнє насильство – це порушення конституційного права та свободи людини; нанесення моральної шкоди, а також фізичному і психічному

здоров'ю. Більшість людей навіть і не підозрює, що насильство має багато видів. Мало того, деякі не здогадуються, що насильство крім фізичного білю, призводить ще й моральної, психологічної, економічної або сексуальної травми.

Фізичне насильство може здійснюватися у таких формах: побиття, штовхання, удари, укуси та ляпаса. Зазвичай це батьки або такі особи як вихователі, такими травмами вони порушують психічно-емоційний розвиток. Фізичним насильством є також протягування дитини до вживання наркотиків, алкоголю, медичних препаратів та спроб самогубства.

Сексуальне насильство – використання дитини задля задоволення своїх сексуальних потреб або якоїсь вигоди. Сексуальне насильство включає тілесні контакти із статевими органами. До цього належить залучання дитини до проституції, порнокіно тощо.

Психічне насильство – словесна образа, погрози, приниження, обвинувачення, демонстрація нелюбові, а також ворожості до дитини з боку батьків, вихователів, вчителів. Найчастіше частиною видів насильства є фізичне та емоційне.

Економічне насильство, тобто фінансові обмеження, заборона працювати, заборона підвищувати кваліфікацію. Усвідомлене знищення свого майна, позбавлення можливості користуватися одягом, також позбавлення їжі, позбавлення медичної допомоги.

Більш поширеним видом домашнього насильства є насилля чоловіка над жінкою та батьків над дитиною.

Суїцид – це умисне спричинення власної смерті, причиною якого є психічні розлади. Жертви, які були дітьми насильників, зазвичай зникають до цього стану і бачать у ньому свою долю. Жорстоке поводження з дітьми, існування якого відоме з моменту появи історичних записів людства і яке, мабуть, існуватиме завжди. У структурі смертності дітей насильників від 7 до 15 років смерть від неприродних причин стійко займає перше місце, складаючи 25% від всіх причин смерті дітей цього віку. Також після насильства у дитини розвивається реакція на травму у вигляді хворобливих фізичних і емоційних явищ, які можуть мати різний ступінь виразу, тяжкості та види проявів. Це можуть бути: посттравматичні стресові і когнітивні розлади, фізичні прояви, емоційні реакції.

Далі настає стадія адаптації, під час якої дитина розвивати навички, які допомагають їй впоратися з тим, що відбувається. У таких випадках найчастіше дитина прагне забувати ті погані епізоди минулого, які змушували страждати знов і знов.

Слід зазначити, що до вирішення цієї проблеми необхідно підходити розумно, шукаючи кращі способи вирішення цієї проблеми, застосовуючи їх, і лише тоді можна буде досягнути якихось результатів.

В Україні проблема домашнього насильства практично не вивчалася. Тільки протягом останнього часу тема насильства в родині стала публічно

обговорюватися. Для вирішення цієї проблеми рідні люди повинні розповідати проблеми сім'ї, які вони бачать, щоб їх разом вирішити, тобто піти на компроміс, якщо треба.

Жінки, що терплять насилля і не подають скарг на агресорів, мають за причину бажання зберегти шлюб та родинні відносини. Вдосконалення правової оцінки насильства в сім'ї багато в чому залежить від усвідомлення громадськістю та самими жінками того, що насильство в сім'ї є злочином. Якщо насильника вчасно навчити іншому ефективному способу спілкування з рідними, то він буде поводитися адекватно, а якщо не вчасно, то навпаки.

Ефект дають програми та проекти, що змінюють свідомість в бік припинення насильства через зміну ставлення оточуючих до домашнього насильства до жінок та дітей, пропагування культурної нетерпимості щодо насильства, створення ситуації, в якій воно стає неприпустимим. Інформацію щодо неприпустимості домашнього насильства як способу вирішення проблем потрібно включити у програму шкільної освіти. Знання та навички з виявлення, припинення домашнього насильства є життєво необхідними. Особиста участь полягає у наданні допомоги постраждалим родичам, сусідам, колегам, у вихованні дітей на власному прикладі ненасильництва!

Вирішення проблеми домашнього насильства може бути ефективним засобом подолання гендерної дискримінації, що, безумовно, є одним із важливих засобів розбудови правової держави.

Лучка Л. М.

*(Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара)*

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Бібліотеки збирають, зберігають та надають у суспільне користування джерела як носіїв історичної та національної пам'яті. В умовах розвитку світового інформаційного простору бібліотеки розширюють свої послуги, використовуючи нові комунікаційні та комп'ютерні технології. Бібліотечний простір змінюється за допомогою трендів соціального маркетингу. Сучасна бібліотека ЗВО повинна просувати власний контент, інформаційно підтримувати якісне забезпечення навчального та наукового освітнього процесу. Важливим напрямком університетської бібліотеки є реклама бібліотечних послуг та сервісів завдяки використанню можливостей інтернет-технологій та соціальних мереж. Міністерські вимоги щодо статусу сучасного науковця потребують підвищеної уваги бібліотечних працівників до глибокого пошуку фахової літератури у світових наукометричних базах даних Scopus, Web of Science та надання оперативної інформації про безкоштовний тестовий доступ до га-

лузевих БД.

Бібліотека складає науковий опис колекцій стародруків та цінних видань, створює власні повнотекстові БД книжкових пам'яток, що є важливим е-ресурсом для збереження національної спадщини, організують вільний доступ користувачам до цифрового ресурсу документальної спадщини. Такі форми та напрями діяльності допомагають читачам знайомитись та ефективно опрацьовувати світові та національні документи різних історичних періодів. Важливим компонентом бібліотеки є фонди, фондіві колекції, книжкові та періодичні зібрання. Для студентів, викладачів, науковців бібліотечні документні ресурси мають історичну та наукову цінність як першоджерела, книжкові та літературні пам'ятки. Бібліотека ДНУ імені О. Гончара розкриває рукописну та друковану спадщину з метою виховної та просвітницької роботи зі студентством.

Університетська бібліотека за своє сторіччя має потужний потенціал для виявлення та аналізу раритетних видань, пов'язаних з різними історичними епохами, подіями, особистостями. Історія НБ ДНУ імені О. Гончара починалась у 1918 р. у структурі Катеринославського університету. Науковий інтерес викликає аналіз з фондівіх зібрань за авторськими колекціями, хронологічними межами, змістом та друкарським оформленням. Початкові фонди університету формувалися з бібліотек катеринославських навчальних закладів, дарунків від різних установ, організацій та приватних осіб. Рідкісні фонди НБ зберігають цінні за змістом та унікальні за історією особисту колекцію архієпископа, грека за походженням Євгена Булгаріса, бібліотеку князя Григорія Потьомкіна, зібрання німецької родини Швейниць, книжкові колекції катеринославських діячів.

Слід звернути увагу на перших книгах Катеринослава. За дослідженням Є. М. Самінського відомо, що це були підручники, підготовлені комісією про створення народних училищ 1792 р. Серед них на увагу заслуговує: трьохтомне видання «Всемирная история, написанная для народных училищ», датоване кінцем XVIII ст. автора Янковича де Мірієво (Теодора) Федора Івановича. Зазначимо, що автор – сербський педагог, який почав реформу шкільної освіти з середини XVIII ст. Саме він ініціював відкриття головних народних училищ в імперії. Університетська бібліотека зберігає понад 100 багатотомних творів з історії та релігії з приватного зібрання німецької родини Швейниць. Книги написані латинською, німецькою та французькою мовами. Власники цієї колекції купували книги за каталогами. Найстарішою за часом є книга латинською мовою «О древностях города Рима» Фауно (1549 р., Венеція). Зацікавленість викликають: чотири томи паризького видання «История моего времени» французького державного діяча де Ту (1609 р. і в тому ж році було заборонено). Відомим є твір німецького богослова Ф. Шпенера «Благочестивое желание» (1676 р.), присвячений основам вчення про пієтизм.

В історії Катеринославщини значну роль відігравав князь М. П. Урусов

(1863–1918), великий землевласник, маршалок губернського дворянства, голова Катеринославської вченої архівної комісії (1908–1917). Державний діяч, людина активної громадської позиції він був у центрі політичних та культурно-освітніх подій, що відбувалися в губернії другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Про наявність власного книжкового зібрання свідчить печатка «Библиотека князя Николая Петровича Урусова», яка зберігається на титулі книг. В особистій колекції М. П. Урусов мав низку праць-дарунків від українського історика-архівіста, полтавського викладача І. Ф. Павловського. Серед історико-краєзнавчих видань дореволюційного періоду, що є бібліографічною рідкістю, окреме місце посідає унікальний альбом «Опытная станция по исследованию и добыванию русского йода из морских водорослей», створений у 1916 р. катеринославськими вченими-хіміками, професором Л. В. Писаржевським та старшим лаборантом М. Д. Аверкієвим. Щойно підготовлене видання автори подарували князю М. П. Урусову як подяку за «просвещенное содействие при основании нового русского дела» (1916). Цікавим є факт про фінансову підтримку М. П. Урусовим видавничої справи Катеринославщини. За його кошти у 1912 р. було видано книгу «Воспоминания помещика Верхнеднепровского уезда Екатеринославской губернии капитана В. Ф. Крупянского об участии его в войнах с Турцией и Францией в период 1807–1816 гг.». Цінність полягає в особистому дарчому зверненні мецената до читачів про унікальність спогадів з воєнної історії та їх ролі у розвитку місцевого краю.

У бібліотеці Катеринославського реального училища вагоме місце посідав науковий доробок І. Я. Акінфієва, викладача природничої історії та хімії та бібліотекаря основної бібліотеки училища, у кількості 23 друкованих праць. Серед них 11 назв дійшли до нашого часу і зберігаються в НБ ДНУ. З історії літературних жанрів унікальною є казка для гімназисток І. Я. Акінфієва «Минералогия в лицах» виданої у Катеринославі 1899 р. Цікавим є виклад навчального матеріалу з природничих наук для учнів реального училища за допомогою казкових персонажів.

Зацікавленість викликають окремі книжкові пам'ятки, які тернистими шляхами надійшли до університетської бібліотеки. Серед них двотомне паризьке видання німецького історика, географа, економіста Шерера «История торговли России» (1788 р.). Діяч написав низку праць, які містять відомості про Україну, а саме у томі I зазначеного видання подано перший загальний огляд з історії та географії України. Книга надійшла до бібліотеки Катеринославської гімназії з Лейпцигу у 1812 р. шляхом купівлі, про що свідчить печатка.

Серед краєзнавчої колекції наукову цінність має літературна збірка родини Грінченків «Оповідання про хлопців», виданої у Катеринославі 1917 р. Зацікавленість викликає внутрішнє оздоблення твору, зроблене М. С. Погрібняком, художником-графіком, діячем Катеринославської Прогресивної школи, викладачем Дніпропетровського художнього училища. Видання є бібліографічною рідкістю. Невеличка за обсягом праця українських письменни-

ків та громадських діячів зберігає на сторінках тексту унікальні українські візерунки, які доповнюють та розкривають зміст, є візуальним доповненням.

Для сучасних бібліотек важливим є створення широкого інформаційного простору, з одного боку, та заохочення до читання різноманітної читацької аудиторії, використовуючи інноваційні та креативні форми, з іншого боку. Для бібліотеки закладу вищої освіти пріоритетним напрямком залишається популяризація книжкових скарбів серед студентської молоді. Нагальними формами діяльності є створення власних повнотекстових БД та електронної бібліотеки. Традиційними і актуальними залишаються екскурсії, тематичні перегляди, бібліографічні огляди, лекції та практичні заняття. З метою наближення книги до читачів та розкриття книжкової спадщини наукова бібліотека проводить зі студентами під час навчання виховну та просвітницьку роботу. Мета заходів – отримання студентами інформації про склад та структуру бібліотечних фондів. Особливість проведення полягає у наочності та емоційному впливі, що допомагає доповнити та закріпити матеріал. Важливими елементами є шрифт, ілюстрації, палітурка, дарчі написи, що є знаковими свого часу. Під час заходів бібліотека демонструє презентації книжкових колекцій та фондів зібрань.

Для студентів-істориків та аспірантів бібліотека проводить тематичні перегляди («Подорож у Середньовіччя»). Студентів ХХІ ст. вражають перші підручники та навчальні посібники, якими користувались студенти ХІХ ст. Тематичний перегляд літератури «Кулінарне мистецтво: від старовинних рецептів до сучасних технологій» зацікавив студентів і викладачів зі спеціальності «міжнародний туризм». Під час заходу відбулося знайомство з рецептами національної кухні (різних міст України) та цікавинками кухні народів світу, було проведено літературний дайджест «Кулінарні смаколики від відомих письменників». Серед відвідувачів жваве обговорення викликав історичний екскурс у створення та розвиток картографічних видань України, починаючи з ХVІІ ст. і до сучасних мап. Запропонований бібліографічний огляд літератури «101 погляд на Японію» містив 14 ілюстрованих рідкісних книг початку ХХ ст., написаних різними мовами. Зацікавленість викликало гарно оздоблене художнє книгозібрання проекту «Японську літературу світовому читачеві».

Цінною для студентів є інформація про наявність у фондах прижиттєвих праць діячів науки, культури, літератури. Бібліотека представляє матеріали про найбільш яскраві примірники, привабливі зовнішнім виглядом, видатні шедеври книжкового мистецтва. За результатами співпраці бібліотеки і факультетів є підготовлені магістерські та бакалаврські наукові роботи у вигляді проектів. Так, магістри зі спеціальності «журналістика» підготували та видали словник «Слова та їх медіазміст», який зафіксував результати роботи студентів з унікальною колекцією словників ХVІІІ–ХХІ ст. Другий проект, присвячений 100-річчю бібліотеки та університету, вийшов у вигляді поштових листівок, що містять унікальні світлина з виставки 1910 р. у Катеринос-

лаві, під назвою «Із скарбниці НБ ДНУ імені Олеся Гончара».

Отже, університетські бібліотеки перетворюються на багатофункціональний простір соціокультурної комунікації студентства. Книжкові колекції, що зберігаються у бібліотеках ЗВО, є ґрунтовним, глибоким, невичерпним джерелом у навчальній та науково-дослідницькій діяльності студентів і викладачів. Пріоритетним напрямком є збереження світової та національної книговидавничої продукції для майбутніх поколінь. З метою створення державного інформаційного простору у бібліотеках важливе місце відводиться оцифруванню та скануванню рідкісних і цінних видань як джерелам і документальному ресурсу історичної.

Ляш Злата Михайлівна,
студентка Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

СТРАТЕГІЇ «ВІД'ІЗДУ» ЗА КОРДОН СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОГО СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сьогодні Україна перебуває не тільки в складній соціально-економічній ситуації, але й втягнена до тривалого військово-політичного конфлікту, що позначається на якості життя українців, певна частина яких при відсутності виразних альтернатив працевлаштування або реалізації власного потенціалу на Батьківщині приймає рішення осісти в іншій країні світу, отримуючи спочатку тимчасовий, а потім і постійний вид на проживання. У найближчі роки виїзд українців за кордон може прискоритися ще й через той факт, що наша держава навесні 2017 р. нарешті отримала «безвіз», котрий суттєво спростив перетин кордону з країнами Євросоюзу. Згідно з опублікованими в жовтні 2017 р. даними соціологічного дослідження, проведеного групою «Рейтинг», понад третини громадян (35 %) хотіли б назавжди покинути Україну [1]. Зазначений факт дає можливість припустити, що перед нашою державою в найближчій перспективі постане серйозна загроза – різке скорочення працездатного населення. Особливо актуальною вже сьогодні є проблема міграції молоді, що набула загрозливого характеру оскільки є пусковим механізмом відтоку людського капіталу з нашої країни, а у пошуках кращого життя за кордон виїхав понад мільйон молодих людей у віці до 25 років.

За даними невтішної статистики, усі країни Вишеградської четвірки, що входять до складу ЄС (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина) прагнуть вирішити проблему дефіциту робочої сили за рахунок стимулювання імміграції з України. Наприклад, Єжи Квецінській, заступник міністра розвитку Польщі, прямо заявив, що вони розраховують на українців, які повинні допомогти вирішити питання демографічної кризи в Польщі. Видання польського уряду «Dziennik Gazeta Prawna» опублікувало офіційні данні, що у

2017 р. громадяни України отримали 938 тисяч дозволів на працевлаштування. Уряд Чехії 8 лютого 2018 р. ухвалив рішення про збільшення квоти на прийом громадян України – з 3800 до 9600 осіб на рік, аргументуючи це нестачею робочої сили на місцевих підприємствах [2]. Найбільш затребувані в Польщі, Чехії й інших країнах Вишеграду представники технічних, хімічних спеціальностей, а також легкої промисловості. Отже, виходячи з вищевикладеного, видається особливо актуальним вивчення життєвих стратегій «від'їзду» за кордон студентів технічних вищих навчальних закладів.

Науковий дискурс вивчення ролі студентської молоді в українському суспільстві представлений широким колом соціологічних досліджень, які тісно пов'язані з висвітленням проблем включення молоді в соціальну структуру. Так в роботі Б. Г. Нагорного та А. В. Яковенко «Студентство і сучасність» йдеться про використання молоддю навчання у вищому навчальному закладі в якості соціального ліфту, котрий дозволяє покращити й умови життя, й економічне становище [2]. Окремо необхідно виділити науковий доробок харківських соціологів – Л. Г. Сокурянської, займається вивченням молоді в рамках концепції цілеспрямованої поведінки особи «Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода» [1]. Соціологічні дослідження життєвих цінностей студентів вищих навчальних закладів представлені роботами Н. В. Паніної «Молодежь Украины: структура ценностей», Є. І. Головахи «Жизненная перспектива и ценностные ориентации личности». Особливої уваги в контексті нашого дослідження заслуговує наукова розвідка В. Г. Городяненко та О. В. Гилюн «Життєві стратегії та адаптивна поведінка студентської молоді», котра напряду переплітається з проблематикою вивчення стратегії від'їзду молоді за кордон. Науковці країн Заходу віддають перевагу дослідженням молоді за наступними напрямками: клінічна соціологія, концепція життєвих траєкторій, прикладні методи дослідження поведінки особи стратегічної дії.

Таким чином, науковий доробок вітчизняної соціології щодо досліджень ролі молоді як специфічної соціально-демографічної групи в українському суспільстві представлений широким колом ґрунтовних робіт, однак дослідження особливостей формування життєвих стратегій студентської молоді представлені недостатньо, оскільки не розкривають всієї повноти тих соціальних процесів, якими охоплена зазначена категорія. Завдяки проведеному дослідженню думки студентів випускних курсів ОКР «бакалавр» технічних, хімічних та гуманітарних спеціальностей НТУ «ХП», вторинному аналізу попереднього соціологічного опитування щодо патріотизму студентів вищих навчальних закладів міста Харкова вдалося виокремити три основні стратегії:

1. Чітко сформована стратегія «від'їзду» за кордон (спостерігається у групи студентів, які хочуть виїхати за кордон).

2. Стратегія «коливання» щодо виїзду за кордон (спостерігається у групи студентів, які не визначились з бажанням та необхідністю від'їзду за кордон).

3. Чітко сформована стратегія «залишитись» в Україні (спостерігається у групи студентів, які планують пов'язати своє майбутнє з батьківщиною).

1. Чітко сформована стратегія «від'їзду» за кордон.

До зазначеної категорії увійшла основна частка опитаних, котрі мають чітко поставлені цілі, які вони хочуть реалізувати за кордоном, через серйозну мотивацію, що відрізняє їх від інших виділених категорій студентів, крім того, зазначені студенти вже мають уявлення про те, якими шляхами краще емігрувати. Це та категорія випускників, котрі мають найсильнішу мотивацію та бажання виїхати за кордон, оскільки у них є певна мета та бажання реалізувати свої плани, тому всі вони вже цікавилися інформацією стосовно шляхів отримання візи для виїзду до іншої країни.

Мотиви повної концентрації на стратегії «від'їзду» за кордон:

1. Здебільшого, бажання емігрувати пов'язане з продовженням навчання за кордоном та прагненням отримати вищу кваліфікацію через незадоволення рівнем якості вітчизняної вищої освіти.

2. Наявність в країнах Західної Європи сприятливіших умов для малого бізнесу, а певна частина респондентів, виокремлених в зазначену категорію студентів, серйозно налаштована започаткувати свою справу.

3. При прийнятті рішення про виїзд за кордон, здебільшого, студенти керуються впевненістю, що там вищий рівень економічного та технічного розвитку й соціальних стандартів життя.

4. Нормативно-правова система країн Західної Європи гарантує високий рівень заробітної плати, різноманітні можливості для кар'єрного росту і можливість налагодження нових професійних контактів, що дозволяє чесно заробити великі гроші.

Тому нами поділено студентів на такі **групи:**

а) виїзд назавжди – обумовлений прагненням покращити рівень життя, який бажують відчувати на постійній основі;

б) виїзд на період від 3 до 10 років – визначений різними особистими мотивами та прагненням повернення, яке пов'язане з тим, що вони відчують свою відповідальність за майбутнє своїх батьків, друзів, родичів, України, а за кордоном реалізовували можливість заробити певний капітал;

в) виїзд на період до 3 років – передбачає необхідність навчання за обраною спеціальністю на кращому технічному обладнанні у висококваліфікованих фахівців;

г) виїзд на невизначений термін – пов'язаний з прагненням кар'єрного росту, за умов його зростання зазначена категорія респондентів залишаться за кордоном на завжди, а при неможливості реалізації своїх амбіцій повернуться в Україну.

2. Стратегія «коливання» щодо виїзду за кордон.

Зазначена стратегія сформувалась у тих студентів, які остаточно не сформували уявлення про власне майбутнє: не думали не тільки про те, щоб виїхати за кордон, а навіть про подальші життєві перспективи після закін-

чення закладу вищої освіти, однак так чи інакше отримували інформацію стосовно життя в країнах Західної Європи та цікавилися шляхами отримання візи, але якщо вони все ж таки вирішать виїхати, то вони будуть керуватися тим, що там кращі умови проживання і умов праці, а також є відчуття захищеності та безпеки.

Мотиви обрання стратегії «коливання» щодо виїзду за кордон.

1. Складна економічна ситуація в Україні, обумовлена тривалим військово-політичним конфліктом на сході, небажання служити в збройних силах та брати участь у військових діях.

2. Бажання відчувати безпеку та захищеність та мати належні умови для якісного життя.

3. Суперечливе ставлення до статусу емігрантів у країнах Західної Європи, відсутність впевненості у власних можливостях як фізичних, так й інтелектуальних.

3. Чітко сформована стратегія «залишитись» в Україні.

Ці студенти не замислювались стосовно еміграції, не цікавилися інформацією щодо способів виїзду в іншу країну та не мають ніяких цілей, які можна реалізувати за кордоном. Можливо, це пов'язано з тим, що у них доволі мало, практично нема близьких і знайомих з досвідом перебування за кордоном.

Мотиви обрання стратегії «залишитись» в Україні.

1. Вважають, що за своєю спеціальністю зможуть працювати тільки в Україні та збираються шукати роботу в місті Харкові (тобто навіть не будуть розглядати варіант іншого міста).

2. Впевнені, що майбутнє України здебільшого залежить від них самих і таких самих людей з подібною позицією. Тому вони готові активно брати участь в її соціальному та політичному житті (в громадському житті, чесно та плідно працювати).

3. Розраховують на соціальний капітал батьків, які допоможуть влаштуватись на роботу та сприятимуть в побутовому житті.

Таким чином, впевнено можемо сказати, що обсяги еміграції молоді з України будуть рости, бо якщо згідно даних соціологічного досліджень, представлених групою «Рейтинг» в жовтні 2017 р., 35 % громадян хотіли б назавжди покинути Україну, за результатами нашого дослідження серед студентської молоді цей показник складає вже 44 %.

Бібліографічні посилання:

1. Гайдущий А. Как Украине побороть отток человеческого капитала / Андрей Гайдущий [Электронный ресурс] информационное агентство «ИНОСМИР». – Режим доступа : <https://inosmi.ru/social/20171007/240463854.html>

2. Стенин А. Принцип открытых границ укрепит желание украинцев уехать на заработки в другие страны, что создаст для самой Украины дополнительные экономические проблемы / Андрей Стенин [Электронный ресурс] информационное агентство «Новости ZN.UA». – Режим доступа : <https://ukraina.ru/exclusive/20170518/1018677638.html>

Макаренко Наталія Сергіївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Скиба Елеонора Костянтинівна
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАХИСТ ТА ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Україна як держава, що розвивається, останні два десятиріччя визначила свій курс розвитку на демократизацію, лібералізацію усіх ланок суспільного життя, у тому числі й забезпечення прав та свобод людини та громадянина. Юридична та фактична реалізація дотримання прав людини, їх захист є запорукою, головною ознакою правової держави. Саме така спрямованість є першочерговою для нашої держави, що позиціонує себе, як правова, соціальна та демократична.

Проблемі реалізації конституційно-правових норм, що регламентують права людини, приділяли увагу такі науковці, як: Ю. Барабаш, Л. Завадська, Є. Захаров, О. Зайчук, В. Колісник, А. Колодій, М. Козюбра, О. Лукашова, А. Олійник, В. Погорілко, М. Рабінович, В. Речицький, О. Скрипнюк, Т. Слінько, Ю. Тодика, М. Хавронюк, В. Яворський та багато інших, але ця тема продовжує бути актуальною за будь-яких обставин, на всіх етапах розвитку громадянського суспільства.

З огляду на те, що Україна законодавчо закріпила свій ідеал правової держави, то можна констатувати, що не тільки формальне закріплення даного типу держави визнає її такою по-факту, а й дотримання усіх принципових ознак є важливим та необхідним у досягненні такого ідеалу. Права держава — це не тільки декларативне закріплення, а й фактична реалізація. Зокрема, у державі необхідне закріплення верховенства права, поділу влади, відповідальності держави, дотримання загального виборчого права, контроль державної влади з боку суспільства, захист та дотримання прав людини тощо.

За Конституцією України, права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними, вони гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод [1, ст. 141].

Законодавче закріплення і реальне забезпечення основних прав людини — наявність налагодженого правового механізму їх охорони і захисту (включаючи рівень прямого конституційного захисту) виступає важливою ознакою правової держави. Адже система захисту являє собою першочергову допомогу потерпілому громадянину країни, який шукає справедливості у держави, її вищій владі. Саме з цієї ознаки витікає наступна, не менш важлива особли-

вість правової держави: наявність та функціонування незалежного й ефективного суду. Забезпечення провідної ролі в суспільному житті справедливого, демократичного суду, як найбільш дієвої гарантії прав людини і громадянина, є переконливим доказом того, що держава набула правового характеру [2, ст. 188].

Обов'язок держави визнавати, дотримуватися та захищати права і свободи людини та громадянина передбачено Конституцією України, в якій людина, її права та свободи проголошені вищою цінністю. Цей обов'язок в частині дотримання і захисту прав і свобод безпосередньо виконують державні органи та їхні посадові особи.

Якщо дотримання передбачає пасивну форму поведінки, невчинення дій, що порушують права і свободи, то захист прав і свобод людини і громадянина – це активні дії, спрямовані на недопущення порушень цих прав і свобод, запобігання їм та припинення їх. Натомість, якщо звернутися до виділених у теорії держави і права форм реалізації права, то захист прав і свобод людини належить до застосування права, що визначається як владна діяльність компетентних органів з реалізації правових норм шляхом конкретизації загальних розпоряджень для індивідуальної життєвої ситуації та винесення індивідуальних правових актів (актів правозастосування) [3, ст. 51].

Україна як правова держава повинна не тільки законодавчо закріплювати права людини, а й захищати, сюди належить захист прав органами публічної влади, громадськими об'єднаннями та самозахист. Реальний механізм захисту свої прав шляхом звернення до органів Національної поліції, прокуратури, Уповноваженого Верховної Ради з прав людини тощо є запорукою становлення правової держави.

Законодавець передбачив можливість обмеження прав людини, але лише у виключних ситуаціях, наприклад, за необхідності врятування життя людей, запобігання злочину, забезпечення національної безпеки тощо і тільки у тому разі, якщо це закріплено законодавчо та обґрунтовано.

Становлення та закріплення прав людини завжди поруч з революціями, повстаннями, страйками. Кожне право, що закріплено у міжнародних документах та відображено у Конституції України, обито кров'ю численної кількості людей. Тому саме дотримання та захист прав людини є ключовою необхідністю, завданням правової держави.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141;
2. Задорожна В. В. Сутність та ознаки правової держави, її прояви в Україні / В. В. Задорожна // Філософія. Культура. Життя. – 2014. – Вип. 40. - С. 185-191. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkzh_2014_40_19;
3. Дитюк В. Правовий принцип поваги, дотримання та захисту прав і свобод людини та громадянина в діяльності Національної гвардії України / В. Дитюк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2016. – № 855. – С. 48-56. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_855_9.

Макарова Тетяна Михайлівна,
кандидат філологічних наук,
доцент Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ

Сучасні тенденції розвитку суспільства створюють нові можливості для виховання майбутнього покоління. І освіта не може стояти осторонь цих викликів, адже ми виховуємо покоління нового світогляду, нових цінностей, а, відповідно, й нових потреб, які не так легко задовольнити, керуючись традиційними педагогічними підходами до вивчення філологічних дисциплін. Нині нові можливості та широкий спектр інформаційного простору пропонують безліч варіантів викладання, а це зумовлює конкуренцію між закладами, викладачами, впливає на спосіб вибору дисциплін із циклу «варіативних» і на рейтинг викладача, кафедри та вузу в цілому. Однак не можна повністю заперечувати й класичні підходи, які випробували себе в часі й довели ефективність роботи.

У контексті сучасних освітньо-культурних змін, досить активно обговорюються шляхи розвитку навчально-виховного процесу, його можливості відповідно до євроінтеграційних викликів та крос-культурних відносин із зарубіжними країнами. Розроблені проекти та програми, своєю метою вбачають не тільки створення умов, які б забезпечили якість підготовки майбутнього професіонала своєї справи, але й виховали б у ньому загальнолюдські якості, норми та принципи поведінки, щоб до того ж таки професіоналізму додалися ще й практичні навички та конкурентність на ринку праці. Викладачі вищої школи прагнуть апробувати різні інноваційні технології, враховуючи сучасні інформаційні можливості, та поступово сходяться на тому, що інтерактивні методи навчання в недалекому майбутньому повинні стати тим визначальним важелем розвитку крос-культурних комунікацій, котрі забезпечать поступовий перехід від традиційної методики до активної взаємодії студента і викладача, однак не шляхом цілковитого заперечення вироблених та апробованих роками знань, а в процесі їх розумного і логічного поєднання та модернізації.

З метою поширення євроінтеграційних цінностей здобувачі вищої освіти у процесі мовної підготовки повинні більш осмислено ознайомитися з культурними цінностями іноземних країн з метою вивчення специфіки мови, особливостей перекладу словоформ та усвідомлення глибини змісту мовних конструктів. Зокрема, Г.І. Дідук-Ступ'як підкреслює, що крос-культурність

«сприяє пошуку розумового компромісу, взаємоповаги і толерантності членів полікультурного товариства, допомагає у формуванні крос-культурної компетентності у студентів-іноземців у процесі вивчення української як іно мови» [1, с.89]. На специфіці вправ, що сприятимуть формуванню міжкультурної мовної компетентності наголошує Д.В. Пустовойченко, які передбачатимуть «відпрацювання мовних одиниць і граматичних структур в діалогових ситуаціях максимально наближених до реальних і характерних для культури даної країни», «лінгвістичний і лінгвокраїнознавчий аналіз автентичних матеріалів, починаючи від друкованих видань і закінчуючи новинами національних каналів країни, мова якої вивчається» [2, с.43]. На думку О.В. Орлової, саме формування крос-культурної компетенції здобувачів вищої освіти реалізується за рахунок одного із інтерактивних методів навчання в контексті сучасних освітніх вимог – проектної роботи, оскільки вона базується на «активізації і вдосконаленні різних мовленнєвих умінь та навичок (практика усного мовлення, навички письма, пошукове та аналітичне читання, аудіювання) розвитку комунікативних здібностей, навичок роботи з аудиторією» [3, с.152]. Вивчення рідної мови та іноземної повинно здійснюватися в контексті приділення уваги «культурним відмінностям та схожим рисам, що сформує толерантне ставлення до розбіжностей, одночасно зберігаючи усвідомлення власної культурної унікальності» [4, с.516].

Отже, запропонована модель здійснення мовної підготовки студентів до крос-культурної комунікації в умовах викликів сучасності передбачає врахування особистісно-орієнтованого підходу в процесі викладання, котрий у вищому навчальному закладі стане одним із передумов розвитку гуманістичної спрямованості майбутнього фахівця. Адже саме об'єднуючи різні блоки теоретичних і практичних дисциплін та враховуючи міждисциплінарні зв'язки, технології професійного розвитку особистості, відбувається процес цілеспрямованого становлення молоді, який передбачає принцип наступності та послідовності у процесі гуманізації. А набуте прагнення бути гідним фахівцем, керуватись духовними нормами поведінки, вимагати від себе особисто й від оточуючих людей відповідного ставлення, забезпечить покращення самосвідомості та сприятиме професійному росту і конкурентоспроможності на ринку праці. Однак, на сьогодні, окреслена проблема потребує нагального практичного підґрунтя, оскільки не завжди ціннісна модель є усвідомленою особистістю й тому не виконує роль регулятора професійної культури. І саме це вимагає подальшого пошуку шляхів та методів формування мовної підготовки відповідно до потреб сьогодення, специфіки євроінтеграційних викликів та загальнолюдських позицій.

Бібліографічні посилання:

1. Дідук-Ступяк Г.І. Формування крос-культурної компетентності студентів-іноземців у процесі вивчення української мови. *Наукові записки. Серія: педагогіка*. 2015. №3. С.87– 92.
2. Пустовойченко Д.В. Розвиток крос-культурної комунікативної компетентності

майбутніх психологів у процесі вивчення іноземної мови. *Young Scientist*. 2017. № 4.1.(44.1). С.41–44.

3. Орлова О.В., Доній В.С. Формування крос-культурної професійної компетенції студентів засобами проектної діяльності в контексті сучасних освітніх вимог. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2017. №26. С.150–152.

4. Шиян Т., Айзікова Л. Формування крос-культурної компетентності в монолінгвальному навчальному середовищі. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2017. №2 (57). С.513-518.

Маргулов Артур Худувич
доктор історичних наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЯК СТРАТЕГІЯ РЕІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ ТА ДОНБАСУ

З початку військової агресії з боку Російської Федерації наша держава опинилась перед великою кількістю внутрішніх та зовнішніх викликів, одним з яких ми вважаємо соціальний захист внутрішньо переміщених осіб. Законом визначено таке трактування: внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. Правовий статус таких осіб регулює закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII та його доповнення [1].

Якщо розглядати військові конфлікти на території колишнього СРСР за кількістю переселенців-біженців, то Україна – абсолютний рекордсмен. Станом на 11 березня їх нараховувалось 1363891 особа. [2] За різних періодів їх кількість сягала до 1500000 та більше осіб. Так, наприклад, за підрахунками Верховного комісаріату ООН по справах біженців, їх кількість в Азербайджані приблизно 200 тисяч (разом із 50 тис. «месхетинськими турками» із Узбекистану), хоча уряд нараховує їх від 1000000 до 1500000 осіб [3].

На наш погляд, тенденція до завищення може бути спробою впливати на обсяги гуманітарної допомоги держави з боку міжнародного співтовариства або бажання відсторонитись від загальносвітових програм по роботі із біженцями. Так лише Європейський Союз надав постраждалим регіонам Сходу України починаючи з 2014 року на загальну суму 677 млн. євро. Другими за обсягами наданої допомоги були американський уряд та Агенція

США з міжнародного розвитку. Також була допомога від Японії, Великобританії, Німеччини, Швейцарії, міжнародних неурядових організацій та фондів. Це неповний перелік гуманітарних донорів Донбасу. Гроші спрямовані із різних джерел та із різним кінцевим призначенням. Практично ж значні об'єми фінансування контролюються або державою або неурядовими організаціями чи безпосередньо представниками донорських держав та установ.

Станом на сьогодні отримання гарантованих державою соціальних виплат безпосередньо пов'язане із отримання громадянами із постраждалих районів переселенського статусу. Це регламентується існуючою постановою Кабінету Міністрів України від 05.11.2014 р., №637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», від 08.06.2016 р. № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» та постановою Пенсійного фонду України від 07.07.2014 р. № 13-4 «Про органи, що здійснюють виплати пенсії та надання соціальних послуг громадянам України, які проживають на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя». Отже, статус внутрішньо переміщеної особи за українськими реаліями може мати навіть особа, яка продовжує проживати на непідконтрольній державі Україні території, а лише претендує на соціальні виплати.

Регулювання питання статусу громадян, які постраждали внаслідок війни, може значно поліпшати соціальну напругу в суспільстві. На наш погляд, потрібно чітко ідентифікувати громадян, які є внутрішньо переміщеними особами, як такі, що зазначені у законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII та його доповненнях. Натомість також потрібно визнати статус громадян, які мешкають на тимчасово непідконтрольній Україні території без обмежень у громадянських правах, окремою категорією необхідно зазначити громадян, які мешкають безпосередньо на лінії розмежування.

Чітке визначення та законодавче закріплення цих категорій надасть можливість формуванню комплексної програми щодо їхнього соціальному захисту. Такий підхід повинен вплинути на збільшення та диференціації фінансової підтримки реальних переселенців, які переїхали на підконтрольну Україні територію. Зняття вимоги обов'язкової реєстрації як переміщеної особи громадянам України для отримання соціальних та пенсійних виплат так само гуманізує цей процес.

Отже, громадяни України, які внаслідок військового конфлікту опинились по різні боки лінії протистояння, мають усі права, які гарантуються Конституцією та іншими законодавчими актами України. Виконання цих гарантій покладається у повному обсязі на державу. Це питання виключно гуманітарно-функціонального значення за умов військового конфлікту набуває додаткових функцій. Реалізація соціальних програм на непідконтрольній державі території утворює базис для повільної реінтеграції та демонструє прихильність до європейських соціально-гуманітарних стандартів.

Бібліографічні посилання:

1. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
2. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>
3. International Protection Considerations Regarding Armenian Asylum-Seekers and Refugees. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Geneva September 2003.

Маркіна Лідія Леонідівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ЯКОСТІ ОСВІТИ

На сучасному етапі розвитку суспільства «якість» стає ключовою соціально-економічною категорією, індикатором соціально-економічної політики держави.

Якість – це категорія багаторівнева, багатоаспектна, багатофункціональна. Якість є сукупністю характеристик об'єкта з точки зору його здатності задовольняти нагальні та передбачені потреби: якість життя, якість системи освіти, якість науки, якість техніки та технологій, якість виробництва, якість праці, якість продуктів праці тощо. Отже, якість – це фундаментальна категорія, яка охоплює усі фактори соціального устрою і діяльності людей. Категорія «якість» розкривається через співвідношення до категорій «кількість», «системність», «структурність», «організованість», «оцінка».

Якість вивчає спеціальна наука – квалітологія. У її структурі можна виокремити наступні взаємопов'язані складові: теорія якості, теорія управління якістю, кваліметрія, метрологія.

Предметом теорії якості є дослідження природи якості, вивчення економічних, соціальних, інформаційних аспектів якості продукції на етапах її створення та використання. Теорія управління якістю – це галузь науки, яка займається розробкою наукових основ та методів забезпечення та управління якістю. Метрологія досліджує та реалізує методи вимірювання якості. Кваліметрія вивчає і реалізує методи кількісної оцінки якості.

Педагогічна кваліметрія виникає на початку 70-х років ХХ століття, як напрям педагогічних досліджень, головним змістом яких є вимірювання й оцінка педагогічних параметрів та характеристик якості освіти.

У сучасному світі інтелектуальний потенціал суспільства безпосередньо залежить від якості освіти, тому діагностика якості освіти є актуальною проблемою. У педагогіці якість освіти визначається як ступінь задоволення очікувань різних учасників процесу освіти від наданих освітнім закладом

послуг або ступінь досягнення поставлених в освіті мети і завдань [2, с. 170].

Якість освіти – соціально-психологічна категорія, яка має складну ієрархічну структуру, складовими якої є: якість керівництва освітнім процесом, якість викладання, якість змісту освіти, якість технологій навчання, якість результату освітнього процесу, якість освіченості особистості.

У чинному Законі України «Про вищу освіту» поняття «якість вищої освіти» розглядається як рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти [1].

На якість освіти безпосередньо впливає зовнішнє та внутрішнє середовище.

У зовнішньому середовищі можна виокремити макросередовище та мікросередовище. Макросередовище може бути охарактеризовано політичною, правовою, економічною, соціальною та технологічною складовими. Воно визначає загальні умови, в яких буде діяти заклад освіти та формує можливі рамки його функціонування.

Макросередовище через систему державних освітніх стандартів визначає вимоги, які пред'являються державою до якості рівня підготовки випускників. Їх безумовне виконання є обов'язковою умовою функціонування будь-якого закладу освіти. Зміни макросередовища обумовлюють зміни загальних умов, у яких функціонує заклад освіти та вимог до якісного рівня освітніх послуг.

Мікросередовище формують установи, у яких в подальшому будуть працювати випускники, заклади загальної середньої освіти, професійно-технічної освіти, вищої освіти; органи управління закладів освіти в регіоні, а також здобувачі освіти та їх батьки. Всі ці складові знаходяться в різноманітних взаємовідносинах, які мають вплив на якість освіти.

Але завдання досягнення якості освіти вирішуються безпосередньо в кожному закладі освіти на основі аналізу процесів, які відбуваються у внутрішньому середовищі закладу освіти: планування та забезпечення освітньої діяльності, підтримка учасників освітнього процесу.

Основними факторами, які впливають на якість освітнього процесу в закладах вищої освіти є інфраструктура, науково-методичне, інформаційно-технічне, фінансово-економічне, кадрове забезпечення.

Головна роль при цьому відводиться науково-педагогічним працівникам. Інтелект, професіоналізм, науковий потенціал, педагогічна майстерність професорсько-викладацького складу має вирішальне значення у розвитку позитивної мотивації здобувачів вищої освіти до навчання та підвищення якості підготовки кваліфікованих фахівців.

В сучасних умовах спостерігається посилення пріоритетності таких показників якості, як конкурентоспроможність випускників, результативність наукових досліджень та інноваційної діяльності, ефективність фінансово-

економічної діяльності, ефективність підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації (доктор філософії, доктор наук), вплив закладу освіти на суспільство, ефективність навчально-методичної діяльності, міжнародне визнання закладу вищої освіти в освітньої діяльності.

Отже, потреба в діагностики та оцінці якості освіти необхідна для отримання об'єктивної інформації про досягнення результатів освітнього процесу, виявлення позитивних та негативних тенденцій його розвитку, встановлення причин підвищення або зниження рівня навчальних досягнень з метою корекції навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти і прийняття обґрунтованих рішень щодо розвитку освітнього простору.

Бібліографічні посилання:

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004.
2. Словник психолого-педагогічних термінів і понять / Упоряд. Ю.В. Буган, В.І. Урскульский.– Тернопіль: «Астон», 2001.

Михайлов Володимир Вікторович,
кандидат історичних наук,
Таврійський державний агротехнологічний
університет ім. Дмитра Моторного

**КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО ТОВАРИСТВА «МЕМОРІАЛ»
У 1989-1991 РР.**

Лібералізація суспільно-політичного життя в УРСР у другій половині 1980-х рр. спричинила появу цілої низки неформальних громадських груп антикомуністичної спрямованості. Серед неурядових об'єднань, що стояли в авангарді національного відродження України, безумовно виділяється історико-просвітницьке товариство «Меморіал». За короткий проміжок часу товариство вже мало в республіці розгалужену систему обласних та міських відділень.

Досить плідною була діяльність Мелітопольського товариства «Меморіал», створеного в грудні 1989 р. Головою організації обрано Героя Радянського Союзу, генерал-майора авіації у відставці М. О. Опришка. До керівного складу увійшли також представник міському комсомолу Л. Власенкова і працівник міськвійськкомату А. А. Корнеєв. Вдалий підбір керівництва на деякий час захистив товариство від нападок з боку партійних органів. Але незабаром ситуація змінилася, «Меморіал» очолив колективний орган, що складався з трьох співголів: доцента Мелітопольського педінституту, кандидата біологічних наук С. В. Воловника, викладача Меліто-

польського інституту сільського господарства М. В. Кумока та молодшого наукового співробітника Мелітопольського міського краєзнавчого музею В. М. Тимофєєва. На Установчій конференції була сформована головна мета діяльності історико-просвітницького товариства «Меморіал» у Мелітополі: «...Содействие полной и окончательной ликвидации сталинизма во всех сферах общественной жизни, создание действенных гарантий необратимости процесса демократизации, утверждения гуманности и адекватного исторического самосознания народа» [1, с. 1].

Протягом 1990 – початку 1991 рр. товариство видавало інформаційний бюлетень під назвою «Мелітополь. Меморіал» тиражем кілька сотень екземплярів і поширювало серед жителів міста і району. Всього вийшло 12 випусків, надрукованих російською мовою. Редактором видання був Ю. В. Корнієнко.

У першому випуску бюлетеня «Мелітополь. Меморіал» у січні 1990 р. були опубліковані програмні документи товариства, започаткована рубрика «Реабілітовані», в якій публікувалися списки жертв сталінських репресій на Мелітопольщині [2, с. 2].

Значну увагу в інформаційному віснику приділено «білим плямам» радянської історії, зокрема військовій тематиці. Четвертий випуск бюлетеня присвячений подіям Другої світової війни. Висловлено думку, що репресії проти керівного складу армії напередодні війни призвели до величезних жертв населення в майбутньому. «...Якби не страшний 37-ий рік, не було б страшного літа 41-го року» – зазначено в публікації [3, с. 1].

Окремий спецвипуск присвячено дослідженню причин та жахливих реалій голоду 1932-1933 рр. в Україні. Наводяться спогади очевидців – мешканців сіл Мелітопольського району, які переконливо свідчать про штучний характер голоду, відповідальність тодішньої влади за його організацію [4, с. 2].

У липневому випуску бюлетеня зазначено, що масовий терор був неможливий без кривавих виконавців на місцях. У центральній статті номера під назвою «Палач» висвітлено кар'єрний шлях уродженця Мелітополя, полковника держбезпеки Б.В. Родоса [5, с. 1, 2].

Автори інформаційного вісника не оминули увагою «кримсько-татарське питання», яке у ті часи набуло особливої актуальності у зв'язку з боротьбою корінного народу за повернення до Криму. У жовтневому спецвипуску подавалися матеріали про депортацію кримських татар до Середньої Азії [6, с. 1, 2].

На сторінках бюлетеня оприлюднювалася інформація стосовно радянських концтаборів і, зокрема, Івдельлагу, що розташовувався на Північному Уралі. За даними «Меморіалу» в таборі відбувала покарання група репресованих мешканців Мелітополя [7, с. 1, 2].

Завдяки історико-просвітницькій та видавничій діяльності Мелітопольський «Меморіал» став загальновідомою місцевою організацією і кори-

стувався авторитетом серед мешканців міста. У жовтні 1990 р. спільно з місцевим Народним Рухом було проведено мітинг-реквієм, присвячений пам'яті жертв політичних репресій. Громадську акцію було проведено на площі біля будинка культури «Жовтень» за присутності двохсот осіб. На мітингу виступали представники від місцевих громадських організацій Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка, товариства кримсько-татарського населення «Крим», Мелітопольського Руху. Говорили не тільки про репресії сталінських часів, але і про методи, які радянська влада використовувала в епоху «застою» проти інакодумців, намагаючись ізолювати їх від суспільства. Головним мотив виступів можна звести до однієї тези: «...потрібно зробити все, щоб жахливе минуле не могло повторитися. Досить жертв і втрат, досить крові і сліз!» [8, с. 1].

19 січня 1991 р. в лекційній залі краєзнавчого музею Мелітополя були підведені підсумки роботи організації. Учасниками звітної конференції стали члени товариства, реабілітовані громадяни та члени їх сімей, депутати міськради, відповідальні працівники міськвиконкому. Основним напрямом діяльності організації було з'ясування масштабів репресій на Мелітопольщині в 20-50-ті рр. XX ст. та конкретна допомога реабілітованим і членам їх сімей. Завдяки постійній увазі до роботи «Меморіалу» з боку засобів масової інформації, до товариства зверталися по допомогу громадяни, поповнювався інформаційний банк. На сторінках газети «Серп і молот» неодноразово з'являлися публікації про мелітопольців під рубриками «Меморіал» у пошуку», «Повернути добрі імена». Члени товариства надавали допомогу у з'ясуванні дійсних обставин смерті репресованих осіб близьким та родичам загиблих. При безпосередній участі «Меморіалу» було порушено питання про пільги для вдів реабілітованих. Зібрано коштів від добровільних пожертвувань на суму 2 тис. 672 крб. 18 коп. [9, с. 3].

Отже, провідним напрямком діяльності Мелітопольського товариства «Меморіал» в напрямку відновлення історичної правди став пошук доказів здійснення репресій радянською владою впродовж 30-х – поч. 50-х рр. XX ст.. Важливим моментом заповнення «білих плям» історії України стало питання колективізації і голоду 1932-1933 рр. [10]. Наукові розвідки неформальних товариств у роки перебудови довели штучний характер голоду та відповідальність комуністичної партії за його організацію. У майбутньому це поставило під сумнів доцільність перебування України під «опікою» Москви. Крім того, вшанування жертв радянського беззаконня відіграло важливу роль в антикомуністичного опозиційного руху, оскільки спільне лихо сприяє консолідації етнічної спільноти.

Бібліографічні посилання:

1. Програмное обращение к жителям города. *Мелитополь. Мемориал*. 1990. №1 (Январь).
2. Реабилитированы. *Мелитополь. Мемориал*. 1990. №1 (Январь).
3. Цифры и факты. *Мелитополь. Мемориал*. 1990. №4 (Май).

4. Пришел голод. *Мелитополь. Мемориал*. 1990. №5-6 (Май-июнь).
5. Авдеенко С. Палач. *Мелитополь. Мемориал*. 1990. №7 (Июль).
6. Операция выселение. *Мелитополь. Мемориал*. 1990. №8 (Октябрь).
7. Навроцкий Ю. А. Ивдельлаг. *Мелитополь. Мемориал*. 1991. №10-12 (Январь-март).
8. Тимофеев В. Чтобы не повторилось... *Мелитополь. Мемориал*. 1990. №9 (Ноябрь).
9. Тимофієв В. Конференція товариства «Меморіал». *Серп і молот*. 1991. 30 січня.
10. Михайлов В. Осередки товариства «Меморіал» на Півдні України наприкінці 1980-х – 1991 р. Режим доступу: https://revolution.allbest.ru/history/00903279_0.html

Мікрух Ксенія, Сухорукова Юлія,
студентки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Наковий керівник: Кузьміна Ірина Сергіївна,
викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

Забезпечення прав людини є напрямком державної політики, що реалізується через національні механізми захисту прав людини. Після використання всіх національних засобів правового захисту відповідно до ст. 55 Конституції України кожному гарантується право звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних установ чи органів міжнародних організацій, членом або учасницею яких є Україна.

Незважаючи на домінування в юридичній науці підходів, що джерелами права можуть виступати виключно нормативно-правові акти, слід зазначити, що інтеграція до світової правової дійсності поставила питання про нове розуміння системи джерел права, у тому числі це твердження також стосується джерел права в адміністративному судочинстві. Базування концепції, що джерелами права в адміністративному судочинстві є нормативно-правовий акт, міститься на нормах ст. 5 КАСУ, в якій вказано, що адміністративне судочинство здійснюється відповідно до Конституції України, цього Кодексу та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Крім того, у разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, суд застосовує закон, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону), а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права (аналогія права) (ч. 7 ст. 9 КАСУ).

Одним із найбільш вагомих питань функціонування адміністративних судів в Україні сьогодні постають питання застосування джерел права в ад-

міністративному судочинстві. Найактуальнішим є використання рішень Європейського Суду з прав людини як джерела адміністративного процесу.

До недавнього часу правові позиції, створені прецедентними рішеннями Європейського суду, не були обов'язковими для України, оскільки у вітчизняній правовій системі перше місце в ієрархії джерел права посідав закон. Проте ситуація змінилася з прийняттям 23.02.2006 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», відповідно до статті 17 якого під час розгляду справ судами України Конвенція та практика Європейського суду повинні використовуватися як джерела права. Це положення спрямоване на реалізацію вказаної вище конституційної норми і норм Закону України «Про міжнародні договори України».

Наведене вище обумовлює, що рішення Європейського суду можна вважати офіційною формою роз'яснення основних (невідчужуваних) прав кожної людини, закріплених і гарантованих Конвенцією, яка є частиною національного законодавства та підлягає застосуванню поряд з ним.

На практиці юристи стикалися з неоднозначним тлумаченням і посиланням адміністративними судами на рішення ЄСПЛ, зокрема в податкових спорах [18]. Таке неоднозначне застосування рішень ЄСПЛ зумовлено власне його неоднозначною правовою природою. Тому однозначне тлумачення рішень ЄСПЛ, зокрема при розгляді та вирішенні адміністративних справ, не є можливим.

Отже, рішення ЄСПЛ за своєю правовою природою є переконливим прецедентом. Водночас слід наголосити, що рішення ЄСПЛ мають умовний прецедентний характер: ЄСПЛ, вказуючи на прецедентний характер своєї практики, не є зв'язаним своїми рішеннями. У ЄСПЛ наявне право переглядати раніше прийняті підходи до вирішення конкретних питань у разі зміни обставин. Юридична природа рішень ЄСПЛ як джерел адміністративного процесуального права відмінна від прецеденту (в його класичному розумінні). У системі континентального права відповідним аналогом є так звана доктрина *jurisprudence constante*.

У системі джерел адміністративного процесуального права джерелом міжнародних зобов'язань України та джерелом її національного законодавства, зокрема адміністративного процесуального, є рішення ЄСПЛ, що набули статусу остаточних відповідно до ст. 44 Конвенції щодо тлумачення і застосування положень Конвенції та протоколів до неї в усіх справах («право Конвенції»). Положення Конвенції як міжнародного договору (правове джерело) перебувають у нерозривному зв'язку з масивом практики ЄСПЛ.

Стосовно порядку застосування адміністративними судами рішень ЄСПЛ у справах, то на практиці існують проблеми щодо матеріального забезпечення судів перекладами рішень ЄСПЛ, а також неоднакового застосування судами відповідних рішень. З іншого боку, враховуючи необхідність усунення прогалин і колізій у національному законодавстві та підвищення

української правозастосовної практики адміністративних судів до європейського рівня, доцільність посилення на рішення ЄСПЛ у судовій практиці є очевидною.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України : офіц. текст прийнятий на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із зм. і доп.). К. : Парламентське видавництво, 2002. 72 с.
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV : із змінами та доп. станом на 2 грудня 2012 р. // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2006. № 30. – Ст. 260.
3. Ісмайлов К. Ю. Вплив рішень Європейського суду з прав людини на систему джерел права України / К. Ю. Ісмайлов // *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 75–80.
4. Ільков В. Джерела права в адміністративному судочинстві України : Дніпро, 2017. 36 с
5. Ільков В. Система джерел в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник ДДУВС*, 2017.

Міцкевич Вікторія Олексіївна
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Кузьміна Ірина Сергіївна,
викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Реалізація права звернення громадян є актуальною проблемою сьогодні. Усе більше громадян борються та відстоюють свої права та інтереси надані нам Конституцією України.

Такий процес полягає у забезпеченні взаємозв'язку громадян з органами державної влади, оскільки надає можливість простеження стану справ, як в цілому в державі, так і в окремому регіоні чи галузі. Система звернень громадян на даний час потребує модернізації та реформування, що необхідно для переходу на більш високий міждержавний рівень.

Метою подальшого розвитку і оновлення системи звернень громадян є покращення взаємовідношення між громадянами і державою, відновлення відчуття захищеності та відповідного підвищення рівня професіоналізму органів держави. На сьогодні рівень довіри громадян до державних органів, на превеликий жаль, достатньо низький. Швидке реагування на звернення та вчасне виявлення проблеми дозволить уникнути багатьох конфліктних ситуацій. Звернення громадян до органу влади здійснюється у формі прохання, претензії чи скаргу, в яких описують суть проблеми.

Існує низка правових актів, що регулюють реалізацію права звернення

громадян. А саме у статті 40 Конституції України зазначено, що «усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк» [1]. Основним нормативним актом є Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 року [2].

У сучасній літературі міститься велика кількість визначень поняття «звернення громадян». Так, наприклад, в Юридичній енциклопедії поняття «звернення громадян» трактується як «особисті або групові (колективні) звернення громадян до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, до засобів масової інформації та посад, осіб» [4, с. 42].

Сурен Авак'ян, розглядаючи право на звернення як одне з основних публічно-політичних прав і свобод, характеризує види звернень, зовсім не пропонуючи загальної дефініції «звернення» вказавши лише, що право на звернення «служує засобом впливу громадян на діяльність органів державної влади та місцевого самоуправління, а в багатьох випадках – також і на інститути громадянського суспільства» [5, с. 72].

Відносно новим етапом розвитку питання про звернення громадян є зміни прийняті Верховною Радою від 2 липня 2015 року: до ст.5 Закону України «Про звернення громадян» у якій встановлено, що особливою формою колективного звернення громадян до Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів та органів місцевого самоврядування є електронна петиція, та доповнено II Розділ Закону ст. 23-1, де регламентовано порядок подання та розгляду електронних петицій [3].

На сьогодні електронні петиції активно використовуються в багатьох високорозвинених країнах Європи та Сполучених Штатів. Такий вид звернення громадян значно спрощує процедуру подання звернення та, як просліджується з практики, є більш ефективним та довірливим серед населення. Однак в Україні інформаційне суспільство вимагає вдосконалення методів і форм здійснення безпосередньої форми демократії, оскільки електронна петиція досі залишається новелою для українського суспільства.

Закріплення електронної петиції у міжнародних документах дозволяє визначити її як важливий інструмент електронної демократії сьогодення. Зокрема, Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи щодо електронної демократії від 18 лютого 2009 року визначає електронну петицію як «електронне подання протесту чи рекомендації демократичному інституту: громадяни підписують петицію та можуть брати участь у дискусії з цього питання, вказавши свої імена та адреси онлайн» [6, с. 3].

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи зазначає, що «електронні петиції сприяють донесенню інформації до парламенту та інших демократичних інститутів, її обговоренню й обмірковуванню серед громадян. Для

того, аби створити довіру до електронних петицій, парламент чи інший орган публічної влади має приділяти належну увагу висловленим думкам і забезпечити обґрунтований зворотний зв'язок із заявниками щодо прийнятих рішень» [7, с. 92].

Отже, інститут звернення громадян є ефективним засобом впливу на державні органи, дієвим засобом захисту прав та законних інтересів громадян. Однак на даний час результативність звернень залишається низькою. Механізм звернення потребує подальшого розвитку та вдосконалення в Україні.

Формування нового інструменту спілкування громадян з органами публічної адміністрації, оперативне реагування на зміни та виклики у суспільстві, електронна демократія суспільства – це залишається головною метою сьогодення.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР, *Відомості Верховної Ради України*, 1996.
2. Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР, *Офіційний вісник України*, 1996.
3. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції від 2 липня 2015 р. № 577-VIII, *Голос України*, 2015.
4. Шемшученко Ю.С. *Юридична енциклопедія*, 1998, 42 с.
5. Стародубцев А.А. право на звернення як одне з основних публічно-політичних прав і свобод. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. № 23, Харків: Право, 2017, 76 с.
6. Колесников О. Електронні петиції у системі місцевої демократії: досвід обласних центрів України, 2016, 3 с.
7. Решота В.В. Електронна петиція як новий інструмент звернення громадян до органів публічної адміністрації: *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2016, 92 с.
8. Дячок Т.О. Звернення громадян – шлях до вирішення гострих суспільно значущих проблем. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 1. С. 148-149.

Мороз Тетяна Андріївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Левін Олег Леонідович
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОГО ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ

Останнім часом у всіх сферах життєдіяльності людини зростає актуальність питань, пов'язаних із гендерною рівністю. Світовий процес формування конституційного законодавства характеризується проголошенням принципу рівних прав і можливостей. Конституційне закріплення рівності статей є характерним на рівні з такими особливостями, як національна і расова незалежність, мова, віросповідання, соціальне походження, політичні переконання та інше.

Одним із найвагоміших загальнолюдських особливостей є принцип рівності – визнання того, що всі люди мають бути рівними між собою незалежно від будь-яких умов. Одним із таких аспектів людини є її стать. І те, що має бути цінністю і для людини, і для держави, іноді стає перешкодою до реалізації особою своїх прав. Ця особливість нерідко стає руйнівною у процесі реалізації принципу рівності основних прав та свобод людини. Саме в статевій приналежності людина першочергово відчуває свою біологічну природу, її незмінюваність, але далеко не тільки біологічну. Стать керує і детермінує, акцентує, зберігає, захищає, стає джерелом енергії, натхнення. Для визначення соціополових характеристик статі, на противагу біологічним, анатомічним, фізіологічним, характеризуючи спосіб життя, поведінку, наміри і прагнення, застосовують поняття «гендер».

Гендер стосується не тільки чоловіків і жінок як окремих індивідів, а й характеризує відносини між ними як соціально-демографічних груп і гендерні відносини в цілому – те, як відбувається гендерна соціалізація й ідентифікація особи, враховуючи гендерні ролі та стереотипи. Сьогодні антропологічні цінності орієнтації XXI століття вимагають наповнення суспільної свідомості новим змістом, зокрема гендерно налаштованого менталітету суспільства, тобто усвідомленого визнання, поваги і сприяння утвердженню принципу рівності людей незалежно від статі. Цілком очевидно, що питання гендерної рівності набуває на сьогодні особливої актуальності й становить неабияку цінність для права. Гендерна рівність передбачає право на відмінності між жінками і чоловіками, вони не повинні негативно впливати на умови життя людини, як чоловічої статі, так і жіночої, не повинні бути причиною їх дис-

кримінації, вести до нерівності, які можуть виникнути під впливом тих чи інших соціальних факторів, ситуацій, дій. Однак, право на відмінність не повинно стати основою для зловживання і дискримінації, оскільки, як зазначає Н. Ісаєва: «Стереотипне мислення про права жінок як про сукупність пільг, обумовлених фізіологічними особливостями статі та репродуктивною функцією, в умовах ігнорування принципу гендерної рівності». Отже, між правом на відмінності та дискримінацією існує тонка грань, не перейти яку дозволяє гендерний підхід.

Гендерна рівність пов'язана з дійсним існуючим порядком речей, однак стосується людської поведінки і взаємин. У ціннісному вимірі гендерна рівність має як індивідуальну, так і суспільну складову, охоплює безліч імплікацій, а саме:

- рівність прав – це законодавче наділення рівними правами осіб чоловічої і жіночої статі у всіх сферах життя;
- рівність можливостей – забезпечення на практиці умов для рівного розподілу, використання політичних, економічних, соціальних і культурних цінностей, що виключають дискримінацію і обмеження будь-якої статі, які негативно впливають на життєдіяльність і самовираження;
- забезпечення рівних умов для реалізації прав і можливостей;
- гендерну асиметрію – стан, при якому принцип рівних прав і можливостей для жінок реалізований на практиці.

На сьогодні однією з основних цінностей права є рівність чоловіків і жінок. Упровадження гендерної рівності – не тільки вимога елементарної соціальної справедливості і необхідна складова демократії, а й реалізація можливості наближення до мети сталого людського розвитку, організації громадських відносин на принципах справедливості, сумлінності та толерантності.

Гендерна рівність вимагає кардинально нового мислення, при якому розвиток розглядається як процес розширення свободи вибору для представників обох статей. Гендерна рівність як цінність права – рішучий крок вперед на шляху розбудови демократичної, гендерно орієнтованого суспільства.

Бібліографічні посилання:

1. Мудрик А.В. Социализация человека / А.В. Мудрик. – М.: Академія, 2004. – 304 с.
2. Воронина О.А. Московский центр гендерных исследований. Глоссарий. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gender.ru/>.
3. Кон И.С. Пол и гендер. Заметки о терминах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sexology.narod.ru/>.
4. Кімел Майкл С. Гендероване суспільство: пер. з англ. / Майкл С. Кімел. – К.: Сфера, 2003. – 490 с.
5. Основи теорії гендеру: навч. посібник. – К.: «К.І.С.», 2004. – 481 с.
6. Аніщук Н.В. Гендерне насильство в правовому житті України: монографія / Н.В. Аніщук. – Одеса: Юридична література, 2007. – 232 с.
7. Івченко Ю.В. Філософсько-правовий аналіз гендерної політики в Україні: автореф. дис. для наук. Наук: спеціальність 12.00.12 / Київський національний університет

внутрішніх справ ім. – К., 2009. – 19 с.

8. Сучасний філософський словник; в загальному. редагувати V.E. Кемерова – Москва: Академічний проект, 2004. – 864 с.

9. Філософія права: словник / В.А. Бачинін, В.С. Журавський, М.І. Панов. – К.: Є. Юре, 2003. – 408 с.

10. Правові засади формування та розвитку гендерного середовища в Україні: монографія / граф. авторів; для спільноти редагувати Н.М. Онищенко, Н.М. Пархоменко. – К.: Юридична думка, 2010. – 352 с.

11. Про рівні можливості для жінок та чоловіків: Закон Словенії, прийнятий національною асамблеєю Словенії 21 червня 2002 р. // Мельник Т.М. Міжнародний досвід гендерних перетворень. – К.: Логос, 2004. – С. 186–193.

12. Про суспільство гендерної рівності: Основний закон Японії, прийнятий 15 червня 1999 р. // Мельник Т.М. Міжнародний досвід гендерних перетворень. – К.: Логос, 2004. – С. 170–177.

13. Руднева О. Гендерна рівність як принцип законодавства України / О. Руднева // Право України. – 2002. – № 4. – С. 104–108.

Мухай Анастасія Андріївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Напевно, кожен хоч раз розмірковував про можливе майбутнє нашої Батьківщини України. Коли я намагаюсь уявити собі подальшу долю своєї держави, часто згадую слова Михайла Грушевського: «Проблема України в тому, що нею керують ті, кому вона непотрібна».

А й правда, чи можна розмірковувати про майбутнє, не провівши паралелі з сьогоdnішнім та минулим? Не можна. В усі часи у нас як у нації була лише одна проблема: відсутність кваліфікованого керівника, котрий ставить пріоритети свого народу вище, ніж власні. Ми з року в рік говоримо, що влада винна в нинішній ситуації в країні, але ж чи не ми обирали ту владу? Ми віддавали перевагу якійсь рекламі, піару з боку політичних діячів. Звісно, креативна та якісна реклама – запорука перемоги у виборах. Усі кандидати обіцяють покращити життя народу, але в результаті покращення відбуваються лише у їхніх статках. Хтось став мільярдером, хтось зайняв двадцятку сходинку в списку Forbes. А українці як були найбіднішими у світі, так і залишились. З року в рік наша влада відбирає у народу останнє, що залишилось.

Розмірковувати про щасливе майбутнє України стає набагато важче. На мою думку, існує два варіанти розвитку подій: перший – ми встаємо з колін

та починаємо змінювати все, другий – ми продовжуємо покладатися на «нових» політиків і втрачаємо країну.

Говорять, що кожна нація хоче спокою, мирного неба над головою, кращого рівня життя в своїй країні. Ми – не виняток. Але не в народі кажуть: «де два українці – там три гетьмана». Ця приказка стосується, зокрема, політичної системи України, яка не може об'єднатися та взаємодіяти один з одним для спільного блага. Я вважаю, що саме ця дезорганізація шкодить нам як державі. Ми лише слухаємо та наївно сподіваємося що вся політична балаканина стане реальністю замість того, щоб наводити лад в країні. Якщо ми якомога швидше зрозуміємо свої помилки та змінимося, на країну чекатиме щасливе та перспективне майбутнє.

Вважаю, що країна все ж таки встане з колін, ми як нація переможемо політичний хаос. Україна – золоті лани, гордість нашої землі. На території країни є велика кількість природних копалин, які можуть стати основним джерелом фінансів держави. Наприклад, Донбас та Кривий Ріг славляться покладами вугілля та залізної руди. Хочу додати, що Східна і Західна Україна – це теж неподільні частини країни, від яких не можна відмовитись та кинути їх напризволяще. Хочу, щоб закінчилося кровопролиття на Сході України та зупинився цей безглуздий конфлікт. Молоді хлопці, які віддають свої життя за Україну мали надію, що роблять це недаремно. Думаю, наші діди та прадіди віддавали життя, аби їх діти та онуки жили в злагоді та мирі, а не в безглуздій війні інтересів. Дуже хотілося б, щоб через п'ять років Східна і Західна Україна були однією неподільною частиною, щоб протиправні дії на окупованих територіях зупинилися.

Ми маємо подолати залишки корупції та обрати харизматичного лідера країни, котрий об'єднає українців та впевнено поведе за собою. Нам більше не потрібні красиві та впевнені лозунги: «Піднімемо Україну з колін», нам потрібні реальні дії. Вважаю, що потрібно покращити та удосконалити систему співробітництва з іншими державами та переймати досвід правильного управління державою. Досить непоганим досвідом для України може стати співробітництво з Литвою.

Новий лідер має забезпечити українців всім необхідним для нормального існування, тобто підвищити заробітні плати та пенсії, допомогу на дітей. Наші політичні лідери мають зрозуміти, що саме молодь – це майбутнє України, яке ми не можемо втратити. Потрібно створити достатню кількість робочих місць з гідним рівнем оплати, забезпечити молодь безкоштовною загальною середньою та вищою освітою.

Хотілося б також висловитися з приводу нав'язування української мови сучасною владою. Вважаю, що бажання розмовляти українською мовою повинно йти від серця. Назвати патріотами політиків, котрі одягли вишиванки та читають текст українською мовою з роздруків, не можу. У такі моменти стає навіть соромно за їх рівень володіння мовою.

Зміни повинні відбутися і у свідомості українців. Потрібно думати

більш глобально, тобто не концентрувати свою увагу на задоволенні власних потреб, а й думати про майбутнє своїх нащадків, заради яких ми й будемо нашу Україну. Хотілось би завершити свою думку словами композитора Кузьми Скрябіна:

Але українці – як мурашки,
Ми можемо більше, ніж думаємо самі.
Не допомагайте нам, але й не заважайте –
Ми краще знаємо, як жити у сім'ї.

Бібліографічні посилання:

1. Борінштейн Є. Р. Особливості соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства: Монографія. Одеса: Астропринт; 2006. 400 с.
2. Гнатенко П. І. Становлення української національної ідентичності // Вісник Дніпропетровського університету (Соціологія Філософія Політологія). – 2000. – № 6. – С.156-159.
3. Халалсис А.В. Культурная стратегия Украины в цивилизационном контексте // Грани. – 2008. – №59(3). – С. 72-74.

Несправа Микола Вікторович,
кандидат філософських наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ХРИСТІЯНСЬКІ ПРИНЦИПИ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ОСНОВА ПОДОЛАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

З кінця 2013 року Україна поринула у вир соціальних конфліктів, які у лютому 2014 року набули кривавого характеру, а згодом на Донбасі перетворилися на справжню війну. Чотири роки невдалих спроб влади зупинити конфлікт показали, що існуючі політико-правові методи, розраховані на силове протистояння, не приносять бажаного результату. Тому, на наш погляд, треба кардинально переглянути саму філософію подолання конфліктів та взяти за основу ті християнські принципи, на яких власне і побудована українська культурно-цивілізаційна ідентичність.

Для розуміння екзистенціальної відмінності цих принципів, важливо зазначити, що, хоча коріння християнської онтології права і сягають Старого Завіту, втім, християнські підходи до владнання соціальних конфліктів докорінним чином відрізняються від закону Мойсея. Старий Завіт містить одну з найдавніших відомих формулювань принципу таліону – це фраза «око за око, зуб за зуб» є цитатою з Книги Виходу (21: 23-27), повторена також у Левіта (24:20). Милосердя, що його сповідує християнство, співвідноситься із цією категорією історії права і моральності, відомою як рівна відплата, за діалектичним законом «заперечення заперечення». У нагірній проповіді Христос

проголосив: «Ви чули, що нашим батькам було сказано: «Око за око і зуб за зуб». А я кажу вам, що не чиніть опір тому, хто ображає вас. Навпаки, якщо хто-небудь б'є тебе по правій щоці, дозволь йому вдарити тебе і по лівій!» (Матф.5: 38-41). У Євангелії ми знаходимо не тільки зрозумілу заповідь: «Полюби ближнього твого, як самого себе» (Мтф. 22:39), але й більш складну когнітивну модель: «Любіть ворогів ваших, благословляйте тих, хто проклинає вас, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто кривдить вас і жене вас, щоб вам бути синами Батька вашого небесного» (Мтф. 5: 43-46). Саме у цій формулі криється ключ до подолання будь-яких конфліктів.

«Милосердя — це один з головних проявів любові та найбільша чеснота, — зазначив предстоятель української православної Церкви Митрополит Київський і всієї України Онуфрій. — Милосердя — це те, чого вкрай потребує оточуючий нас світ, особливо зараз» [1]. Цей християнський постулат ліг в основу філософсько-правового принципу вирішення соціальних конфліктів, який отримав назву «непротивлення злу насильством». На його звитяжний потенціал звертав увагу ще апостол Павло: «Не будьте переможені злом, але перемагайте зло добром» (Рим: 12). Він був підтверджений діяннями Махатми Ганді, Мартіна Лютера Кінга та інших політиків, які сприйняли та втілили у практику цей принцип.

Основою основ християнських філософсько-правових принципів є визнання права людини на життя в якості абсолюту. Першоджерело цього принципу ми знаходимо у шостій заповіді закону Божого «Не вбивай!» (2 М.20:1-17). Для повноти розуміння сенсу цієї заповіді слід додати, що, за словами пророків, грішить проти шостої заповіді і той, хто бажає смерті іншій людині, хто не живе з іншими у злагоді і в мирі, а, навпаки, ставиться до інших з ненавистю, задрощами і злобою, затіває з іншими сварки і бійки, кривдить інших. Грішать проти шостої заповіді всі злі і сильні, які кривдять слабких. Отже, нехтування цим принципом є першопричиною соціальних конфліктів. Христова Церква виходить з того, що передумовою більш широкого співробітництва в області подолання конфліктів, в тому числі на Донбасі, має стати всезагальне визнання високої цінності людської особистості, розуміння того, що будь-яка війна загрожує знищити творіння Боже і життя. «Коли життя і здоров'я одних людей стають інструментами, за допомогою яких інші намагаються отримати певні політичні переваги і переваги, це не просто принижує цінність життя самих заручників і полонених, але є викликом правам і свободам цілого світу, оскільки біль та приниження будь-якої людської істоти – трагедія усього людства», — йдеться у Зверненні Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій [2].

З християнської віри у створення людини за образом Божим для участі у виконанні Божественного задуму про людину і світ логічним чином походить й інше базове для системи права поняття – гідність людської особистості. Це поняття є ключовим в усіх християнських конфесіях, бо саме через нього знаходить своє тлумачення гуманістичний зміст Євангелія. Як наго-

лошує Де Гаай Фортман, Христос – Бог і людина – є найглибшим джерелом і гарантією гідності людської особистості [3]. Відповідно до християнської аксіології, особистість набуває гідності, здійснюючи добро. Навпаки, коли індивід обирає зло, свобода вибору веде до саморуйнування і завдає шкоди гідності людини і суспільній моралі та призводить до соціальних конфліктів. Український християнський філософ Пімфіл Юркевич наголошував, що виявом гідності високого призначення людини є те, що їй «суджено особисто нести відповідальність за все содіяне у світі» [4, с. 144].

Важливо зазначити, що у християнській традиції філософсько-правовою основою подолання соціальних конфліктів неодмінно постає поняття справедливості. Як стверджував відомий християнський теолог Фома Аквінський, справедливість є несучою конструкцією, стовбуром усієї побудови людських чеснот [5]. Коли немає справедливості будь-яка праця, щодо конституційного забезпечення прав і свобод громадян, будь які потуги з боку держави владнати соціальні конфлікти є марними. Це стає очевидним на прикладі України. «Мусимо з гіркотою констатувати – справедливості сьогодні бракує, — йдеться у Зверненні Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій щодо становлення справедливості в Україні. – Часто виною тому і недосконале законодавство, і «черства поведінка чиновників, і несправедливі судові рішення» [6].

Християнські Церкви упродовж усієї історії сприймали свою велику відповідальність за мирне вирішення існуючих конфліктів та сприяли подоланню розбрату і ворожнечі. Відправною точкою у цій роботі постає християнське переконання, що будь-які прояви насильства є наслідком існуючого в світі зла і гріха: «Звідки війни та чвари між вами? Чи не звідси, від ваших пожадливістей, що воюють у членах ваших?» (Як. 4: 1). Гріх – це духовна хвороба, зовнішніми симптомами якої є конфлікти, чвари, злочини і війни з їх трагічними наслідками. Церква прагне усунути не тільки зовнішні симптоми цієї хвороби, а й саму хворобу – гріх. Отже, для припинення подолання соціальних конфліктів Церква Христова прагне з новою силою виражати зміст свого пророчого свідчення і являти його світу. В якості істотного елементу свого еклезіологічного вчення вона являє роздробленому світу євхаристичне спілкування та єдність [7].

У контексті вкрай важливої для нас проблеми подолання соціальних конфліктів необхідно звернути увагу на те, що, як доводить Андрій Костирев, суспільна злагода неможлива без ефективною ціннісною комунікації [8]. Тому налагодження широкого суспільного діалогу в Україні навколо таких цінностей як право людини на життя, гідність людської особистості, справедливість є важливим елементом консолідації української нації. Як зазначається у Зверненні Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій щодо утвердження миру та поступу українського суспільства. «Усе суспільство і кожен громадянин окремо – чи то політик, чи то релігійний діяч, чи то представник ЗМІ – мають плекати суспільний мир і злагоду, не допускати у своїх вислов-

люваннях мову ворожнечі, шукати шляхи примирення через діалог і взаємне прощення. Просимо українське суспільство бути більш толерантним, більш милосердним і справедливим до усіх своїх громадян без винятку» [9]. Отже християнські принципи милосердя і любові, абсолютної цінності людського життя, гідності як свідомого вибору на користь добра, справедливості як рівності усіх перед правовим законом є філософсько-правовою основою подолання соціальних конфліктів. Ці принципи реалізуються Церквою шляхом кропіткої духовної роботи по донесенню Слова Божого з метою перемоги над гріхом. Крім цього, усвідомлення їх суспільством досягаються через діалог та прощення.

Бібліографічні посилання:

1. Вітальна адреса Предстоятеля УПЦ учасникам XVI Міжнародних Успенських читань. Синодальний інформаційно-просвітницький відділ УПЦ. *Офіційний сайт Української Православної Церкви*. 2016.30. вер. URL: <http://news.church.ua/2016/09/30/vitalne-slovo-predstoyatelya-upc-uchasnikam-xvi-mizhnarodnix-uspenskix-chitan/> (Дата звернення 29.06.2018).
2. Звернення. Рада Церков і релігійних організацій закликає звільнити заручників з полону на Донбасі. *Офіційне інтернет-представництво Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій*. 2018. 08 вер. URL: <http://vrciro.org.ua/ua/statements/471-uccrostatement-hostages-captives-donbas-donetsk-luhansk-ukraine> (дата звернення 01.07.2018).
3. Fortman D. G. Religion and Human Rights: A Dialectical Relationship. *e-International Relations*. 2011. 5 Dec. URL: <http://www.e-ir.info/2011/12/05/religion-and-human-rights-a-dialectical-relationship/> (Last accessed: 27.06.2018).
4. Юркевич П. Історія філософії права. Філософія права. Філософський щоденник. Київ: Наукова думка, 2001. 796 с.
5. Фома Аквінський. О справедливости, вопрос 58. Сумма теологии: в 12 т. / С. И. Еремеев: перевод, редакция, примечания. Киев: Ника-Центр, 2010. Т VIII. 432 с. URL: <https://azbyka.ru/otechnik/konfessii/summa-teologii-tom-8/12> (дата доступа: 28.06.2018).
6. Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій щодо становлення справедливості в Україні. Київ. 2016. 17 травня. *Офіційне інтернет-представництво Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій*. URL: <http://vrciro.org.ua/ua/statements/465-uccrostatement-justice-court-judge-ukraine> (дата звернення 01.07.2018).
7. Миссия Православной Церкви в современном мире. Проект документа Всеправославного Собора, одобренный Собранием Предстоятелей Поместных Православных Церквей. Шамбези. 2016. 28 янв. *Официальный сайт Русской Православной Церкви*. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/print/4360988.html> (дата звернення 29.06.2018).
8. Костирев А. Г. Ціннісна комунікація як необхідна умова консолідації української нації. *Політичний менеджмент*. 2007. №5. С. 105-116.
9. Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій щодо утвердження миру та поступу українського суспільства. Краматорськ. 2016. 02 лист. *Офіційне інтернет-представництво Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій*. URL: <http://vrciro.org.ua/ua/statements/475-uccrostatement-on-peace-in-ukraine> (дата звернення 01.07.2018).

Нікішина Надія Вадимівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Левін Олег Леонідович
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСВІТНІЙ ПАЗЛ

У наш час навчання вважається головним фактором розвитку суспільства. Увесь світ стрімко рухається вперед, тому система освіти потребує активного оновлення. За даними дослідження останніх років визначили, що головне призначення освіти — створити умови для розвитку й становлення людини як особистості, сформуванню всебічно-розвинену особу.

Професійна освіта в значною мірою впливає на формування і розвиток спільнот. Предметні програми складені так, що знання дитини залишаються розрізненими, штучно розчленованими за предметною ознакою. Потреба подолати ці протиріччя привела до спроби розробити систему інтегрованих занять. Сьогодні все виразніше стає тенденція до інтегрування навчання. У зв'язку з цим, основними принципами становлення інтеграційних процесів у професійній освіті є формування узгодженої освітньої політики на вищому політичному рівні, участь в її реалізації всіх зацікавлених сторін, опора на практичні напрацювання і експериментальні програми. Інтегроване навчання є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвиваючих прийомів навчання. Воно зобов'язує до використання різноманітних форм викладання, що має великий вплив на ефективність сприйняття учнями навчального процесу

Інтегровані уроки розширюють рамки звичайного уроку, а значить збільшується можливість розвитку творчих здібностей кожного учня.

Основними перевагами інтегрованого навчання є :

1. Узагальнення міжпредметних знань — сприяють підвищенню ефективності навчально-пізнавальної діяльності учнів.
2. Формування творчих здібностей (вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, переносити знання в нову ситуацію і т. і.).
3. Розширення пізнавальних діапазонів наукових уявлень учнем про цілісну картину світу.
4. Формування різнобічно розвиненої особистості.
5. Сприяння кращому ставленню учня до себе як до громадянина.

Інтегровані уроки підвищують рівень знань учнів з предмета, який проявляється в глибині засвоєваних понять; підвищують рівень інтелектуальної діяльності, пізнавальний інтерес учнів, включають їх в творчу діяльність. Між іншим, таке навчання створює нові умови діяльності вчителів і учнів,

будучи передумовою для розвитку творчої діяльності, що допомагає зануритися в проблеми суміжних наук.

Зауважимо, що кожна дисципліна ставить різні питання і пропонує власні методи розширення знань. Під час вирішення нових завдань, які виникають на перехресті декількох дисциплін, учні застосовують вже набуті знання та навички в новий для них спосіб, відповідно і результати такої діяльності матимуть зовсім інший характер і формуватимуть більш глибоке розуміння основних проблем сучасності поза межами навчальних закладів.

Учні мають можливість підсилювати навички, що базуються на грамотності в науці, описуючи, пояснюючи, запитуючи, аналізуючи, обговорюючи та беручи участь у діалозі щодо концепцій науки через читання, написання та журналістську діяльність.

Звичайно, введення інтегрованого навчання має свої недоліки. По-перше, викладачі отримують нове завдання – навчитися та навчати по-новому, адаптуватися до нової ролі в навчальному середовищі – бути не лише лектором або репетитором, а й повноцінним членом дослідницької команди, науковим керівником або розпорядником навчального процесу. На це потрібно немало часу, але досвід успішних країн показує, що це реально за умови бажаної співпраці між учасниками освітнього процесу. Надзвичайно важко бути «білими воронами» і відкриватися світу, пам'ятаючи, що найближча зона розвитку знаходиться поза межами звичної зони комфорту.

Мета викладачів — проявити неабияку творчість, яка раніше обмежувалася стандартом системи, а учнів – отримати цілісну картину світу і навички, необхідні в реальному житті. Наше повсякденне життя і робота не накладаються «на частину математики, частину науки, частину історії та частину англійської», – підкреслює Джефф Розенсток. Діти також не пізнають таким чином світ. Натомість вони – і всі ми – живемо по-справжньому міждисциплінарними способами.

У сучасній динамічній глобальній економіці, яка зосереджується на розвитку, обміні знаннями та інформацією, виграють ті, хто за необхідності вміють одночасно і поєднувати, і застосовувати свої знання з декількох дисциплін.

Не варто забувати, що найважливішим результатом навчання є усвідомленість знань. Це якість виражається в розумінні учнями зв'язків між знаннями, в умінні виділяти суттєві і несуттєві зв'язки, в пізнанні способів і принципів отримання знань. Творчість, адаптивність, критичне мислення та співпраця – дуже цінні навички. Якщо мова йде про набуття цих навичок у класі, інтегроване навчання є надзвичайно ефективним методом, оскільки допомагає учням усвідомити важливу роль взаємодії один з одним у реальному житті.

Бібліографічні посилання:

1. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи [Електроний ресурс] // Нова українська школа. – 2017. – Режим доступу до ресурсу <http://nus.org.ua/articles/integrované-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2/>.
2. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст. // Освіта України. –2002. – №33. – С. 4.
3. Мельник Н. П. Інтеграція навчального процесу як сучасна освітня технологія // Завуч. – 2010. – №22. – С.11 - 14.
4. Нікуліна Ф. Інтегральна технологія : основні ідеї та структура // Завуч (Перше вересня). – 2000. – №23-24. – С.10.
5. Осколова М. Інтеграція в процесі навчання грамоти. // Початкова школа, 2011. – №16.
6. Методичні поради «Інтегроване навчання як засіб формування мотивації учіння молодших школярів».URL: <https://naurok.com.ua/metodichni-poradi-integrované-navchannya-yak-zasib-formuvannya-motivaci-uchinnya-molodshih-shkolyariv-8409.html>

Овдін Олександр Володимирович,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного
управління при Президентові України

**ДЕМОГРАФІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ДЕМОГРАФІЧНА
ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У 2014 – 2019 рр.**

У роки незалежності перед Україною гостро постала демографічна проблема. Скорочення населення мало низку негативних наслідків, зокрема старіння населення та постійне збільшення кількості людей похилого віку, а відповідно хронічний дефіцит у Пенсійному фонді, нездатність держави забезпечити гідний рівень пенсійного забезпечення переважній більшості українських пенсіонерів.

Демографічна криза має багато різних факторів. У випадку України, до неї призводять передусім низька народжуваність та високий рівень смертності, які визначають негативний природний приріст населення. Сальдо міграцій є додатковим фактором, який також сприяє поглибленню демографічної кризи. Протягом останніх років відбувається погіршення ключових демографічних показників (на абсолютні офіційні показники народжуваності та смертності вплинула відсутність даних з АР Крим та частини території Донецької та Луганської обл.).

У 2013 р. народжуваність в Україні становила 503,7 тис., або 11,1 на 1 тис. мешканців, у 2015 р. відповідний абсолютний показник скоротився до 411,8 тис., або 10,7 на 1 тис. мешканців. У наступні роки народжуваність продовжувала скорочуватися (див. табл. 1) [5]. У 2018 р. вона впала до

335,9 тис. або до 9 новонароджених на 1 тис. мешканців [2]. Зазначимо, що історичний мінімум народжуваності було до цього зафіксовано у 2001 р., коли він становив 376,5 тис. Важко сказати напевно, чи було побито цей антирекорд, адже неврахована у вітчизняній статистиці народжуваність у Криму та неконтрольованій частині Донбасу становить близько 45-46 тис. Проте нинішній показник є близьким до мінімального. А наприклад на Дніпропетровщині народжуваність у 2018 р. (25,1 тис.) впала до мінімальної історичної позначки [5].

Показник народжуваності в Україні у 2018 р. був вже нижчим за середній у ЄС. Водночас показник смертності є у півтора рази більшим, ніж середній по Євроспільноті. Після деякого скорочення у 2016 – 2017 рр., він знову почав зростати. У 2018 р. смертність становила 587,7 тис., на 251,8 тис. перевищивши народжуваність. Якщо ще у 2015 р. на 100 померлих мешканців України було 69 народжених, то у 2018 р. – лише 57. Україна швидкими темпами йде до співвідношення народжуваності та смертності як 1 до 2. У половині областей (зокрема на Дніпропетровщині) його вже досягнуто. Натомість природний приріст (досить невеликий, майже символічний) спостерігався у 2018 р. лише в одному регіоні України – м. Києві. Причини цього є очевидними – велика частка молоді у населенні столиці, краще медичне обслуговування тощо [5].

Таблиця 1

Динаміка народжуваності, смертності та природного приросту населення в Україні у 2015 – 2018 рр. (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя, частини Донецької та Луганської обл.)

Рік	Кількість народжених, тис. осіб	Кількість померлих, тис. осіб	Народжених на 100 померлих	Природні втрати населення, тис. осіб
2015	411,8	594,8	69	183,0
2016	397,0	581,6	68	186,6
2017	364,0	574,1	63	210,1
2018	335,9	587,7	57	251,8

Причин депопуляції в Україні декілька. По-перше, зниження народжуваності у другій половині нинішнього десятиліття є наслідком досить низької народжуваності у 90-ті рр., адже скорочується кількість жінок які досягають дітородного віку. По-друге, скорочується кількість дітей, яких народжує жінка протягом життя – т. зв. сумарний коефіцієнт народжуваності. Якщо у 2012 р. він становив 1,53, то у 2017 р. – лише 1,37 (відповідно є набагато нижчим, ніж потрібно навіть для простого відтворення населення) [5].

Зазначимо, що демографічна політика, яка проводилася в Україні протягом останніх років, не сприяла народжуваності. Зокрема до 1 липня 2014 р. в Україні існувала диференціація виплат при народженні дитини. Згідно За-

кону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», відповідні виплати було прив'язано до прожиткового мінімуму. Із 2011 р. допомога при народженні першої дитини надавалася у сумі, кратній 30 розмірам прожиткового мінімуму. На другу дитину – кратній 60 розмірам прожиткового мінімуму. На третю і кожну наступну дитину – кратній 120 розмірам прожиткового мінімуму [7]. З 1 грудня 2013 р. виплати становили відповідно 30 960 грн., 61 920 грн. та 123 840 грн.

У результаті суттєво змінилася і структура народжуваності. Якщо у період 2000 – 2005 рр. частка первістків становила близько 60 %, частка народжених другими – 30 %, а третіми і наступними – лише 10 %, то до 2011 р. частка первістків впала до 49 %, частка народжених другими зросла до 36 %, а тих хто народився третім або наступним – до 15 % (тобто у півтора рази). У 2010 р. близько 12 % респондентів відповіли, що державна допомога вплинула на їх дітородні плани [4].

У 2014 р. уряд А. П. Яценюка був вимушений піти на низку непопулярних кроків із метою збалансування бюджету [1]. Вже 27 березня 2014 р. було прийнято Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні». Серед іншого було фактично скасовано допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (її обсяг дорівнював різниці між прожитковим мінімумом, встановленим для працездатних осіб, та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, але не менше 130 грн.). Допомогу при народженні дитини було збільшено (порівняно з мінімальною сумою яка раніше виплачувалася за народження первістків) з 1 липня 2014 р. до 41 280 гривень та розтягнуто її на 3 роки (до цього вона сплачувалася при народженні первістка 2 роки). І дану цифру було закріплено у ст. 12 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», розірвавши таким чином її зв'язок із прожитковим мінімумом. Водночас було скасовано диференціацію у виплатах залежно від черговості дитини і за дітей які народжувалися другими, третіми та наступними виплати стали такими ж, як за першу дитину [8].

Такі заходи дозволили тоді скоротити дефіцит державного бюджету України, проте, вони сприяли скороченню частки дітей народжених другими та третіми. Також тільки негативно можна оцінити те, що було розірвано зв'язок між виплатою при народженні дитини та офіційно закріпленим розміром прожиткового мінімуму. Це було б доречним за умови низької інфляції та стабільного курсу гривні. Але, за останні 5 років інфляція була достатньо високою. За офіційними даними ціни зросли на 24,9 % у 2014 р. та на 43,3 % у 2015 р. У подальшому темпи інфляції уповільнилися. У 2018 р. вона становила 9,8 %, проте, за 5 років фактична виплата (з урахуванням інфляції) при народженні дитини скоротилася майже удвічі [3]. Важко згадати ще одну категорію громадян, виплати якій так довго взагалі не індексувалися. Новонароджені діти виявилися найбільш незахищеними. З урахуванням того, що на-

роджуваність за 5 років скоротилася приблизно на чверть, кошти які виділяються щорічно з державного бюджету на підтримку народжуваності постійно скорочуються.

Існуючі статистичні дані щодо падіння народжуваності, яке насправді відбулося протягом 2015 – 2018 рр., ще потребують ґрунтовного аналізу, проте, на нашу думку, негативний вплив на них політики уряду є абсолютно очевидним. Об'єднання двох видів допомоги в один є теж достатньо суперечливим кроком. Існування допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку в якості окремої соціальної виплати дозволяло забезпечувати адресність, адже рівень виплат залежав від рівня доходу родини.

Зазначимо, що наприкінці 2018 – на початку 2019 р. керівництво України почало реалізовувати кроки щодо підтримки народжуваності. Зокрема з'явилися та почали реалізовуватися програми «Паунок малюка» та «Муніципальна няня», а також було обговорили низку нових ініціатив, направлених на підтримку сімей, де виховують трьох та більше дітей. 13 березня 2019 р. на засіданні уряду прем'єр-міністр України Володимир Гройсман зазначив: «У нас є кілька ключових завдань – аби чисельність населення збільшувалася, аби були можливості виховання справжнього і самодостатнього громадянина і аби люди, які вкладають свої зусилля в дітей, відчували належне ставлення й підтримку». Було прийнято рішення щодо виплати з 1 квітня 2019 р. багатодітним родинам, які мають дітей до 6 років додаткової допомоги у сумі 1700 гривень на місяць (за третю та кожен наступну дитину) [6].

На нашу думку, ці останні ініціативи українського уряду є корисними, хоча і недостатніми для суттєвого пом'якшення демографічної кризи. Демографічні проблеми потребують більшої уваги з боку влади та суспільства.

Бібліографічні посилання:

1. Виступ Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка у Верховній Раді 27 березня 2014 року / Урядовий портал. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247147805&cat_id=244823857.
2. Демографічна ситуація в Україні у 2018 році / Державна служба статистики України: офіц. сайт. – Експрес-випуск. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Індекси споживчих цін на товари та послуги у 2001-2018 рр. // Державна служба статистики України : офіц. сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Коломієць О. «Економія» на майбутньому / О. Коломієць, Б. Крімер. – Дзеркало тижня. – №14. – 2014. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/finances/ekonomiya-na-maybutnomu-u-scho-villyetsya-skorochennya-derzhdomogi-pri-narodzheni-ditini-html>.
5. Населення (1990-2018 рр.) // Державна служба статистики України : офіц. сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Прем'єр-міністр: Уряд запроваджує нові механізми підтримки сімей з дітьми / Урядовий портал. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/premyer-ministr-uryad-zaprovadzhuye-novimeha-nizmi-pidtrimki-simej-z-ditmi>.
7. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : закон України від 21 лист. 1992 р. № 2811–XII – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
8. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні : закон України від 27 берез. 2014 р. № 1166–VII. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

Палагута Вадим Иванович,
доктор философских наук,
профессор Национальной
металлургической академии Украины

ГРАЖДАНСКАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ КАК ВАЖНЕЙШЕЕ УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ

Рассматривая феномен «гражданской идентичности», имеет смысл акцентировать внимание на двух ключевых его моментах – гражданская идентичность выступает как конституирующее основание современной политической нации и как опора демократической государственности. На эти фундаментальные характеристики еще во второй половине прошлого столетия обратил внимание известный британский философ и социальный антрополог, автор научного бестселлера «Условия свободы. Гражданское общество и его исторические соперники» Эрнест Геллнер [1].

Опираясь на исследования Э. Геллнера, можно с полным основанием утверждать, что гражданская идентичность является важнейшим условием формирования гражданского общества, указывая на равноправное членство всех и каждого в макрополитическом сообществе. Гражданская идентичность предполагает как *должное, нормативное* – идентификацию индивида с политической культурой и институтами общества, в том числе с определяющим индивидуальный политико-правовой статус наличным институтом гражданства. Поэтому гражданское общество при выполнении этого условия является выражением демократии в чистом виде. А это, в свою очередь, подразумевает, что гражданин в высоком смысле этого слова – это субъект, которого связывают с политическим целым гражданского общества не только правовые, но и *моральные или культурные узы*, то есть он всегда обладает какой-либо гражданской идентичностью, даже в случае частичной или полной ее утраты или аннигиляции.

Иначе говоря, гражданство есть не только *сущее* юридическо - правовое отношение, но и отношение моральное или культурное. Иначе говоря, быть или состояться гражданином для субъекта означает не просто обладание определенными свободами, правами и клиентскими привилегиями, но и *прочувствованное* осознание своей принадлежности к конкретному макрополитическому сообществу. И только это внутреннее условие красноречиво указывает на определённую моральную или социокультурную принадлежность гражданина к целому сообществу, в котором он существует. Поэтому, гражданство не есть только формальный статус гражданина.

В постсоветских странах, в том числе и в Украине, *только эпизодически*, время от времени проявляется настоящий всенародный импульс гражданственности (можно вспомнить 1991 год – распад СССР и образование

постсоветских государств, а для Украины еще и «оранжевую» революцию 2004 года, «революцию достоинства» 2014 года). Поэтому, можно сказать, что понятия «гражданство» и «гражданское общество» на уровне *непрерывного* гражданско-политического процесса очень плохо сочетаются, хотя и имеют общее языково-тимологическое происхождение. Как отмечает в своей работе известный политический философ Б. Капустин: «Гражданство – это образ жизни, вырастающий из внутреннего мира человека, а не то, что приходит к нему *извне*» [2, с.62]. Более того, «гражданство – как статус – выражает клиентельную зависимость от государства и никоим образом не связано со свободой как *самодетельностью*» [2, с.80]. То есть, гражданство – это, прежде всего, сфера морально-этических предпочтений и ожиданий субъекта, его *свободный выбор* быть гражданином макрополитического сообщества *постоянно*, а не время от времени.

Вот почему, можно сказать, что в основании гражданской идентичности лежит «усвоение» субъектом моральных или социокультурных ценностей активного, конструктивного участия в социальных взаимодействиях, участие в конструировании и поддержании гражданской солидарности, а также, наличие действующих, а не формальных, демократических прав и свобод. Немаловажно, что гражданская идентичность формируется поверх индивидуальных, коллективных и групповых идентичностей и различного рода социокультурных и лингвистических размежеваний современных макрополитических сообществ.

Поэтому, гражданская идентичность — неотъемлемая часть демократического политического процесса. В странах демократической политической традиции потенциальная возможность и уверенность граждан в способности оказывать влияние на принятие политических решений рассматривается как *самодостаточное основание* гражданской идентичности. В современном политическом процессе гражданская идентичность субъекта может принимать различные формы политического участия (как вариант - протестный активизм) и неполитического участия (как вариант - художественный активизм), однако она не всегда сводится к прямому или непосредственному участию в политическом процессе.

Тем самым, гражданская идентичность может опираться на действующие негосударственные институты гражданского общества, которые пользуются широкой общественной поддержкой. А именно вовлеченность граждан в особые формы *социальной организации*, иницирующие гражданскую самоорганизацию (самостоятельная инициатива на уровне местных сообществ, волонтерская работа, различного рода объединения по интересам и прочие неформальные объединения) формирует социальную устойчивость и порядок, на которых строится *межличностное доверие* и доверие к социальным институтам вообще.

Можно сказать, что гражданское общество есть не что иное, как обозначение особого социального порядка, особой *формы социальной организа-*

циш. В нем сосуществуют *порядок сущего*, указующий на некую социальную реальность и *порядок должного* как норматив или своего рода моральный императив по мобилизации людей на гражданские действия в общественных интересах. А специфика данного социального порядка заключается, во-первых, в *автономии политики от экономики*, и, во-вторых, в *отсутствии идеологического диктата политической власти и гонений за инакомыслие, проявляющихся во всех сферах гражданской жизни общества*.

И здесь можно обратиться к упомянутой ранее работе Э. Геллнера, определявшего гражданское общество как «общество, в котором государство и экономика образуют две четко разделённые между собой сферы, причем государство носит инструментальный характер; контролируя индивидуальные интересы в их инструментальных проявлениях, оно само находится под контролем институтов, имеющих экономическую базу. Опираясь на экономическое развитие, оно постоянно требует развитие знания, и потому исключает какую бы то ни было идеологическую монополию» [1, с.235]. Поэтому, соотносённость гражданина с государством, которое обеспечивает поддержание всеобщего пространства социальных взаимодействий, *не равнозначна* поддержанию сложившегося политико-институционального порядка с ее идеологической монополией: гражданская самоидентификация может принимать по отношению к государству и ее идеологии как лояльные, так и критические либо протестные формы. Они направлены на совершенствование или изменение/перестройку сложившихся политических институтов и политической власти в целом. Иначе говоря, гражданское общество как основа формирования гражданской идентичности и здесь их отношения обратимы – одно определяет другое и наоборот, возникает только тогда, когда есть институциональный и идеологический плюрализм в государстве, то есть, во-первых, наличие множества конкурирующих друг с другом и взаимно уравновешивающих институтов, препятствующих монополизации власти. И, во-вторых, ни одна из систем взглядов, в том числе пришедших после «Революции достоинства» идеолого-политических образований власти не должна претендовать на окончательную истину или истину «в последней инстанции».

Общественное доверие, складывающееся в процессе деятельности негосударственных структур гражданского общества в результате их активного взаимодействия, становится источником ответственности субъекта как гражданина, что *постоянно* формирует его гражданскую идентичность. В свою очередь, гражданская идентичность является важнейшим условием формирования гражданского общества. И эта общеевропейская практика. Иначе говоря, сама гражданская идентичность имплицитно считается неотъемлемой частью политической культуры, что определяет более широкий социальный контекст межличностного доверия и *неполитических взаимодействий* в повседневной жизни, способных поддерживать в целом неконфронтационный социальный климат в обществе. И в этом смысле хотелось

бы заметить, что если говорить о формировании *гражданской* идентичности в Украине, а она должна быть сейчас только *межнациональной идентичностью*, то она, как и национальная идентичность, опирается на историческую традицию и память и требует дискурсивно оформленную и воображаемую преемственность, предполагающую движение от прошлого к будущему. Существенное отличие между ними видится в том, что гражданская идентичность апеллирует к длительному опыту формирования национальных государств с развитыми институтами гражданства, с экономическим, социальным и идеологическим *плюрализмом* и развитием всех сфер научного знания, в том числе и гуманитарного, использующего весь интеллектуальный потенциал людей, профессионально занимающихся гуманитарными науками – философией, социологией, социальной психологией, социолингвистикой, теоретическим психоанализом, а он сейчас, при нынешней власти, практически не востребован.

Более того, нынешнее формирование гражданской идентичности в украинском обществе предполагает поиски адекватных ответов на возникшие *риски доминирования* этнического, титульного самосознания и олигархических групповых идентичностей с этническими корнями (этнонациональными, этносоциальными, этноконфессиональными). В условиях новых социальных вызовов они выстраиваются по принципу исключения и противостояния «иным», «чужим», «другим», перечеркивая интегративные универсалистские, общечеловеческие основания гражданской идентичности, сложившиеся на протяжении столетий в развитых европейских демократических странах. А национальная или титульная идентичность только в какой-то мере может стать ресурсом как *позитивной, созидательной*, так и *негативной* мобилизации, направленной против «других», «иных», «чужих», что противоречит культурно- историческому опыту развитых демократий.

Библиография:

1. Геллнер Э. Условия свободы. Гражданское общество и его исторические соперники . М.: Московская школа политических исследований, 2004. 240 с.
2. Капустин Б. Гражданство и гражданское общество. М.: Изд. Дом Гос. Ун-та Высшей школы экономики, 2011. 224 с.

Петрова Анастасія В'ячеславівна
Ромащенко Павло Петрович,
студенти Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПИ: ЕКОЛОГІЧНІ ТРЕНДИ

Проблема з екологією, навколишнім середовищем та ставленням до тварин в Україні шукає рішення вже давно. Невирішеність цих питань полягає в тому, що у багатьох людей байдуже ставлення до цих проблем, дуже мало інформують суспільство про наслідки такого ставлення. На даний час встановлено, що дуже мало людей цікавляться змінами навколишнього середовища та допомогою тваринам.

З таким ставленням до даної проблеми вона набирає все більших обертів. В одній країні влада та населення відмахується та уникає дій для вирішення складної ситуації, а в іншій — розробляють нові проекти покращення та зміни навколишнього середовища, втілюючи їх успішно в життя. Наведена статистика з опитування, яка була проведена з метою порівняння країн та знаходження правильних заходів щодо зміни нашої країни в кращий бік.

Розкрити детальніше цю тему нас підштовхнули дослідження про жалке становище екології в нашій країні, прогнози на подальші обставини, якщо не будуть відбуватися зміни та статті іншої країни, яка знайшла способи уникнення та подолання важких моментів для збереження своєї чистої місцевості та невинних тварин.

В Україні діє закон «Про відходи», в якому основними принципами державної політики у сфері поводження з відходами є пріоритетний захист навколишнього природного середовища та здоров'я людини від негативного впливу відходів, забезпечення ощадливого використання матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів, науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства щодо утворення та використання відходів з метою забезпечення його сталого розвитку. Але належної уваги не приділяють щодо виконання цих вимог, та реалізації їх у життя.

У Нідерландах, на відміну від України, дотримуються системи збору відходів, які діють у вигляді моделі з п'яти компонентів: запобігання, повторне використання, утилізація, спалювання і полігон, яка допомагає їм уникати утворення сміття та виробляти енергію.

Безпека тварин набагато більше розвинута в Нідерландах, вони знайшли вихід для подолання проблеми з загибеллю диких тварин на дорогах. Побудували екодуки (міст для міграції тварин), які допомагають тваринам ходити один до одного в гості. У цій країні дуже цінують і піклуються про тварин, по суті Нідерланди – це один великий контактний зоопарк. В Україні це

не так розвинуто, ми маємо декілька гарних зоопарків ,але ставлення суспільства до тварин жахливе, в нашій країні не толерантно ставляться до тварин. Метою даного дослідження є виявлення конкретних факторів та обставин, які заважають нам рятувати наше навколишнє середовище та знаходження способу їх зміни, виправлення та покращення.

Проблема також полягає в тому, що мало таких організацій, які залучатимуть до змін суспільство, існують декілька, але вони маловідомі, тому що про них не інформують в багатьох школах, інститутах та ін. Тому коли у людини з'являється бажання допомогти та змінити довкілля, вона навіть не знає, до кого звернутися. Потрібно більше реклами та поширення інформації про такі організації.

Статистичні дані проведено в січні 2019 року. У бланку опитування містилось 15 запитань. Всі опитування проводились за особистим бажанням.

Серед опитаних:

Стать: дівчат – 50%, хлопців – 50%;

Вік: 16-19 – 30%, 20-24 – 25%, 25-35– 15%.

Країни в якій проживають люди: Україна – 85%, Нідерланди – 15%.

На вашу думку, тварини повинні страждати через нашу недбалість: так – 3 %, ні – 67%, скоріше ні,ніж так – 30%.

Ви робите щось для того щоб ваша місцевість стала чистою: так – 45%, ні – 15 %, скоріше так,ніж ні – 40%.

Забруднення навколишнього середовища значуща проблема для вас: так – 6 %, ні – 90%,важко відповісти – 4%.

Яким способом краще привчити людей до охайності і поваги чужої праці: за допомогою грошей – 85%, за допомогою суботників – 10%, відмовляюсь коментувати 5%.

З чого варто починати, щоб місто стало чистішим: почати потрібно з себе – 3%,потрібно заохочувати громадян країни – 67%, мені байдуже – 15%.

Ви викидаєте сміття в недозволеному місці: так – 77%, ні – 15%, іноді – 10%.

Ви сортуєте сміття: так – 50%, ні – 15%,іноді – 20 %.

*Часто ви ходите на суботники:*завжди відвідую суботники - 30%,зовсім не прибираю – 70 %,намагаюсь прийняти участь, якщо дозволяє час – 15 %.

Чи вважаєте ви розумним рішення,платити за охайність(узбіч): так – 15%, ні – 85%,важко відповісти 10%.

Часто ви помічаєте на дорогах не живих тварин,які постраждали від неухажливих водіїв: часто – 30%,рідко – 15 %,не помічаю взагалі – 40%.

*Чи часто з вами проводили бесіду на рахунок дбайливого ставлення до природи,чистоти міста,в школі(в дома):*часто – 2 %, рідко – 80%, зовсім не проводили – 18 %.

Як ви вважаєте, ми зможемо вплинути на підростаюче покоління,показати правильний приклад,щоб вони в подальшому вкладали своїм ді-

тям правильні моральні цінності: так – 98 %, ні – 1 %, важко відповісти – 1 %.

За результатами проведеного опитування, серед людей різного віку, було виявлено, що найбільше турботливе ставлення до навколишнього середовища у людей більш старшого віку і тих хто проживає у Нідерландах. Відсоток тих, кого хвилюють проблеми з навколишнім середовищем і тваринами є дуже низьким, така статистика дуже засмучує. Кожній людині потрібно почати з себе, щоб посприяти змінам, а не звинувачувати інших.

Бібліографічні посилання:

1. Как устроен раздельный сбор мусора в Нидерландах. URL: <https://recyclemag.ru/article/kak-ustroen-razdelnyj-sbor-musora-v-niderlandah>
2. Все мусорки Нидерландов. URL: <https://oleg-kozyrev.livejournal.com/4554722.html>
3. Мусор вне закона: почему в Украине отходы не превратились в доходы. URL: <https://www.unian.net/ecology/trash/10162388-musor-vne-zakona-pochemu-v-ukraine-othody-ne-prevratilis-v-dohody.html> (статья «»)
4. Украина на пороге мусорной катастрофы. URL: <https://ukraina.ru/exclusive/20180716/1020628456.html>

Подворчан Алла Зеновіївна
старший викладач кафедри
українознавства та іноземних мов
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ВИЩИХ ЮРИДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

У сучасних умовах розвитку України як суверенної, демократичної та правової держави, коли розвиваються нові економічні стосунки в суспільстві, реформується система вищої освіти, держава потребує юристів, які мають забезпечувати правовий порядок, дотримання усіма юридичними особами Конституції та законів України і захищати права і свободи людини.

Особливе місце у процесі підготовки майбутніх правників у вищих юридичних закладах освіти належить формуванню професійного мовлення. Якщо поза діяльністю люди керуються особистими мотивами, то під час професійного спілкування мета визначається характером і потребами професійної діяльності. Основним критерієм визначення культури професійного мовлення є ступінь оволодіння фаховою термінологією.

Термінологіка є основою мови науки. Здобувачі вищої освіти, передусім, працюють з текстами, де використовуються і фіксуються терміни. Тому особливого практичного значення набуває питання термінологічної компете-

нції студентів та курсантів, і вона формується під час опрацювання мови права внаслідок поєднання знань з фахових і лінгвістичних дисциплін.

Юридична діяльність відноситься до суб'єкт-суб'єктної діяльності, тобто досягнення її цілей відбувається в системі «людина-людина». Тому успішність такої діяльності багато в чому визначається умінням грамотно і професійно будувати своє спілкування.

Високий рівень володіння українською мовою є необхідною умовою ефективної професійної комунікації та головним чинником формування висококваліфікованого фахівця, усебічно й гармонійно розвиненої особистості. «Ефективність процесу розвитку навичок професійного мовлення студентів залежить від того, наскільки методологія та зміст практичного навчання враховують специфіку майбутньої професії студента» [4, с. 6]. Студенти опрацьовують фахову термінологічну лексику здебільшого під час вивчення спеціальних та філологічних дисциплін: «Культура професійного мовлення», «Риторика», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Мова юридичного фаху». Вивчення фахової термінології є складовою мовної компетенції: лексичної, граматичної, семантичної, фонологічної та орфоепічної, орфографічної та пунктуаційної. Проте рівень її засвоєння та нормативного використання залежить не лише від накопичених теоретичних знань, а й від сукупності мовних знань, навичок, умінь, необхідних для ефективного процесу професійної комунікації. Тому вивчати термінолексику на окремому мовному рівні відособлено від інших є недоцільним, бо мова є системою систем, взаємообумовлених та взаємопов'язаних між собою.

Актуальними проблемами сучасного українського термінознавства є: вивчення закономірностей розвитку і вживання спеціальної лексики, питання транслітерації, перекладу нормативних термінів, а також уніфікації, стандартизації та інші.

Під час вивчення фахової термінології у вищих юридичних закладах освіти серед видів практичних робіт найбільш ефективними є завдання на редагування текстів, дотримання орфографічних норм щодо написання термінів, правильне використання граматичних відмінкових форм для термінів, аналіз будови термінів, виправлення помилок, пов'язаних із неправильним уживанням префіксів, суфіксів, порушення правил осново- та словоскладання, виправлення стилістичних помилок у термінологічних словосполученнях, розрізнення українських та іншомовних термінів, заміна запозичених термінів власне українськими (і навпаки). Робота майбутнього правника зі словником передбачає пошук загальнонаукових термінів, термінів, що набувають багатозначності у різних галузях науки, термінів з міжнародними терміноелементами, пошук термінів-антонімів, омонімів, синонімів та паронімів. Текстові завдання філологічних дисциплін спрямовані на виправлення орфографічних, пунктуаційних та мовностилістичних помилок; це також написання анотації до підручника, рецензії на статтю, відгуку на підручник, наукової статті та доповіді.

У лінгводидактиці вищої школи вивчення фахової термінології набуває особливої актуальності та потребує подальшого дослідження. Нагальною є й проблема покращення мовної фахово-орієнтованої підготовки студентів вищих навчальних закладів юридичного спрямування.

Основними завданнями філологічних дисциплін у вищій школі є: формування здатностей студентів вільно оперувати фаховою науковою термінологією; усвідомлено використовувати спеціальні найменування відповідно до норм сучасної української літературної мови; орієнтуватися у лексико-семантичних процесах, що стосуються термінології обраного фаху: враховувати специфіку використання багатозначних термінів, доцільність чи недоцільність уживання термінів-синонімів, паронімів; створювати, редагувати наукові тексти; осмислювати і критично аналізувати власні та чужі висловлювання; виконувати навчальні завдання проблемно-пошукового характеру.

Удосконалення й модернізація мовної підготовки студентів юридичного напрямку підготовки сприятиме поглибленню мовно-комунікативної компетентності студентів та формуванню термінологічної компетенції як її складової.

Сьогодні величезної ваги набуває підготовка юридичних кадрів на сучасних засадах, з застосуванням нових навчальних технологій, набуття студентами не тільки глибоких теоретичних знань, а й практичних навичок, вміння кваліфіковано застосовувати право у вирішенні конкретних задач, складних життєвих ситуацій, відстоюванні прав і законних інтересів громадян на всіх рівнях.

Бібліографічні посилання:

1. Артикуца Н. В. Актуальні проблеми удосконалення мовної підготовки правознавців [Електронний ресурс] / Н. В. Артикуца. – Режим доступу до докум. http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/2450/1/artukytsa_probl_udoskon_movn.pdf
2. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія : навч. посіб. [Електронний ресурс] / Н. В. Артикуца. – К. : СтилоС, 2004. – Режим доступу до докум. : <http://en.kul.kiev.ua/praci-2004-roku/artikuca-n.-v.-mova-prava-ijuridichna-terminologija-navchalniy-posibnik.html>
3. Булик-Верхола С. З. Основи термінознавства : навч. посіб. / С. З. Булик-Верхола, Г. В. Наконечна, Ю. В. Теглівець. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 160 с.
4. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ: монографія; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 320 с.
5. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / [М. І. Пентиліук, С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Горошкіна, З. П. Бакум та ін.] ; за ред. М. І. Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2009. – 400 с.
6. Чулінда Л. І. Українська правнична термінологія : навч. посіб. / Л. І. Чулінда. – К. : Магістр – XXI сторіччя, 2005. – 112 с.

Podriz Dmytro,
student of Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs,

Tymbal Anastasia,
student of Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs,

Kuzmenko Anastasiia Oleksiivna,
PhD, Associate Professor
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

A SIMPLE SENTENCE IN THE LEGAL DOCUMENTATION

The changes that occur last years in our country indicate the beginning of a qualitatively new stage of development – formation of the information society in which the major form of transmission of legally relevant information is a legal document. And here is the problem of the wording correct document, which will be available and understandable for every user.

The relevance of the research topic caused to a natural increase of the role of legal documents in the system of legal regulation of social relations, the processes of ensuring the realization and protection of the rights and freedoms of subjects of law. Demand of time is the rapid development of Ukrainian legislation in the sphere of information relations, which put forward modern requirements to the form and content of legal documents in all directions of public life.

One of the main reasons for the linguistic imperfections of legislative documents is the relatively low level of professional proficiency in the authors of literary language as the only means of materialization of the right, which leads to different kinds of language distortions and logical inconsistencies in regulatory texts. So why there is the problem of the simultaneous formation of the available for users text of the legal document preserving its essence.

The main research base for the linguistic ordering of legal texts, in particular legal acts are the works of such scientists as B. Azhnyuk, N. Artikutza, I. Grazin, T. Gubaeva, A. Dotsenko, Yu. Pradid, T. Radzievskaya, A. Cherdantsev etc.

Of particular importance is the definition of such ways of constructing texts of legal acts that would most clearly, accurately and adequately implement the legislative intent. One of the tools of the wording such texts is a simple sentence that carries with concise information about any phenomenon or object.

The sentence is the basic linguistic unit of text of a legal document. It is formed from the words, steady revs and is subject to internal patterns of organization of text of a legal act.

A simple sentence is a sentence that has only one predicative center, then there is only one mapping of sentences with reality. The point is that it shows the relationship of the symptom expressed by the predicate, the subject matter of the

opinion expressed subject [1].

The nature of law, the nature of his information is contrary to the use of exclamatory, interrogative, motive offers. In the texts of legal documents mostly use simple common sentences, which include ink and participial turnovers, clarifying the circumstances of false words, applications.

In the process of learning the syntactic structure of legal documents, we determined that simple and complex sentence are the basis of the language of the legislation. In the language of laws being different, the ratio of simple and compound sentences. On average, simple sentences prevail over a few difficult (54 % and 46 %, respectively).

It should be noted that in some legislative documents predominated, complex syntactic unit, this applies, in particular, the criminal code of Ukraine, Ukrainian Family Code, civil code of Ukraine (table. 1) [2].

Table 1

The syntax structure of the Ukrainian professional language of criminal law and family law

	in percent, %	
	Simple sentence	Complex sentence
Text of family law	38,1	61,9
Text of criminal law	28,2	71,8

So we see that the legislators prefer, during they create the vast majority of legal documents, just a simple sentence, with the aim stick to the principle of availability and accuracy, forming a legal document. Having the ability to express thoughts in simple sentences, the author makes a legal act much more accessible, which excludes the cases are not clear or distorted perceptions of the text.

Of course, syntactic rules for constructing sentences in the formation of regulatory compliance document require that the sentence structure of a legal document should not be too simple, as it should not be too overloaded.

Therefore, the most common syntactic units are simple sentences, complicated homogeneous members, the components separate, inserted words and phrases. They perform in the legal texts of the transfer function of the extended information, clarification, explanations, links to source, arrange, and systematize [1].

A simple sentence can be represented in a document different expression grammar basic. A simple subject as the first component of the block diagram can be expressed using the form of the noun or pronoun in the nominative case, e.g.: «Опiкунвчиняєправочинивiдiменiтавiнтересахпiдопiчного» (СКУкраїни, ст. 67); «Вони можуть бути залученi до участi у справi також заклопотанням осiб...» (КАСУкраїни, ст. 53).

The role of subject in the structure of the simple sentence also performs substantively adjective (a quality value is transformed into the subject), although

used much less frequently than other models be, e.g.: «Кожний затриманий має право у будь-який час...» (Конст. України, ст. 29) [3].

According to V. A. Vatrás clarity and logical presentation of the text of a normative act is achieved through impeccable compliance with the rules of syntax. Business document has a narrative structure, therefore, at the first plan should be a simple sentence with direct word order:

a) group of noun in front of the group of the predicate: наймодавець-можепред'явити в суді...; боржник не звільняється від відповідальності...;

b) an agreed definition should be before the modified word, but inconsistent - just after it: приватна власність, цивільне право, майнова відповідальність;

c) insert words (a reference to the point made earlier, classification of presentation, explanation of individual words and phrases to the source) submitted in the beginning of the sentence: безсумнівно, по-перше, по-друге, наприклад, таким чином etc. [5].

Therefore, legal norms should provide the most limited number of words and sentences. For the presentation of the content of legal documents, the use of long sentences will not lead to the desired consequences. Complex, cumbersome, have a large volume of sentences do not contribute to the clarity and accessibility of the legal document.

To conclude, law is one of those humanities fields that is characterized by the presence of a significant number of national-cultural specific features, reflecting the developed norms of the relationship of the individual with the state and other people. Legal texts by virtue of their appointments must be accurate and reliable, they require some form of action and formulate principles for resolving disputes, establish rules of social behavior in society.

Бібліографічні посилання:

1. Tsareva V. I. Derivational approach to the study of legal text / V. I. Tsareva. Herald of Kyiv national linguistic University. Series Philology. Vol. 20. No. 2. 2017 URL: <http://philmessenger.knlu.edu.ua/article/view/120864/115793>.

2. Kucherenko M. S. Grammatical difficulties of translation of English legal texts into Ukrainian language / N. S. Kucherenko. NTU "Dnepr polytehnika". 2018. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle>.

3. Zabolotnaya N. J. the Requirements of the regulatory agreements: a General overview / N. Ya Zabolotnaya. 2016. URL: www.irbis-nbu.gov.ua.

4. Ginzburg, M. Syntactic structures in scientific texts: practical insights from the recommendations of linguists / M. Ginzburg. 2008. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/746/1/05.pdf>.

5. Vatrás V. Syntactic peculiarities of the language of a legal document. / V. Vatrás, D. Monastery. Legal letter. K.: Alerta, 2011. – p. 75-76.

Поліванова Аліна Сергіївна
студентка Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР ВПЛИВУ СПОРТ-БАРІВ НА ФОРМУВАННЯ АНОМІЇ ЩОДО СПОЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ МЕШКАНЦЯМИ МІСТА ХАРКОВА

У сучасному суспільстві, де активно розвивається соціально орієнтована економіка, виходять на перший план проблеми споживання і споживацької поведінки. Споживання починає відігравати основну роль у процесі відтворення, підкоряючи інші його складові – виробництво, розподіл, обмін; виходить за межі економічної сфери, що виявляється у всіх соціокультурних практиках. Провідна роль споживання в соціальних відносинах призводить до зміни цих відносин, що дозволяє дослідникам описувати сучасне суспільство як суспільство споживання, найбільш значущою характеристикою якого є використання споживацьких практик для формування власної ідентичності, стилю, способу життя.

Особливою категорією товарів для споживання є алкогольні напої, бо вони є шкідливими для здоров'я, а самі практики споживання часто можуть переходити у форму девіантної поведінки. Згідно з даними моніторингу ВООЗ, Україна входить у десятку країн, де вживають найбільшу кількість алкогольних напоїв. Експерти підрахували, що станом на 2016 рік, кожний українець старше 15 років випиває за рік еквівалент 12,8 л чистого спирту, у той час, як середньосвітовий рівень – 6,4 л [1].

Важливу роль у формуванні практик споживання алкогольних напоїв можуть відігравати заклади ресторанної сфери, зокрема спорт-бари. Усе це обумовлює актуальність теми роботи. Ступінь наукової розробленості проблеми. Проблеми споживання і споживацької поведінки є об'єктом вивчення відносно нової галузі соціологічного знання – соціології споживання. Провідними вченими, які розглядають споживання з позиції соціології, є Л. Волочкова, О. Гофман, В. Ільїн, В. Козловський, Н. Лисиця, В. Мініна, В. Пилипенко, В. Радаєв, Я. Рощина, В. Тарасенко, Є. Суїменко та ін.

До становлення соціології споживання як самостійної галузі основними темами досліджень споживання були: соціальна нерівність, соціальна стратифікація (П. Бурд'є, М. Вебер, Т. Веблен, В. Зомбарт), мода (Г. Зіммель), масова культура (Г. Маркузе), суспільство достатку (Д. Белл, Дж. Гелбрейт).

Спираючись на позиції символічного інтеракціонізму та концепцію соціальної взаємодії було визначено, що споживацька поведінка є формою соціальної поведінки, оскільки вона орієнтована на реакцію інших людей, обумовлена станом суспільного розвитку, історичними традиціями, що дозволяє розглядати споживацьку поведінку як багатомірне соціальне явище.

Концепт споживання їжі та напоїв в соціальній повсякденності – це специфічна система норм, принципів і зразків, що втілюється у способах приготування їжі та напоїв, практиці споживання алкоголю, а також рефлексії над процесами соціального сприйняття наслідків споживання у великій кількості. Пиття в традиціях української повсякденності виконує наступні функції: розважальну, комунікативну, регулятивну, функцію маркування соціального й культурного статусу індивіда, трансляційну, функції ідентифікації й інтеграції. При цьому найбільш значущими варто визнати комунікативну та розважальну функції, які заохочують суспільство до масового споживання алкоголю.

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що культура споживання розглядається, з одного боку, як сукупність споживацьких знань, можливостей їх застосування, а з іншого – як різноманіття інституціоналізованих засобів діяльності індивідів та соціальних груп, що пов'язані з процесом споживання. Встановлено, що на споживчі практики можуть впливати традиції, соціальні трансформації, державна політика та особливості закладів ресторанного господарства.

На сучасному історичному етапі продовжують існувати заклади, які спеціалізуються переважно на продажу алкогольних напоїв. Останні роки за умов інтенсифікації процесу євроінтеграції усе більшої популярності в Україні набувають спорт-бари, що прийшли до нас з європейських культур. Головною особливістю даних місць є можливість для відвідувачів переглядати трансляції спортивних подій паралельно вживаючи алкогольні напої.

Щоб охарактеризувати особливості споживчої поведінки покупців алкогольних напоїв в спорт-барах міста Харкова, нами було проведено соціологічне дослідження за методом опитування, що мав форму анкетування. Усього було опитано 132 особи від 18 і до 55 років, які впродовж останнього року відвідували спорт-бари у місті Харкові. Нами було опитано відвідувачів спорт-барів м. Харкова. Які на момент проведення соціологічного дослідження проводили час у зазначеному закладі.

Таким чином, вибірка була випадкова, стихійна, що й обумовило її репрезентативність. Чоловіки склали – 78 %, жінки – 22 %. При опитуванні найбільший відсоток припав на вікові категорії від 18 до 25 років та від 26 до 35 років – 41 % та 40 % відповідно. Далі за чисельністю йде вікова група від 36 до 45 років – 18 % серед усіх респондентів. Зовсім незначна частка – 46-55 років (1 %). Основним видом діяльності для переважної більшості опитаних є робота – про це зазначили 85 %. Інші 15 % респондентів – навчаються. Безробітних або пенсіонерів серед учасників анкетування не виявлено. Трохи більше половин опитаних не перебувають у шлюбі. Майже третина респондентів – одружені або заміжні. Тих, хто розвівся лише 18 %. Вдівців або вдів серед опитаних не виявилось.

Загалом, спорт-бари не є місцем традиційно постійного проведення дозвілля. Половина відвідувачів бувають у спорт-барах лише раз на 1-4 місяці.

Однак серед усіх клієнтів можна виділити групу (20 %), яку ми умовно назвали частими відвідувачами – вони бувають у цих закладах 2 або частіше рази на місяць. До спорт-барів вкрай рідко приходять самі (8 %) – найчастіше їх відвідують разом із друзями (84 %). Інколи, дані заклади можуть стати місцем для побачення, однак, кохану людину у якості саме типової компанії для такого місця сприймають лише жінки (31 %).

У спорт-барах найчастіше п'ють пиво (75 %). Значно меншою популярністю користуються коньяк (35 %) та вино (25 %). Не дивлячись на те, що важливою особливістю будь-яких барів є вибір оригінальних коктейлів, які може приготувати тільки бармен, серед відвідувачів у Харкові ці напої користуються зовсім невеликою популярністю. Улюблений бар, у сприйнятті опитаних клієнтів, є місцем з приємним інтер'єром, куди можна швидко дістатися. Там подають смачну їжу та напої, є великий якісний екран для перегляду спортивних трансляцій.

Головні критерії, якими керуються клієнти під час вибору спорт-бару – інтер'єр, ціна, умови для перегляду спортивних подій та власні смакові вподобання. Наявність якісного екрану особливо важлива для чоловіків, а вдалого меню – для жінок. Також жінки доволі часто звертають увагу на популярність серед знайомих та колег закладу.

Окрім цін, якість обслуговування теж може відігравати певну роль під час вибору спорт-бару (оскільки це виявилось важливим для кожного четвертого). Однак, чим старше відвідувачі, тим менше вони звертають увагу на ціни та більше – на якість обслуговування.

Студенти рідше, ніж працюючі клієнти, дивляться на інтер'єр, якість обслуговування, особливості телеекрану, місце розташування та меню, однак значно більше уваги приділяють цінам та популярності закладу.

Переважна більшість (94 %) відвідувачів спорт-барів є споживачами алкогольних напоїв, однак це не означає, що вони приходять до цих місць тільки для того щоб випити. З мету випити алкогольних напоїв та поїсти переслідуює лише 8 % відвідувачів спорт-барів. Головні мотиви відвідувачів – розділити емоції від спортивної події з іншими людьми (54 %) та відпочити (41 %).

Перший мотив особливо актуальний для частих клієнтів (74 %). Частіше своїм місцем відпочинку спорт-бари бачать працюючі чоловіки. Жінки, окрім іншого, можуть сприймати спорт-бари як альтернативне місце для зустрічі з друзями, коханим або родичами.

Таким чином, можна зробити висновок, що відвідування спорт-барів тісно пов'язане з практиками споживання алкогольних напоїв. Однак, аналіз показав, що люди відвідують зазначені заклади не для того, щоб випити алкогольних напоїв. Вони приходять, щоб повболівати за улюблену спортивну команду з іншими шанувальниками, поспілкуватися з друзями, відпочити від роботи та побутових клопотів. Але інтер'єр та поведінка інших гостей виступають в ролі спонукаючого фактору для людей з конформістським типом

особистості, які швидко погоджуються випити пива або чогось міцнішого. Крім того, розпивання алкоголю підкріплюється позитивними емоціями та сприяє формуванню звички. Тому, з метою зменшення розповсюдженості та інтенсивності практик споживання алкоголю у містах, доцільним було б створення умови, де громадяни зможуть реалізовувати описані потреби, не формуючи при цьому шкідливої звички. Однак, це неможливо, оскільки продаж алкоголю під час перегляду спортивних змагань є серйозним бізнесом, що приносить великі статки.

Бібліографічні посилання:

1. Савчинський Р. О. Базові виміри споживчої поведінки в умовах суспільства споживання / Р. О. Савчинський // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. – Випуск 15. – 2009. – С. 196-200.

Положай Ксенія Ігорівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх прав,
Скиба Елеонора Костянтинівна,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**НЕОТОТАЛІТАРИЗМ ЯК ВИКЛИК ДЕМОКРАТИЧНОЇ
ФОРМИ УПРАВЛІННЯ**

Картина сучасного світу постійно змінює уряд та форми управління, йде вічний пошук найбільш відповідних сучасних форм правління. Існує в сучасному світі і небезпека повернення до неототалітаризму, як засобу впорядкування людей під владою закону. Довгий час українським національним питанням було питання перетворення України в незалежну суверенну державу. Здавалося, що з вирішенням цієї проблеми, життя української нації мало б стати легким і прекрасним. Але все сталося не зовсім так, як це уявляли ідеалісти та планували оптимісти – борці за свободу. Українці звикли, що за них завжди все вирішувала «тверда рука» імперії, а пізніше – «братнє плече» Союзу. Тому завдання державотворення нависло над народом, як важка свинцева хмара. Висить воно над нами і нині. Вже ніби і Конституцію маємо, і написано там, що «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава», але от на практиці не завжди вдається нам використовувати ці та інші принципи головного закону. Експерти ж заспокоюють та говорять, що це питання часу. Мовляв, ми молода держава, тільки вирвалися з лап тоталітаризму, знаходимося у процесі формування демократії.

Як зазначає Кундера М., інформаційно–фінансовий тоталітаризм або неототалітаризм – це новітня форма політичного володарювання епохи інформаційного суспільства, котра вже зараз досить чітко проявляється у вигляді певних тенденцій до системного політичного впливу та контролю за масовою свідомістю застосовуючи для цього новітні інформаційні технології (електронні мас-медіа, Інтернет, цілеспрямоване управління світовими інформаційними потоками, маніпулювання інформацією) та соціально-економічні ресурси (фінанси, престиж посад) [3, с. 352].

Основні методи контролю за людською свідомістю доби неототалітаризму є: а) інформаційні методи (так звана “soft power” – «м’яка сила») – проявляються у використанні новітніх комунікаційних технологій – паралельно застосовуються як традиційні – пропаганда, реклама, так і сучасні статистичні засоби впливу, які здійснюють опореседкований, без прямих вказівок і заборон вплив на свідомість людини, її програмування, наприклад, тригерний спосіб управління населенням, вплив на зміну чи корегування цивілізаційно-культурної самоідентичності людини. б) економічні «старі», але в сучасних умовах більш вишукані та вдосконалені методи, які спираються на владу грошей, багатство, яке зосереджено в руках невеличкої купки людей – фінансово-політичній олігархії, гіпертрофовані споживацькі настрої у суспільстві, голий матеріалізм, прагнення зайняти престижне місце в соціальній ієрархії, «ринковий фундаменталізм» (Д. Сорос), статурність.

Слід зазначити, що цей вид тоталітаризму залюбки використовує й «звичайні» засоби соціального контролю – культивування масового страху, загрозу фізичного знищення.

Лісничук О. зауважує, що втіленням ідеологічного «буму» неомодерну став *неототалітаризм (новий тоталітаризм)* — комплекс установок, заснований на посиленні крайніх правих та частково крайніх лівих тенденцій розвитку суспільства (перш за все, західного, а також російського і українського), наляканого загрозами мігрантів, війною і невизначеністю. Радикалізм, що кладеться в основу такої тоталітарності, претендує на надання чіткої не суперечливої картини світу і синкретично поєднує світоглядні риси трьох цивілізаційних моделей («хвиль»): *аграрної (премодерн)* з її романтичним етноцентризмом (націоналізм); *індустріальної (модерн)* з її імперіалістичними пенітенціарними претензіями дисциплінарних суспільств (панамеріканізм, панславізм) та *постіндустріальної (власне постмодерн)*, механізми якої: *плюральність, релятивність, розсіяність, фрагментація, автономізація* використовуються «новим середньовіччям» як стратегії завоювання розгубленого апокаліптичного світу «рідинної сучасності» (liquid modernity, З. Бауман), центр влади якого переходить від локальних політиків національних держав до глобального віртуального простору [4, с. 70].

Можливо, як нам здається, з 1991 р. у нас і не було ніякого переходу від тоталітаризму до демократії, а почався період неототалітаризму.

Більченко Є. В. наводить ознаки неототалітаризму, серед яких: відчу-

женість більшості суспільства від влади зі збереженням залежності від неї; однобічне підкорення громадян правилам і безконтрольне здійснення державою своїх повноважень; відсутність реальних гарантій, декларованих прав і свобод; беспорядність індивіда перед чиновниками; тіньові розподіли загальнолюдської власності; поєднання корумпованої політичної влади, тіньової економіки та кримінального світу; існування олігархії, використання останніми демократичних норм і процедур. В Україні спостерігаються всі з вищенаведених характеристик. Хоча їх можна вважати пережитками тоталітарного режиму, а не складовими українського неототалітаризму. У будь-якому випадку окремі дослідники цього питання стверджують, що Україна все ж належить до перехідних суспільств з неконсолідованою, неповною демократією, де старий політичний режим зруйновано, а новий ще не можна назвати стабільним [1, с. 83].

Цивілізаційний розвиток України має бути відповіддю на виклики часу. Проте це не лише виклики всередині країни, і навіть не лише виклики країні ззовні. Цивілізаційний проект України повинен стати відповіддю на нові глобальні виклики, які постають вже викликами людській природі. Тоді цей цивілізаційний проект буде підтриманий світом [4, с. 81].

Які ж нові глобальні виклики маємо в сучасному світі? По-перше, це виклик неототалітаризму, або неототалітарний виклик. Цей виклик зумовлений передусім новітнім міжнародним тероризмом і, відповідно, означає появу нового тоталітаризму, або неототалітаризму. Важливо усвідомити, що цей виклик породжується терористичними загрозами і одночасно сам породжує їх. На початку ХХІ ст. маємо виражену проблему відновлення тоталітарних тенденцій у суспільному житті, які приховані за зовнішніми ознаками демократії.

Це зумовлено як екологічними небезпеками, так і небезпеками світового тероризму, який є результатом зіткнення культур і цивілізацій в умовах економічної та політичної глобалізації.

Більченко Є.В. зазначає, що неототалітаризм значною мірою породжується і конкуренцією різних проектів глобалізації, представлених США, Росією, Китаєм та ін. Неототалітаризм — це передусім тоталітаризм епохи гібридних війн, екранної культури і екранного способу життя. На відміну від посттоталітаризму, неототалітаризм використовує ресурси інформаційно-мережевого суспільства, особливо екранної культури — телебачення та Інтернету, де відбуваються різноманітні дискусії, які належним чином модеруються. Неототалітаризм — це тоталітаризм, в якому пряма пропаганда доповнюється технологіями ідеологічно заангажованих модерацій стихійних або спровокованих дискусій — насамперед у соціальних інтернет-мережах [2, с. 75].

Отже, ми спостерігаємо наявність неототалітаризму («новий тоталітаризм»), що позначає схильність сучасних процесів радикалізації суспільств у бік ідеологій та війн. Дифузний характер нового тоталітаризму ускладнює

діагностування його походження і змістових ознак. У нашому дослідженні неототалітаризм постає феноменологічно як *культура сутність свідомого і несвідомого*, що дозволяє утриматися від протилежних позицій щодо його вродженої (чистий психоаналіз) або набутої (чиста соціологія) природи. Для вивчення нового тоталітаризму потрібна нова методологія, відмінна від класичної соціальної філософії і психології, які розглядають тоталітаризм у поняттях харизми, вождизму і однопартійності.

Бібліографічні посилання:

1. Більченко Є. Неототалітаризм як світоглядний феномен: культурологічний дискурс / Є. Більченко // Схід. – 2017. – № 2. – С. 83-90. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2017_2_14
2. Більченко Є.В. Неототалітаризм як світоглядний феномен: культурологічний дискурс / Євгенія Віталіївна Більченко // Схід. – 2017. — № 2 (48). — С. 75.
3. Кундера М. Невыносимая легкость бытия / Милан Кундера; [пер. с чеш. Н. Шульгиной]. – СПб.: Азбука, Азбука-Аттикус, 2014. – 352 с.
4. Лісничук О. Російський неототалітаризм: наслідки для України / О. Лісничук // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – 2015. – Вип. 1. – С. 70-81.

Попенко Ярослав Володимирович,
кандидат історичних наук,
доцент Мелітопольського державного
педагогічного університету ім. Б. Хмельницького

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРИЄДНАННЯ БЕССАРАБІЇ ДО КОРОЛІВСЬКОЇ РУМУНІЇ (1918-20 рр.)

Новітній період державотворчого процесу у вигляді реформування всіх основних галузей життя нашої країни вже сьогодні викликає чималі дискусії як в українському, так і в закордонному політико-економічному середовищі. При цьому, в більшості випадків, оцінки мають абсолютно полярний характер – від цілковитого схвалення курсу нинішнього керівництва аж до нищівної критики і звинуваченні в повному його провалі. Це стосується судової, освітньої, правоохоронної, медичної та інших реформ. Значну кількість питань та критики викликає і міжнародна політика України з її прозахідним та євроатлантичним курсом. Звісно, піддавати критиці все, що можливо набагато легше, ніж професійно та наполегливо працювати на користь власної держави. Тому, напевно, більш ніж у всі попередні роки новітньої української незалежності, сучасність вимагає від власних громадян звернутися до вивчення подій минулого. Причому не стільки з мотивів поверхового розуміння процесів, скільки для глибокого розуміння їх суті, для врахування досвіду попередників та напрацювання моделі сучасного розвитку України.

Початок ХХ ст. засвідчив, що період «Рах Britannica» остаточно завер-

шився, існуюча система Віденських міжнародних відносин занепала і не відповідала викликам часу. Німецька імперія проголосила початок «ери світової політики». Поступово завершувався процес формування якісно нових військово-політичних блоків. Зрештою, саме Перша світова війна стала своєрідним підсумком європейських та світових політико-економічних процесів. На початковому етапі війни, Румунія опинилася фактично затиснутою між двома блоками – Центральним союзом та Антантою. В такій ситуації, румунський уряд, завдяки власній зовнішньополітичній стратегії зміг нею скористатися для збереження власної суверенності, відстояти національні інтереси та значно, хоча і не на тривалий час, розширити державні кордони в межах проекту створення «Великої Румунії» [1–2].

За умовами Бухарестського договору від 10 серпня 1913 р. Румунії вдалося зберегти лідируючі позиції серед інших держав балканського регіону по чисельності населення, площі та військовому потенціалу. Фактично, за підсумками двох попередніх війн країна «отримала» статус «жандарма Балкан» [3, с. 13]. На Коронній нараді 21 липня (3 серпня) 1914 р. в румунському керівництві розгорілася дискусія щодо позиції королівства відносно нової війни. Король Кароль I прагнув підтримати Центральний блок. У свою чергу прем'єр-міністр країни І. Бретіану наполягав на вичікуванні: «Війна буде тривалою; почекаємо, як розгорнуться події. Нам випаде нагода сказати своє слово» [4, с. 45]. За підсумками наради було ухвалено рішення не вступати у війну на боці Німеччини і розпочати укріплення державних кордонів. Фактично до середини 1915 р. румунам вдавалося утримуватися на власних зовнішньополітичних позиціях. Однак влітку 1915 р. країни Антанти значно активізували свою дипломатичну активність в румунському напрямку, намагаючись залучити країну до союзу. За підтримку, вони погоджувалися визнати румунські територіальні претензії. Влітку 1916 р. румунське керівництво ухвалило рішення вступити у війну на боці Антанти. Натомість остання погоджувалася на перегляд кордонів на користь нового союзника.

14 (27) серпня королівство оголосило війну Австро-Угорщині. Всупереч оптимістичним прогнозам, військові кампанії 1916 р. закінчилися для країни поразкою. Вже у грудні армія та уряд змушені були евакуюватися до Молдавії, залишивши Бухарест. У країні активізувався і національно-визвольний рух, особливо на території Бессарабії. Вже у першій половині 1917 р. остаточно сформувалася ідея створення «Сфатул Церій». Восени того ж року на з'їзді в Кишиневі висловлювалася думка, що саме «Сфатул Церій» має стати тимчасовим вищим органом державної влади в Бессарабії до того часу, поки будуть обрані Бессарабські Установчі збори. Саме він мав створити армію та розпочати діяльність, спрямовану «на підготовку та впровадження в життя автономії Бессарабії» [5, с. 60–62]. Щоправда, ситуація не була однозначною, оскільки в середовищі «Сфатул Церій» не було єдності стосовно майбутнього правового статусу Бессарабії. Частина діячів відстоювала персональну автономію в складі демократичної Росії, частина виступала за

проголошення незалежності, інші лобіювали ідеї політико-територіального об'єднання або з Румунією, або з Україною.

18 листопада в Яссах зібралася Коронна рада на якій було ухвалено рішення, якщо російська армія залишить фронт, румунська має також відступити. 22 листопада румунська Рада міністрів прийняла рішення про підписання перемир'я з Німеччиною. 24 листопада у Фокшанах розпочалися мирні переговори, які закінчилися 26 листопада підписанням перемир'я. Зрозуміло, що з тактичних міркувань румунський уряд змушений був домовлятися з Центральним блоком. Натомість стратегічні міркування чітко передбачали співпрацю з Антантою. Недаремно паралельно румунський посол у Лондоні ще 8 листопада пропонував англійському керівництву «послуги» королівської армії у боротьбі із більшовизмом. У свою чергу, і Антанта була зацікавлена якомога довше затримувати на Східному фронті німецькі та австро-угорські частини. 23 листопада Румунії було «обіцяно» за її участь у боротьбі проти більшовиків підтримати її територіальні претензії на території колишньої Російської імперії [6, с. 26]. Незабаром саме ця політична обіцянка дала Румунії привід розпочати анексію Бессарабії. Тим паче військово-політична ситуація в Україні виявилася надзвичайно сприятливою для реалізації Бухарестом проекту створення «Великої Румунії». 3 січня 1918 р. на засіданні Ради міністрів було прийнято офіційне рішення про захоплення краю.

У свою чергу, і Антанта не забарилася із зовнішньополітичною підтримкою. Хоча при цьому окреслювалося: «Це – суто військовий захід, який має на меті забезпечення нормального функціонування та постачання російсько-румунського фронту. Це жодним чином не може вплинути на нинішню та майбутню політику Бессарабії» [7, р. 159–160]. Отже, Антанта з одного боку дала «свою принципову згоду» [8, с. 49] на дії королівської армії, з іншого – не поспішала з реальними діями міжнародно-правового характеру стосовно юридичного визнання за Румунією права на цей регіон.

Звернімо увагу, що незважаючи на критичну ситуацію в країні офіційний Бухарест не відмовився від реалізації проекту створення «Великої Румунії». Зокрема, румунська зовнішньополітична служба отримала наказ не залишатися осторонь «бессарабського питання». Практично на всіх міжнародних прийомах та зустрічах румунські дипломати послідовно доводили виключне право Румунії на ці землі.

Швидко зайняти всю територію Бессарабії, румунській армії не вдалося, оскільки на той час Південна Україна перебувала під контролем більшовиків. Незабаром румуни розпочали мирні переговори з більшовиками. 5 березня 1918 р. був підписаний мирний договір. Водночас, ситуація в Україні весною 1918 р. кардинальним чином змінилася. Австро-німецькі війська розпочали наступ в Україні. Досить швидко більша частина території була звільнена від більшовиків. Відповідно і договір від 5-9 березня, який ще називають «договір Авереску – Раковського» залишився нереалізований. Це дало привід Румунії продовжити свою політику, спрямовану на захоплення

Бессарабії. Вже наприкінці березня представникам Сфатул Церій в Яссах було повідомлено, що «Бессарабія занадто слабка для того щоб існувати окремо», тому слід негайно розпочати процедуру об'єднання з Румунією [9, р. 444]. 9 квітня акт про приєднання Бессарабії на правах автономії до Румунії був офіційно підписаний. 7 травня румунською делегацією був підписаний Бухарестський мирний договір, який фактично визнав приєднання Бессарабії до королівства.

Наступний етап міжнародно-правового «закріплення» Бессарабії за Румунією припав на час проведення Паризької мирної конференції. Завдяки наполегливій та цілеспрямованій роботі румунських дипломатів (напр., І. Бретіану та А. Вайди-Воєводи) у середовищі європейських лідерів поступово закріпилася теза про виключне право королівства на регіон. До того ж, досить нестабільна військово-політична та економічна ситуація на територіях колишньої Російської імперії спонукала Антанту до створення своєї «буферної зони», яка мала захищати Європу від більшовизму. Головними її державами-форпостами мали стати Румунія та Польща.

Впродовж всього 1919 р. Верховна Рада Паризької конференції неодноразово заслуховувала різні точки зору на варіанти вирішення «бессарабської» проблеми. Зрештою, перемогла позиція Франції, яка наполягала, що більш доцільно передати край румунам. Зокрема, 1 серпня 1919 р. відбулася зустріч делегатів Великобританії, США, Франції, Італії та Японії з цього приводу. У своєму виступі голова спеціальної комісії А. Тардєс наголосив, що очолювана ним група фахівців вважає за доцільне приєднати Бессарабію Румунії. На перший погляд здавалося, що питання, зрештою, знайшло своє логічне міжнародне правове вирішення, але реально переговорний процес по лінії Париж – Лондон – Вашингтон – Бухарест тривав і надалі. Лише 28 жовтня 1920 р. у Парижі між Великобританією, Францією, Італією, Японією та Румунією був підписаний договір про передачу Бессарабії Румунії. Відповідно статті 9 договору проголошувалося, що «високі договірні сторони запросять Росію приєднатися до вказаного договору, як тільки буде існувати визнаний російський уряд» [10, с. 68]. У прикінцевій частині було чітко прописано, що договір має бути ратифікований всіма державами, які його підписали [10, с. 69]. Водночас, як засвідчив подальший перебіг подій, Паризький протокол від 28 жовтня 1920 р. залишився без міжнародної правової сили, оскільки Японія його не ратифікувала. Не визнали договір і США.

Таким чином, правова легітимність приєднання Румунією Бессарабії досі викликає небезпідставні сумніви та полеміку. Водночас, маємо констатувати, що в умовах становлення абсолютно нової Версальської системи міжнародних відносин Бухаресту, завдяки виваженій зовнішньополітичній стратегії та послідовній діяльності власного дипломатичного корпусу вдалося значно розширити державні кордони та реалізувати створення «Великої Румунії».

Бібліографічні посилання:

1. Попенко Я.В. Реалізація ідеї створення «Великої Румунії» у зовнішньополітичній діяльності Бухаресту впродовж першої чверті ХХ ст. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія.* 2017. Вип. 25. С. 275–280.
2. Попенко Я.В. Румунська дипломатія в боротьбі за Бессарабію на Паризькій мирній конференції (січень – серпень 1919 р.). *Русин. Международный исторический журнал.* 2018. Том 53. Вип. 3. С. 152–171
3. Румыния : истоки и современное состояние внешнеполитического позиционирования государства / Е.С. Хотькова и др. Москва, 2013. 102 с.
4. Виноградов В.Н. Румыния в годы первой мировой войны. Москва : Наука, 1969. 370 с.
5. Дыков И.Г. Хроника событий в Бессарабии. (Март 1917 г. – январь 1918 г.). Кишинев: Госиздат Молдавии, 1957. 136 с.
6. Мельтюхов М.И. Бессарабский вопрос между мировыми войнами 1917–1940. Москва: Вече, 2010. 464 с.
7. Vopicka Ch. Secrets of the Balkans. Seven years of a diplomatist's life in the storm Centre of Europe. United States envoy extraordinary and minister plenipotentiary to Roumania, Serbia and Bulgaria, 1913–1920. Chicago, 1921. 330 p.
8. Буле В. Образ румынской администрации и настроения населения Бессарабии, отраженные во французских дипломатических и разведывательных отчетах 1918–1920 гг. *Русин.* 2012. № 2 (28). С. С. 49–54.
9. Marghiloman A. Note Politice 1897-1924. Volume III / 1917-1918. București: Editura Institutului de Arte Grafice «EMINESCU», 1927. 576 p.
10. Ключников Ю.В., Сабанин А.В. Международная политика новейшего времени в договорах, нотах и декларациях. Ч. 3. *От снятия блокады с Советской России до десятилетия Октябрьской революции. Вып. 2. Акты дипломатии иностранных государств.* Москва : Литиздат НКВД, 1929. 367 с.

Попенко Анастасія Сергіївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Єремєєва Ірина Анатоліївна,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРИРОДНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Ключовою характеристикою правової держави є забезпечення умов для реалізації людиною належного їй комплексу прав і свобод. Саме тому під час політичних реформ в Україні права людини мають стати головною метою перетворень, що принципово змінить відносини між державою та громадянським суспільством.

Категорія права людини з'являється в результаті еволюції юридичної

науки та демократії періоду формування буржуазної держави в країнах Західної Європи та США. Саме в цей період оформлюються два наукових напрями у визначенні прав людини позитивістська та природно-правова концепції. Юридичний позитивізм сформував формально-догматичний метод пізнання права, що лежить в основі законності правозастосовчої практики. Основною тезою юридичного позитивізму є визнання правом тільки тих норм, що створюються державною владою. Таким чином, права людини закріплюються та визначаються безпосередньо державою, тоді як природне право є моральною, тобто необов'язковою характеристикою права. Такий стан, на думку позитивістів, гарантує порядок і безпеку в державі, тоді як принципи природного права мають дестабілізуючий вплив на суспільство, створюючи ілюзію існування права поза межами законом.

Теорія природного права за змістом є абсолютно протилежною до позитивістської. Дана теорія бере свій початок в античності (Арістотель, римські юристи) та середньовіччі (Тома Аквінський), остаточно сформувалася в епоху ранньобуржуазних революцій (Г. Гроцій, Б. Спіноза, Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо). Представники природно-правової теорії джерелом права вважали не державну волю, а природу людини. Державні закони є дійсними за умов їх відповідності ідеальному праву. Особливості природно-правових концепцій полягають в розмежуванні та співставленні права та закону з позицій принципів справедливості.

Відповідно трактуються і природні права людини, як надані природою, засновані на загальнолюдських цінностях права, що визначають соціальний та правовий статус людини та є невід'ємним елементом її існування. Основними властивостями природних прав людини є: засновуються на загальнолюдських цінностях; визначаються природою людини (не залежать від державного визнання та закріплення); є необхідними для нормального існування людини та її розвитку; є невідчужуваними, загальними та позатериторіальними; перебувають у постійному розвитку, відображають динамічність суспільних відносин і зростання правосвідомості громадян; характеризуються загальнозначущістю та універсальністю [2, с. 130].

Природні права належать до групи фундаментальних прав, що закріплюються Загальною декларацією прав людини 1948 р., Міжнародним пактом про права людини, Європейською конвенцією про захист прав людини і основних свобод 1950 р. Усі ці документи є основою для національних правових систем – закони держав, що є підписантами цих конвенцій повинні забезпечувати вільну реалізацію закріплених в них прав.

Незважаючи на достатню розробку концепції природних прав людини в науковій літературі на теперішній час не існує універсального визначення поняття природні права людини, що пояснюється їх різноплановістю. Вони спрямовані на отримання певних економічних, соціальних, громадських та культурних благ. У сучасній правовій інтерпретації дією права є його вплив на суспільні відносини з метою їх впорядкування. Вважаємо, що поняття дії

природного права можна трактувати як об'єктивне існування права, що не залежить від волі людини і здійснює вплив на всі сфери її життєдіяльності. наприклад, без реалізації права на приватну власність свободу підприємництва неможливим є створення конкурентного ефективного економічного середовища, право громадян на свободу волевиявлення та вибір сприяє демократизації структур управління державою тощо.

Природні права людини не слід розглядати як щось окреме і унікальне, адже зазначені права виникли через те, що людина існує та розвивається в соціумі. Природні права безперечно посідають вагоме місце в реалізації принципів правової держави, до яких відносять: принцип розподілу влади, панування права, забезпечення гарантій і прав громадян, принцип самостійності, незалежності суду та інші, адже сама суть та зміст природного права лежить в їх основі, без яких вони б не існували

Отже, природні, невід'ємні й невідчужувані права і свободи мають вирішальне значення у відносинах між людиною та державною владою. Саме вони, як засвідчує досвід сучасних розвинутих держав, становлять основу системи «стримувань і противаг» державної влади, що мінімізує тенденцію до виходу органів державної влади з-під контролю громадянського суспільства. Природні права людини є засобом досягнення благ, які мають важливе значення для всіх сфер суспільних відносин. Без забезпечення природних прав людини всі інші суб'єктивні права позбавляються сенсу та їх існування стає неможливим.

Бібліографічні посилання:

1. Козинець О. Г. Історія розвитку інституту прав людини в новий час / О.Г. Козинець // Modern problems and ways of their solution in science, transport, production and education. 2014. С.43-49.

2. Романюк Є. О. Природні права людини як відправна ланка визначення сутності правової ідеології //Правова держава. 2015. Вип. 26.С.126-133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2015_26_18 (дата звернення - 10.03.2019).

3. Кожан В. В. Особисті права та свободи людини: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 – теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень / В.В. Кожан. Львів. 2016. URL: http://lp.edu.ua/sites/default/files/dissertation/2016/3679/avtoreferat_kozhan_1.pdf (дата звернення - 10.03.2019).

Попенко Анастасія Сергіївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ СУБКУЛЬТУР ТА ЇХ ВПЛИВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ

Сучасне українське суспільство весь час змінюється, трансформується через що виникає гостра необхідність розробки адекватних механізмів пристосування та соціалізації молодіжного середовища. У ході реформування української держави молодь, як різновид соціальної групи, зіштовхнулася з проблемами самореалізації, самовизначення, отримання якісної роботи тощо.

Молодь нерозривно поєднана із суспільством, тому гостро реагує на проблеми, які виникають в ньому. Тому певним порятунком для молоді є об'єднання у такі собі молодіжні субкультурні групи [1, с.113].

Впродовж останнього часу проблема молодіжних субкультур набула актуальності. Дане поняття неодноразово у своїх працях висвітлювали такі вчені, як І. Баєва, Е. Еріксон, С. Іконніков, Г. Коджаспіров, І. Кон, В. Лармін, С. Левікова, Ю. Лисенко, Л. Мардахаєв, А. Мудрик, С. Пальчевський, С.Сергеєв, В. Сорочинська, О. Столяренко, А. Шариков та ін.

На сьогоднішній день поняття субкультури характеризують як систему цінностей, установок, моделей поведінки і життєвого стилю певної соціальної групи (молоді), яка є цілісним утворенням у межах домінуючої культури. Вона є інструментом процесу самоідентифікації молодої людини, і, на думку Т. Парсонса, «вносить істотний внесок в молодіжну соціалізацію хоча б уже тим, що пом'якшує супроводжуючи її тертя».

Субкультура – один із головних факторів самоідентифікації особистості. Вона допомагає сформувати безліч якостей особи, які в майбутньому допоможуть молодій людині в соціалізації. Молодіжна субкультура в сучасному українському суспільстві посилює свій вплив на самоідентифікацію і формування цінностей, смислів, образів світу молодого покоління, які виникають і транслуються за допомогою внутрішньогрупової комунікації з системою цінностей, норм і значень.

Субкультура, володіючи нескінченним потенціалом варіантів становлення особистості, в сучасних умовах набуває значення пошукового механізму нових напрямків розвитку суспільства.

Формування субкультури здійснюється, як правило, під впливом таких чинників, як вік, етнічне походження, релігія, соціальна група чи місце про-

живання [2, с. 78].

Угруповання мають певні особливості, які значною мірою відмінні від загальноприйнятих. Вони мають незвичну для суспільства манеру спілкування, стиль одягу, специфічну поведінку, певний, інакший спосіб мислення та світосприйняття. Насамперед, молодих людей у субкультурах приваблює можливість демонструвати свою позицію в соціумі, формувати власну модель поведінки, яка може йти всупереч загальним правилам.

Існує поняття неформальних молодіжних організацій, як частини молодіжної субкультури: таких собі угруповань, які проповідують певну анти-соціальну ідеологію контексті молодіжної субкультури.

Дослідники виділяють ряд причин, які підштовхують молодих людей до вступу в дані угруповання:

- 1) відокремлення, автономізація, яка проявляється у прагненні до самостійності, незалежності, пошуку шляхів самореалізації;
- 2) молодь відчуває захист у всіх його проявах: психологічному, фізичному, моральному тощ.;
- 3) емоційне задоволення від групового спілкування, спричинене перебуванням впродовж довгого часу на самоті;
- 4) відвертість, чесність, щирість стосунків між членами групи;
- 5) можливість подолання внутрішнього конфлікту особистості та конфлікту в мікросоціумі, насамперед, у родині;
- 6) відсутність уваги й розуміння з боку батьків, друзів посилює вплив формальних і неформальних колективів на свідомість молоді;

Аналізуючи вищесказане, ми дійшли висновку, що молодіжні субкультури безперечно впливають на поведінку молодих людей, призводять до її трансформації, адже будь-яка, навіть найменша, зміна в соціальному житті впливає на свідомість людини і як в результаті на її поведінку.

Отже, молодіжні субкультури – особлива частина суспільної культури. Належність до тієї чи іншої неофіційної молодіжної організації компенсує особі негативне ставлення до себе, низький рівень самоповаги, неприйняття і нерозуміння з боку суспільства [3, с.6].

Зазвичай, перебуваючи в складі певної субкультури в кожного із його членів підвищується самооцінка, яка, можливо, до цього була досить пригнічена. Вагоме місце посідають зміни, що пов'язані з міжособистісними стосунками молодих людей між один одним, чи з людьми старшого віку. Будучи учасником певної течії, молодіжна субкультура займає пріоритетне значення в житті людини.

З одного боку, молодіжні субкультури пропагують протест проти суспільства, його цінностей і авторитетів, але з іншої – саме вони покликані сприяти адаптації молоді до того ж суспільства. Людина, яка є учасником певної субкультури, стає з нею єдиним цілим. Вона приймає всі правила і закони нового суспільства, у неї змінюється система цінностей і з'являється новий погляд на світ.

Бібліографічні посилання:

1. Павелків В.Р. Молодіжна субкультура та її вплив на процес ідентифікації особистості. Збірник наукових праць РДГУ. Випуск 5, 2015. с 113-118.
2. Шевчук Ю. Молодіжна субкультура як складова формування особистості підлітків: позитивні та негативні аспекти. Нова педагогічна думка. 2014. № 3. С. 76-79.
3. Кривко Т.А. Підліткова субкультура: неформальні молодіжні об'єднання : методичний посібник для вчителів, психологів, батьків. Чернівці, 2003. 64 с.

Попов Вячеслав Жанович
доктор історичних наук,
професор Таврійського національного
університету імені В.І. Вернадського

ЗАРОДЖЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В ПЕРІОД НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1920 рр.

Весна 1917 року для міського населення України стала часом великих надій, періодом зростанням масового інтересу до політики. Тим сильнішим було розчарування. Вже восени 1917 р. панівним політичним настроєм серед городян стала апатія. Очікування, які не виправдалися, викликали недовіру до будь-якої влади. Необхідність постійної боротьби за фізичне існування позбавила вільних громадян вільної країни, що не відбулася, будь якої політичної зацікавленості. З весни 1919 р. припинилися всякі масові вуличні виступи – не тільки політичні, але й економічні. Їх замінили звичайні робочі страйки, виключно з матеріальним мотивуванням.

Протягом усієї революції та громадянської війни ставлення до влади у міського населення характеризувався трьома різними підходами. Людина або прагнула сама стати владою, чії представники користувалися всіма можливими на даний момент пільгами; або зверталася до сьогоденної влади по допомогу у вирішенні своїх повсякденних проблем; або максимально дистанціювалася від влади, яка заважала зберігати звичний спосіб життя. Причому всі три варіанти поведінки простежувалися при будь-яких урядах.

Вирішення повсякденних проблем, яке було не під силу окремій людині, перейшло у ведення різних громадських формувань. Створення величезної кількості об'єднань міських мешканців пояснювалося, з одного боку, необхідністю для суспільства брати на себе функції державного управління, з іншого – потребою громадян у захисті, який забезпечувався різними колективами. Це були об'єднання за статевою, професійною, етнічною, національною, територіальною ознакою. Належність до будь-якої спільноти була умовою фізичного виживання, додавала людині впевненості та відносного спокою.

Питання, які вирішувалися громадськими організаціями, можна розділити на три групи. До першої належали допомога соціально вразливим верс-

твам, та забезпечення змістовного дозвілля. З цими завданнями громадськість в цілому справлялася самотужки. Друга група включала захист прав громадян, в тому числі забезпечення їх безпеки, і надання освітніх послуг. Тут громадська активність іноді підкріплювалася силою державного апарату. Нарешті, до третьої групи слід віднести санітарно-епідемічні заходи і забезпечення виробничого процесу. У цих проблемах державні органи володіли безперечним пріоритетом. Неодноразове проходження фронту, часта зміна влади, розвал економіки призвели до того, що в кінці 1920 р. громадські організації переживали серйозну кризу.

Серед найбільш розповсюджених громадських об'єднань були професійні спілки, кооперативи, домові комітети тощо. На жаль, їх діяльності перешкождали терористичні методи управління, притаманні, в першу чергу, більшовикам. Навряд чи можна погодитися з твердженням М.В. Борисенка, що домові комітети та їх голови перетворилися на повноправних і неконтрольованих господарів будинків, яких боялися всі жителі, незалежно від їх соціального походження [1, с. 212]. Голови домових комітетів були так само безправні перед органами влади і ставали першими жертвами терору. Так само не можна погодитися з тим, що рівень життя населення невеликих міст перетнув нижню межу відновлення та збереження населення. Саме в невеликих містах, в силу близькості їх жителів до землі, шанс вижити був вищим за мегаполіси.

Людське життя в період революції стало полем для соціальних експериментів. Його цінність впала; по суті, вбивство стало таким же звичним явищем, як, скажімо, пограбування. Розширився перелік загроз для обивателя, ризик виявитися жертвою нападу зріс максимально. Технології індивідуального і колективного рятування від злочинців не відрізнялися різноманітністю. Обиватель завжди прагнув сховатися, відгородитися від небезпеки. Виходячи з необхідності реалізації потреби у безпеці, ще однією з форм громадської організації була самоохорона, яку організовували міські мешканці за власною ініціативою. Загони самоохорони створював кожний багатоквартирний будинок, Однак, не зважаючи на її наявність, очікуваної ролі у захисті громадян вона не зіграла. Архівні документи та спогади сучасників містять поодинокі факти застосування зброї цивільними особами проти бандитів. По-перше, люди просто не вміли поводитися зі зброєю, по-друге, озброєна відсіч могла закінчитися сумно, а відсутність опору давала шанс на порятунок. Від реального нападу доморосла охорона захистити могла тільки за умови допомоги з інших будинків і районів. Найбільшою рішучістю відрізнялися робочі загони. Крім того, як і в будь-якій іншій сфері, в охороні процвітали професіонали. Звичайно, більшість їх уже з зими 1918-1919 рр. виявилася у складі різних армій, але епізоди надання платних послуг із забезпечення безпеки зустрічалися аж до закінчення активних бойових дій.

Таким чином, стосовно подій 1917-1920 рр. в Україні, можна вести мову лише про початковий етап формування та функціонування елементів гро-

мадянського суспільства. Завершення революції перемогою більшовицької партії завадило укріпленню проявів самоорганізації в українському суспільстві. Перші паростки громадянського суспільства були придушені внаслідок прагнення переможців одержавити всі ініціативи пересічних громадян.

Бібліографічні посилання:

1. Борисенко М. В. Житло та побут міського населення України у 20-30-х рр. ХХ століття. К., 2013.

Прадееп Дубей (Індія),
студент ДЗ «Дніпропетровська
медична академія МОЗ України»,
Перинець Катерина Юріївна,
кандидат філологічних наук
доцент ДЗ «Дніпропетровська
медична академія МОЗ України»

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ЗАПОЗИЧЕНОЇ ЛАТИНСЬКОЇ ЛЕКСИКИ У СФЕРІ НАУКИ

Лексика латинської мови стала основою термінологічної системи багатьох індоєвропейських мов в різних областях знання (медицина, юриспруденція, філософія та ін.). Лексичні запозичення з латинської мови органічно «впелися» і в словниковий склад української мови.

На наш погляд, виявляється цікавим дослідити латинські лексичні запозичення у тій сфері, яка найближча до студента, – у навчальному процесі. Зауважимо, що лексичний фонд латини, в свою чергу, абсорбував велику кількість грецизмів. Культурний обмін, таким чином, зумовлює процес обміну лексикою. А мовами-посередниками, через які прийшли латинські слова в українську мову, є французька, німецька, польська, англійська, італійська.

Навчальний процес кожного школяра супроводжується складанням **екзамнів** (лат. *examen* – випробування) та отриманням **атестатів** зрілості (лат. *attestor* – посвідчую), які вручає **директор** школи (лат. *dirigo* – спрямовую, керую). Так, школярі стають **абітурієнтами** (лат. *abituriens* – той, хто збирається йти), а, згодом, і студентами (лат. *studens, studentis* – такий, що займається).

Для студента відчиняються двері університету (лат. *universitas* – сукупність, *interdicta de universitate* – університет), де їх вітає **ректор** (лат. *rector* – керівник). В **аудиторіях** (лат. *audire* – слухати, звідси також аудіювання) вони слухають **лекції** (лат. *lectio* – урок, лекція, читання) та готуються до **семінарів** (лат. *seminarium* – перен. школа). У спеціально відведений час, який називається сесією (лат. *sedere* – сидіти), студенти показують свої знання. Деякі студенти після закінчення університету набувають статусу **аспірантів**

(лат. *aspiro* – прямувати до мети).

Цікавим видається огляд лексики, що відносно недавно вживається у шкільній термінології: **комп'ютер** (лат. *compulor* – лічильник), **інтернет** (лат. *inter* – між та англ. *net* – світова павутина), **курсор** (лат. *cursus* – рух, курс, курсив), **офіс** (лат. *officium* – посада, служба, обов'язок) тощо.

Отже, усвідомивши пріоритетну роль латинської мови в галузі науки і культури, розуміємо, чому словами латинського походження збагачується лексика багатьох мов, у тому числі й української. Лексичне багатство латинської мови слугує незмінною основою для створення міжнародної термінології.

Резник Ростислав Дмитрович
студент Донецького юридичного
інституту МВС України

СТАН ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Громадянське суспільство – суспільство з високорозвиненого системою взаємодії в межах права, з високим рівнем економічної, соціальної і політичної культури, суспільств вільних і рівноправних громадян, їх об'єднань, що існує з метою максимально ефективно реалізовувати власні інтереси.

Сутність поняття найбільш доцільно буде виразити через самі ознаки громадянського суспільства, наявність таких ознак забезпечує життєздатність громадянського суспільства та його реальну дієвість як інструменту для реалізації інтересів громадян, виходячи з цього можна дійти висновку, що якщо проаналізувати кожен знак окремо то буде отримано об'єктивну інформацію про стан громадянського суспільства в Україні, з'явиться чітке розуміння в яких напрямках необхідно працювати для укріплення громадянського суспільства.

До ознак громадянського належать: свобода слова, демократія і плюралізм в політичній та ідеологічній сфері, свобода слова, ринкова економіка, середній клас як основа суспільства, правова держава.

Стан свободи слова в Україні можна прослідкувати за кількістю зафіксованих порушень свободи слова, так за даними інститут масової інформації в період за січень-серпень 2018 року було зафіксовано 168 випадків порушення свободи слова за аналогічний період 2017 року 173 таких випадки [3]. Так за даними міжнародної організації «Репортери без кордонів», яка щорічно публікує індекс свободи преси Україна посіла 101 місце з 180 країн в 2018 році, хоча динаміка порівняно з 2013 роком – 127 місце є досить позитивною, але необхідно зазначити останні декілька років в період з 2015-2018 рік Україна змогла піднятися тільки на одну сходинку, що категорично не відповідає вимогам суспільства. Але зважаючи на ситуацію в країні, важливо провести спільне дослідження РБК та міжнародної асоціації журналістів в якому зазначено, що найбільш небезпечними районами для діяльності журналістів

та реалізації свободи слова є ті де проходять війни та вибори.

Основую громадянського суспільства є середній клас. Майже з самого початку дослідження цієї ознаки постає низка питань у вирішенні котрих навіть провідні науковці не можуть дійти спільної думки. Оскільки кожен фахівець має право висувати свої критерії для формування уявлення про середній клас. Серед широкого різноманіття критеріїв найбільш вагомим є майновий фактор від якого напряму залежать високий рівень доходу, наявність особистої власності та достатньої кількості майна, значний рівень доходу. Відповідно до оцінки Інституту демографії і соціальних досліджень НАН України, на кінець 2013 р. майновому критерію середнього класу відповідають лише 5% населення країни (2,3 млн. осіб). Це ті, кого Державна служба статистики України відносить до категорії «заможних» [4]. Якщо разом з майновим критерієм застосувати додаткові критерії, наприклад: розуміння власного статусу, та готовність його відстоювати, високий рівень соціального розвитку, висока тривалість життя, то можна дійти висновку, що середній клас в Україні відсутній як такий.

Ринкова економіка – запорука успіху розвитку сучасної держави. Зважаючи на історичні обставини Україна мала змогу розвивати ринкову економіку тільки з 1991 року. Для отримання технічного статусу необхідно щоб економіка відповідала певним критеріям, так в 2005 році на саміті «Україна – ЄС» була озвучена оцінка Європейської Комісії: «Україна виконала технічні критерії, необхідні для надання ринкового статусу» [5]. Згодом статус був закріплений Постановою Ради Європейського Союзу № 2117/2005 від 21 грудня 2005 року [7, с. 17]. Ринковий статус був наданий Україні також і Міністерством торгівлі США, про що було повідомлено 17 лютого 2006 року у відповідному прес-релізі [9]. Отже світовою спільнотою визнано що економіка України відповідає вимогам статусу ринкової економіки і це закріплено у відповідних нормативно-правових актах. Питання ефективності ринкової економіки в зв'язку з регламентними обмеженнями нами не розглядалось.

Конституцією України в ст. 34 закріплено: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань», а також у ст.15 – «суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної багатоманітності». На сьогоднішній день в Україні зареєстровано 352 партії, які вільно діють і мають неосяжне розмаїття ідей, які вони відстоюють як ідеологічно, так і політично.

Становлення громадянського суспільства в Україні доволі повільний процес. Серед найбільш вагомих причин можна описати ситуацію, за якої частина суспільства не усвідомлює потребу і необхідність в цьому, а інша частина тяжіє до повернення тоталітарного управління зразка радянського союзу. За даними Укрінформ станом на 2017 рік, тільки 10% громадян України подорожують до країн ЄС, сумна статистика полягає в тому що 40% громадян не подорожує і не планує цього робити, в першу чергу, виключно через економічний фактор, 43% громадян які мають фінансові можливості не

зацікавлені, або вони не бачать потреби в подорожах [1]. Радянське минуле негативно впливало на розвиток ринкової економіки та створення середнього класу, справедливо буде зазначити, що ситуація покращується так станом на 2014 рік «Україна має високий потенціал для розвитку ринкових відносин, про що свідчить десята група показників «Розмір ринку» [8, р. 373]. Так за розміром внутрішнього і зовнішнього ринків наша країна займає 37-ме та 38 місце відповідно, за обсягом ВВП — 41-ше, тобто має конкурентні переваги. І лише за останнім показником цієї групи — питомою вагою експорту — Україна формально не має переваг, посідаючи 54-те місце.» [5].

Об'єктивно кажучи стан громадянського суспільства знаходиться на відчутно низькому рівні, але покращення цього рівня відбувається, хоча і не достатньо швидкими темпами. Можна погодитись з думкою, що війна не найкращий час для звертання уваги на стан громадянського суспільства, але події 2014 рр змogli показати всьому світові, кожному з нас, що український народ вміє консолідувати зусилля в ситуації, коли держава не в змозі була виконувати свої обов'язки. Були створенні добровольчі батальйони, волонтерський рух охопив всю країну, і так чи інакше кожний громадянин України взяв участь в цьому.

Бібліографічні посилання:

1. Активно подорожують за кордон лише 10% українців [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2263794-aktivno-podorozuut-za-kordon-lise-10-ukrainciv.html>.
2. Відомості щодо зареєстрованих у встановленому законом порядку політичних партій станом на 18 січня 2017 року [Електронний ресурс] // Департамент державної реєстрації та нотаріату. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://ddr.minjust.gov.ua/uk/ca9c78cf6b6ee6db5c05f0604acdbdec/politychni_partiyi/.
3. З початку року в Україні зафіксовано 168 порушень свободи слова – ІМІ [Електронний ресурс] // Інститут масової інформації. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://imi.org.ua/news/z-pochatku-roku-v-ukrajini-zafiksovano-168-porushen-svobody-slova-imi/>.
4. Середній клас: чи існує він в Україні [Електронний ресурс] // Аналітика. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://stepup.press/analytics/item/104-srednij-klas>.
5. Спільна заява саміту «Україна — ЄС». Міжнародний документ від 01.12.2005 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_709
6. Наумов М. С. Сучасний стан розвитку ринкової економіки в Україні / М. С. Наумов. // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – С. 164.
7. Council Regulation (EC) No 2117/2005 of 21 December 2005 amending Regulation (EC) No 384/96 on protection against dumped imports from countries not members of the European Community // Official Journal of the European Union. — 2005. — Vol. 48. — P. 17.
8. The Global Competitiveness Report 2014—2015: Full Data Edition. — World Economic Forum, 2014. — 565 p.
9. U.S. Grants Ukraine Market Economy Status [Electronic Resource]. — Mode of access: http://2001-2009.commerce.gov/NewsRoom/PressReleases_FactSheets/DEV01_005260.html

Риженко Діана Вікторівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Ірчишина Марина Віталіївна
викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

КОНЦЕПТИ «ПРАВО» І «ЗАКОН» В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Мовна картина світу, що відображає в вербальних формах специфіку індивідуальної і суспільної свідомості, складається із безлічі ментальних одиниць, які у сучасному мовознавстві називають «концептами». Концепт, перш за все, є терміном когнітивної лінгвістики. З точки зору когнітивної лінгвістики концепт – це певний окремий сенс або ідея, що є у нас в свідомості та існує як оперативна одиниця в розумових процесах, «причому одиниця, яка виступає як гештальт, як цілком самостійна сутність, що чітко виділяється серед інших» [1, с. 316].

Сьогодні актуально вивчення концептів, що є показниками менталітету, рівня життя країни, усталених життєвих принципів і роботи держави в цілому. Правова культура народу – це нев'януча цінність будь-якого цивілізованого суспільства, еталон поведінки кожної людини, показник якості правовому житті країни і надзвичайно важлива умова її прогресу, що підтверджується реалізацією концепту «закон».

Розуміння права і закону, а також ставлення до них залежить від безлічі найрізноманітніших чинників, таких як інформованість, культура, режим в країні і багатьох інших.

Розгляд концептів «право» і «закон» в концептуальному просторі англійців визначає національно-культурний фон народу. Розуміння життя, ставлення до життя в будь-якій лінгвокультурі є базовим орієнтиром людської поведінки, який визначає етноспецифічні норми і стереотипи спілкування, а також менталітет носіїв мови. Право як поняття є феноменом культури, вираженим в законах, яке тісно пов'язане з моральністю. І таке розуміння багато в чому збігається з сучасними уявленнями про право, в яких політика і мораль синтезовані на основі історії та релігійних цінностей [2, с. 23].

Концепти «право» і «закон» є складною, багатоплановою структурою та розглядаються у вигляді юридичного когнітивного простору, термінальні вузли якого утворюють концепти «право», «порядок», «справедливість», «закон», «злочин», «суд», «покарання», «істина». Порівняльний аналіз показує, що активний шар концептів «право» і «закон», як формує і визначає його зміст, протиставляє такі лексеми, як «брехня» – «правда», «справедливість» – «провина», «омана» – «совість» [3, с. 135].

Прислів'я та приказки становлять невід'ємну частину словникового

складу мови, яка відображатиме специфічні особливості багатосторонньої матеріальної і духовної культури народу, його національний менталітет, особливе бачення світу, що підсилює значення порівняльно-порівняльного вивчення прислів'їв і приказок в різноструктурних мовах: "Justice and perfidy do not walk together" (*Справедливість і зрада разом не ходять*), "Lawmakers should not be lawbreakers" (*Законодавцям не слід самим переступати закон*) [4, с. 5].

Концепти «право» і «закон» в англійських прислів'ях і приказках можна вважати показниками загального національного ставлення до законів, правовим нормам країни. Вони включають в себе юридичну компетентність, знання і використання на практиці народної мудрості, виявленої в прислів'ях. Дбайливе ставлення та знання народних прислів'їв і приказок сприяють удосконаленню сучасної людини, поінформованості в державних правових подіях, а також вмілому застосуванню народну мудрість в правових і судових справах.

Бібліографічні посилання:

1. Кубрякова Е. С. Язык и знание. – М., 2004. – 560 с.
2. Павлов Б.Б. Концепт права в русской культуре: автореф. дис. канд. филол. наук / Б.Б. Павлов. – Великий Новгород, 2006. – 25 с.
3. Шафикова Р.Р. Лексико-семантическое поле концептов «право» и «закон» как национально-культурный фон (на материале башкирских народных и английских пословиц и поговорок) Вестник Челябинского государственного педагогического университета. 2015. № 5.
4. Нуриахметов Г.М. Башкирские, русские и английские пословицы и поговорки / Г.М. Нуриахметов, Д.И. Хизбуллина. – Уфа: Китап, 2002. – 95 с.

Романенко Геннадий Анатольевич,
аспирант Университета
имени Альфреда Нобеля

КЛАСТЕРИЗАЦИЯ В ИННОВАЦИОННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОЦЕССАХ

Развитие техники и технологии производства создает предпосылки формирования успешных инновационных кластеров с последующим выходом в новые рыночные ниши.

Переход на инновационный путь развития в нестабильных условиях экономики переходного периода (в рыночных условиях вообще постоянным являются только перемены) требует соответствующих маркетинговых инструментов и методов, которые позволят эффективно управлять деятельностью хозяйствующих субъектов в процессе поиска способов реализации имеющегося потенциала применительно к изменениям условий хозяйствования [1, с.

43]. Таким механизмом решения данной проблемы могут, вполне успешно, выступить региональные и промышленные кластеры, которые являются неотъемлемой частью инновационного развития. Это новые формы пространственной организации производства, которые отличаются высокой конкурентоспособностью. Их преимущества отражены в показателях эффективности производства и высокой производительности труда за счет того, что компании и поставщики располагаются в кластере географически близко друг от друга, этим облегчая координацию действий и трансакцию между ними.

Сотрудничество бизнеса и академической среды стимулирует изобретение нововведений, благодаря чему возникают комплексные и современные бизнес-процессы, поскольку новые идеи переходят от одних компаний к другим. Кластеры, как сетевые формы организации производства, на глобальном и национальном рынках, являются высокотехнологичными инструментами, генерирующими новые знания и ресурсы обеспечения конкурентоспособности стран.

Содействие государства в кластеризации через совокупность мероприятий, осуществляемых государственными и муниципальными органами власти в отношении кластеров в целях развития хозяйственных агломераций и повышения конкурентоспособности экономики региона в целом, – формирует кластерную политику [2]. Общей чертой государств, у которых принят кластерный подход развития экономики, является наличие объективных предпосылок: денежно-кредитных стимулов, снижение регуляторных барьеров в инновационных программах, формирование центров конкурентоспособности, создание экономических зон и льготного налогообложения эффективных кластеров.

подавляющее большинство развитых и многие развивающиеся страны имеют национальные кластерные программы. При этом каждая страна вырабатывает удобную для себя политику формирования кластерных объединений, а кластеры имеют свою специфику организации и функционирования. Кластерный подход к развитию территорий принят во многих странах на государственном уровне [3, с. 9], среди них США, Канада, Германия, Великобритания, Дания, Финляндия, Индия, Китай, Белоруссия, Казахстан, Индонезия, Малайзия, Мексика, Нигерия, Чили, Марокко, Иордания, Сирия, Ливан и др. [5, с. 45]. Примеры развитых и развивающихся стран убеждают, что современное конкурентоспособное производство может базироваться только на процессах интеграции: горизонтальной, региональной, вертикальной. Прогресс движется не отдельными фирмами, а объединениями, группами, кластерами и сетями. Этот опыт особенно актуален в странах СНГ, для которых превращение в технологические державы видится объективной необходимостью. Украине, как одному из европейских государств, в своих программах развития территорий следует учитывать общемировой опыт развития территорий с применением программ кластеризации, реализация которых способна обеспечить высокую конкурентоспособность национальной экономики

[4, с. 15]. Исследуя модели кластерного подхода, анализ показывает, что в процессе эволюции возможны их модификации.

При этом следует добавить, что лишь сбалансированное сочетание инициатив и политики формирует эффективные кластерные структуры, которые, с одной стороны, отвечают требованиям экономической стратегии на уровне страны, а с другой стороны, способны самостоятельно конкурировать на мировых рынках в изменяющихся условиях [4, с. 137].

Переход к кластеру связан с организацией процессов технотехники сфокусированных на анализе изменения технологий, определяющих условия создания новых промышленных систем в изменяющихся институциональных условиях.

Библиографические ссылки:

1. Аспекти управління інноваціями проектно-орієнтованих організацій: монографія / В.Р. Молодецький, Р.Б. Тянь, В.А. Ткаченко та ін. . : ДУ ім. А. Нобеля; вид-во «Монолит», 2012. 242 с.
2. Портал інформаційної підтримки малого і середнього виробничого бізнесу. Розділ послуг: «Центр кластерного розвитку». URL: http://subcontract.ru/Docum/DocumShow_DocumID_1116.html
3. Тищенко А. Теорія і практика організації кластерів: зарубіжний досвід. Проблеми економіки. 2010. №2. С. 9-15.
4. Регіональні кластери і інноваційне розвиток / Ю.А. Фридман, Г.Н. Гречко, Д.В. Крицький. Вестник Кузбаского державного технічного університету. 2012. №5 (93). С. 129-143.
5. Кластерний підхід до вибору пріоритетних напрямків стійкого розвитку регіонів / Н.А. Кизим, В.І. Чередник, А.Ю. Зайцева. Проблеми економіки. 2010. №10. С. 44-55.

Савон Яна Євгенівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЛЮДИНА ТА ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ

Поняття «віртуальна реальність» виникло не так давно, лише в другій половині ХХ століття. Його використовували для позначення комп'ютерних систем, що давали користувачеві інтерактивне стереоскопічне зображення. У наш час віртуальна реальність – це імітація дійсності за допомогою комп'ютера та інших пристроїв, що діють на органи чуття людини.

Сьогодні технологія віртуальної реальності використовується не тільки

в освіті та медицині. У майбутньому вона проникне в кіно, і тоді ми зможемо грати роль будь-якого персонажу. Віртуальна реальність може стати частиною повсякденного життя і замінити реальний світ, тому що важливо не те, що відбувається ззовні, а те, що бачить та сприймає наш мозок.

Таким чином, у віртуальній реальності людина може відчувати все, що відбувається з її тілом та на ньому: бачити, чути, відчувати запахи, смаки. Занурюючись у віртуальний світ, людина отримує задоволення, але з часом вона може стати залежною та перестане розрізняти реальний та віртуальний світи.

У результаті використання несправжньої реальності виникає віртуальне суспільство, яке становлять групи людей, які використовують Інтернет для задоволення власних потреб (вирішення професійних або політичних завдань). З одного боку, подібне об'єднання людей є корисним, оскільки користувачі знаходять потрібну інформацію, обмінюються матеріалом, задовольняють певні потреби. Але з іншого боку, події у віртуальному суспільстві негативно впливають на психіку людини. Побачившись в реальному світі, ми обговорюємо події та проблеми неіснуючого світу. Наприклад, «чому мені не відповіли на коментар», «від видалив мене з друзів», «він не пролайкав мені фото». Тому є очевидним, що соцмережа – невід'ємна частина сучасного буденного життя.

Із розвитком віртуального суспільства виникають і віртуальні стосунки та любов. Ми листуємося, відправляємо один одному фотографії, викладаємо історії в Instagram. Але в такому спілкуванні захований підступ, адже кожен намагається зробити позитивне враження. Навіть, якщо людина говорить правду, інший сприймає її по-своєму, згідно зі своєю думкою. У такому разі уява зображує не те, що є насправді, а те, що вона хоче. При зустрічі в реальному житті ми бачимо вигаданий нами образ.

Важливою частиною сучасного світу є віртуальні гроші, так звані криптовалюти, які активно завойовують світовий економічний простір [1]. Так деякі країни, зокрема Японія, долучилася до розрахунків віртуальними грошима. Там криптовалюта, а саме біткоїн, отримала статус платіжного засобу. Головними перевагами є те, що в його системі не має посередників і регуляторів, таких як банків. Його можна вільно перераховувати. Тим паче, що з моменту виникнення біткоїн лише дорожчає, на відмінно від інших валют.

Біткоїн – це віртуальні гроші у вигляді коду, який ще нікому не вдалося зламати. Згідно за біткоїнпротоколом сьогодні кожні 10 хвилин в мережі з'являються 12 монет, однак їх ще треба добути. У ньому також запрограмовано, що буде лише 21 млн. монет. Нині добуто 17 млн., їх як і звичайні гроші можна перераховувати один одному, розраховуватися ними. У криптовалюті не має єдиного регулятора чи посередника. Щоб відправляти або отримувати біткоїн треба мати так званий біткоінгаманець.

Вплив їх на світову економіку важко перебачити, однак експерти схиляються до думки, що віртуальні гроші не замінять паперових, проте безготі-

вкова система може докорінно змінитися. Криптовалюта може підірвати міжнародні переводы, так як біткоїн не має кордонів і може використовуватися в будь-якій країні світу.

Бібліографічні посилання:

1. Халапсис А. В. Мир без денег: Экономические и социокультурные трансформации эквивалента стоимости. Наукове пізнання: методологія та технологія. 2018. №40(1). С. 126-135.
2. Gilder, G. The Scandal of Money: Why Wall Street Recovers but the Economy Never Does. Washington, DC: Regnery, 2016. 224 p.

Самбор Микола Анатолійович,
кандидат юридичних наук, член-кореспондент
Академії наук вищої освіти України,
начальник сектора моніторингу
Прилуцького відділу поліції
ГУНП в Чернігівській області

**ПРАВО НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ, ЯК ІНДИКАТОР
ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У НАЦІОНАЛЬНОМУ
ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОМУ ЖИТТІ**

Права і свободи людини та громадянина не лише мають визначати зміст і спрямованість діяльності держави, оскільки остання утворена саме для зростання та всебічного розвитку людської індивідуальності, а становити непорушний фундамент відносин суспільства та держави, утвердження демократії, відправлення правосуддя, до певної міри бути мірилом добра. Світова спільнота, здійснюючи миротворчі місії, спрямовуючи міжнародних спостерігачів та представників у ті чи інші регіони та країни, саме здійснення прав і свобод людини обрають за індикатор стабільності, безпеки, рівня життя тощо. Права і свободи людини і громадянина, сформовані тисячоліттями розвитку людської цивілізації, сьогодні визначають рівень розвитку людства у цілому та окремої її нації, громади, іншого суб'єкта, зв'язаного територією, управлінням, співжиттям.

Сучасне покоління генерує права єднання людей, права і свободи, що не лише проголошують, а забезпечують здійснення істинної свободи людини, її розвиток. Формування осучасненої філософсько-правової доктрини зумовлює участь не лише окремо взятої спільноти науковців, державних діячів у її творенні, а й найширших верств населення, котрі прагнуть відчувати себе справжнім народом, творцем майбутнього та істинним джерелом влади у країні. Як наслідок, подекуди статичні елементи набувають динамічності, й у цьому контексті гарантованим з боку держави ефективним засобом здійснення інтересів людей стає їх право на свободу мирних зібрань.

Право на свободу мирних зібрань, відоме ще з давен, очевидно, сформувалося у позитивному праві саме у ХХ сторіччі. На початку століття воно знаходить свої начала у конституційних нормах, а із закінченням Другої Світової Війни усвідомленням необхідності побудови світового порядку, ухваленням доленосних міжнародних документів право на свободу мирних зібрань вийшло на міжнародний рівень не лише визнання, а й захисту. Ключовим є не лише визнання спільнотою, державами існування права на свободу мирних зібрань, а забезпечення з боку органів публічної адміністрації свободи здійснення цього права, а з суб'єктивної відсутності будь-яких перешкод на шляху здійснення права на свободу мирних зібрань з урахуванням інтересів інших суб'єктів суспільно-правових відносин.

Недарма міжнародними організаціями зазначається, що відсутність з боку влади заходів реагування на напади на публічні заходи, впливає на здійснення права на свободу мирних зібрань (п. 86 Доповіді Управління Верховного комісара ООН про стан з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2018 року) [1]. Отже, демократія, розвиток інститутів громадянського суспільства та здійснення прав і свобод людини напряму залежить не лише від волі та інтересів носіїв цих прав і свобод, неутручання суб'єктів владних повноважень у здійснення прав і свобод людини, а й активних дій уповноважених представників держави, суб'єктів публічної адміністрації, спрямованих на створення сприятливих умов для здійснення прав і свобод людини у цілому, та права на свободу мирних зібрань, зокрема, від власної сваволі, а також від створення будь-яких бар'єрів (перешкод) для свободи здійснення цього права з боку інших представників соціуму: як окремих індивідів, так і соціальних груп, чи навіть всього суспільства, коли шляхом здійснення права на свободу мирних зібрань протиставляються загальносуспільний та індивідуальний інтереси.

Публічні збори слугують найважливішим механізмом активного громадянського суспільства і працює демократії (п. 31 Доповіді Спеціального доповідача з питання про права на свободу мирних зібрань та асоціації Майни Кіаї) [3].

Людство і державність у всіх її проявах стикаються із новими викликами, зумовленими рядом соціальних, економічних, політичних, у тому числі й геополітичних, культурних інших чинників, а також амбіціями окремих лідерів, що позначаються не лише на умовах здійснення права на свободу мирних зібрань, а й у цілому на повазі до честі та гідності людини, цінності людського життя.

Такі глобальні виклики, як загрози у сфері безпеки, політична нестабільність, нестійкі політичні і урядові установи, етнічні та релігійні розбіжності, відродження фундаменталістської ідеології, нестабільні економіки, суворі кліматичні умови, поляризація виборів, нерівність і дискримінація, обмеження на доступ до правосуддя та збройні конфлікти, належать до числа факторів, що сприяли обмеженню права на свободу мирних зібрань в глобальному

масштабі (п. 18 Доповіді спеціального доповідача з питань права на свободу мирних зібрань та свободу асоціацій) [2].

Публічна адміністрація прагне не позбавляти людей права на свободу мирних зібрань, а встановити контроль за здійсненням цього права, тим самим контролюючи поведінку, можливість прояву індивідуальних інтересів та їх поширення у суспільстві, а разом із цим виступаючи лояльним, демократичним інститутом. Окрім цього позбавлення права на мирні зібрання його ключової ознаки – свободи, призводить до того, що втрачається сам сенс права на свободу мирних зібрань, його комунікативної складової, а також владно-правової ознаки, коли шляхом здійснення права на свободу мирних зібрань реалізується демократичний принцип народовладдя. Разом із тим, не можемо стверджувати про гіперболізацію здійснення права на свободу мирних зібрань, зумовлену уявними причинами, оскільки люди звертаються до вказаного права у переважній більшості, оскільки вичерпали інші правові можливості у відстоюванні своїх інтересів, прав та свобод.

До того ж, істотну роль в позбавленні груп найбільшого ризику можливостей для здійснення ними своїх прав відіграють дії недержавних суб'єктів, що нерідко підкріплюються пануючими патріархальними поглядами, стереотипними уявленнями, домислами і громадськими установами, в силу яких ці групи залишаються на узбіччі громадського життя (п. 9 Доповіді Спеціального доповідача з питання про права на свободу мирних зібрань та асоціації Майни Кіаї) [3]. Вказані фактори негативно позначаються на фундаментальних підвалинах демократії та побудови громадянського суспільства. Адже право на свободу мирних зібрань, без перебільшення, являє собою ключове право громадянина говорити і бути почутим, продемонструвати власний інтерес і трансформувати його у інтерес групи, суспільства, відстояти ряд інших прав, і не лише тих, що формалізовані у позитивному праві, а й тих, що є елементом людської природи.

Спеціальний доповідач перераховує наступні глобальні тенденції, виявлені в різних регіонах у зв'язку із здійсненням права на свободу мирних зібрань: а) використання законодавства для придушення законного здійснення свободи мирних зібрань; б) криміналізація мирних протестів і невибіркове і надмірне застосування сили для протидії мирним протестам або для їх придушення; в) придушення громадських рухів; г) стигматизація суб'єктів громадянського суспільства і нападу на них; е) обмеження, орієнтовані на конкретні групи; е) обмеження прав в період виборів; ж) негативні наслідки зростання популізму та екстремізму; з) перешкоди, з якими доводиться стикатися в цифровому просторі [2].

Вважаємо, що право на свободу мирних зібрань має бути захищеним, і захист має бути не лише формально-юридичним, а підкріпленим юридично значущими діями з боку суб'єктів владних повноважень. Зазначене, на нашу думку, потребує у демократичному суспільстві ефективних правових засобів та заходів врегулювання повноважень представників влади, тому вкрай необ-

хідні законодавчі акти які прямо визначатимуть завдання, цілі та повноваження суб'єктів владних повноважень під час здійснення учасниками правовідносин їх права на свободу мирних зібрань. Разом із цим такі законодавчі акти не повинні містити додаткових умов, застережень чи обов'язків для суб'єктів здійснення права на свободу мирних зібрань.

Свобода має бути правилом, а обмеження виключенням (п. 21 Доповіді Спеціального доповідача з питання про права на свободу мирних зібрань та асоціації Майни Кіаї) [3]. Отже, визначальним для сучасного громадянського суспільства, у тому числі й в Україні, має бути дієвий правовий регулятор відносин, пов'язаних із забезпеченням здійснення права на свободу мирних зібрань та усунення можливих перешкод у його здійсненні.

Право на свободу мирних зібрань є унікальним із погляду поєднання права і свободи його здійснення. Поряд з цим вказане право є обмежувачем для державно-владних інституцій, інших суб'єктів наділених владними повноваженнями чи тими, що можуть впливати на права і свободи людини та призводити до погіршення їх здійснення і самого стану людини. Відтак, з одного боку право і свобода, а з іншого – ключовий обов'язок держави, гарантувати народу, як джерелу влади, підтримувати останню, вкотре запевняючи у делегуванні повноважень на управління суспільством, або ж усуваючи окремих посадових осіб від виконання делегованих народом повноважень, а також здійснення саморегулювання, ось зміст права на свободу мирних зібрань.

Підсумовуючи зазначимо, що право на свободу мирних зібрань, є визначальним показником демократичних процесів у державі та здатності останньої сприяти всебічному розвиткові кожної особистості та громадянського суспільства у цілому.

Бібліографічні посилання:

1. Доклад о ситуации с правами человека в Украине 16 февраля – 15 мая 2018 года. Управление Верховного комиссара Организации Объединённых Наций по правам человека. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraineFev-May2018_RU.pdf. (дата звернення 21.03.2019).
2. Доклад Специального докладчика по вопросу о праве на свободу мирных собраний и праве на свободу ассоциации. Совет по правам человека Тридцать восьмая сессия 18 июня – 6 июля 2018 года. URL: <http://undocs.org/ru/A/HRC/38/34>. (дата звернення 21.03.2019).
3. Доклад Специального докладчика по вопросу о правах на свободу мирных собраний и ассоциации Майны Киаи. Совет по правам человека Двадцать шестая сессия. URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/HRC/26/29>. (дата звернення 21.03.2019).

Саміло Ганна Олегівна,
кандидат юридичних наук,
доцент Запорізького національного
технічного університету

ВИТОКИ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ МЕКСИКИ

Сучасна правова система Мексики є результатом динаміки багатьох унікальних соціальних, расових, політичних, релігійних і економічних історичних факторів, що породили мексиканську націю та привели її до сьогодення. Правова система Мексики впливає з традиції цивільного права. Це сталося в результаті довгої історичної асоціації Мексики з Іспанією. Іншими важливими історичними джерелами мексиканської правової системи були римське право, канонічне право і середньовічне комерційне право. Римське право вплинуло на «закон людини, сім'ю, спадщину, майно, правопорушення, несправедливе збагачення та контракти» [1]. Вплив канонічного права виявляється головним чином «у сфері сімейного права та правонаступництва (як частин римського цивільного права), кримінального права та процедурного права» [1]. Третя історична складова – середньовічне спільне комерційне право, найбільш очевидна в комерційних кодексах сучасної традиції цивільного права.

Найважливіші внески світського природного права і світського позитивного права знаходяться у сфері публічного права. Вони найбільш очевидні в конституційному праві, адміністративному праві та судовій системі [2]. Традиція цивільного права ділить закон на дві основні сфери права: приватне право та публічне право.

Історико-правові корені мексиканської правової системи відносяться до іспанського права XVI століття і доколумбового права корінних народів [3]. Іспанія правила Мексикою понад 300 років і тому залишила свій відбиток на правовій системі Мексики. Зв'язок із законами корінного населення простежується через імперію ацтеків, яка була домінуючою політичною владою в Мексиці під час прибуття іспанців. Іспанські конкістадори знайшли розвинену правову систему корінних народів, коли вони завоювали імперію ацтеків. Іспанська корона не припинила повністю дію правової системи корінних народів. Натомість вона зберегла закони та правові інституції корінних народів, які не йшли проти встановлених іспанських звичаїв або проти церковної доктрини. Іспанські завойовники також запровадили свої правила та правові інституції, які були призначені для колоніальної Мексики, тобто створили законодавство, що не існувало в Іспанії [3].

До того, як Мексика досягла своєї незалежності, «іспанський закон був домінуючою особливістю в мексиканській правовій» системі [3]. Іспанське законодавство було найбільш домінуючим у сфері приватного права; у пи-

таннях торгівлі, власності, сімейного спадку та зобов'язань іспанське законодавство використовувалося майже виключно. У сфері публічного права, корінне право й закон, які були прийняті виключно для колоніальної Мексики «були дуже всеосяжними, і це було головним джерелом закону для колоніальної Мексики» [2].

Рух до мексиканської незалежності почався в 1810 році. У 1814 році була видана Конституція Апацінгана. Хоча ця конституція ніколи не набула чинності, багато «ідей, які вона висловила, служили моделлю для майбутніх змін» [2]. Конституція Апацінгана включала світський природний закон і світський позитивний закон, який був результатом революцій, що відбувалися в Західному світі у XVIII–XIX ст. ст. Суть світського природного права і світського позитивного права полягає в тому, що всі люди створені рівними з природними правами на власність, на свободу і на життя. Націоналістичний запал також був частиною нової політичної філософії.

Мексика досягла незалежності в 1821 році і прийняла свою першу конституцію у 1824 році. Конституція 1824 року передбачала Федеративну Республіку, що складається з 19 штатів, чотирьох територій та федерального округу. Дана Конституція також передбачала: визнання самовизначення; розподіл влади на виконавчу, законодавчу та судову; рівність усіх громадян перед законом; принцип невинуватості; свободу слова та преси; захист приватної власності; скасування спеціальних привілеїв для духовенства і військових; аграрну реформу. Але Конституція 1824 року ніколи не застосовувалася через внутрішній збройний конфлікт між консервативними і ліберальними елементами нової незалежної мексиканської нації. У 1857 році була прийнята нова Конституція, яка була складена ліберальними силами, що прийшли до влади. Конституція 1857 року пережила громадянську війну та французьку інтервенцію 1862 року. Тільки після тріумфу мексиканської революції 1910 року Конституція 1857 року була замінена чинною мексиканською Конституцією 1917 року.

Нинішню Конституцію Мексики зазвичай називають Конституцією 1917 року. Офіційною назвою Конституції 1917 року є політична Конституція Мексиканських Сполучених Штатів (*Constitucion Politica de los Estados Unidos Mexicanos*) [4]. Конституція 1917 року прийняла з Конституції 1857 р. розділи про територіальну організацію, громадянські свободи, демократичні форми, антиклерикальні та антимонопольні положення.

Хоча Конституція 1857 року послужила основою для Конституції 1917 року, між ними існують основні, принципові відмінності. Вони відрізняються в основному підходом. Обидві конституції визначають й формулюють демократичні політичні права та обов'язки, але Конституція 1917 року включає економічні, соціальні та культурні права [4]. Включення цих економічних, соціальних і культурних прав у Конституцію 1917 року було оригінальним і революційним [4]. Іншою принциповою відмінністю між Конституцією 1857 року та Конституцією 1917 року є різні філософські підходи до

управління нацією, що охоплюють різні конституції. Конституція 1857 року вимагала політично нейтрального федерального уряду, який був би пасивним по відношенню до економічних і соціальних питань і федерального уряду, який поважав би статус-кво. З іншого боку, Конституція 1917 року вимагає федерального уряду, який має моральний обов'язок брати активну роль у сприянні соціальному, економічному та культурному добробуту людей.

Федеральна Конституція є найважливішим політичним документом у Мексиці. Він є джерелом і походженням для всіх мексиканських законів. Конституція Мексики 1917 року вимагає «федеральної, демократичної, репрезентативної Республіки, що складається з вільних і суверенних держав» [4]. Вся державна влада походить від народу. Країна, офіційною назвою якої є Об'єднані мексиканські штати, складається з 31 штату і федерального округу. Існує централізований федеральний уряд, а також окремі уряди штатів і уряд Федерального округу.

Конституція Мексики ґрунтується на семи основних принципах: декларація прав людини; національний суверенітет; розподіл повноважень; репрезентативна система; федеральна структура; конституційний засіб і верховенство держави над Церквою. Вона розглядається як інструмент, який слід використовувати для соціальних змін. Конституція Мексики надає повноваження як виконавчій, так і законодавчій структурам ініціювати законодавство, але тільки Палата депутатів може ініціювати законопроекти, що стосуються позик, податків, наказів і вербування військ. Однак на практиці виконавча влада ініціює практично всі законодавчі акти і, звичайно, всі законодавчі акти будь-яких наслідків [29]. Кожен новий законопроект має пройти обидві палати більшістю голосів. Президент має право вето, яке законодавча гілка влади може відкинути двома третинами голосів у кожній палаті.

Структуру мексиканської правової системи можна розглядати як піраміду з конституцією на вершині. На наступному рівні знаходяться п'ять основних кодексів: цивільний, комерційний, кримінальний, цивільний процесуальний та кодекс кримінальних процедур. Інші кодекси, закони та статuti слідуєть на наступному рівні. Ієрархія джерел права Мексики також включає звичаї. Важливе значення в правовій системі Мексиці має також правова доктрина, яка розробляється вченими-правознавцями в університетах, а не судьями і адвокатами. При цьому на правову доктрину можна посылатися у судах.

Таким чином, співіснування усіх цих рис права дає можливість, з нашої точки зору, віднести мексиканську правову систему до так званих «змішаних правових систем» [5].

Бібліографічні посилання:

1. James E. Herget, Jorge Camil. An Introduction to the Mexican Legal System [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://lawlibrary.arizona.edu/research/mexican-legal-system>
2. Francisco A. Avalos. The Mexican Legal System [Електронний ресурс] – Режим

доступу : <http://libguides.library.arizona.edu/law-library/mexicanlaw>

3. Guillermo Floris Margadant S. An introduction to the history of Mexican law [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.nla.gov.au>

4. Конституція Мексики [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://worldconstitutions.ru/?p=51&attempt=1>

5. Саміло Г.О. Змішані правові системи: проблеми класифікації [Текст] / Г.О. Саміло // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. – № 33. – С. 46–49.

Sedykh Julia Oleksandrivna,
student of Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs,

Vukolova Kateryna Volodymyrivna,
PhD, associated professor,

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

LEGAL MECHANISMS FOR PROVIDING GENDER EQUALITY IN UKRAINE

After the proclamation of the European Strategy for Development, Ukraine has taken a course for enforcement of human and civil rights and freedoms and endorsed the standards of equal rights and opportunities for men and women. Daily practice shows that gender parity proclaimed by the Constitution of Ukraine in real life is often violated, as a rule, in the concealed way. In this regard, the comprehensive scientific analysis of the general mechanisms for ensuring gender equality, development and guaranteeing the rights, freedoms and legitimate interests of men and women, taking into account international gender standards in various spheres of civil, democratic society.

It should be noted that the problems of discrimination play a huge role, both in Ukrainian and foreign countries` legislation. All over the world, in various legal acts more and more attention is paid to issues aimed at combating inequalities in the workplace which are especially relevant at the present stage of society development. In Ukrainian legislation, this principle is enshrined in the Law of Ukraine “On Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men” [1].

Equality of rights for women and men is guaranteed by the following:

- ensuring equal opportunities for women and men in socio-political and cultural activities, education and professional training, work and remuneration for it;

- adoption of legislative acts on labour protection, health care, maternity, establishment of pension benefits;

- provision of financial and moral support for maternity and childhood, including the provision of paid leave and other benefits.

Adoption of the Constitution of Ukraine has provided new legal guarantees

for the formation of the civil society. During analyzing the relevant legislation in the field of gender equality, it is necessary to emphasize the examination of normative legal acts, which also includes the provisions of the Fundamental Law of Ukraine. In general, gender parity is reflected in official documents: “Code on Marriage and Family”, “Code of Labor”, “Code of Criminal Procedure”, “Civil Code of Ukraine”, “Code of Ukraine on Administrative Offenses”, as well as in a number of laws.

The state policy is increasingly aimed at creating equal opportunities for women and men. It is conducted in accordance with the international documents ratified by our state. These include, in particular, the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights, the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, and others [3, p. 48]. The confirmation is the appointment of the Ministry of Ukraine for Family, Children and Youth as the main body in the system of central executive authorities to ensure the implementation of the state policy on equality of rights and opportunities for women and men.

Although the same conditions for access to labour and services for women and men in Ukraine are vital and these requirements are an integral part of the implementation of the Agreement, experts record a number of obvious gender inequalities that are inherent in our state. In particular, Ukraine has insufficient opportunities to combine work and family life, complicating the combination of professional and career growth with the family life of women and families with children.

The introduction of the modern effective gender equality policy implies the existence of the legal framework to ensure the actual equality of women and men, as well as a mechanism to protect women and men against discrimination. The creation of a national mechanism for the provision of equal rights and opportunities for women and men, as a set of means for the realization of their rights and opportunities, first of all, should take place through development of the gender legislation [4]. Consequently, as of 2018, a whole system of state bodies involved into the gender policy in Ukraine (Figure 1) has been created.

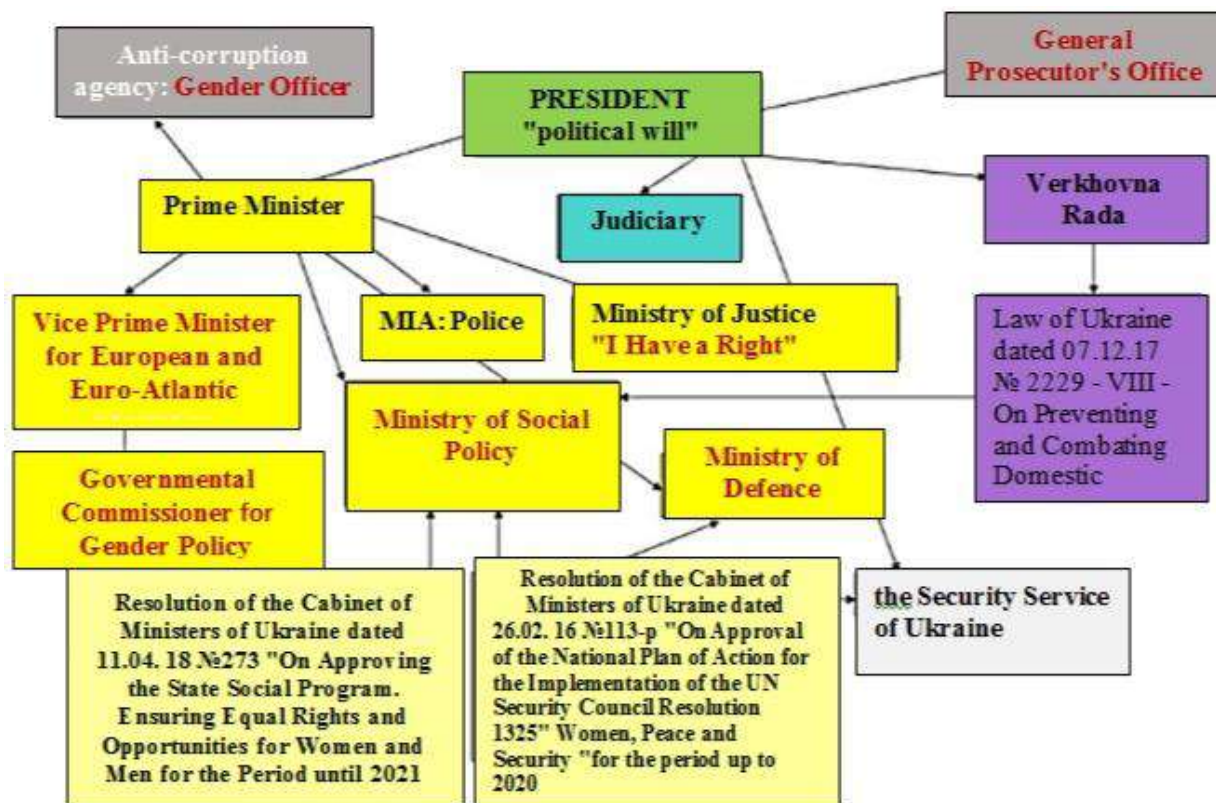

Fig. 1. The system of public authorities responsible for implementing gender equality

The contemporary Ukrainian society, in view of the policy of ensuring gender equality, requires a new paradigm of state power that should ensure the optimal usage of human resources, in particular its female component, ie gender equality in public administration, which is defined as the principle of equal representation of women and men in all authorities and local self-government bodies. But de facto women continue to be discriminated against in the political sphere. Thus, the Ukrainian parliament has 12% of women, although, according to the legislation, the minimum mandatory quota for political parties should be 30%. Vertical gender segregation is also observed at the local level: the average representation of women in city councils is about 18%.

The Fourth World Conference in Beijing is of great importance for the implementation of gender parity in Ukraine. As a result of this conference, the Declaration and Platform for Action were adopted, with the aim of expanding the activities and effective implementation of gender equality at the national, regional and international levels. Of great importance is establishing retirement benefits, as, retirement age, which is not considered discriminatory [2, p. 127]. The ratification of the Istanbul Convention on the Adapted Translation of the Gender Equality Concept to “Gender Equality” and “Equality” by Ukraine will allow men to be more actively involved in child-care leave.

Conclusion. Consequently, the achievement of the gender parity in Ukraine

is impossible without the corresponding consolidation of provisions in the norms of the current legislation.

Democratization of Ukraine, formation of the law-governed state, development of civil society and prospects for European integration determine the need in formation of modern legal mechanisms for ensuring gender equality and effective policy of equal rights and opportunities for women and men.

Bibliography:

1. Law of Ukraine “On ensuring equal rights and opportunities for women and women Men”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>. (application date 09.03.2019).
2. Gender equality and development: a view in the context of the European strategy of Ukraine. Ed. A. Chernova. - K.: “The Testament”, 2016. - 245 p.
3. Miller T.M. Creation of a society of gender equality: international experience. Laws of foreign countries on gender equality / T. M. Melnyk. – K.: Stilos, 2010. – 440 p.
4. Mudra V. New policy of equality of Ukraine 2030. URL: https://genderindetail.org.ua/netcat_files/48/56/NovaPol_tikaR_vnost_Ukra_ni2030_koro_iloverdf_c

Сєдих Юлія Олександрівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СІМЕЙНІ КОНФЛІКТИ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА НАСЛІДКИ

Тема конфліктів надзвичайно актуальна у всьому світі, Україна не є виключенням. Сімейні конфлікти багатомірні. Конфлікти в сім'ї виникають з приводу, психологічних суперечностей, різних поглядів на цілі і завдання кожного з членів родини. Конфлікт сприймається і переживається як розбіжність, зіткнення їхніх інтересів, цілей і потреб.

Конфлікт – явище соціальне, що породжується самою природою суспільного життя. Це явище широко поширене, у сучасному суспільстві. Конфлікт – це різке загострення протиріч і зіткнення двох або більше учасників у процесі вирішення проблеми, що має ділову чи особисту значущість для кожної зі сторін [1].

Нами було проведено дослідження, яке мало на меті виявити, наскільки добре респонденти розуміють один одного і, отже, чи є відсутність взаєморозуміння однією з головних рушійних сил виникнення конфлікту. У нижченаведеному матеріалі буде презентована статистика з анкетування, яке було проведено між 100 респондентами з метою виявлення факту наявності конфліктів в їх родині.

Анкетування проводилося у березні 2019 року. В бланку анкетування було зазначено 20 запитань. Частина з них була спрямована на виявлення психологічних ознак конфлікту, а частина питань на наявність самого явища

конфлікту. Анкетування проводились анонімно, що дозволило більш відверто відповідати на зазначені запитання.

Відповіді респондентів мали такий вигляд:

Вік:

- a) до 15 років – 23, 5%;
- b) 16-17 років – 44%;
- c) 18-25 років – 32, 5%.

У вас відбуваються серйозні конфлікти у сім'ї:

- a) так, часто – 28, 5%;
- b) немає – 10,5%;
- c) так, час від часу – 61%.

Чи знають батьки ваших друзів, учителів, знайомих:

- a) так – 7 %;
- b) ні – 6%, деяких – 20%;
- c) їм це не цікаво – 67%.

Як часто ваша сім'я збирається разом:

- a) щодня – 21%;
- b) у вихідні дні – 49 %;
- c) рідко – 30%.

Ваша поведінка під час конфлікту:

- a) спокійна – 36 %;
- b) надто емоційна і не стримана – 42%;
- c) мені все одно – 22%;

Які способи вирішення моральних конфліктів у вашій родині:

- a) примирення – 20%;
- b) обговорення ситуації і прийняття взаємного рішення – 63%;
- c) конфлікти практично не вирішуються, мають затяжний характер – 17%.

Як Ви оцінюєте зазвичай психологічну обстановку у Вашій родині:

- a) сприятлива – 26%;
- b) задовільна – 36%;
- c) дискомфортна – 23%;
- d) конфліктна – 15%.

Як можна уникнути конфлікту у родині:

- a) Відкрито поговорити один з одним і вирішити конфлікт – 61%;
- b) Не треба уникати, наполягати на своїй правоті – 9%;
- c) Пробачити і забути минулі образи – 30%.

Якщо виник конфлікт з батьками, то:

- a) намагаєтеся їм не заперечувати – 29%;
- b) визнаєте їх правоту – 11%;
- c) сперечаєтеся до повної перемоги – 35%;
- d) уникайте спору – 25%.

Які основні причини конфліктів у Вашій родині:

Можна вибрати декілька варіантів.

- a) нестача фінансових коштів, невисокий рівень доходу – 67%;
- b) проблеми у взаєминах з батьками; відсутність тепла у відносинах, проблеми спілкування – 52%;
- c) шкідливі звички (алкоголізм, куріння, ігроманія) – 33%;
- d) відсутність спільних інтересів і поглядів з батьками – 89%;
- e) в нашій родині немає конфліктів – 22%.

Отже, виходячи результатів анкетування більшість сімейних конфліктів виникають через:

- матеріальні і житлові проблеми;
- темпераментні неузгоджені особливості;
- егоїстичні тенденції в поведінці;
- відсутність спільного сімейного відпочинку.

За результатами проведеного дослідження серед людей різного віку, було виявлено, що понад 61%, тобто більшість, мають уяви що таке конфлікти. У таких сім'ях не вистачає взаєморозуміння. Досить часто члени родини не розкривають своїх побоювань та проблем один одному. Відповідно до нашого аналізу, 78% опитуваних ставали свідками/учасниками сімейних конфліктів. Понад 67% опитуваних відзначили, що їх не влаштовують фінансові і житлові умови. Якщо, в родині щодня не вистачає грошей, немає можливості придбати щось потрібне, це вводить в стан депресії кожного з її членів. Постійне невдоволення рівнем життя рано чи пізно виливається у взаємні звинувачення і сварки. Дуже добре, якщо вдасться обернути фінансові проблеми так, щоб вони згуртували сім'ю для їх вирішення. Але частіше буває навпаки. Найменш популярним видом сімейного спілкування виявилися спільні сімейні збори та відпочинок разом (не роблять цього 43% респондентів).

Бібліографічні посилання:

1. Пірен М. І. Конфліктологія: підручник. К.: МАУП, 2007. 128 с.
2. Конфлікти в сім'ї: їх причини і дозвіл / URL: <http://vidpoviday.com/konflikti-v-simyi-yix-prichini-i-dozvil>

Сенько Вікторія Вікторівна,
студентка Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
Скиба Елеонора Костянтинівна,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СПЕЦИФІЧНИЙ СТАТУС ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Філософія права – давня наука, яка має досить багату історію, починаючи від творів Платона і Аристотеля до системи гуманітарної освіти сучасності. В науковий обіг термін «філософія права» був введений лише два століття тому. Вона пройшла досить складний шлях, за час свого існування, на якому були періоди як злетів так і падінь. Першою, і мабуть, найскладнішою проблемою, яка виникає – є проблема поняття філософії права та її предмет.

Чи є вона самостійною наукою, якщо є, то до яких наук – філософських чи юридичних належить, які її стосунки з суміжними юридичними науками, зокрема із загальною теорією права? Ці питання, хоч і мають досить давню історію, проте й нині залишаються дискусійними.

З одного боку, філософія права трактується як розділ соціальної філософії, де предметом виступає феномен права. Такий підхід потребує, щоб право розглядалося тільки у контексті відміни від моралі, релігії, політики і тільки у такому разі, право може бути зрозумілим. Все-таки підхід до права як фрагмента соціальної дійсності, не дозволяє в повній мірі, виявити його природу.

З іншого боку, філософія права є частиною загальної теорії права і сконцентрована на вирішенні проблем методології. Каримов Д. А. підкреслює: «Філософія права, виступаючи одним з основних напрямлень загальної теорії права, розробляє основоположні проблеми діалектики, гносеології та логіки правового буття, обслуговуючи як саму загальну теорію права, так і весь комплекс галузевих юридичних наук» [1, с. 59]. Таке розуміння є досить вдалим, проте тлумачення філософії права має деякі недоліки: по-перше, воно передбачає тільки кількісні відмінності між філософією права та будь-якою іншою юридичною наукою, а по-друге, воно залишає поза увагою ту частину філософської методології, яка немає наукового характеру.

Тепер спробуємо визначитися з предметом філософії права. Для створення більш повної картини, розглянемо підходи у теоріях відомих науковців. В. С. Нерсесян вважає, що «предметом філософії права є право в його розрізненні та співвідношенні з законом» [2, с. 10]. С. С. Алексеев розглядає філософію права як наукову дисципліну, яка «покликана дати світоглядне пояснення права його сенсу та призначення, обґрунтувати його під кутом зо-

ру суті людського буття існуючої в ньому системи цінностей» [3, с. 2]. Для Ю. В. Тихонравова предметом розглянутої нами галузі знання є сенс права, тобто питання про те «внаслідок яких універсальних причин і заради яких універсальних цілей людина встановлює право» [4, с. 46].

Філософія права являє собою «спеціальну філософію», тобто таку, «предметом якої є не весь світ в цілому, а лише одна її частина – право. Як відомо, І. Кант, вважав, що сферу філософії як науки «про цілі людського розуму... можна підвести під наступні питання: 1. Що я можу знати? 2. Що я повинен робити? 3. На що я смію надіятися? 4. Що таке людина? За аналогією філософію права можна представити через запитання: 1. Що я можу знати про право? 2. Що я повинен робити у відповідності до вимог права і чому? 3. На що я можу надіятися в силу дотримання чи порушення цих вимог? Усі ці запитання можна звести в одне, яке узагальнює: Що є право як спосіб людського буття, або ж: що таке правова людина? За допомогою відповідей на такі запитання, можна з'ясувати природу такого феномену, як право та предмет філософської дисципліни, яка його досліджує.

Усе вище сказане дозволяє зробити висновок щодо основного розуміння та предмету філософії права. Філософія права – це філософське вчення про право, яке відповідає на запитання, що виникають у правовій сфері методом філософії. Предметом є виявлення сенсу права, перш за все, а також обґрунтування розуміння цього сенсу. Дані визначення не охоплюють всіх проблем філософії права, але дозволяють зосередитися на її головній ідеї, пов'язаній з уявленням про право як способу людського буття. Важливо зазначити, що філософія права має той самий предмет, що і всі юридичні науки, а саме, право у всіх його аспектах та проявах. Тому філософія права має бути віднесена до юриспруденції, як особлива юридична наука. Внутрішній зв'язок філософії права і загальної теорії права реалізується через принцип доповнення, оскільки поза цим зв'язком загальна теорія права не в змозі виконати свою методологічну роль стосовно юриспруденції в цілому.

Таким чином, філософія права дає досить широке розуміння природи та сутності права як феномена людського життя. Крім того, саме філософія здатна забезпечити зв'язок філософської методології, яка лежить в основі правової теорії. Іншими словами, філософія права знаходиться на вершині піраміди всіх юридичних наук.

Бібліографічні посилання:

1. Каримов Д. А. Проблемы общей теории права и государства: В 3 т. Т. 2 Философия права. М., 1990. С.59.
2. Нерсесянц В. С. Философия права / Нерсесянц В. С. – М. : ИНФРА-М-НОРМА, 2005. – 656 с.
3. Алексеев С. С. Философия права / Алексеев С. С. – М. : НОРМА, 1997. – 336 с.
4. Тихонравов Ю. В. Основы философии права / Тихонравов Ю. В. – М.: Вестник, 1997. – 608 с.

Сергєєва Дарія Сергїївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГРОШІ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Раніше люди просто обмінювалися речами, продуктами харчування і навіть не замислювалися продавати, купувати, намагатися нажитися на комусь. Судячи з усього, їх це влаштовувало. Усі члени суспільства були рівні. Але знайшлась людина, яка вперше придумала гроші, і почалося...

Набирала обертів майнова диференціація. Люди ділилися на вищій, середній і бідний класи. Багаті люди могли дозволити собі багато, вони мали можливість забезпечити себе достойними умовами житла, повноцінним харчуванням, якісним одягом. Вони зверхньо ставилися до людей нижчих класів та брали їх до себе на принизливі роботи. З'явилась тенденція експлуатування чужої праці та насильницького підпорядкування, як наслідок розшарування суспільства. Згадайте хоча б долю рабів у Давньому Римі чи кріпаків у Київській Русі. Проаналізувавши ситуацію, яка була раніше і яка зараз, робимо висновок, нічого не змінилося, а все навіть стало критичніше.

Сьогодні гроші є інструментом для вирішення багатьох питань. Та помилковою є думка про те що цей інструмент – універсальний.

Гроші з нами роблять щось незрозуміле. Люди заради грошей готові вбивати, грабувати, жертвувати принципами, позиціями, дружніми стосунками та навіть сім'єю. Людина, яка має статки гадає, що який би вчинок чи злочин вона не скоїла, покарання можна оминати за допомогою грошей. І прикро те, що в наш час часто саме так і відбувається.

Є впевненість в тому, що якщо у тебе є гроші, багато грошей, то тобі дозволено майже все, або навіть все. І справа йдеться не про пару купюр з трьохзначними числами, а про великі сейфи або навіть спеціальні кімнати в банку для зберігання цих «бумажок».

Але є все таки те, що навіть гроші не в змозі вирішити. Наприклад, вилікувати людину. У тебе може бути стільки грошей, що їх вистачить, щоб вилікувати пів-країни, але вони не зможуть вилікувати одну важливу для тебе людину. Заплатити можна лікарю, але не хворобі.

Також, як відомо, люди, що мають статки, мають бажання бути при владі, і чим більше коштів з'являється, тим більшою є жага підпорядкувати всіх. Як правило, мало уваги звертається у такому випадку на досвід, професіоналізм і здібності. Схема зазвичай одна: чим багатше, тим впливовіше, усі

проблемні питання вирішуються за допомогою грошей. На сьогодні, на жаль, переважна частина керівників від локальних до державних саме так до влади і прийшли. Їх не хвилює майбутнє справи, якій вони дали старт.

Та будемо все ж сподіватися, що є винятки. Уявіть особистість, яка, окрім грошей, що безумовно, є важливим чинником подальшого успіху, має величезне бажання плідно працювати і використовувати гроші з користю, вкладаючи їх у справу, прагне розвиватися сама і покращувати оточення, далі – державу і згодом перейти до модернізації суспільства в цілому; вона є амбіційною, впевненою і цілеспрямованою. Досить привабливий варіант, чи не так?

Окрім цього, на нашу думку, кожен з нас час від часу у перерві між роботою мріяв про казковий відпочинок. Так от як щодо використання грошей з метою, наприклад, саморозвитку. Мабуть, жоден не відмовився б від навколосвітньої подорожі. Очевидно, перспективи відкриваються нереальні: незабутні пригоди, екстрим, знайомство із зарубіжною культурою, відкриття безлічі нового, переймання іноземного досвіду, перегляд життєвих цінностей і пріоритетів, цікаві зустрічі, долучення до прекрасного і ще незліченна кількість можливостей. У цьому випадку без коштів не обійтись. Виходить, великі гроші – не завжди погано.

Зазвичай багаті тяготіють до мандрування, пізнання світу, мистецтва, що надихає. Тобто робимо висновок, що вислів «не в грошах щастя» є суперечливим. Звісно, що гроші як такі не є ознакою добробуту та успіху. Приводом для щастя є результат правильного використання грошей як засобу для реалізації грандіозних бажань.

Інший варіант розумного використання грошей – освіта. Як кажуть, досконалість нема межі. З погляду на те, що безкоштовна якісна освіта у сучасному світі – це не що інше як міф, а багатогранні спеціалісти є затребуваними, то, на нашу думку, вкладення коштів в освіту є досить вдалим.

Досить цікавим є явище ставлення до грошей. Чи помічали ви коли небудь тенденцію, що люди, які з дитинства жили в достатку і не відчували браку коштів іноді звертають набагато менше уваги на свої багатства. Для таких людей, гроші не відіграють надто великої цінності, вони не є ореолом святості. Багатії не ставлять гроші понад усе. На мою думку, такі люди є щасливими, але не через багатство, ні, а через те, що вони не витрачають час на доведення свого статусу у суспільстві, як це роблять люди, які відчують брак коштів. Дійсно, багаті люди, а це на мою думку ті, які поряд з матеріальним мають і внутрішнє душевне багатство, зазвичай не показують свої статки, їх життя не зосереджене лише навколо коштів. Як не парадоксально, люди, які мають надлишок грошей, використовують їх більш обдуманно і з користю. Одним із прикладів є благодійність.

На додаток зазначимо, гроші у всі часи відігравали велику роль у житті суспільства. Та все ж таки треба пам'ятати, що гроші є важливим, але не найважливішим життєвим ресурсом. Є люди, які переоцінюють їх роль, поклада-

ючи усе життя на заробіток. Виходить подвійна ситуація. З одного боку, ви працюєте, не покладаючи рук у гонитві за кращим життям та прагненням забезпечити сім'ю усім необхідним. Але з іншого – виникає питання чи варто воно того, якщо ви не з'являєтеся вдома кілька днів поспіль. Звісно, за допомогою грошей можна зробити життя яскравішим, емоційнішим і насиченішим. Але чи варто приділяти коштам настільки багато уваги? І зрештою, який сенс у грошах, коли ви постійно зайняті і не маєте часу на їх витрачення?

Бібліографічні посилання:

1. Алмазова, О. Л., Дубоносов, Л. А. Рынок против рынка. Москва: Финансы и статистика, 1993. 336 с.
2. Красавина, Л. Н. Деньги. Большая российская энциклопедия. Москва: БРЭ, 2007. – Т. 8. – С. 542.

Сердюченко Юлія Олександрівна,
аспірантка Запорізького
Національного Університету

**TEACHING DIALOGICAL SPEECH: COMMON
PROBLEMS AND SOLUTIONS**

The main purpose of teaching dialogical speech is to develop students' ability to communicate verbally in a variety of situations. The dialogue is an interpersonal communication, which is bilateral. Dialogical speech is characterized by spontaneity, presence of a single situation, contact between interlocutors, etc. The most common types of dialogues, which can be considered as the basis of teaching dialogical speech, are the following: question-answer; question - counter question; the message and the question caused by it; the message and the message caused by it; the message and the follow-up replica, which continues or supplements the expressed idea. The dialogue is usually based on such basic types of discourses as common / business conversations, interviews, discussions, disputes.

Any foreign language communicative skill is based on the automated fixed operations due to a variety of training / preparatory and communication exercises selected by a teacher when teaching dialogical speech. The types of exercises and the nature of the activities associated with their implementation will vary depending on the stage of training and the level of complexity of the expressed text. For example, a student who begins learning a language has a much lower memory capacity in a foreign language than in their native one, so additional exercises will be needed to develop the same skill.

The system of exercises for teaching dialogical speech is divided into two main subsystems: preparatory exercises and communicative ones.

Preparatory exercises include, as a rule, imitation; modification of sentences;

combination of words, sentences; construction of sentences by analogy; question-answer sentences. The following preparatory exercises can be mentioned as an example: to answer the question using the example; to replace the highlighted words in the sentences with the opposites or synonyms; to order words in the sentences; to order the events; to make positive sentences negative or interrogative; to describe an object with several words; to play a word game; to make questions to the text; to make up dialogues based on the text; role playing of the text; to supplement the dialogue.

Communicative exercises are aimed at the development of communicative skills, which are close to natural, spontaneous conversation. The formation of speech skills involves the free combination of material adequately to communicative intent. With a prepared communication, students rely on their memory, associations, rules, and hints, whereas the main features of unprepared speech are the following: the linguistic correctness of the statement; the absence of a given material; the expression of their own opinions; the ability to respond adequately to the statement of the interlocutor; natural pace. Among the stages of non-preparatory communicative skills, there are the following ones: the skills based on the source of information (book, article, picture, etc.); the skills based on life and speech experience; the skills based on the problem situation. Exercises for teaching spontaneous dialogical speech involve compilation of reasoned answers to questions; dialogues with remarks and comments from other students; conducting role-playing games and quizzes; holding discussions, disputes; round table discussion.

One of the most effective methods of teaching dialogical speech is conducting communicative games. It goes without saying, that this method of exercise contributes to the approximation of the learning process to the real life, stimulates students' creativity during the lesson, enables students to play themselves and expand their outlook.

For the development of language skills, the language games are played at the lesson, such as a lotto, crossword puzzles, cards, labyrinths, making up words and sentences. This type of games is designed for pair or group work with the goal of consolidating and activating language material and learning simple sentences.

After the language material has been fixed with the help of the language game, it makes possible to move to the stage of the communicative game, which teaches communication in the form of reproductive-productive exercises. Most often, this type of game involves an imaginary situation, which is called a simulation in the methodological literature. Communicative games involve problems, characters and roles, in the course of which students not only accept and play the role, but also choose language tools in accordance with the situation, defend their point of view, learn to own a communication strategy. At later stages of learning a foreign language, students are encouraged to take part in a business game, the advantages of which are reproduction of real situations for educational purposes, whereas the language tools are used in a professional context.

Thus, in conclusion, it is necessary to add that all the above mentioned exercises, as well as language and communicative games, should be feasible in terms of volume; activate different types of memory, perception and thinking; have a goal and be motivated; activate mental activity; be close to real situations.

Бібліографічні посилання:

1. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика. М.: Издательский центр «Академия». 2006. 336 с.
2. Пассов И.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. М.: Просвещение. 1991. 223 с.
3. Kuzmenko A.O., Serdyuchenko Yu.O. Language teaching and forming of oral communication skills through role play // *Philological sciences: development prospects in countries of Europe at the beginning of the third millennium: Collective monograph*. 2018. P. 207 – 226.

Скиба Елеонора Костянтинівна,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ГЕНДЕРНА ТЕОРІЯ ТА РОЗБУДОВА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Сучасні соціально-культурні та політичні трансформації ввели в теоретичні науки нову тему, пов'язану з гендерними дослідженнями. Проблеми рівності та справедливості у відносинах між чоловіком і жінкою, що сформувалась в концепціях філософії і багатьох соціальних наук у другій половині ХХ століття – феномен вкрай важливий і багатоплановий для формування правової держави з його концепцією юридичного закріплення прав і свобод кожного громадянина. Соціальні, культурні та політичні зміни сьогодення спричинили собою бурхливий розвиток гендерних досліджень, сформувавши та обґрунтувавши нову парадигму гуманітарних досліджень та реалізуючи при цьому нові можливості аналізу політичних процесів. Це пояснюється тим, що практично всю історію існування філософська і наукова думка ігнорувала внесок і значення жінок в розвиток суспільства та процес розбудови держави. Як відзначають сучасні дослідники, навіть сьогодні, всупереч заявленому в суспільстві юридичній рівності прав жінок і чоловіків, ці відносини далекі від реально діючого паритету.

На існуючу у дійсності різного роду гендерну нерівність дуже часто або не звертають увагу, або вона вважається природно детермінованою. Вчені останніх десятиліть ХХ століття початку ХХІ століття, досліджуючи будь-які соціальні інститути, використовують гендер як методологію дослідження. Вони ставлять питання про те, чому практично у всіх відомих нам людських суспільствах і культурах чоловіки наділені повноваженнями домінування над

жінками, яким чином формується і як відтворюється дихотомія відносин чоловік – жінка? Чому в патріархатній культурі досвід та внесок жінок в створенні суспільно корисної і значущої праці взагалі не враховуються, а значить, тим самим, заперечується роль жінки як суб'єкта, творця історії, яка діє в суспільстві нарівні з чоловіком?

Протягом всієї історії європейського суспільства жінок переконували, що соціально – публічне життя не є їхня доля, що найкраща і єдина сфера реалізації себе для жінки є винятково сімейна сфера. Навіть сьогодні деяким чоловікам уявляється дивним і незрозумілим прагнення сучасних жінок реалізувати свою особистість у світі соціально-активного життя, вийти за рамки стандартних уявлень про «кращу жіночу долю».

Вчені, що працюють з проблемами гендеру, філософи-феміністи прагнуть оновити базові політичні поняття, філософські концепти та досліджувати під новим кутом зору відносини влади. Вони почали вивчати публічну сферу, інститути демократії, громадянства з точки зору дослідження витоків формування та постійного відтворення соціально-культурної дихотомії між чоловіками та жінками. Йдеться про спроби суспільства винайти засоби подолання гендерної нерівності та побудови громадянського суспільства, яке і є передумовою існування правової держави.

Однак, треба зазначити, поряд із цією тенденцією виявляються завжди існуючі у нашій країні, але глибоко приховані, патріархатні установки суспільної свідомості.

Як ми бачимо, початок ХХІ ст. демонструє, що самосвідомість жінки значною мірою зросла у суспільстві, жінки стали набагато активнішими і емансипованішими, у цілому змінилося і відношення чоловіків до жінки як до особистості, що, безсумнівно, віддзеркалює внесок гендерних досліджень і у теоретичну, і у практичну діяльність, які спрямовані на зміну свідомості чоловіків, і жінок, оновлення їх суб'єктивації і саморефлексії.

Гендерні дослідження як самостійний науковий напрям, виникли на Заході у кінці 80 – х років минулого століття (у нас дещо пізніше) на відміну від фемінізму, який переживає нині вже третю хвилю за свою більш ніж двохсотлітню історію. Як відомо, гендерні дослідження багато у чому були результатом певного переосмислення руху та ідеології фемінізму, обмеженості так званих жіночих досліджень, що отримали на Заході поширення у 60- х роках минулого століття. З іншого боку, сучасний фемінізм розглядається не тільки як боротьба за рівні права, не тільки як «жіночий рух», соціально-політична теорія, але і як «форма альтернативної свідомості», «альтернативна філософська концепція соціокультурного розвитку».

У широкому смислі, філософський і політичний проект гендерних досліджень стверджує законодавчу і реальну рівність можливостей для самореалізації особистості незалежно від статі (і чоловіків, і жінок). У вузькому смислі – це є реалізація феміністського проекту, спрямованого на зміцнення соціального статусу жінок. Дослідники підкреслюють, що об'єкт гендерних до-

сліджень – це аналіз відносин між чоловіками і жінками як соціальними суб'єктами. Філософія гендерних досліджень передбачає альтернативні погляди на відповідні практики у розподілі ресурсів, влади і впливу між чоловіками і жінками.

Важливість і актуальність гендерних досліджень полягає в тому, що вони надають можливість осмислити головним чином західноєвропейський досвід, новітні феміністські філософські теорії і їх взаємовплив, окреслити актуальне на сьогоднішній день коло цілей і завдань, оскільки вітчизняна філософська думка повинна стати співзвучною новій сучасній філософській та політичній культурі, різноманітній соціальній реальності суспільства, яке знає усе більше складних трансформацій. Одним з ефективних інструментів досягнення мети щодо створення справедливого і гармонійного суспільства є включення гендерних досліджень у систему сучасного філософського знання. Розгляд питання про відношення особистості і суспільства, влади і автономії особистості, постмодерністської ідентичності, свободи і підпорядкування з позицій гендерної теорії істотно змінює колишнє знання про простір людського буття і його організації. Особлива роль у розвитку активної творчої особистості – чоловіка і жінки – належить гендерній теорії.

Тільки вільна людина є тим активно діючим елементом суспільства, що складає громадянське суспільство. Вважаємо за необхідне підкреслити, що неможливо в сучасних умовах побудувати правову державу і сформувати громадянське суспільство, не подолавши проблему відтворення гендерної нерівності.

Смирницька Єлізавета,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Шубенок Тамара Іванівна,
викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Освіта – визначальний чинник соціальної, культурної, економічної та наукової життєдіяльності людства. Для удосконалення рівня освіти у суспільстві необхідно вивчати іноземні мови. Зараз значних обертів та особливого значення у своєму розвитку набуває запровадження іноземних мов. Оскільки, наша країна на сучасному етапі проходить шлях до євроінтеграції та глобалізації в європейському просторі, питання щодо запровадження інноваційних технологій під час вивчення іноземних мов є дуже актуальним. Вивчення

іноземної мови впливає не тільки на розвиток держави, а й на розвиток та ріст особистості, і тому сьогодні набуває особливого значення. Разом з сучасними тенденціями українського суспільства і взагалі людства постає доволі актуальне питання, яке стосується запровадження інноваційних технологій під час вивчення іноземних мов.

Інноваційними пошуками займалося багато вчених, науковців, та практиків та педагогів, серед них: К. Ангеловські, В. Андрєєв, Х. Барнет, Дж. Бассет, М. Богуславський, О. Бігич, В. Взятишев, М. Волошинова, Д. Гамільтон, Н. Грос, Р. Едем, М. Єльмандра, У. Кінгстон, Н. Лагервей, М. Майлз, О. Мацнева, Е. Роджерс, А. Хаберман, Р. Хейвлок, Д. Чен.

Поняття «інновація» увійшло в науку ще в ХІХ ст. і вживалося при вивченні змін в культурі на протигагу поняттю «традиція». Тепер інновації розглядаються як певна стадія процесу соціальної зміни. Соціологія визначає інновацію «як комплексний процес створення, поширення і використання нового практичного засобу (нововведення) для задовільнення людських потреб, а також пов'язані з цим нововведенням зміни в соціальному середовищі [1, с. 199]

На сьогоднішній день англійська мова є глобально вживаною практично у всіх сферах діяльності людини: науці, техніці, міжнародних відносинах і т.п. Цей факт є причиною того, що в багатьох країнах світу викладання англійської мови вважається найважливішим пріоритетом освітнього процесу [2, с. 253].

Сучасному викладачу важливо знати новітні методи викладання англійської мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб та інтересів студентів. Методи навчання не є простими алгоритмізованими одиницями, їх раціональне та вмотивоване використання на заняттях з англійської мови вимагає креативного підходу з боку викладача [3, с. 447].

О. Кіяшко інноваційними технологіями вважає такі, що спроможні вивести систему освіти на новий рівень і задовільнити потреби суспільства в новій генерації фахівців професіоналів [4, с. 262].

Сьогодні існують різноманітні класифікації проектів: за складом учасників; за метою; за темою; за термінами реалізації тощо. Розрізняють дослідницькі, творчі, ігрові проекти, інформаційні та практико-орієнтовані проекти [5, с. 184-192].

Інновації, що застосовуються в освіті, називають освітніми інноваціями. На думку С. Савченко освітня інновація – це процес створення, поширення і використання нових засобів (нововведень) для тих педагогічних проблем, які досі вирішувалися по-іншому [6, с. 185].

О. Пометун висвітлює інтерактивні методики та системи навчання. На її думку, інтерактивними можна вважати технології, які здійснюються шляхом активної взаємодії під час заняття. Вони допомагають отримати нові знання та організувати групову діяльність, починаючи від взаємодії двох –

трьох осіб між собою й до широкої співпраці багатьох [7, с. 192].

Читання є процесом розуміння письмового тексту учнем. Це важливий навик, який залежить від словникового запасу і загальних знань учня [8, с. 152].

Комунікативні навички. Людське спілкування між двома людьми можливе тільки в разі, коли учасники комунікаційного процесу розуміють один одного. «Той, хто говорить» – людина, яка підносить інформацію іншому, повинна перетворити свій «меседж» в усне мовлення, в той час як, «той, хто слухає» повинен зрозуміти та сприйняти мову на слух [9, с. 440].

Важливим засобом інноваційного навчання є також використання мультимедійного комплексу (МК) у складі інтерактивної дошки, персонального комп'ютера й мультимедійного проєктора. Такий комплекс поєднує всі переваги сучасних комп'ютерних технологій і виводить процес навчання на якісно новий рівень. Завдяки наочності й інтерактивності МК дозволяє залучити всю аудиторію до активної роботи [7, с. 192].

«Мозковий шторм» (Brainstorm). Це метод організації спільної групової та творчої роботи в аудиторії з метою підвищити розумову активність учасників і знайти плідні ідеї, конструктивні рішення, розв'язання складних проблем або нестандартних ситуацій. Його доцільно застосовувати на самому початку розв'язання проблеми або якщо цей процес зайшов у глухий кут. Метою цієї гри є забезпечення генерації ідей для неординарного рішення певної проблеми [10, с. 7-11]

До цікавих позакласних інтерактивних занять можна віднести екскурсії англійською мовою та зйомка відеорепортажу. Важливим етапом проведення даного заходу є підготовка: розподілення ролей між студентами, затвердження маршрутного листа, самостійний пошук студентами інформації та затвердження її викладачем, який виступає у ролі експерта [11, с. 7-10].

Отже, опираючись на вище викладений матеріал, можна дійти висновку, що інноваційні технології були і залишаються невід'ємною частиною викладання. Для їх реалізації необхідне бажання, як учнів так і викладачів. Саме інноваційні технології допомагають студентам та учням швидше ознайомитись та засвоїти матеріал. Варто зазначити, що інноваційні технології впливають не тільки на навчання у певній галузі, а й на розвиток особистості, що є дуже важливо у наш час. Також варто звернути увагу на те, що застосування інноваційних технологій є ефективним у випадках, коли вони викликають зацікавленість, а отже часте їх застосування може призвести до втрати інтересу у студентів. Однак існує дуже значна кількість новітніх технологій, яких з кожним днем стає все більше, і саме вони являються найефективнішим засобом досягнення бажаного результату у вивченні іноземної мови.

Бібліографічні посилання:

1. Социология: уч. для студ. высших уч. зав. / под ред. В. Г. Городяненка. – К.: Изд. центр «Академия», 2002. – 560 с. – (Альма-матер). 199.
2. Crystal D. English as a global language / D. Crystal Cambridge: Cambridge

University Press. – 253 p

3. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2008. – 447 с
4. Кіяшко О. О. Інноваційні педагогічні технології підготовки молодших спеціалістів у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації : дис. кандидата пед. наук : 13.00.04 / Кіяшко Олександр Олександрович. – Луганськ, 2001. – 262 с
5. Шахіна І. Ю. До питання про мультимедійні технології / І. Ю. Шахіна // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : Вісник НТУ «ХПІ». – 2012. – № 32. – С. 184–192.
6. Савченко А. Я. Дидактика начальної школи / А. Я. Савченко. – К.: Абрис. 1997. – 420 с., с. 185
7. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К., 2004. – 192 с
8. Kumar J. Studies in Language Testing 2 / J. Kumar – Cambridge: University Press, 1995. – 150 p.
9. Bose M. A. Textbook of English Language Teaching for Indian Students / M. Bose Ch.: New Century Book House. 2005. – 440 p.
10. Гін А. Безкровна атака: Технологія проведення навчального мозкового штурму: [Цікава і проста форма навчальної діяльності] // Завуч (Перше вересня). – 2000. – № 8. – С. 7-11.
11. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання, як засіб розвитку творчого потенціалу учнів // Відкритий урок. – 2002. – № 5-6. – С. 7-10.

Сойка Юлія Юріївна,

студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

Хаджи Анна Юріївна,

викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В ЮРИДИЧНІЙ ЛЕКСИЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Питання щодо використання фразеологізмів в юридичній лексиці є досить актуальним, більше того, це питання часто розглядають саме в юридичній діяльності. На сьогоднішній день більшість осіб, які звертаються за правовою допомогою, є іноземцями. У свою чергу, юристи для пояснення правової позиції по справі використовують фразеологізми.

Питання фразеологізмів досліджували багато зарубіжних дослідників, такі як Ш. Баллі та Л. Сміта, а також вітчизняних – Л. Авксентьєв, М. Алефіренко, А. Альохіна, Н. Амосова, В. Архангельський, Л. Булаховський, В. Виноградов, В. Гак, М. Демський, В. Жуков, О. Кунін, О. Мелерович, В. Мокієнко, Є. Поливанов, Л. Скрипник, О. Смирницький.

Для початку доречно з'ясувати поняття, що таке фразеологія і фразеологізми в цілому. О. Кунін зазначав, що «фразеологія – це наука про фразеологізми».

логічні одиниці, тобто про стійкі сполучення слів з ускладненою семантикою, які не утворюються за структурно-семантичними моделями змінних сполучень, що їх утворюють» [3, с. 5]. У свою чергу, В. Виноградов стверджує, що «ідіоми, або фразеологічні зрощення, характеризуються семантичною неподільністю, абсолютною непохідністю значення цілого з його компонентів» [2, с. 124]. В. Мокієнко вважає, що поняття фразеологізму «порівняно стійке, відтворюване, експресивне сполучення лексем, що має цілісне значення» [5, с. 5].

Фразеологізми є не лише одним із невичерпних джерел посилення експресивності. Вони збагачують уявлення про навколишню дійсність, відчутно поповнюють словниковий склад мови. Саме цим активно користуються адвокати під час судових дебатів. Під час слухання судової справи учасники процесу можуть вживати такі фразеологізми, наприклад: *in due course of law* – належна, відповідна правова процедура, *first offender* – осуджений вперше, *old offender* – рецидивіст та інші, які відіграють суттєву роль у сенсі впливу на опонента та присутніх на судовому процесі. Вагому роль у суді відіграють виступи адвокатів, насичені фразеологізмами [1, ст. 68].

А. Ляшук та А. Мошнягул у своїй роботі дослідили і поділили фразеологізми на три групи:

– *фразеологізми зрощення або ідіоми* (абсолютно неподільні стійкі поєднання, загальне значення яких не залежить від значення складових їх слів) – *all and sundry, ancient lights, right of way*;

– *фразеологічні сполуки* (усталені звороти, до складу яких входять слова як з вільним, так і з фразеологічним пов'язаним значенням) – *aggravated assault, breach of the peace, mitigating circumstances* (Наприклад: *The new parking law will go into effect at midnight*);

– *фразеологічні єдності* (стійкі поєднання слів, в яких за наявності загального переносного значення чітко зберігаються ознаки семантичної роздільності компонентів) – *bail bond, class action, Hearsay evidence*.

У результаті кількісного аналізу було виявлено, що найбільшим класом юридичних фразеологізмів в англійській мові є фразеологічні єдності (39%), основною перевагою яких є збереження семантики окремих компонентів та емоційно-експресивна забарвленість.

Аналіз показав, що фразеологічні зрощення (31%) та фразеологічні сполуки (30%) вживаються з однаковою частотою, що свідчить про системність і, водночас, варіативність у мовленні правників, наприклад: *The goods and chattels of the man were seized by the bank; The man was happy because he finally got his day in court* [4, ст. 63–64].

Більшість фразеологічних одиниць у текстах правників позначають ті ж самі поняття, які можна передати загальноживаними словами та описовими конструкціями. Проте фразеологізми суттєво відрізняються від синонімічних слів і словосполучень смисловими нюансами, емоційністю та експресивністю. Для підтвердження цієї думки можна навести такі приклади: *to be in the*

red – to be broken, having no money – бути вборгах; in the black and white – in a very clear way – чорним по білому; to appear out of the blue – from nowhere, unexpectedly – з'явитись знезацька, «ні з того ні з сього» тощо.

Також А. Ляшукта А. Мошнягул, у ході аналізу досліджуваних юридичних фразеологізмів англійської мови, зафіксували запозичення з інших мов: латинська – 29 ФО (*ad hoc, bona fide, quid pro quo, res ipsa loquitur, sub judice*), французька – 2 ФО (*force majeure, fa it accompli*), англо-нормандсько-французька - 2 ФО (*fem e sole, fem e covert*), що свідчить про відкритість англійської юридичної терміно системи. Наявність латинських фразеологізмів в англійській підмові права пояснюється тим, що правові системи більшості європейських країн ґрунтуються на Римському праві. Не є винятком правові системи Великої Британії та Сполучених Штатів Америки, попри те, що обидві зазнали меншого впливу Римського права [4, ст. 64-65].

Отже, незважаючи на те, що юридичній лексиці непритаманне вживання фразеологізмів, влучне вживання їх у мовленні досвідченим юристом, робить промову більш влучною, і таким чином вдається справити переконливе враження на присутніх і досягнути позитивного результату у вирішенні судової справи.

Бібліографічні посилання:

1. Бігун С. Фразеологічні одиниці у підмову права: класифікація та семантичний потенціал / С. Бігун // Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. – 2012. – Вип. 19. – С. 66-70.
2. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – М., 1977. – 254 с.
3. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – М. : Высшая школа. – 1986. – 336 с.
4. Ляшук А. , Мошнягул А. Фразеологізми у правовій лексиці англійської мови / А. Ляшук, А. Мошнягул // Науковий вісник. Серія: філологічні науки. – Вип. 137. – 63-65 с.
5. Мокиенко В. М. Славянская фразеология / В. М. Мокиенко. – М. : Высшая школа. – 1989. – 98 с.
6. Удяк Г.І., Петриця Л.І Специфіка вживання англійський фразеологізмів (на прикладі британських електронних ЗМІ) / Г.І. Удяк, Л.І. Петриця // «Young Scientist». – № 4.3 (44.3). – 2017. – 259-263 с.

Sokolskiy Daniel,
student of Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs
Kuzmenko Anastasiia Oleksiivna,
PhD, Associate Professor
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

METAPHORS IN POLITICAL DISCOURSE

In a modern language a tendency is more frequent revealed to language cost effectiveness. In connection with the constantly accelerated rhythm of life, people sometimes do not have time on the detailed explanations of some facts, phenomena of reality. As a result, people use certain language means which express sense of utterance not only laconically but also perform the expressive duty for a necessary information transfer. To such language means it is possible to take a metaphor.

A common approach to explaining metaphor is to consider it as one thing understood as another and summarised through the formula A is B, a typical realization of which would be MAN IS A WOLF. This raises expectations that metaphor use will arise in prepositional sentential structures involving subject + predicate contexts and doubtlessly metaphor studies show this to be a productive framework as also a pedagogically effective explicative formula [2].

Metaphors are comparisons that show how two things that are not alike in most ways are similar in one important way. Metaphors are a way to describe something. Authors use them to make their writing more interesting or entertaining. Unlike similes that use the words “as” or “like” to make a comparison, metaphors state that something is something else. Despite its important function in language, the status of metaphor in linguistic studies has not always been the same. Traditional approaches consider metaphor as a mere figure of speech, and historical semanticists regard metaphor as an important procedure of semantic change whereas more recent frameworks such as cognitive semantics view metaphor as a cognitive mechanism. From the cognitive linguistic view, there are mainly three kinds of metaphors, namely, orientational metaphor, structural metaphor and ontological metaphor [4].

In line with this last approach recent studies within the field of English for Specific Purposes (ESP) are analyzing the role and function of metaphor in areas such as Policy.

Political discourse of the press is presented in the political divisions of informational and analytical editions, in analytical texts; analysis, comment, predictions of different industries of policy and information message are in the basis of it. So texts which light up the political spheres of life and carry out influence on consciousness of individuals-recipients are political discourse [3].

Political discourse is characterized by its specific vocabulary, especially by a

terminological base. Some political terms are clear for wide public and they do not need to be explained, they lost their terminology.

Political discourse carries rhetorical character. Discourse has the certain system of genres which are understood by us as proof types of rhetorical works that are the unity of the special properties of manner and matter determined by an aim and terms of communication and it is oriented to the reaction of addressee. Political discourse is characterized by its own rhetorical features. Efficiency of political discourse appeals directly and depends on the used methods of the rhetorical acts on an addressee:

“What an awesome night for you,” he told Obama shortly after the race was decided.

*Obama's successes in the **White House race** were matched by Democratic wins in Congressional seats. The backlash against Bush provided the Democrats with one of their most satisfying wins of the night, ousting the veteran Republican Elizabeth Dole.*

“The way we saw it, a vote for Obama was a vote for basketball,” Adam Silver, the deputy commissioner, said. His equation is simple. Obama loves basketball. And, for now at least, the world loves Obama.

A metaphor as unit of language and speaking presents certain concepts which are used for the estimation of human activity and also for the construction of the world picture.

An address to the use of this or that metaphor allows to give position of author brighter, to strengthen the pragmatic action of speech. The estimation of metaphor comes forward as means of expressivity of speech which is the component of pragmatic sense of word, so as recreated in the process of communication.

A metaphor shows by itself a universal mechanism in creation of emotionally evaluated category. Not only a vivid idea and information about an estimation but also expression of concrete emotions are final in its - neglection or honour.

The estimation of metaphor realizes an attitude of language community toward the subject, which is correlated with a metaphor, object or phenomenon on a type "beautifully/badly" in the range of levels from "very beautifully" to "very badly". However, giving positive or negative status of axiology to the metaphor an author can not be sure in stability of estimation. A recipient which has his own valued orientation can decode a metaphor so, that a positive estimation will replace negative, and vice versa.

Moreover, an estimation can be changed in time, as the valued points of all society are changable, new priorities appear. Yes, in the days of socialism a value labour, public equilibrium and other socialistic ideals, was considered. In the modern terms of democracy the greatest value is a man, his freedom, independence. The old system of values became unacceptable for majority.

A metaphor plugs spheres-sources and spheres-targets of metaphorical

expansion in the structure. The sphere-sources of metaphors of political discourse can be medicine, economy, animals and plants, mythology, fiction and sport etc:

* wild days – period of unstable situation in bank sphere: *Wild days are here again;*

* wave of adverse – wave of unpleasant situations: *The sudden wave of adverse developments in European Currency markets, reflected in a set back in the pound, brought a vicious reversal in the UK stock market;*

* economic earthquake – economic fault / crisis: *Economic earthquake hit the stock market;*

* a financial hurricane – unpleasant financial actions: *A financial hurricane rages on Wall Street.;*

* Pearl Harbour – difficult situation: *This is sort of an economic Pearl Harbour we're going through. Most of Congress will get it and they'll do what's right for the country;*

* Armageddon – catastrophe situation: *Economic Armageddon nears as Australian "debt bomb" set to explode;*

* medicine– help in difficult situations: *Apart from carmakers and other manufacturers, the list of those laying people off now includes Pepsi bottlers, law firms, retailers, media companies, chemicals producers and even technology firms. All are desperately seeking a cure. And the most attractive medicine on offer looks like cash.*

So, the use of metaphor in political discourse is a way of forming and fixing in consciousness of addressee of permanent stereotypes of life, thinking, moral values, which are part of forming of public consciousness, language and cultural pictures of the world. The metaphors of political discourse perform the pragmatic function: an exchange of information is accompanied by stimulation of interest and excitation to expression of emotions at corresponding to them actions from the side of addressee. The metaphors of political discourse have information and expression, compression of information, stereotype, and practical orientation, positive and negative estimation. A characteristic of metaphors is addressability and purposefulness. A metaphor is the important element of political discourse, a productive linguistic device for the reflection of realities of the world of policy, their estimation and forming of public attitude to those events and phenomena of political reality, the historical witness of which we become today.

Bibliography:

1. Dijk T.A. van, Kintsch W. Strategies of Discourse Comprehension. New York: Academic Press, 1983.
2. Dictionary of Business and Management. Oxford: Oxford University Press, 2005. 437 p.
3. Dictionary of Finance and Banking. Oxford: Oxford University Press, 2005. 437 p
4. Longman Dictionary of Contemporary English. Forth Edition. Edinburg Gate – Harlow – Essex. England: Pearson Education Limited, 2003. 1750p

Солодюк Наталія Володимирівна.

кандидат педагогічних наук,
доцент ДЗ «ДМА МОЗ України»

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Об'єктивне прискорення науково-технічного і соціального прогресу, кризові економічні, екологічні, демографічні, політичні та інші явища, що виникли в сучасному світі, неминуче позначаються на системі професійної освіти. Традиційні педагогічні засоби виховання, змісту й організації навчально-виховного процесу все частіше не спрацьовують. Для сучасного спеціаліста недостатньо володіти лише інформацією, необхідно вміти правильно нею оперувати й утворювати нові знання. Важливо в період навчання в університеті формувати у майбутнього фахівця дослідницьку компетентність – готовність і здатність до дослідницької діяльності.

Сучасні вчені (Л. Голуб, Н. Демешкант, І. Зимня, В. Краєвський, В. Луговий, О. Лукашевич, С. Маркова, Н. Мордовцева, В. Нагаєв, З. Обліцова, О. Пометун, А. Хуторський, Н. Шестак та ін.) висвітлюють методологічні, теоретичні та прикладні аспекти організації дослідницької діяльності студентів та формування дослідницьких умінь.

Більш чітко розмежування означених понять спостерігаємо в наукових студіях І. Зимньої, В. Краєвського, А. Хуторського. У баченні науковців компетенція – коло питань, у яких людина добре обізнана, має пізнання і досвід [1].

О. Пометун окреслює провідні ознаки ключових компетенцій, серед яких поліфункціональність як здатність особистості вирішувати найрізноманітніші проблеми в особистому й суспільному житті; надпредметність та міждисциплінарність як широта функціональності компетентності (у професійній, суспільній, побутовій тощо сфері); багатомірність як віддзеркалення знань, розумових процесів, інтелектуальних умінь, стратегій, технологій, емоцій, оцінок, творчих надбань; забезпечення розвитку особистості: логічного, креативного, рефлексивного мислення особистості, її самовизначення, самовиховання тощо [4].

Здійснимо спробу визначити суть дослідницької компетентності звернемося до визначення дослідницької діяльності загалом, модель якої розроблена О. Леонтьєвим. У ній діяльність розуміється як система взаємозв'язаних компонентів: потреби – мотиви – цілі; дії – операції – умови. Загальна модель конкретизована стосовно дослідницької діяльності. Зауважимо, що в основі дослідницької діяльності лежить найважливіша потреба в нових знаннях і результатах цієї діяльності. Ця потреба – невід'ємна складова особистості (С. Рубінштейн).

На сьогодні існують різні підходи до визначення суті дослідницької компетентності. Учені розглядають дослідницьку компетентність як результат грамотно спланованої дослідницької діяльності (написання дослідницької роботи, постановка й аналіз результатів експерименту тощо).

Як зазначає у своїй роботі О. Ушаков, що дослідницька компетентність – інтегральна властивість особистості, що проявляється в готовності й здатності до самостійної діяльності з розв'язування дослідницьких задач та творчого перетворення дійсності на основі сукупності особистісно усвідомлених знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень [8].

Процес розвитку дослідницької компетентності студентів у професійній підготовці орієнтований на реалізацію їх дослідного й особистісного потенціалу, становлення готовності до активної творчої професійної діяльності.

Дослідницька компетентність є не тільки продуктом навчання, а й наслідком саморозвитку студента, його особистісного зростання.

Загальна мета системи формування дослідницької компетентності майбутнього спеціаліста – сформувати здатність вирішувати різні типи професійних дослідницьких завдань.

У своїй роботі С. Осипова звертає увагу на перетворювальний характер дослідницької компетентності і представляє її інтегральну особистісну якість, що виражається в готовності і здатності самостійно засвоювати й отримувати нові знання в результаті перенесення смислового контексту наявних знань, умінь, навичок і засобах діяльності [7, с. 130]. Учена виділяє три основні елементи дослідницької компетентності, що виражаються в наступних здібностях: виділення мети діяльності; визначення предмета, засобів діяльності, реалізація поставлених дій; рефлексія, аналіз результатів діяльності (співвіднесення досягнутих результатів з поставленою метою) [7, с. 130].

Як зазначає Н. Демешкант, розвиток дослідницьких умінь дозволяє студенту не тільки відтворювати зміст вивченого матеріалу, але й міркувати самостійно, усвідомлюючи закономірності та логічні зв'язки вивченого матеріалу [2, с. 24].

Автори по-різному визначають місце дослідницької компетентності в різних класифікаціях ключових компетентностей. І. Зимня подає таку класифікацію дослідницької компетентності як «компетентність, що відноситься до діяльності людини». Дослідницька компетентність за А. Хуторським розглядається як складова частина пізнавальної компетентності, яка включає «елементи методологічної, надпредметної, логічної діяльності, способи організації цілепокладання, планування, аналізу, рефлексії». Вона також служить компонентом компетентності особистого самовдосконалення, спрямованої на освоєння способів інтелектуального і духовного саморозвитку [9].

Дослідницька компетентність розглядається також як ступінь оволодіння дослідницькою компетенцією, особистісна характеристика людини. Поділяємо думку В. Краєвського та А. Хуторського, які розглядають кожну

компетенцію, в тому числі дослідницьку, як єдність трьох складових: когнітивної, або змістовної, технологічної, або процесуальної, й особистісної. Згідно авторів, під дослідницькою компетентністю слід розуміти знання як результат пізнавальної діяльності людини в певній галузі науки, методи, методики дослідження, якими він повинен опанувати, щоб здійснювати дослідницьку діяльність, а також мотивацію і позицію дослідника, його ціннісні орієнтації.

Таким чином, ми бачимо, що для ефективного формування дослідницької компетентності, насамперед треба навчити студентів працювати самостійно, здобувати знання з різних джерел інформації. Дослідницька компетентність має формуватися у людини, як одна з невід'ємних складових у ході навчально-пізнавальної діяльності.

Бібліографічні посилання:

1. Гордієнко Г. Компетентнісний підхід до навчання майбутніх документознавців / Г. Гордієнко // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 4. – С. 5 – 10.
2. Демешкант Н. А. Розвиток дослідницьких умінь як основа формування наукового світогляду студентів вищих навчальних закладів / Н. А. Демешкант // Нові технології навчання. Науково-методичний збірник – К.: 2007. – Вип. 47. – С. 23 – 25.
3. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34 – 42.
4. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Колективна монографія / За заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ, 2004. – С. 15-24.
5. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В. І. Луговий // Педагогіка і психологія: Вісник АПН. – 2009. – №2. – С. 14 – 27.
6. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник / В .М. Нагаєв. – К. : Центр учб. літ-ри. – 2007. – 232 с.
7. Осипова С. И. Развитие исследовательской компетентности одаренных детей. – ГОУ ВПО «Государственный университет цветных металлов и золота» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.fkgpu.ru/conf/17.doc.
8. Ушаков А. А. Развитие исследовательской компетентности учащихся профильной школы как личностно-осмысленного опыта осуществления учебно-исследовательской деятельности /А. А. Ушаков // Вестник Адыгейского государственного университета. – Майкоп: Изд-во АГУ, 2008. – С. 123 – 126.
9. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования /А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – №2. – С. 55 – 61.

Стояцька Ганна Михайлівна,
кандидат філософських наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЕВОЛЮЦІЯ ФЕНОМЕНУ СПРАВЕДЛИВОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

Феномен справедливості є спорадично актуальним питанням у філософських, філософсько-правових та юридичних дослідженнях протягом багатьох століть. З огляду на різний історичний бекграунд існування феномену справедливості у координатах зазначених дисциплінарних напрямів, на їх власну непросту довготривалу історію наукової взаємодії, відлік еволюції феномену справедливості у наукових колах прийнято розпочинати з класичної античної, коли було сформовано найбільш переконливі та аргументовані філософські системи. Так, зокрема, Платону ми завдячуємо актуалізації триєдиної природи справедливості соціального та державного характеру, заснованої на душевних людських схильностях. Тому, завдяки активній експлуатації у християнській ідеології, поєднання мудрості, поміркованості і сили стали після Платона на майже дві тисячі років негласним ідеалом справедливості у західному типі мислення. Потужність ідеї буда настільки непереборною та ефектною, що й за часів Відродження та епохи кватроченто ідеалом стає візуальне зображення згаданих трьох чеснот як втілення одного з найзначніших людських надбань – правосуддя. Найбільш промовистим прикладом цього втілення модна вважати фрески Рафаеля Санти у папських станцах Ватикану.

Філософські надбання Аристотеля в цьому сенсі виглядають значно більш розсудковими та науково обґрунтованими завдяки введенню певної системи координат, що дозволила мінімізувати вплив нераціональних цінностей та окреслити структурні претензії філософії, а згодом і юриспруденції на визначення, подальше видозмінення та вдосконалення справедливості як наукового феномену. Зокрема, поділ справедливості на зрівняльну (в сучасній термінології корективну) та розподільну (дистрибутивну) справедливість дозволив підвести наукове обґрунтування під майбутній поділ права на приватне і публічне, на процедуру здійснення актів правосуддя, на панування різного типу взаємин між суб'єктами правовідносин тощо.

Водночас подальша еволюція феномену справедливості не набувала бурхливих дискусійних форм навіть за гучної епохи самоусвідомлення правознавства та філософії права як дисциплінарних галузей. Цього не відбулось ані у рамках французького, ані у рамках американського Просвітництва. В цих системах феномен справедливості продовжував функціонувати у координатах соціальної значущості, не вдосконалюючись як філософська або

юридична даність. Тим яскравішим виступає переосмислення феномену справедливості у XX та XXI століттях та переживання ним останніми десятиліттями справжньої революції самоідентифікації.

Феномен справедливості набуває абсолютно нового принципового звучання у роботах Джона Роулза [1], Отфріда Хьоффе [2-4], Поля Рікьора [5, 6], Амартії Сена [7] або Майкла Сендела [8, 9]. Соціальна значущість справедливості виявляється глибоко зкорельованою з індивідуальною і особистісною системою цінностей, залежною від суспільного договору щодо відкритості соціальних ліфтів, суспільно обумовленою угодою щодо високої соціальної мобільності тощо. Таким чином, на перший план у науковій рефлексії феномену та природи справедливості починає висуватись різноманітність її проявів та способів втілення і реалізації. Особливого звучання починають набувати нечувані раніше аспекти: історична справедливість, екологічна справедливість, гендерна справедливість, інформаційна справедливість. Те, що раніше було предметом аналізу вузького кола фахівців, стає реальним правовим феноменом та широко обговорюваною науковою проблемою.

Якщо раніше питання справедливості, переважно, зводились до її соціальної природи і були напряму пов'язані з питаннями дискримінації, то, наразі, у наукових колах ми говоримо про актуальність справедливості вибору траєкторії життєвого шляху, впливу на довкілля, небайдужості до долі глобального світу, особистісної участі в розвитку ареалу проживання не лише людини, але інших живих істот. Питання рівноправної включеності (інклюзії) у соціальні процеси всього, що так чи інакше пов'язане з природним, духовним та матеріальним життям сучасної людини негайно ж актуалізує проблему справедливості у всіх її різноманітних проявах. Справжнє відродження складного та неоднозначного феномену справедливості дає надію не лише на переосмислення його жорстких наукових математичних підстав, закладених редукцією до рівності (Аристотель), але й на створення такої системи поглядів на неї, яка включатиме національні, регіональні та прецедентні аспекти.

Бібліографічні посилання:

1. Rawls John. *A theory of justice* (Original ed.). Cambridge, Mass.: Belknap Press, 2005.
2. Hoëffe Otfried. *Political justice : foundations for a critical philosophy of law and the state*. Cambridge: Polity, 1995.
3. Höffe Otfried. *Justicia: una introducción filosófica* (Primera edición en español. ed.). Bogotá: Universidad Externado de Colombia, Centro de Investigación en Filosofía y Derecho, 2015.
4. Höffe Otfried. *John Rawls, eine Theorie der Gerechtigkeit* (Dritte, bearbeitete Auflage. ed.). Berlin: Akademie Verlag, 2013.
5. Ricœur Paul. *Reflections on the just*. Chicago: University of Chicago Press, 2007.
6. Ricœur Paul. & Institut des hautes études sur la justice. *Le juste*. Paris: Editions Esprit : Distribution-diffusion, Le Seuil, 1995.
7. Sen Amartya. *The idea of justice*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2009.

8. Sandel Michael J. *Justice : a reader*. Oxford ; New York: Oxford University Press, 2007.
9. Sandel Michael J. *Justice : what's the right thing to do?* (1st pbk. ed.). New York: Farrar, Straus and Giroux, 2010.

Суима Ирина Павловна,
кандидат филологических наук,
Днепропетровский национальный
университет имени Олеся Гончара

ПРОБЛЕМА ТИПОЛОГИИ ВОПРОСОВ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Для Украины европейская интеграция – это, в первую очередь, путь модернизации экономики, привлечение иностранных инвестиций и новейших технологий, создание новых рабочих мест, повышение конкурентоспособности отечественного производителя, выход на мировые рынки, и т.п. Кроме этого, довольно важным является также ориентация нашей страны, в связи с европейской интеграцией, на расширение изучаемого круга лингвистических проблем, на исследование материала языков ЕС, в том числе английского. Одной из нерешенных до сих пор остается проблема типологии вопросительных предложений. В самой общей типологии вопроса противопоставлены, правда, по-разному, только два типа вопросительных предложений, связанных 1) с общим и специальным вопросами [7;8], 2) с вопросом к ядру (к определенному члену предложения) и коннективным вопросом (ко всему предложению, не к конкретному его элементу), на который, по Л. Теньеру, может быть ответ, выраженный частицами «да\нет» или их субститутами [5, с. 219-227], 3) с нексусным вопросом и X-вопросом, как это имеет место в Философии грамматики О. Есперсена [1, с. 352-352], 4) с общевопросительными или предложениями прямой уточняющей вопросительности и с частновопросительными, или предложениями прямой уточняющей вопросительности. [9], 5) с местоименными и неместоименными вопросами (разве, неужели). Вопросительное предложение может иметь значение сообщения (риторический вопрос) и побуждения (*Что вы деретесь?*). В речи вопросительное предложение выполняет различные функции: служит собственно вопросом или вопросом размышления, подчеркивает нужную мысль, выражает предположение, является эмоциональным откликом на ситуацию и др. [6, с. 46.].

Указанную двухкомпонентную типологию вопроса авторы грамматики дополняют альтернативным вопросом и разделительным [9]. Полученная система включает уже четыре типа вопроса, однако она может быть построена на базе совершенно иных типов вопроса. Так, в энциклопедии указаны такие типы вопроса: **ли-вопросы** («*верно ли высказывание А?*»), **какой-вопросы**

(«каковы все те x , которые удовлетворяют условию $P(x)$?»), **сколько-вопросы** («сколько x таких, что $Q(x)$?») и **почему-вопросы** («почему химическое соединение x обладает наркотическим действием?») [7].

В словаре Т. Матвеевой указаны такие разновидности вопроса: **прямой, альтернативный, встречный, риторический**. Вопросительное предложение может быть вопросно-утвердительным (*Разве это так трудно?*), вопросно-побудительным (*Что же ты молчишь?*) [5, с. 57].

В словаре Стариченка вопросительные предложения могут быть **собственно вопросительные** (*Где живете? Который час?*), **вопросительно-риторические, вопросительно-побудительные** (*Не поехать ли нам куда-нибудь*), **вопросительно-отрицательные** (*Разве можно в такой холод так легко одеваться?*) [4, с. 107-108]

У. Чейф подразделяет вопросы тоже на четыре типа в зависимости от того, какая семантическая единица содержится в вопросе и с каким его компонентом она связана: 1) разделительные вопросы – семантическая единица «вопросительное» предана дизъюнкции, в этом случае говорящий просит сообщить, какой именно из дизъюнктивов является фактически правильным; 2) вопросы с лексическими пробелами, в которых говорящий просит слушающего сообщить ему новую информацию, касающуюся того элемента предложения, к которому относится «вопросительное»; 3) утвердительные вопросы, содержащие не единицу «вопросительное», а единицу «утвердительное», являясь при этом не просьбой о получении какой-то информации, а просьбой о подтверждении в какой-то степени предварительных сведений, которыми располагает говорящий; 4) вопросы с семантической единицей «переспрос», представляющие собой повторение непосредственно, предшествующих предложений, произнесенных собеседником, к которым прибегают главным образом для того, чтобы проверить правильность восприятия [8, с. 353-396]. Функционирует, таким образом, уже четырехкомпонентная система типов вопроса, первая, во всяком случае, из которых может быть дополнена одним (пятым) компонентом в виде вопроса к подлежащему [9] или двумя (пятым и шестым) компонентами: восклицательным вопросом и риторическим вопросом.

Наряду с указанными, существуют и иные, как более расширенные, так и суженные типологии вопроса, опираясь на которые, мы считаем возможным, сделав соответствующие обобщения, построить следующую систему классификации вопросов, а соответственно и вопросительных предложений.

По нашему мнению, первый, наиболее общий уровень классификации вопросов, следует связать с наличием или отсутствием в соответствующей фразе собственно вопроса как интенции получить ту или иную информацию относительно предмета диалога. Отсюда и два основных типа вопроса: интеррогативные вопросы и вопросы переориентированные, то есть собственно вопрос как установка на получение любой информации (*Who is it? What do you do? How are you? Where is he? Who does she speak with?*), и формально

аналогичное вопросительному предложению высказывание с другим коммуникативным заданием, таким, например, как волеизъявления (*Will you be late again?*); отрицание (*How can you tell such a thing?*); риторический вопрос (*Who do not know him?*) и т.п., когда налицо интенция, не связанная с намерением что-то узнать от своего собеседника.

Под общим вопросом мы, как и составители большинства грамматик английского языка, понимаем вопрос ко всему предложению, который требует только ответов да или нет (*Do you like to sit near the window ?; Do you want fried veal; Are you fond of sports ? Is your city beautiful? Did you enjoy movie you watched at the cinema?*). Специальный вопрос используется, чтобы узнать какие-либо детали, подробности чего-либо. Специальные вопросы начинаются с вопросительного слова или группы слов, которые указывают, к которому члена предложения оно относится (*Who will buy bread?; Where does he live? Whose book is it?*). В альтернативном вопросе собеседнику предлагаются возможные варианты ответа: *Will you have tea or coffee? Have you passed or failed your exam? Is your house near or far from here?* Раздельно-утвердительное вопрос используется тогда, когда у говорящего есть цель не столько узнать какую-то новую информацию, сколько получить подтверждение того, что он говорит: *They have just arrived, have not they? You like apricots, do not you? The weather was so bad yesterday, was not it?* Риторический вопрос кажется вопросом лишь на первый взгляд, по сути представляя собой однозначное утверждение, сформулированное в форме вопроса: *What more could you want? What is the point?* Вопросительно-побудительные предложения представляют собой некое высказывание, которое больше указывает на волеизъявление говорящего: *Would you mind you own business? или с помощью добавления will you или will not you*, представляет собой просьбу или приглашение: *Help me with the luggage, will you? Have a cup of tea, will not you?* Вопросительно-повествовательные предложения представляют собой высказывания, напоминающие вопрос только по интонации; интенция говорящего не столько узнать какую-то новую информацию, сколько что-то уточнить, выразить свое удивление, удовольствия / неудовольствия и т.п.: *You have finished you task? John have found a new job? She knows English?*

При выборе приведенных терминов мы руководствовались стремлением к максимально возможному их обобщению, поскольку у разных лингвистов в предложенных ими системах зачастую наблюдались разночтения, когда одно и то же явление обозначалось разными терминами (альтернативный и дизъюнктивный; *general* и *yes-noquestion*) и отклонения от декларируемых оснований для тех или иных классификаций (простые вопросы и творческие вопросы).

В связи с этим мы и остановились на приведенных нами терминах, а соответственно и типах вопроса, которые представляются нам в достаточной степени отражающими как суть поставленного вопроса (речевой интенции), так и прогнозируемого и реально возможного ответа на этот вопрос (реакции

и связанного с ней респонсивного предложения).

Перспективу дальнейших исследований по предложенной проблематике мы усматриваем в направлениях, связанных с поиском непротиворечивой теоретической базы для обобщения частных толкований такой лингвистической единицы, как вопросительное предложение, а затем и построением в этом плане единой метаязыковой системы, ориентированной на получение объективных, а соответственно и воспроизводимых результатов научно-практических изысканий.

Библиографические ссылки

1. Есперсен О. Философия грамматики / О. Есперсен. – Москва: Изд-во иностранной литературы. – 1958. – С. 352
2. Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. В. Н. Ярцевой. – М: Сов., энцикл., 1990. – 683 с.
3. Полный словарь лингвистических терминов / сост. Т.В. Матвеева. – Ростов н/Д: Феникс, 2010. – 562 с.
4. Стариченок В.Д. Большой лингвистический словарь / В. Д. Стариченок. – Ростов-на-Дону, 2008. – С. 590
5. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса / Л. Теньер. – Москва: Прогресс, 1988. – 653 с. – С. 219-227
6. Advanced Grammar in Use: a reference and practice book for advanced learners of English / Martin Hewings. – 3-rd edition. – Cambridge: Cambridge University Press, 2013. – 534 p.
7. Crystal D. Cambridge Encyclopedia of the English language / D. Crystal. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995. – 491 p.
8. Wallace L. Chafe Meaning and the structure of language. – Chicago and London: The University of Chicago Press. – 1971. – 431 с. – С. 353-396.

Тимошенко Анна Сергіївна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБИСТІТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО

Ця проблема досліджувалася і досліджується багатьма філософами, існує багато міркувань, доповідей, статей на цю тему. Кожен висловлює свою думку по-різному, дослідники намагаються розкрити це питання якомога ширше, повніше і доступніше, але на даний момент є ще багато аспектів, яких навіть не доторкнулися своїм майстерним пером науковці. Цією темою були заклопотані такі вчені-філософи як: Еміль Дюркгейм, Макс Вебер, Карл Маркс та багато інших.

Словосполучення «особистість» означає, що людина є конкретним індивідом зі своїми поглядами на навколишній світ, з конкретними можливостями, має унікальні таланти, здібності, які ніхто не зможе відтворити і т.д. На нашу думку, особистість починає формуватись ще з утроби матері, саме вона відповідає за те яким народиться її малюк. Від того як вона харчується, веде свій спосіб життя, розвивається, має чи немає шкідливі звички, від цих факторів залежить фізичний стан майбутньої дитини, а це вже важлива деталь, від якої залежить подальший розвиток людини.

Родина – це найважливіший аспект суспільного розвитку індивіда. Саме тут формуються навички поведінки в суспільстві, уміння знаходити спільні інтереси, адаптація до нових колективів, комунікативні уміння, батьки закладають розуміння добра і зла, яких людей треба уникати, а з якими потрібно лагодити стосунки. Також сім'я прищеплює такі необхідні для подальшого життя якості як: наполегливість, чесність, працьовитість, охайність, доброта, відкритість, щедрість, доброзичливість, милосердя, оптимізм, порядність. Це, звичайно, в ідеалі повинно бути так, але бувають різні родини і, як показує практика, виростають зовсім не ідентичні діти.

Наступним головним етапом в житті людини є школа. Тут діти приходять вже з певними навичками, де вони повинні закріпити їх або навпаки змінити в кращу сторону, ніж були. Саме таке завдання цього соціального інституту. Саме в навчальному закладі діти пізнають світ, вивчають всі його закономірності. Але головне завдання це «відшукати самого себе», виявити свої здібності, уміння, дитина повинна перепробувати все, але зупинитися на тому, що йому припало до душі. Тут вже формується соціальний статус людини, її функція, роль, важливість, корисність для суспільства, вона повинна бути пріоритетом для свого оточення, друзі повинні мати спільні інтереси, допомагати, підтримувати, іноді «розкривати очі» на дійсність і навпаки. Зі школи особистість повинна вже бути досить сформована і втілювати потрохи свої наміри в доросле життя. Вона вступає до університету, де повинна встановити конкретну мету, цілі та плани на подальше життя. У неї буде багато перешкод, помилок, будуть опускалися руки, але все це, як кажуть, «бойове хрещення» на подальшу долю. На людину впливають соціальні, політичні, культурні, духовні, економічні фактори, але на цьому етапі вона вже має обрати певну соціальну позицію, посісти певне положення і втілювати свої мрії в життя, не дивлячись ні на що. Персона вже повинна створювати сім'ю, будувати кар'єру, робити гарні справи для поліпшення своєї країни і т.д.

Таким чином, можна зробити висновок, що людина – це складне і неоднозначне поняття, за все її життя буде чимало спокус, проблем, негараздів, перемог і все це залежить від навколишнього світу, її оточення, сім'ї, друзів, дітей, колег. Людина повинна вміти розставляти пріоритети в своєму дорогоцінному житті, куди потрібно направляти енергію, а де бути просто спостерігачем. Особистість повинна вміти достойно і гідно прожити своє життя, людина — це лише маленька крапля в морі, але від її дій залежать багато соціа-

льних процесів. Вона здатна взаємодіяти з різними групами людей, інститутами, де повинна встановити своє «Я», вміти виділитись, поділитися своїми цінностями, надбаннями у різних сферах людського життя. Особистість – це та людина яка знаходиться в постійному розвитку, самовдосконаленні і не боїться прийняти неправильні рішення, бо знає, що це тільки йде їй на користь.

Бібліографічні посилання:

1. Халапсис А.В. Бренд-легенда как элемент современной экономической культуры / А. В. Халапсис // Наукове пізнання: методологія та технологія. – 2016. – Вип. 2 (37). – С. 117–125. (0,79 друк. арк.) ISSN 1561-1264
2. Халапсис А. В. Индивидуализм: доступ разрешен / А. В. Халапсис // Політологічний вісник. – 2018. – Вип. 80. – С. 35-45.

Тонкошкур Вікторія,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсис Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІРТУАЛЬНЕ КОХАННЯ

У сучасному світі спілкування у віртуальному просторі є досить актуальним, тому люди знайомляться в інтернеті, спілкуються, а деякі навіть й одружуються. Для когось це є дивним, а для когось — ні.

Тож спробуємо розглянути переваги та недоліки віртуального кохання.

Ти можеш видавати бажане за дійсне. Ти можеш поставити фото якогось підкачаного хлопця чи фото дівчини з гарною формами фігурою. Тобто спілкуючись, ти можеш видавати себе за іншого, не такого яким ти є насправді. І не тільки зовнішністю видавати себе за іншого, а й в спілкуванні, ти можеш бути відкритим, вихованим, розумним, а в житті — зовсім іншим; наприклад, при вживанні їжі — чавкати, поводитись зовсім не так, як ти показав себе в мережі. «Крім того, навіть не потрібно приводити себе до ладу, щоб піти на побачення. Адже можна просто ввімкнути комп'ютер, і вести діалог у непрезентабельному вигляді» [1].

Твій співрозмовник — віртуальний, тому, якщо ти в нього закохаєшся, не зможеш його обійняти, поцілувати та взагалі його бачити, бачити його рухи, манери поведінки та інше. Ти не будеш бачити, що робить твій співрозмовник, можливо, в нього є дівчина/хлопець в реальному житті, а в віртуальному житті ти для нього лише розвага.

Спілкуючись, ми уявляємо свого партнера з найкращих сторін, тобто так, як він себе показує, видає за іншого; тому вже в мріях ваша зустріч, зу-

стріч з твоїм ідеальним партнером, на крутій машині, з букетом квітів в руках, в гарному костюмі (дивлячись на світлини в мережі), а ось вже в реальному житті зустріч буде не зовсім такою, як ти очікуєш та уявляєш. Не такою, як світлини у твого партнера в мережі, та як він розповідав про свої манери та відносини з дівчиною і т.ін., то ти можеш бути розчарована в своєму партнері та його вчинках. А для когось знайомство в інтернеті — це просто пошук своєї жертви, тобто шахраї заради своєї вигоди. Та все ж прийдеться зізнатися при зустрічі, що ти зовсім не той, за кого ти себе видавав при спілкуванні в інтернеті.

Та все ж в цьому є і свої плюси.

Ти можеш себе видати за іншого для свого задоволення, трішки помріяти, та все ж з часом ставати таким, яким ти себе видавав, тобто вдосконалюватись. До певного часу ти не бачиш людину, і в цьому є також своя інтрига, та можна трішки пофантазувати. У спілкуванні буде триматися інтрига та взаємний інтерес один до одного, ви не будете один одному набридати.

Ви не можете обійматися, цілуватися, тому в тебе є така «іскринка», яка ще більше пробудить в тобі ті почуття кохання та бажання побачити, обійняти та поцілувати свого партнера. «І ця напруга – як наркотик для твоєї підсвідомості» [2].

Та все ж щастить деяким людям, вони зустрічають один одного у віртуальному житті, потім у реальному та одружуються, мають дітей. На нашу думку, це непогано, тому що, наприклад, на подвір'ї, в якомусь закладі мало хто підходить до тебе знайомитись, заводити розмову, тому я маю все ж надію, що я в соціальних мережах знайду те саме кохання.

Бібліографічні посилання:

1. Кохання в мережі: чи є перспективи в інтернет-стосунків. URL: <https://ranok.ictv.ua/ua/videos/kohannya-v-merezhi-chi-ye-perspektivi-v-internet-stosunkiv/> (дата звернення: 15.02.2019).
2. Кривицька Н. Віртуальне кохання: за і проти. URL: <https://lady.tochka.net/ua/38875-virtualnaya-lyubov-za-i-protiv/> (дата звернення: 17.02.2019).

Трепачова Анна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЖІНОЧА ЛОГІКА

Чоловіки часто не здатні зрозуміти жінку у всіх її поглядах на життя, навіть на звичайні побутові речі. Чому ж? Невже ми, жінки, так багато вимагаємо, чи розмовляємо на якійсь іншій не зрозумілій чоловікам мові? З точки зору філософії чоловіки розуміють цей світ досить просто і одноманітно, тобто якщо жінка скаже: «Я образилася», вони і подумають, що жінка образилася, починають питати: «Чому?». Потім, розуміючи, що нічого не дізнаються, вибачаються, жінка каже чарівні слова: «Все пробачу, але нічого не забуду» – і мета жінки досягнута, тепер вона може отримати від чоловіка усе, що завгодно.

Чоловіки у більшості випадків не розуміють, як вони залежать від жінки. Ми досить хитрі створіння, які викрутять усе в свою користь і, я впевнена, що чоловік нічого не буде підозрювати. Я не хочу сказати, що чоловіки дурні і нічого не розуміють; розуміють — тільки так, як вигідно жінці.

«Усі жінки хочуть, щоб їх «розуміли», але ніхто не хоче, щоб їх розкусили». Насправді важко пояснити, чому це відбувається, якщо розглянути жіночу інтуїцію, то вона набагато складніша, ніж у протилежної статі, вона сприймає інформацію через емоції, а рішення приймає через мозок. У деяких випадках можуть бути тільки емоції, тобто враження перевищують дійсність, наприклад: чоловік зізнався у своїх почуттях, а жінка вже планує весілля. А в деяких це тільки мозок, де крім власних бажань її більш нічого не хвилює, тобто: «Мені потрібен чоловік, щоб готував і прибирався, поки я працювати-му».

Тому емоції і розум в жінці повинні взаємодіяти. Так рішення, вчинки, характер, будуть досить дивні, але в цьому і полягає логіка жінки, щоб це було досить складно і просто водночас.

Але я не виключаю той факт, що є різні види жінок.

Жінка-мати. Це той вид жінок, які люблять піклуватися про усіх навкруги, виявляють тепло і ласку до кожної дрібнички. Зазвичай її улюбленим заняттям є приготування їжі чи прибирання. У неї в голові завжди порядок, де кожен час розписаний похвилинно, вона знає, що буде робити завтра і через тиждень і планує якомога більше встигнути. Поряд з чоловіком така жінка буде покірною і терплячою, вона не з тих, хто буде думати про себе і свої

інтереси. Їй буде більше цікаво, як зробити приємно коханому. Тому, якщо розізлити таку жінку, може бути погано двоїм, інакше кажучи, зі злості жінка-мати може робити будь-яку дурничку, про яку шкодуватиме все своє життя, а чоловік так чи інакше буде її виправляти.

Жінка-квітка. Вона як квіточка, за якою потрібно постійно наглядати. Окрім зовнішнього вигляду її нічого не хвилює. Усе в її житті постійно пов'язано із зовнішнім виглядом. Цей вид жінки зациклений на ідеалі, ідеальні волосся, нігті, шкіра тощо. У такої квітки не буває єдиного чоловіка, тому що кожен чоловік, який потрапив в її життя, виконує певну функцію, яка потрібна їй. Жінка цього виду вміє досить хитро викручуватись з різних ситуацій, навіть якщо вона буде в чомусь не права, і сама це розуміючи, зробити винним чоловіка.

Жінка-начальник. Любить роздавати команди і ніколи не помиляється. Серйозно підходить до всіх ситуацій і свої проблеми завжди вирішує самостійно. Звикла до самостійного життя, але, якщо і з'явиться той нещасний, який буде поруч, вона не поступиться йому ні в чому. Це той вид жінок, які виховують людей, які знаходяться поруч з ними. Такі жінки звикли до самостійності, легко обійдуться без будь-якої людини. Але найжахливіше в них – це їх усвідомлення, що так не можна, але нічого з собою не вдіють. Відчуття лідерства їх ніколи не покине.

Жінка-дитина. Миле зайченятко, яке потребує багато уваги до себе. Вона ніколи не зможе бути самотньою, тому що без уваги просто не можуть жити. Навіть якщо вона вміє готувати, ніколи про це не скаже, тому що їй приємніше, коли це роблять за неї. Зазвичай можна сказати, що це дуже лінива дитина, в хорошому розумінні цього слова. Дуже добра і мила, як ніхто може підтримати людину, слухається свого чоловіка і покійно виконує його забаганки. Але розуміючи, як людина її любить, може використовувати її у своїх намірах. Її дитяча наївність, оченятка і мила посмішка оправдовує усі її проступочки.

Насправді я хотіла сказати, що не вірю у стереотип «жіноча логіка», просто вважаю, що жінка мислить завдяки емоціям. Іноді наші емоції важко пояснити, так само і поведінку. Ми вічно усе ускладнюємо або накручуємо для того, щоб чоловіки прикладали більше зусиль заради нас. Нам, жінкам, хочеться бути особливими, а жіночий інтелект наврядчи скопіюєш. Як би там не було, але в кожного свої «таргани» у голові, і на жаль, чоловікам важко їх зрозуміти. *«Зламати логіку жінки може лише інша жінка».*

Турчак Олена Михайлівна,
кандидат філологічних наук,
доцент Університету імені Альфреда Нобеля

ОЗНАКИ МОВНОЇ НЕГРАМОТНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ЯК ПРОЯВ БІЛІНГВІЗМУ

Українська мова в процесі історичного розвитку майже завжди перебувала в умовах двомовності. Це, звісно, має свої наслідки, і не завжди позитивні. Питання культури української мови нагально поставало в усі часи й на сьогодні не втратило своєї актуальності.

Двомовність, або білінгвізм – це взаємодія двох мов у спілкуванні представників одного мовного колективу. Щоправда, білінгвізм по-різному трактується дослідниками. Наприклад, Л.В. Щерба вважає, що білінгвізм – це здатність людини спілкуватися двома мовами залежно від обставин [6]. В.М. Русанівський стверджує, що білінгвізм може стати джерелом подальшого розвитку національної мови [5]. О. Валігура наводить дві концепції трактування білінгвізму. Авторка зазначає, що за першою концепцією білінгвізм – це «однаково вільне володіння двома мовами» [1, с. 66], за другою – білінгвізм «допускає значні відмінності в знанні двох мов та наявність у білінгва різних ступенів (від низького до високого) володіння нерідною мовою» [1, с. 66].

Варто зауважити, що двомовність завжди позначається на розвитку як однієї мови, так й іншої. Через те що українська мова функціонує паралельно з російською, у рідній мові трапляється значна кількість помилок. Наприклад, в українській мові активні дієприкметники, порівняно з російською, мають обмежену сферу вживання. Під час перекладу активних дієприкметників із російської мови на українську повинні використовуватися підрядні означальні речення зі сполучними словами **що (який)**, іменники, рідше прикметники. Але, на жаль, часто можна почути або прочитати: забруднюючі речовини, діючий правопис, діюче законодавство, оточуюче середовище, правлячі класи, комплектуючі вироби, лікуючий лікар, початкуючий художник, керуючий відділом (або відділу), нижчестоящі органи, вищестоящі органи, уточнюючі запитання, узагальнюючі слова, відпочиваючі готелю. Під час перекладу зазначених словосполучень не було враховано специфіку української мови, тобто відбулося механічне калькування російських активних дієприкметників. Які ж мають бути правильні варіанти? Наведемо їх у таблиці.

забруднюючі речовини	забруднювальні речовини
діючий правопис	чинний правопис
діюче законодавство	чинне законодавство
оточуюче середовище	навколишнє середовище (довкілля)
правлячі класи	панівні класи
комплектуючі вироби	комплектувальні вироби
лікуючий лікар	лікар-куратор
початкуючий художник	художник-початківець
керуючий відділом (або відділу)	керівник відділу
завідуючий кафедрою	завідувач кафедри
нижчестоящі органи	нижчі органи
вищестоящі органи	вищі органи
уточнюючі запитання	уточнювальні запитання
узагальнюючі слова	узагальнювальні слова
відпочиваючі готелю	відпочивальники готелю (особи, які відпочивають у готелі; ті, що відпочивають у готелі)

Дивує той факт, що на подібні помилки можна натрапити й у нормативних документах.

Наприклад, у ст. 34 Закону України «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги» (редакція Закону від 30.01.2018 р.) читаємо: «**Лікуючий лікар** – лікар закладу охорони здоров'я або лікар, який провадить господарську діяльність з медичної практики як фізична особа – підприємець, який надає медичну допомогу пацієнту в період його обстеження та лікування» [3].

У п. 19. ст. 1 Закону України «Про безпечність та гігієну кормів» (редакція Закону від 21.12.2017 р.) написано: «**Забруднююча речовина** – будь-яка біологічна речовина, у тому числі організми, мікроорганізми та їх частини, або хімічна речовина, стороння домішка чи інша речовина, що ненавмисно потрапила до кормів і становить загрозу безпечності кормів» [2].

У п. 6. ст. 11 р. III Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» (редакція Закону від 27.01.2018 р.) в зазначено: «у разі, коли **вищестоящий орган** державного фінансового контролю в порядку контролю за достовірністю висновків **нижчестоящого органу** державного фінансового контролю здійснив перевірку актів ревізії, складених **нижчестоящим органом** державного фінансового контролю, та виявив їх невідповідність вимогам законів» [4].

Бібліографічні посилання:

1. Валігура О. Білінгвізм та аспекти його дослідження / О. Валігура // Studiamethodologica. – Вип. 20. – Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. – С. 66–70.

2. Закон України «Про безпечність та гігієну кормів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2264-19>

3. Закон України «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3611-17>

4. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12/ed20180127/conv

5. Філософські питання мовознавства / Відп. ред. В.М. Русанівський.– К. : Наукова думка, 1972.– 199 с.

6. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность [Текст] / Л.В. Щерба.– Изд. 2-е, стереотипное. М.: Едиториал УРСС, 2004. – 432 с.

Фіщенко Олександра Едуардівна
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Скиба Елеонора Костянтинівна,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЛІКАР ВІЙСЬКОВОЇ ДУШІ

Розбудова громадянського суспільства є одним із головних завдань під час формування правової держави. Наша країна, виборовши незалежність в котрий раз переживає часи перевірки громадянського суспільства на міцність, незламність та єдність.

Війна, смерть, сльози, втрати... Ніхто не думав, що це доторкнеться нашої квітучої, гуманістичної країни. До подій на Євромайдані дев'яносто дев'ять відсотків українців не знали, що таке – чинити насильство та вбивати інших. Кровава рана, завдана Україні, буде загоюватися роками. А як з цим жити? Хто зможе повернути гармонію душі?

Тема психологічної реабілітації військовослужбовців є досить болючою для українського народу. У Збройних силах України психологічної служби раніш не існувало. Було проведено морально-психологічне забезпечення, яке здійснювалося офіцером-вихователем. Та події на Сході України показали, що військові психологи – невід'ємна частина війська. Треба зазначити, що від бойового духу солдата у лаві воєнних дій залежить подальша перемога.

А як бути тим, хто повернувся до мирного життя? Відомо, що всі учасники АТО перебувають зараз під впливом бойових стресових факторів. Ніби вже все закінчилося, військовий вдома, де його поважають і люблять. Та страшні свисти бойових куль, вбиті побратими, от що не може відпустити військовослужбовця. Воно, ніби чорний ворон, літає поруч і нагадує про ті лихі дні, проведені за тисячі кілометрів від дому. Учасники бойових дій, які

протягом тривалого часу отримали психоемоційне та фізіологічне навантаження, потребують термінової медико-психологічної реабілітації.

Психолог – цілитель військової душі, людина, яка допоможе загоїти роздерту душу від наболілого. Від військового психолога залежить досить багато, тому він повинен бути наділеним ерудицією, толерантністю до інших, гнучкістю мислення, обізнаністю в питаннях психічних захворювань.

Однією з кваліфікованої психологічної допомоги є психологічна реабілітація (так зване відновлення). Сутність поняття «реабілітація» можна розглядати в декількох напрямках. Це залежить від ступеня отриманої психологічної травми. Психологічна реабілітація поділяється на такі види:

- 1) медична реабілітація;
- 2) військово-професійна реабілітація;
- 3) соціальна реабілітація.

Відомо, що людина – це соціальна істота, на яку великий вплив мають події суспільного життя. Тому соціальна реабілітація є однією з найважливіших у системі загальної реабілітації. Для учасника бойових дій досить важливо отримати підтримку з боку оточуючих людей. Соціальний фактор впливає на формування світогляду.

1. Психологічна реабілітація – найважливіший елемент відновлення психологічного здоров'я. Цей вид відновлення допомагає знизити рівень нервово-психологічної напруженості, налагодити нервову діяльність. Розробка ефективних методів для відновлення установок у людей, які перенесли психологічні захворювання, є один з головних завдань. Особлива увага приділяється принципам психологічної реабілітації:

- поєднання біологічних і психологічних методів впливу;
- різносторонність реалізації реабілітаційних програм;
- партнерство;
- етапність.

Майже кожен військовослужбовець потребує кваліфікованої психологічної допомоги. Проблема адаптації до мирного життя після війни залишається актуальною в сучасному суспільстві. Важливо вчасно звернутися до фахівця, щоб відновити працездатність і йти в ногу з часом. Офіцер-психолог лейтенант Маргарита Мудраченко говорила: «Процес адаптації явище суто індивідуальне. Комуś для того, щоб прийти до норми, знадобиться день-два, а комуś – місяць і навіть роки... Тому нам необхідно вже на перших етапах ретельно виявити бійців, які отримали бойові психологічні травми...» [1].

Тож можна підсумувати, що в сучасних умовах, поряд із проблемами організації війська, логічним є забезпечення воєнних підрозділів Збройних сил України психологічною допомогою. Міністерство оборо-

ни України почало вже працювати над цим. Та тільки спільними зусиллями ми зможемо підняти Україну з колін, а кожному громадянину своєї Батьківщини запалити вогник віри в краще майбутнє.

Бібліографічні посилання:

1. Лікарі душі. URL: <http://ngu.gov.ua/en/node/1071>
2. Психологічна реабілітація військовослужбовців: сутність, завдання, структура і організація. URL: <http://medbib.in.ua/psihologicheskaya-reabilitatsiya-voennoslujasch37731.html>

Хаджи Анна Юріївна,
викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Навчальна дисципліна «Іноземна мова» посідає особливе місце в загальній культурній підготовці молоді до життя і праці в суспільстві. Це єдиний предмет, який включений до планів усіх підсистем освіти. Сьогодні це не тільки данина традиції, але й можливість реалізації однієї з провідних тенденцій у сфері освіти – інтеграції у світову культуру. Вона в основному орієнтована не на надбання знань, а на формування навичок діяльності, що має величезний потенціал для повного розвитку особистості.

Істинне знання мови – це знання її внутрішнього духу, логіки та культури. Мова має забезпечувати діалог культур. Для досягнення ефективності міжкультурної комунікації недостатньо лише набути навичок мовлення, потрібно навчитися користуватися цією мовою. Необхідно формувати пізнавальну і комунікативну культуру особистості. Основне завдання полягає в тому, щоб зрозуміти культуру в її цілісності і повноті, реальності, розкрити загальнолюдські цінності національної культури, розкрити національну специфіку. У цьому і полягає актуальність даної теми.

Мета нашої роботи – виявлення особливостей використання фразеологізмів на заняттях англійської мови як засобу формування соціокультурної компетентності.

Яскравим прикладом рефлексії реальності у мові є фразеологічні одиниці. У простоті слова лежить накопичена величезна інтелектуальна інформація, філософська глибина, народний досвід, народна мудрість, емоційність та оцінка. Ніколенко А.Г. зазначає: «<...>фразеологія – це своєрідна картинна галерея, в якій зібрані яскраві і цікаві ескізи народних звичаїв, традицій і забобонів, спогадів про її минулу історію <...> фразеологія – це не тільки найбільш барвиста, але, напевно, найбільш демократична область словнико-

вого запасу, яка використовує свої ресурси в основному з самих глибин популярного мовлення» [3, с. 60].

Фразеологізм (фразеологічна одиниця, ФО) – лексично неподільне, стійке у своєму складі, цілісне за значенням словосполучення слів, що відтворюється у мовленні. Як правило, фразеологізм має форму словосполучення. Форму закінченого речення мають такі різновиди фразеологізмів, як прислів'я, приповідки, приказки [1, с. 194]. Вираз «break a leg», що означає «ні пуху, ні пера», є прикладом типової фразеологічної одиниці. Якщо розглядати переклад кожного слова окремо, то отримуємо трохи спотворений сенс. Компоненти цього звороту не дають точного перекладу, зазвичай допомагає контекст.

Джерел виникнення фразеологічних одиниць у сучасній англійській мові багато, але за походженням їх можна розділити на два класи: власне англійські та запозичені.

Власне англійські ФО відображають звичаї, традиції та побут англійського народу, їх переконання, а також історичні факти. Вони закріпилися в розмовній мові і набули характерного колориту, що відображає особливості англійської культури. Прикладами таких фразеологізмів є:

– *baker's dozen* – «чортова дюжина» – згідно давнього англійського звичая, торговці хлібом отримували від булочників тринадцять булок хліба замість дванадцяти, при цьому тринадцятий йшов за рахунок доходу торговців;

– *to carry coal to Newcastle* – «возити вугілля в Ньюкасл» – цей вислів важко перекладається українською мовою, його можна охарактеризувати, використовуючи таку приказку: «В ліс дрова возити», що означає робити щось марне, непотрібне. Ньюкасл – центр вугільної промисловості Англії.

– *as well be hanged for a sheep as lamb* – «якщо вже судилося бути повішеним за вівцю, то чому б не вкрасти заодно і ягня» – фразеологізм пов'язаний з давнім англійським законом, згідно з яким крадіжка вівці каралася стратою через повішення.

Проте більшість фразеологічних одиниць англійської мови є запозиченими, особливо з античної історії та культури: *the golden age* – золотий вік, *kill the goose that lays the golden eggs* – вбити курку, що несе золоті яйця, *Augean stables* – Авгієві стайні, *Pandora's box* – скриня Пандори, *Achilles heel* – ахіллесова п'ята. Фразеологічні одиниці, що прийшли до англійської мови з літератури Стародавньої Греції та Стародавнього Риму, наділені незвичайним колоритом і виразністю, це пояснює їх поширеність.

Саме неможливість прямого перекладу робить фразеологізми важкими для вивчення. Ви можете легко обійтися у своїй мові без їх використання, але важко зрозуміти когось, а іноді навіть неможливо, якщо ці фрази незнайомі. Важливу роль у підтримці мотивації до вивчення іноземної мови відіграє використання фразеологізмів на заняттях англійської мови. Студенти знайомляться з тонкощами їх використання, отримують додаткові знання про їх по-

ходження. Значення ідіом має бути зрозумілим і важливим для учнів і мати деяку новизну. Вивчення ідіом на заняттях змушує студентів продовжувати вивчати відповідні матеріали самостійно. Саме фразеологія може бути основою для підтримки мотивації, тому що вона має два аспекти: вона вчить іноземній мові та стимулює інтерес до лінгвістичного матеріалу. Використання ФО при спілкуванні є показником високого рівня знання мови, оскільки вони роблять мову природнішою.

Існують різноманітні вправи та завдання для відпрацювання фразеологізмів на заняттях англійської мови: 1) згадати якнайбільше ідіом, значення яких співпадає з українськими; 2) знайти у певному тексті фразеологізми та пояснити значення; 3) скласти діалог з використанням ФО; 4) підготувати розповідь про історію виникнення певного фразеологізму; 5) письмові завдання-міркування і т.д. Робота з ФО на заняттях повинна проводитися регулярно.

Загострення студентської уваги на ідіомах сприяє більш інтенсивному вивченню лексичного матеріалу, а робота з фразеологічними одиницями розвиває навички читання, письма та мовлення студентів. Для того, щоб студенти краще зрозуміли ідіоми, потрібно знайти відповідність на українській мові, звернути увагу на відмінності та вивчити вираз. Якщо немає відповідності, то потрібно вивчити вираження в конкретному контексті.

Таким чином, фразеологічні одиниці мови мають функцію збагачення мови виразністю, образністю і яскравістю. Вони завжди використовуються носіями мови, більшість з них – відлуння історії народу, частини культури або фольклору. Ідіоми є дуже важливим аспектом мови, вони додають точність у висловлювання спікера. Використання фразеологізмів на заняттях англійської мови є однією з найважливіших складових у викладанні усної мови.

Бібліографічні посилання:

1. Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Тодор О. Р. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. – К., 2001.
2. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – М., 1996. – С. 5–120.
3. Nikolenko A. G. English lexicology. Theory and practice [Text] : навч. посібник для ВНЗ / А. G. Nikolenko ; Нац. авіаційн. ун-т. – Vinnytsya : Nova Knyha, 2007. – р. 60.
4. Oxford Idioms. Dictionary for learners of English / by Dilys Parkinson, Ben Francis – Oxford University Press, 2006. – 469 p.

Халапсис Алексей Владиславович,
доктор философских наук, профессор,
Днепропетровского государственного
университета внутренних дел

«ДЕНАРИЙ ХРИСТА»: ДВЕ ПАРАДИГМЫ МИРОУСТРОЙСТВА

Уплата налогов — дело всегда болезненное, а уж если платить приходится захватчикам — то еще и унижительное. Среди покоренных римлянами народов были и иудеи, которые считали себя избранным народом Всемогущего Бога. Примириться с фактом своего подчинения язычникам было тем сложнее, что вера в избранничество сулила им всемирное владычество. Разрулить ситуацию должен был Мессия, надежда на скорый приход которого особенно подогревалась указанным когнитивным диссонансом.

Со стороны фарисеев было вполне естественно «прощупать» Иисуса — в котором некоторые стали видеть Мессию — на предмет политической позиции. Кроме того, проверка была прекрасным поводом для получения компромата. Короче говоря, ему задали вопрос, который был бы убийственным для любого кандидата в Спасители, и именно: платить ли им дань кесарю? Если бы Иисус ответил утвердительно, это был бы ответ здравомыслящего человека, но никак не Мессии, которого Бог послал своему избранному народу. Если бы Иисус ответил отрицательно, то можно было бы сразу звать римский патруль: мало какое преступление могло соперничать в тяжести с призывом к уклонению от налогов. Иисус же в ответ попросил показать монету, которой платятся налоги. Когда ему показали денарий, он спросил, чье там изображение и подпись? Услышав, что изображен там кесарь, он и сказал свою знаменитую фразу: «отдавайте кесарево кесарю, а Божие Богу». Обескураженные столь ловким ответом, фарисеи ретировались (Мф. 22:15-22; Мк. 12:13-17; Лк. 20:20-26).

О смысле слов Христа теологами сказано немало, но я сейчас веду разговор не о различиях между «царством духа» и «царством кесаря». Меня сейчас интересует вещь, которая является в этой истории центральной, но которая, тем не менее, оказалась незамеченной. *Какую монету показали Христу?*

Такой вопрос может показаться слишком частным. Вроде бы, сама по себе монета здесь роли не играет, она — лишь символ. Это могла быть любая монета, оказавшаяся под рукой у фарисеев. Тем не менее, кто на ней был изображен и что на ней было написано, в общих чертах предположить не так уж сложно, тем более, что ключевые подсказки в Св. Писании присутствуют. На римских денариях того времени могли быть разные изображения на реверсе, но на аверсе всегда был правитель. Этот факт подтверждают и евангелисты, а именно: там был изображен кесарь и титул стоял кесарев.

Родился Иисус в правление Августа, но его проповедь и смерть пришлось на правление Тиберия (14—37 гг.). Стало быть, на монете почти наверняка был изображен последний. Монета (в оригинале употребляется слово «δηνάριον»), о которой идет речь в Евангелиях, вполне могла быть примерно такого образца:

Денарий, 15—16 гг., серебро (3,87 г.). Аверс — Тиберий, TI CAESAR DIVI AVGVSTVS, реверс — Тиберий в квадриге, TR POT XVII IMP VII. (изображения и описания монет взяты с сайта <http://www.munze.ru>).

Легенда монеты читается так: «TiberiusCaesarDiviAugustifiliusAugustus, TribuniciaepotestatisXVII, ImperatorVII», что означает: «Тиберий Цезарь Август, сын божественного Августа, наделен властью народного трибуна 17 раз, император 7 раз».

Впрочем, под «δηνάριον» могла пониматься любая серебряная монета, например, такая тетрадрахма, которая чеканилась для грекоязычных провинций:

Тетрадрахма (Александрия), 20—21 гг., серебро (13,1 г.).

Аверс — Тиберий (ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΥ),

реверс — Август (ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ).

На монетах Тиберия часто присутствовали изображения и Августа, как здесь — в лучевом венке и с соответствующей подписью: ΘΕΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΣ — божественный Август (Σεβαστός — дословный перевод на греческий латинского Augustus).

Итак, на вопрос Христа: «чье это изображение и надпись?», он услы-

шал ответ: «кесаревы». Пикантность ситуации в том, что изображен на монете был не просто кесарь, но — «сын бога» (Тиберий), а возможно — что и «бог» (Август), о чем было прямым текстом сказано в ее легенде¹. И именно на изображение правителя и на его титул обратил внимание Христос своих собеседников, заставив их *рассматривать* денарий. Последний в этом контексте приобретает смысл политико-теологической концепции, увязывающей теснейшим образом политическую власть и божественность. Стало быть, фраза «отдавайте кесарево кесарю, а Божие Богу» указывает не только на разделенность сакрального и мирского, но и на запрет почитания земного правителя как бога. Возможно, Иисус Христос ничего не имел против власти Тиберия Цезаря, однако он отказывался признать, что Римом правит *еще один сын бога*.

Юлий Цезарь и Октавиан Август носили титул «отца отечества», и оба они были после смерти обожеествлены постановлением сената. Римляне приносили присягу на верность *делам Августа*, причем в восточных провинциях его еще при жизни именовали «богом». Едва ли Христос желал, чтобы его ученики называли «отцом» (и «богом») римского императора и клялись в верности его делам. Тогда становится понятным и столь же неоднозначный запрет на произнесение клятвы. Стало быть, слова «и отцом себе не называйте никого на земле...» подразумевают не столько отношения между членами общины и ее руководителями (мирянами и священниками), сколько отношение к языческому государству.

Человек комфортно чувствует себя в родовом мире, где он четко представляет свое место в связи поколений, почитая предков и землю предков. Родовая религия вполне органично вписывается в эту парадигму, являясь ее идеологическим обоснованием. Язычество объединяет «своих», противопоставляя их «чужим» на основе принадлежности к роду, связи с землей. Культ предков апеллирует к родству, к понятию семьи, общины; он выстраивается вокруг этнических факторов человеческого бытия и всегда лежит в основе *национальной* религии.

Христианство же позиционируется как *неэтническая* религия, отвергающая культ предков как таковой. Поскольку же всякое «язычество» основывается на идее рода, а стержнем последней есть представление об отцовст-

¹Теоретически у фарисеев могла оказаться монета, отчеканенная при Августе или даже при Цезаре. В любом случае, кто бы из кесарей ни был на ней изображен, в глазах римлян это был либо «бог» (Юлий Цезарь), либо «сын божий» (Тиберий), либо — и «бог», и «сын божий» (Август). Правда, была разница между понятием «бог» (*deus*) и «божественный» (*divus*). Грамматик Мавр Сервий Гонорат указывал, что слово «*deus*» использовалось для обозначения *вечных богов* (*deos perpetuos*), а «*divus*» для наименования людей, которые *стали богами* (*divos ex hominibus factos*)[1, p. 318]. У греков же (а по-гречески говорил почти весь восток империи) не было слова, эквивалентного *divus*; они называли обожеествленного правителя просто *θεός* (как в приведенном примере тетрадрахмы), чем полностью нивелировалась эта тонкая филологическая грань.

ве (*род-ной* отец — отец *рода* (патриарх) — отец *на-рода* (отец отечества) и т.д.), то Христос наносит удар именно по фундаменту мировоззрения, которому он противопоставил собственное учение.

Но оппозиционность раннего христианства по отношению к империи — это все же частный случай. Центральной темой здесь была борьба с язычеством (в том числе, и внутри иудаизма с его племенной (коленной) структурой), а римские обычаи были квинтэссенцией того, против чего было направлено учение Иисуса. Ему необходимо было отказаться от общинных, родовых, семейных культов, от всего этнического, от привязанности к отечеству и присяги его «отцам». Причем, это касается не только государства, но и семьи — «государства в миниатюре».

Императоры были лидерами «общины крови», и именно в этом смысле представляли конкурирующую модель мироустройства. «Нельзя служить двум господам». Тот, кто считает Августа богом и сыном бога, не признает аналогичный статус за Христом, и наоборот, последователь Христа не должен признавать божественность Августа. Это было не противостояние (заочное) двух личностей, но — двух альтернативных концепций.

Все, что есть важного для государства, оказывается лишенным значения для человека, который серьезно принимает учение Христа и рассматривает его как руководство к действию [2]. Но такие крайние формы религиозности, будучи уделом отдельных личностей, не могут выступать в качестве общественного стандарта; не может существовать государство, если все его члены забросят свои мирские дела и займутся поисками Царствия Небесного.

У ранних христиан был план борьбы с миром, но не было плана его переустройства. Ни Христос, ни его ученики не занимались политикой, не разрабатывали политические и социальные доктрины. По отношению к государству вообще, Римской империи — в частности, христианская община выступала в роли антисистемы. Град Божий объявил непримиримую войну граду земному. Когда же эта новая сила победила, стало очевидно, что без кардинального перерождения оно обречено, ибо христианство в своем первоначальном смысле не могло стать основой какого бы то ни было государства. Его пришлось адаптировать под задачи государственного строительства, но ценой этому была полная трансформация, исказившая до неузнаваемости изначальный месседж.

Строительство христианского государства (первый опыт которого дала та же Римская империя) велось экспромтом; гонимые и притесняемые оказались вдруг на месте гонителей, но ни Иисус, ни Петр, ни Павел не оставили им инструкций по государственному управлению; их пришлось создавать по ходу дела. Странники евангельского радикализма и нонконформизма в Церкви остались, но задавали тон уже не они, а те иерархи, которые находили способы приспособиться к политическим реалиям и перейти к активной коллаборации с имперской администрацией.

«Государственное христианство» IV—V веков сильно отличалось от

«катакомбного християнства» предшествуючих трех столетий, но дело не только в деградации апостольских идеалов. С приданием християнству статуса *государственной религии* стали складываться условия для его превращения в цивилизационный фактор. Последний не может основываться на жизнеотрицании; неотмирной религии пришлось *адаптироваться* к сущему, решая «проблему совместимости».

Именно эту задачу и решали лидеры «государственного християнства»; трудно не увидеть в этом отход от «евангельских идеалов», но бессмысленно их в этом упрекать. Только на проповедях жизнеспособное общество построить нельзя, ибо высоту и глубину идеалов постигают лишь немногие; еще меньше тех, кто готов им следовать. Основы християнской цивилизации заложили первые християне, но ее создали именно «вторые», которые смогли примирить двух заклятых врагов — государство и Церковь.

Бібліографічні посилання:

1. Servius M. N. Commentarii in Virgilium. Gottingae: Vandenhoeck et Ruprecht, 1826. 593 p.
2. Халапсіс О. В. Римський патріотизм і християнська релігія. // Суспільно-політичні процеси. 2017. №6-7(2-3). С. 251-267.

Худан Анастасія,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Шубенок Тамара Івнівна,
викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЖИТТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАВООХОРОНЦЯ

У сучасному світі кожна людина хотіла б реалізуватися у різних сферах життя. Насамперед у бізнесі, кар'єрі, для цього і потрібно вивчати та удосконалювати іноземну мову.

Головною перевагою є те що додаткові знання дають можливість розвиватися не тільки на всеукраїнському, а і на міжнародному рівнях. За допомогою іноземних мов стає можливим зануритися у світ спілкування із людьми іншого менталітету та світогляду.

Чи відіграє іноземна мова важливу роль у професії держслужбовців? Однозначно – так .

По-перше, для юристів характерна робота з документацією, особливо якщо вони спеціалізуються на міжнародному та господарському праві.

Зрештою, сфера діяльності юристів дуже масштабна, вона охоплює усі сторони суспільного життя, а також необхідність співпраці з іноземними клі-

ентами у різних сферах діяльності. Тому знання іноземної мови потрібне кожному спеціалісту все сьогодні.

Жодна компанія не може існувати без кошторису. Задля цього потрібно підключати інвесторів, згідно статистиці, багато інвесторів з Європи готові спонсорувати цікаві проекти, які б допомогли підняти певну галузь на більш високий рівень.

Неправильний переклад протоколів, слів, нормативно-правових актів може призвести не тільки до втрати фінансів, але і до великих міждержавних конфліктів.

По-друге, ведення переговорів без допомоги перекладача надає великої інтелектуальної харизми.

Стаття 20 Закону «Про державну службу» передбачає, що особа, яка претендує на зайняття посади на державній службі, окрім відповідності іншим вимогам, повинна володіти мовою, яка є однією з офіційних мов Ради Європи. Таким чином, правоохоронець задля свого розвитку та просування по кар'єрних сходинках повинен вдосконалювати й іноземну мову. Цей закон набрав чинності 1 травня 2018 року. Міністерство юстиції у квітні запустило соціальний проект про безкоштовне вивчення іноземних мов під назвою LingvaSkills. Він відповідає всім стандартам ЄС.

Отже, вивчення іноземних мов є дуже важливим для майбутнього правоохоронця. Це надає йому можливість для реалізації себе в майбутній професії, розкриває перспективи розвитку і самореалізації в усіх галузях юриспруденції.

Бібліографічні посилання:

1. Все про вивчення мов. URL: <http://osvita.ua/languages/article/5764/>
2. Закон України «Про державну службу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

Царьова Ірина Валеріївна,
докторант Запорізького
національного університету

**ПРОБЛЕМА МІЖТЕКСТОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ
У ЮРИДИЧНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ**

Юридична лінгвістика – це самостійна структура, яку вирізняють більше лінгвісти, ніж правники. Однак юристи привертають достатню увагу проблематиці взаємозв'язку мови та юриспруденції в контексті комунікації. Вивчення юридичної лінгвістики професіоналами-юристами залишається невідомим. Особливість полягає в тому, що виділення юридичної лінгвістики в спектрі соціально-гуманітарних досліджень є більш типовим явищем для зарубіжних розробок і значно рідше зустрічається у вітчизняних публікаціях.

Це має принципове значення, адже доводиться оперувати різним за змістом та насиченістю досвідом. Учені-лінгвісти висловлюють міркування щодо існування юридичної лінгвістики як окремої науки та виділяють три основні напрями її досліджень: 1) сприяння у розв'язанні теоретичних проблем юридичної науки; 2) удосконалення мовного забезпечення законодавчої практики; 3) підвищення рівня мовної підготовки, усного та писемного мовлення працівників правоохоронних та судових органів.

Структурно-семантична організація юридичного тексту відтворює характер функціонування в соціумі, віддзеркалює їх у вербалізованій формі, у поверхневій та глибинній структурах зазначених текстів. Поверхнева структура тексту екстраполюється на лінгвальний фактор, а глибинна – на екстралінгвальний. Юридичні тексти позначені дієвістю відповідної терміносистеми, метамови на позначення дієвих понять; охоплюють мережі комунікантів, інформації та термінологічної системи. Терміни та «нетерміни» в умовах текстів різних напрямів функціонують за правилами конкретної мовної системи з притаманною їй іманентністю. Логічну послідовність офіційних документів створює відповідний синтаксис з домінуванням складних речень та юридичної лексики – окремого розряду лексичних одиниць, що характеризуються спільним стильовим значенням, яке, нашаровуючись на предметно-понятійний зміст, виступає компонентом загальної семантики та вказує на усталене вживання лексеми в юридичному різновиді сучасної української літературної мови, тобто несе в собі додаткову «не предметну» інформацію й точно сигналізує про сферу побутування слова, у якій його денотативно-сигніфікативний елемент передається оптимально.

Компоненти семантико-синтаксичної структури речення сучасного українського юридичного тексту не завжди представлені в його формально-граматичній структурі, тобто можлива розбіжність між кількісним складом семантичних і формально-синтаксичних компонентів. Одним з видів перебудови речення є згортання предикатів, що зумовлено передусім слабкою його формально-синтаксичною позицією в реченні. *Особа вчинила злочин = Особа має злочин* дериваційні відношення між компонентами парадигми речення мають неоднаковий характер, хоча разом із тим видозміни речення не порушують необхідних у цих процесах меж семантико-синтаксичної тотожності синтаксичних одиниць. Загальновизнаним є той факт, що універсальними способами передачі значення посесивності є дієслова *мати* і *бути*, які формують валентну рамку із двох облігаторних актантів (Н. Арутюнова, І. Данильчук): *має передувати наслідкам*; 2) *має бути* умовою, без якої не було б наслідку (*принцип conditio sine qua non*); 3) *за своїми властивостями, як правило, має спричинити саме такі наслідки, тобто наслідки мають бути* закономірним результатом вчиненого діяння. Такі конструкції виражають значення володіння і називаються власне посесивними.

У процесі функціонування текст, як мовна одиниця, вступає в синтагматичні та парадигматичні зв'язки з одиницями свого рівня. Різні формий

аспекти міжтекстових відносин набувають актуальності серед дослідників: альянсів [1], [5], вертикальний контекст [7]. Слід зазначити, що особливо важливими є два напрями дослідження міжтекстових зв'язків – теорія інтертекстуальності й опис похідного тексту («вторинного»). Аналіз наукових джерел свідчить, що проблема лінгвістичної інтерпретації тексту є предметом осмислення й дослідження більшості лінгвістів. Н. Онипенко зауважує: «Пояснювальна комунікативна граматики є вагомою одиницею мови як тривимірна, утворена взаємодією трьох складників – форми, значення та функції. Дослідник може фокусувати увагу на чомусь одному, але він повинен розуміти, що ні форма, ні значення, ні функція не існують окремо, що об'єкт тривимірний, тому ідентифікація лінгвістичних одиниць повинна враховувати відразу три складові» [6, с. 11].

Поняття інтертекстуальності є найбільш широким, воно охоплює і явища альянсів, і «текст в тексті»; найчастіше автори використовують ці терміни як синоніми або поняття, пов'язані родовидовими відносинами. Інтертекстуальність як категорія тексту досліджувалась з погляду філософії мови, мовної діяльності людини та культури в цілому [2]. У ній убачають певні обмеження, які утримують читача в напрямку правильної інтерпретації. Інтертекстуальність «заснована на семантичній трансформації, здійснювана на підставі «текст – текст», де знак у процесі вторинного (і більше) уживань змінює своє значення. Отже, інтертекстуальність – це як включення в текст інших текстів (чи їх фрагментів). Отже, якщо професійному юристу або особі, яка спеціалізується на певній галузі права, не потрібно відриватися від основного тексту певного юридичного документу, коли він зустрічає в ньому посилання на інші закони, статті тощо, то звичайному читачеві для повноцінного розуміння необхідно звернутися до таких посилань. Гіпертекстуальність є відношенням між текстами, які належать до певного виду інституційного дискурсу (у нашому випадку юридичного), об'єднані спільним змістом та функцією, а також побудовані за певними лінгвістичними правилами. Гіпертекстуальні зв'язки допомагають реципієнту глибше проникнути в текст.

Структура тексту виступає в якості основи поділу інтертекстуальних зв'язків; вона членує їх на «тематичні» елементи, викликає у сприймача образ усього прототексту, побудову аналогічних структур, еквівалентність структур тексту і прототексту. На жаль, структурний критерій для дослідників інтертексту залишається все ж таки вторинним. Він не застосовується по-справді у детальному аналізі: для більш чіткого розмежування, з однієї сторони, і зіставлення, з іншої, не гіпотетичних зв'язків, а конкретних текстів.

У сучасному українському юридичному тексті (у розвідці подано матеріали ККУ) згорнутими можуть виступати: 1) предикати належності (*мати, належати*); 2) предикати фізичної дії – творення, видів діяльності (*виробляти, виготовляти, використовувати, вчиняти*); 3) локативні предикати стану (*бути, перебувати, міститься, розташовуватися, опинятися*); 4) локативні предикати процесу (*відповідати, охороняти, передбачати*); 5) акціонально-

локативні предикати (*впливає, прямують, супроводжують, перебувають, почато, продовжено, закінчено, припинено*); б) предикати із семою призначення адресації (*призначатися, звернутися, передавати, дарувати, купувати, залишати, надсилати, писати, нести, везти*).

Отже, при вирішенні питання про міжтекстові зв'язки основним критерієм є семантичний. Похідність (вторинність) є універсальною властивістю мови і спілкування, яка зумовлена обмеженістю засобів мовного виразу при необхідності передачі безкінечно широкого змісту, обумовленого динамічністю свідомості. Похідний (вторинний) текст – явище, безперечно, суміжне з явищем інтертекстуальності, оскільки відповідні дослідження зараз ведуться практично паралельно. Якщо брати до уваги розуміння сучасного українського юридичного тексту, явище інтертекстуальності набуває статусу універсального всеохоплюючого поняття: оскільки мову і право розглядати як текст, то правову культуру сприймати як єдиний «інтертекст», що, у свою чергу, служить претекстом для будь-якого нового тексту.

Бібліографічні посилання:

1. Алешко-Ожевская С. С. Фразеологический состав английского языка и проблемы аллюзивности художественного текста: автореф. дис. ... канд. филол. наук. М., 2007. 26 с.
2. Барт Р. Избранные работы: Семиотика: Поэтика. М.: Прогресс, 1994. 624 с.
3. Денисова Г. Интертекстуальность и семиотика перевода: возможности и способы передачи интекста. Текст. Интертекст. Культура. М.: «Азбуковник», 2001. С. 112-128.
4. Ионова С. В. Вторичный текст в концепциях текстуальности и интертекстуальности. Филологические науки. 2006. № 4. С. 87-95.
5. Мамаева А. Г. Лингвистическая природа и стилистические функции аллюзии: автореф. дис. ... канд. филол. наук. М., 1977. 24 с.
6. Онипенко Н. К. Русское предложение и три параметра интерпретации текста. Языковая система и ее развитие во времени и пространстве. М., 2001. С. 399-410.
7. Розова І. В. Вертикальний контекст як значеннєвий компонент сатиричного тексту: система символів сатиричного тексту (на матеріалі англійської художньої літератури ХХ сторіччя). Культура народів Причорномор'я. 2006. № 89. С. 81-83.

Chabanenko Diana Serhiivna,
student of Kriviy Rih Faculty of
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

ENGLISH FOR PROFESSIONAL SKILLS DEVELOPMENT

Designing the teaching materials for post-graduate English courses has proved to be a challenging task. Among the main challenges the following can be mentioned: choice of authentic materials for reading and developing interactive exercises for vocabulary mastering is far more time consuming than work with textbooks and demands a higher standard of proficiency and creativity; content-based materials require obligatory consultations with professionals in the field, but

students themselves can also be helpful; one group of students can include people possessing different levels of language proficiency and, in case of post-graduate students, even people specializing in different fields of law; students of the degree programs are able to allot more or less time for doing the tasks of the course and, therefore, they acquire new knowledge with their own pace. Thus, the teacher should do a closer monitoring of the course transferring certain tasks from group work in class to individual work.

Computer technologies proved to be helpful in solving the problems which the designers of the course meet. Computer technologies favor the realization of the intellectual and creative potential of the students and helps to form professional competence and skills for effective communication. It should be noted that skills for effective communication mean the ability not only to express opinions but to do it skillfully taking into consideration the situation of communication as well as the audience and, as the result, to be understood.

At the beginning, it is useful to ask students to make up a list of all the skills they need to acquire in English for their professional development, discuss their suggestions in class and choose the best way to master these skills using new technologies (as most of the degree program students agree that computer technologies usage is a must nowadays). Nevertheless, a critical attitude regarding computer technology using is necessary in many cases. Master and post-graduate students as well as the teachers should know that a learning environment is its own ecosystem and that any addition to the ecosystem – such as instructional technology – brings about a slightly or radically different learning environment. These subtle or obvious changes are often sociocultural; there may be shifts in power, identity, or communication patterns or changes in relationships between individuals and groups.

For instance, the teacher should be prepared that quieter students can be leaders of the on-line discussions and students with stronger reading-writing proficiency have the advantage in the text-based work, in contrast to the advantage in face-to-face settings for those with stronger listening-speaking skills [1, p. 11]. Apart from the sociocultural impact 42 mentioned computer technologies using can have other negative influences. For instance, when teaching functional use of new vocabulary and certain grammar and lexical canons it is necessary to combat thoughtless use of an electronic translator, to show the difference between electronic and personal translation of a text, the difference between the Western resume they see on-line and Ukrainian style resume which many companies require and the lecturers of the special departments teach the students as well as the difference between the texts of «abstract», «annotation» and «summary». The subject matter knowledge gives students the context they need to understand English in the classroom.

Teacher should make the most of the students' knowledge in subject matter, thus helping them to learn faster. For instance, master and post-graduate students are, as a rule, extensive readers able to do paraphrasing, summarizing, analyzing,

evaluating information and other operations of critical reading. They possess good skills in describing and analyzing tables and graphs as well as the skills for the opposite operation of representing information of the text in the form of a table or a graph. On the other hand, the degree program students are able to apply what they learn in English classes to their main field of study.

Experience shows that the degree program students have more motivation for extensive reading which, in its turn, develops vocabulary and can be used as a stage for further discussions. In the conclusion, it is necessary to highlight the importance of a skilful organization of the English language program for novice researchers as well as desirability of forming the skills of collaborative and individual work with computer technologies.

Bibliography:

1. Petrie G.M., Avery L. Identifying our approaches to language learning technologies: improving professional development // English Teaching Forum, Vol. 49, № 3, 2011. – p. 2–17.
2. Naiman N. A good Language Learner / N. Naiman, M. Fröhlich, H. Stern, A. Todesco. – Toronto: Ontario Institute for Studies in Education, 1978. – 248 p.
3. Rubin J. What the good language learner can tell us / J. Rubin // TESOL Quarterly. – 1975. – № 9. – P. 41–51.
4. O'Mailey J. Learning strategies used by beginning and intermediate ESL students / J. O'Mailey, A. Chamot // Language learning. – 1985. – № 35. – P. 21–46

Чигрин Яна Денисівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

У теперішній час – час інновацій, постмодернізму та новітніх інформаційних технологій, у століття, в якому будується нова ера – ера машин й техніки, саме сьогодні інформація та технічний прогрес має неабияке значення для людини та суспільства в цілому. Сучасна цивілізація вже увійшла в період створення всілякої техніки на платформі Андроїд, роботів, штучного інтелекту – все це повинно спростити та якнайкраще адаптувати людей до майбутнього навколишнього середовища. Важко собі уявити, що приблизно й століття тому не було ні телефонів, ні планшетів, ні комп'ютерів, інших різноманітних гаджетів, телевізорів й побутової техніки! За ці роки у прямому сенсі цього слова сталася технічна революція, яка змінила світ на «до» та «після», яка дала поштовх до вивчення світу шляхом технологій. Але що да-

лі? До чого призведе розвиток нанотехнологій, роботів, штучного інтелекту? Чи зможемо ми стати ще на ступінь вище у цій галузі? І як це відобразиться на навколишньому світі й в першу чергу на нас з вами?

На моє переконання, звісно, у цих питаннях є дві сторони медалі, проте позитивну роль цього аспекту переоцінити важко. Вже зараз є та ще розробляються різноманітні нанотехнології у сфері медицини, які у майбутньому будуть запобігати різним хворобам, навіть генетичним, виявляти різні патології та в цілому зменшать смертність людства у десятки разів. І це є дуже гарним стимулом займатися розробкою таких технологій. Крім цієї сфери, нанотехнології активно створюються для дослідження у науковій галузі – фізика, хімія, мікробіологія, навіть дослідження космосу та позаземного життя, що, на мою думку, вже у наступному столітті, дасть можливість пересуватися по просторах Всесвіту і контактувати з іншими цивілізаціями. Попри все це звичайні технології – це типові для нас гаджети: телефони, планшети, ноутбуки, завдяки яким ми можемо отримати доступ до будь-якої інформації! Це й спосіб спілкування на далеких відстанях, хоча і є проблема заміни живого спілкування віртуальним і всі інші недоліки віртуального світу у вигляді жорстокості, не завжди достовірності фактів, маніпулювання й ін. Але попри все це важко на даний момент уявити себе без таких благ цивілізації. Тому перспектива нанотехнологій дуже значна і актуальна на сьогодні, і буде залишатися такою у майбутньому.

Щодо роботів, то їх значення також цілком вагоме у майбутньому. Як на мене, роботи зможуть замінити людину у різних, як мінімум шкідливих для життя, професіях, виконуючи працю набагато швидше і якісніше, ніж людина, але можуть спровокувати нестачу вільних робочих місць, а звідси й безробіття населення. Але, не дивлячись на це, зараз це дуже перспективна галузь, яка на повну потужність займається винайденням якнайкращих роботів.

Окремої уваги заслуговує штучний інтелект, який зараз є просто справжньою інновацією, справжнім ноу-хау у сфері технологічних виробів. Штучний інтелект не просто заміняє роботів, виповняючи не тільки роботу технічного плану, але й творчу, використовуючи розумову діяльність, яка здатна з кожним днем поповнюватися новою інформацією – тобто здатність до самонавчання та саморозвитку! Звісно, дискусії на тему штучного інтелекту не припиняються: хтось «за», хтось «проти». Особисто моя думка, штучний інтелект займає зараз першорядне значення серед сучасних технологій, і, крім цього, у будь-якому випадку ми все одно не зможемо ніяк запобігти розвитку такого пристрою, наука не стоїть на місці, вона завжди прогресує, і коли вже трохи прочинені двері у цій галузі, то важко зупинитися у ще більшому вивченні. Та й не потрібно. Все-таки цілком ймовірно, що штучний інтелект складе конкуренцію людині розумній. А що буде насправді, поки можемо тільки здогадуватися...

Бібліографічні посилання:

1. Халапсис А. В. Цифровые технологии и перековка железных людей / А. В. Халапсис // ScienceRise. – 2016. – Т. 24, №7/1. – С. 55–61. doi:10.15587/2313-8416.2016.69141

2. Халапсис А. В., Халапсис В. С. Будущее человечества: цивилизационные конфликты или переход к ноосфере? / Алексей Владиславович Халапсис, Владислав Славович Халапсис // Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – 2011. – №4 (78). – С. 32–36.

3. Халапсис О. Сучасна цивілізаційна ситуація і метрико-онтологічні параметри історичного буття / Олексій Халапсис // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2006. – Вип. 301–302.

Чорна Владислава Дмитрівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Єремєєва Ірина Анатоліївна,
кандидат історичних наук,
доцент Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація є визначальним чинником стратегії світового розвитку та має значний вплив на формування громадянського суспільства та правової держави. У межах глобалізаційних процесів відбувається значне посилення політичних, соціально-економічних, інформаційних та культурних взаємозв'язків, що сприяє формуванню багаторівневої системи міждержавних відносин, що включає економічну, технологічну, політичну та соціальну трансформацію.

Поняття глобалізації в науковому обігу виникло і поширилось на початку 80-х років ХХ століття. Вперше термін «глобалізація» використав американський соціолог Р. Робертсон в 1992 р. Актуалізація теоретичного обґрунтування проблем глобалізації відбувається наприкінці ХХ ст., коли країни західної демократії продемонстрували значні темпи економічного зростання. Найбільш активним процес глобалізації став в період утворення інформаційної економіки, основою для розвитку якої є інформаційні ресурси.

Теорії глобалізації наголошують на масштабності світових змін та можливості застосування уніфікованої західної моделі розвитку для інших регіонів світу. У зв'язку з цим глобалізація трактується як процес універсалізації, становлення єдиних для всієї планети структур, зв'язків і відносин в різних сферах діяльності. Явище глобалізації утворює замкнутий глобальний простір, єдине світове господарство, економічну взаємозалежність та глобальні комунікації у міжнародних відносинах.

Серед дослідників проблем глобалізації виділяється три течії: «гіперглобалісти», «скептики» та «трансформаціоналісти». Гіперглобалісти вважають, що глобалізація є ознакою наближення нової епохи, в якій відбуватимуться процеси «денаціоналізації» економіки, формування єдиного світового ринку та глобальної конкуренції. Гіперглобалісти включають до ознак глобалізації процеси інформаційної революції, що створюють основу для трансформації економічної та політичної сфер. Таким чином, гіперглобалісти вважають глобалізацію не тільки економічним, але й ідеологічним процесом, що супроводжує неоліберальну політику.

Представники скептицизму в теорії глобалізації вважають, що сучасне явище взаємозалежності в економічній сфері не є безпрецедентним, а інтерес до глобалізації є міфом, що приховує неоліберальні капіталістичні інтереси та регіональну перевагу деяких національних урядів. Скептики відокремлюють процеси глобалізації від технологічних та комунікаційних змін останніх років. З їхньої точки зору глобалізація є результатом тривалого історичного розвитку і являє собою інтенсифіковану форму міждержавних відносин, що відповідає демографічним процесам та вдосконаленню комунікаційно-технологічної інфраструктури.

Трансформаціоналісти вважають, що сучасна модель глобалізації є безпрецедентною, насиченою суперечностями та не має певного чіткого напрямку розвитку, тобто перебуває в стані становлення. Для них глобалізація представляє собою перехідний період в зміні балансу сил, що супроводжує трансформацію міжнародної системи.

Теоретико-методологічною основою аналізу глобалізаційних процесів в сучасній науці є наступні напрямки:

- функціональний – акцентується значення держави у можливості спасіння національних економік від негативного впливу глобалізації;
- апологетичний – підкреслюється значення глобальних ринків в процесах інновацій та зменшення впливу держави на процеси глобалізації;
- технологічний – основне значення надається новітнім інформаційним технологіям.

Теоретики глобалізації та міжнародна практика демонструють переважання в процесах глобалізації економічної складової. З економічної точки зору глобалізація являється процесом формування глобальних ринків і стратегій поведінки, корпорацій і міжнародних фінансово-економічних інститутів, формуванням принципово нових економічних відносин і типів господарств. Економічні аспекти глобалізації пов'язані з політичними інтересами національних економік (протекціонізм), але і на техніко-економічні обмеження. Політичні аспекти глобалізації переважно визначаються економічними засадами та намаганням зміцнити світогосподарські зв'язки.

Процес глобалізації не є безболісним і безконфліктним, тому що він зачіпає усі аспекти людського життя, що трансформує культурні, психологічні та моральні форми існування людей. Глобалізація сприяє зміні внутрішніх

соціальних відносин, зниженню бар'єру між суверенними державами, руйнації культурних табу. Під впливом глобалізаційних процесів відкидається навіть мінімальний партикуляризм.

Таким чином, глобалізація є процесом, що визначається переважно ринковими, а не державними чинниками, що сприяє створенню глобальної системи економічної, політичної та культурної взаємозалежності. Незаперечним є факт перетворення світової економіки під впливом глобалізації в інтегроване єдине ціле явище сучасних міжнародних відносин.

Бібліографічні посилання:

1. Кравчук М. Концептуальна еволюція теорій глобалізації // Політичний менеджмент. № 2. 2003. С. 122-125.
2. Сидоренко О.О. Правова система України в контексті глобалізації/ О. О. Сидоренко. // Теорія і практика правознавства. 2016. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2016_1_6 (дата звернення - 14.03.2019).
3. Цимбал Т. В. Науково-методичні аспекти типології сучасних теорій глобалізації/ Т.В.Цимбал//Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2013. Вип. 18. С. 35-42.

Шаповал Вадим Анатолійович
кандидат економічних наук, доцент
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

**РОЛЬ КЕРІВНИЦТВА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
У ПИТАННЯХ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО АПАРАТУ
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Вагомим елементом формування правової держави та громадянського суспільства є процес децентралізації влади в Україні, що передбачає підвищення рівня активності громадян у питаннях місцевого управління. Одним з основних принципів зазначеної активності є усвідомлення відповідальності громадян за досягнення високого рівня суспільного добробуту. Наслідком сприйняття суб'єктом зазначеної відповідальності є його цілеспрямовані дії щодо впливу на прийняття рішень в публічній сфері, які стосуються визначення стратегічних цілей та стратегій забезпечення сталого розвитку територіальних громад, зокрема, структури економіки регіону, політики формування та використання фінансових, матеріальних, локальних природних ресурсів громад. У цьому контексті актуальним є уточнення ролі суб'єктів, які несуть безпосередню відповідальність за якість підготовки рішень стосовно розвитку територіальних громад, реалізацію конкретних проектів та програм, тобто забезпечують ефективність роботи управлінського апарату органів місцевого самоврядування.

Практична реалізація концепції децентралізації влади в Україні призвела до трансформації елементів адміністративно-територіального устрою – утворення нових суб'єктів місцевого самоврядування, а саме територіальних громад та об'єднаних територіальних громад. Треба зазначити головну відмінність територіальної громади у порівнянні з територіальною одиницею – правосуб'єктність громади, що, на підставі чинного законодавства (Конституція України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [1], Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2]), визначає повноваження вирішувати питання місцевого значення. Отже, територіальна громада – це дієздатний, політично активний суб'єкт, представлений сукупністю жителів певної території, які здійснюють місцеве самоврядування шляхом розбудови необхідної інфраструктури, залучення необхідних ресурсів, визначення та опрацювання інтересів різноманітних стейкхолдерів.

Принципова управлінська система складається з суб'єкту управління (підготовка рішень, надання директивної інформації), об'єкту управління (виконання рішення), зворотного зв'язку від об'єкту до суб'єкту управління. Відкритість територіальної громади як системи передбачає наявність впливу різноманітних зовнішніх чинників, наприклад, політичних, законодавчих, економічних, демографічних тощо. Отже, розвиток системи потребує якісного виконання керівних функцій фізичними особами, які посідають певні управлінські посади в системі місцевого самоврядування. Це стосується захисту інтересів громади за умов конфлікту інтересів окремих її осіб/груп. Для цього, керівництво громади може використовувати повноваження, які надані їм діючим законодавством, тобто з урахуванням поточної структури влади.

Недоліки діючого законодавства, пов'язані з певними протиріччями, дублюванням функцій, невизначеністю щодо компетенції керівних суб'єктів у вирішенні питань місцевого значення призводять до гальмування/зупинки процесу децентралізації влади та розвитку громадянського суспільства. Наприклад, в Україні поширеною є ситуація, коли територія, де сформована об'єднана територіальна громада, повністю співпадає з територією адміністративної одиниці – району. Відбувається формування управлінського апарату об'єднаної територіальної громади поряд з наявністю структур державних органів виконавчої влади: районних рад, державних районних адміністрацій. Фактично в таких громадах спостерігається дуалізм місцевої влади або її тривладдя:

– *суб'єкти дуальної місцевої влади:*

- 1) управлінський апарат ОТГ (новий суб'єкт влади);
- 2) районна рада та державна районна адміністрація (традиційні суб'єкти влади);

– *суб'єкти тривладної моделі місцевого управління:*

- 1) управлінський апарат ОТГ (новий суб'єкт влади);
- 2) районна рада;

3) державна районна адміністрація (традиційні суб'єкти влади).

Законодавством про утворення та діяльність об'єднаних територіальних громад передбачено поступове передавання повноважень від традиційних (старих) управлінських структур до новостворених суб'єктів місцевого самоврядування. Однак, у районних рад залишаються повноваження щодо питань районного бюджету, земельних, соціальних питань, а районні державні адміністрації (РДА) продовжують опікуватись питаннями праці і соціального захисту населення на території оцінка землі за межами населених пунктів [3]. Підставою такого розподілу влади є діюче нормативно-правове середовище, де, окрім повільного темпу прийняття змін, визначається відсутність погодженого змісту законодавчих змін (концептуальних моделей та практичних способів вирішення проблеми дублювання управлінських функцій). Конфлікт ОТГ та РДА посилюється необхідністю передавання не лише повноважень (втрата впливу, можливості контролювати ситуацію), але й матеріальних цінностей (передача комунальних закладів) [4]. Отже, наявні проблеми, пов'язані з недосконалістю формальних процедур делегування повноважень [5]. Вирішення конфлікту відбувається як самостійно на місцевому рівні, так й при втручанні держави. Міжвідомча робоча група, уповноважена Міністром регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України, регулярно відвідує такі ОТГ для аналізу процесу зміни структури влади та надання відповідних рекомендацій, що в цілому позитивно сприймається учасниками конфлікту.

Зазначимо, що наведені вище конфлікти не обов'язково супроводжують процес зміни структури місцевої влади. Насамперед це можна пов'язати з домовленістю переходу персоналу районних державних адміністрацій до штату апарату ОТГ (чинник безпеки для персоналу), сприйняттям керівництвом районних адміністрацій неодмінності змін у місцевій владі. Досягнення необхідних компромісів, формування домовленостей для розблокування трансформаційних процесів слід розглядати як результат діяльності керівництва, обумовлений не лише професійними компетентностями осіб, їх відповідальністю за наслідки рішень, розумінням балансу стратегічних та оперативних завдань тощо, але й їх особистісними якостями стосовно ефективної комунікації зі впливовими стейкхолдерами (представниками традиційної влади).

Отже, керівництво нових структур місцевого самоврядування має бути спроможним забезпечити переведення системи управління територіальною громадою в новий якісний стан, що є підґрунтям подальшої професійної діяльності з визначення та реалізації програм, орієнтованих на сталий розвиток територіальної громади.

Бібліографічні посилання:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення – 14.03.2019).
2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [Електрон-

ний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення – 14.03.2019).

3. Об'єднана громада, що «поглинула» весь район: візит до Сновської ОТГ. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/5646> (дата звернення – 14.03.2019).

4. Буглак Ю. Проблеми розмежування повноважень між органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування в Україні/ Ю.Булгак // Підприємництво, господарство та право. 2018. №11. С. 70-75. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2018/11/15.pdf> (дата звернення – 14.03.2019).

5. Брусенський О. РДА, райрада чи ОТГ: хто головний «на районі» (16.11.2017) URL: <https://panoram.com.ua/news/rda-rayrada-chi-otg/> (дата звернення – 14.03.2019).

Шафорост Алина Вадимовна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАЧАЛО И КОНЕЦ

Начало – это начало жизни каждого из нас, мы рождаемся ничего не понимая, кто мы, почему мы тут, и как мы сюда попали. Это начало всех наших вершин, и моментов, любви, дружбы, предательства, улыбки, слез.

Ты помнишь свое начало? Как ты появился в утробе матери? Помнишь как ты там был? Как ты родился потом? Представь свое первое начало жизни.

Изначально было темно, не очень громко, тебя никто не трогал – и тут резко свет, какие-то голоса, и твой плач, тебя трогают, с тобой говорят, но ты ничего не понимаешь, что они хотят от тебя.

И тут тебя берут на руки, и ты слышишь знакомый голос, и этот голос шепчет тебе прямо на ушко: “Привет, я твоя мама”. Ты ничего не понимаешь, но у тебя чувство любви от этого человека.

Ты лежишь там, где все такие как ты, все плачут, но ты понимаешь, что это вовсе не плачь, это идет диалог между вами, и это был твой первый диалог, первое слово.

Каждый день новые лица, но есть одно которое ты уже видишь не один раз ты пытаешься понять кто же это, кто это меня кормит. И она с тобой говорит, называет кого-то «Тимой», ты не понимаешь кто такой Тима, но она все говорит с тобой, говорит, что это начало всего и на этом месте ты засыпаешь.

Тебе 5 лет ты можешь говорить, ходить, ты понимаешь кто ты, тебя научила этому твоя мама. Первый твой класс, школа, новые люди, первая любовь, первая твоя драка.

Время проходит ты понимаешь, что эта жизнь она очень сложная, чтоб добиться вершин, нужно усердно работать над собой, выжить все соки из себя.

У тебя истерика, ты кричишь, плачешь, ничего не хочешь делать, опускаешь руки. Это твое начало взрослой жизни, начало потери всего. Начало твоей любви взрослой, первый поцелуй, твоя химия, которую ты не можешь объяснить. Начало взрослой жизни, работа, учеба, алкоголь, никотин, разбитое сердце. Начало настоящей дружбы. Которая переросла во что-то большое, большую химию, которую ты не сможешь понять, но можешь показать. Начало твое работы к успеху, к твоим вершинам которых ты добился сам.

Начало личной жизни с любимым человеком в котором ты уверен на все 100%, это начало чего-то большого и нового в твоей жизни, и в жизни твоего любимого человека. Первое ваше начало вместе идти к успеху, пройти все сложности и достигнуть всех вершин, которых вы задумали вместе, это начало всего от самого горького до сладкого.

Но это было начало горькой пьесы.

Ты узнал, что ты будешь отцом, у тебя были эмоции, которые переполняли тебя все больше и больше. Вы смотрели фильмы про детей, ходили на курсы, учились быть теми родителями, которых еще нет в этом мире, вы хотели быть не просто родители для своего ребёнка, но еще другом которому он сможет все рассказать, чтоб услышать от вас поддержку.

И тут настал тот день, когда пора стать отцом, у тебя переживания, страх, паника, радость. Ты ждал очень долго, но врачи не выходили, ты ничего не понимаешь, ты уже надумал себе всего, чего даже сам Гоголь не смог бы написать.

И тут выходит врач, и ты слышишь: «Ваша жена мертва». В этот момент ты понял, что Бога нет, нет мира, нет никого, нет больше твоего любимого человека, твоей опоры, твоей поддержки, что это КОНЕЦ всего.

Но тебя утешает мысль что у тебя есть часть твоего любимого человека, это ребенок, что ты готов дать ему все что вы задумали изначально ту любовь, поддержку, научить его любить, понимать.

Начало нашей жизни, которой еще никогда не было у тебя, это начало для тебя познавать этот мир который ты еще не знаешь, это начало не только для тебя, но и для знакомых, друзей. Почему и для них? Потому что ты начало их истории жизни, ты их начало.

Начало – это как начало новой книги, которую только напечатали, никто не успел прочесть, как и вас, когда вы родились, вас никто не мог прочесть, потому что не понимали ваши манеры, мимику лица, ваше поведение. Когда вы станете старше, тогда вас смогут прочесть как книгу.

В нашей жизни для нас всегда все будет новое и начало чего-то большого и странного. Я понимаю, что начало это наше рождение, это начало жизни.

А конец – это уже иное понимание. Конец – это когда уже ничего не

повторится вновь, не сможешь вернуть былое. Для меня конец – это смерть, это когда все заканчивается, улыбка, воспоминания, слезы, мысли, чувство, химия, запах. Конец нашей истории, которую мы создали внутри себя, свой мир там, где только ты сам можешь себе помочь, дать совет.

Для всех нас всегда печально понимать, что когда-то будет конец, что мы больше не сможем это еще раз почувствовать. Конец – это как конец книги, фильма, песни, пьесы, сериала, учебы, рано или поздно всему будет конец, мы не в силах это остановить.

Я хочу сказать если у тебя есть Начало держись за него, несмотря на то даже если оно горькое, горькое всегда становится сладким. Начало это жизнь, которая дает нам большой шанс на все. На чувство, любовь, улыбку, дружбу, на родных тебе людей, увидеть на сколько этот мир красивый, жизнь она очень странная для всех нас, но она дает каждому из нас испытание, которое мы должны пройти. Пройди это испытание, и ты поймешь, что жизнь красивая, но минус жизни в том, что ты привыкаешь к ней, и когда приходит время уходить, ты не хочешь, и это значит, что ты не зря ее прожил. Что самое интересное, что никто из нас не знает, КОНЕЦ ЭТО ИЛИ НАЧАЛО?

Шевченко Наталія Володимирівна,
викладач Чорноморського національного
університету імені Петра Могили

З ІСТОРІЇ РЕФОРМУВАННЯ НОТАРІАТУ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.

Будь-який правовий інститут виникає і розвивається не ізольовано від суспільства, а в тісному взаємозв'язку з існуючими суспільними умовами, знаходиться під певним впливом економічних, політичних і соціальних факторів.

Виникнення нотаріату в Російській імперії в другій половині ХІХ ст. не було випадковою подією, а було детерміновано сукупністю чинників суспільного розвитку. Більш того, саме в цих факторах слід шукати пояснення тих особливостей правового регулювання нотаріальної діяльності, які склалися в цей період і проіснували до 1917 р. Специфічні риси російського нотаріату в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. обумовлені існуючою в той час соціально-політичною обстановкою, всією логікою розвитку Російської держави і права [5, с. 15].

Російський нотаріат виник на хвилі широкомасштабних реформ, що проводилися урядом Олександра ІІ. Його поява була викликана всією логікою здійснюваних в країні заходів, вписувалася в програму намічених перетворень як закономірний етап на шляху фронтальної модернізації основних правових інститутів. «Великі реформи» царя-визволителя дійсно були вели-

кими, але тільки в порівнянні з попереднім правлінням. Вони несли в собі позитивний початок, але він був слабким, половинчастим, не зміг забезпечити Росії необхідного прориву, не зміг подолати її рудиментарну відсталість [5, с. 15–16].

Більшість сучасних авторів, які вивчають правову природу нотаріату, пов'язують його виникнення з процесом становлення громадянського суспільства, необхідністю забезпечення його суб'єктам реальної можливості здійснення їх прав і виконання обов'язків. У Російській імперії досліджуваного періоду громадянського суспільства не було – воно не склалося в умовах самодержавної монархії. На думку М. Комарова, при відсутності громадянського суспільства може виникнути тільки державний нотаріат, а латинський нотаріат створюється там, де є або розвинене громадянське суспільство, або певні його елементи [5, с. 16].

Початковою датою реформування російської нотаріальної системи можна вважати 15 листопада 1857 р., коли Державна Рада у складі Сполучених Департаментів Законів і Громадянських справ приступила до обговорення проекту статуту цивільного судочинства. Спочатку думали відокремити нотаріат від суду і передати нотаріальну частину установам адміністративним (губернським правлінням). Позитивна відповідь Державної Ради дозволила повернутися до цього питання в 1859 р., коли імператор наказав розробити закон про загальний судоустрій і звернути особливу увагу на вилучення нотаріальної частини з відомства судових місць. Але вже на початку створення судових статутів цю думку було змінено і вирішено нотаріальну частину включити до судових статутів [2, с. 385].

До 1862 р. основну увагу законодавця було зосереджено виключно на реформі судової системи. Про нотаріат йшлося лише побічно – як про інститут, що не вписується в нову систему судоустрою. Вторинність розгляду питання про подальше влаштування нотаріальної частини уможливила існування точки зору, що принизила об'єктивні умови необхідності реформи, згідно з якою рішення реформувати нотаріат виникло досить випадково. Проект отримав високу оцінку російських нотаріусів, які ідеалізували його, бачили в ньому альтернативу незадовільному чинному законодавству. Робота над Положенням про нотаріальну частину знаходилася в режимі постійних доробок, погоджень і суперечок. До початкового проекту було запропоновано ще п'ять [6, с. 41].

29 вересня 1862 р. Олександр II затвердив «Основні положення про перетворення судової частини в Росії», що містили і концепцію перебудови нотаріату. Пункт 9 «Основних положень» поставив перед Другим відділом імператорської канцелярії завдання скласти проект Положення про нотаріальну частину [4, с. 13; 9, с. 156].

За початковим проектом від 14 липня 1863 р., нотаріуси вважалися державними службовцями, але без права на виробництво в чини і без права на пенсію. Платня від держави їм не призначалася, але надавалося право стя-

увати плату за кожну нотаріальну дію. Пропонувалося доручити вчинення актів на нерухоме майно нотаріусам, а їх затвердження – судовим органам за місцем знаходження нерухомого майна, звільнивши тим самим останніх від обов'язку щодо збору різного роду відомостей [6, с. 42–43].

Орієнтуючись на іноземне законодавство, до проекту Нотаріального положення 1863 р. було включено статтю, яка надавала право нотаріусам мати помічників. Коли, ким і з якої причини було виключено цю статтю невідомо, але в остаточному варіанті Нотаріального положення помічник нотаріуса не передбачався, що стало ще одним його мінусом. Наявність же помічника дозволила б нотаріусам набагато оперативніше справлятися зі своїми посадовими обов'язками і скоротило б час перебування у нотаріуса осіб, які до нього зверталися.

Отже, розробка нотаріального законодавства, прийняття уніфікованого акту про нотаріат і введення нотаріальних установ знаменували собою нову епоху в історії розвитку нотаріату Російської імперії. Взавши за основу іноземне законодавство і адаптувавши його відповідно до вимог життя та нових економічних умов, держава отримала перший уніфікований акт про російський нотаріат. Положення створило нотаріусів в абсолютно новому вигляді – в такому, в якому до нотаріального положення вони не існували. Нотаріат був виділений у самостійний, відносно незалежний від судової частини інститут з досить широким колом повноважень. Утворивши орган публічної діяльності, держава спробувала гарантувати йому точне і певне положення в громадському і суспільному ладі, упорядкувати здійснювані нотаріальні дії та встановити свій контроль шляхом реєстрації угод з нерухомим майном [1, с. 21; 6, с. 45–46].

Докладніше оформлення реформа нотаріату отримала в «Положенні про нотаріальну частину», затвердженому 14 квітня 1866 р. [8, с. 1–25]. Хоча зміст цього положення і критикувався сучасниками, слід визнати, що воно стало важливим кроком на шляху становлення інституту нотаріату в Російській імперії, адже ним було скасовано посади, що мали відношення до нотаріальної діяльності (маклерів, публічних нотаріусів, осіб, що вчиняли кріпосні акти тощо), та передано обов'язки щодо вчинення і засвідчення юридичних актів саме нотаріусам [7, с. 230]. Цим положенням були відмінені усі нотаріальні установи та маклери, за виключенням біржових нотаріусів та маклерів, гоф-маклерів, корабельних маклерів, маклерів морського страхування і ремісничих управ міст Санкт-Петербурга, Москви і Одеси [3, с. 62].

Таким чином, Положення про нотаріальну частину 1866 р. було суттєвим джерелом права, що заклало основи для розвитку нового для Російської імперії правового інституту – нотаріату. Положення як джерело права мало такі особливості: по-перше, воно було законом, про що говорить факт його проходження через Державну Раду і затвердження імператором; по-друге, воно створювалося на основі запозичення зарубіжного, в першу чергу, німецького досвіду; по-третє, вводилося в дію не на всій території країни; по-

четверте, не регулювало всього кола питань, що стосувалися діяльності нотаріусів. Цілий ряд важливих аспектів цієї діяльності визначався на основі Судових статутів, а відповідальність нотаріусів встановлювалася нормами Уложення про покарання кримінальні та виправні. Таким чином, в результаті прийняття Положення нотаріальне законодавство стало частково кодифікованим.

Отже, рецепція вільного інституту нотаріату була прогресивним кроком для Російської імперії того часу. Але через наявність правових колізій і відсутність їх швидкого виправлення, відповідно до розвитку правового життя, під час переходу до капіталістичних відносин російському нотаріату не вдалося запрацювати на повну силу. Положення про нотаріальну частину проіснувало до 29 жовтня 1917 р., тобто до прийняття «Декрету про землю», що поклав початок ліквідації приватного цивільного права.

Бібліографічні посилання:

1. Ахмедов Ч. Н. Положение о нотариальной части 1866 года как нормативное основание функционирования нотариата во второй половине XIX – начале XX века // История государства и права. 2007. № 8. С. 20–22.
2. Вольман И. С. Юбилей русского нотариата. Вестник права. 1916. № 15–16 (17 апреля). С. 384–388.
3. Долгов М. А. Институт нотариата в Российском государстве: историко-правовое исследование: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Москва, 2005. 149 с.
4. Долинська М. С. Особливості правового регулювання нотаріальної діяльності на українських землях у складі Російської імперії (1783–1917 рр.) // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 5. Т. 1. С. 12–15.
5. Комаров Н. И. Нотариат в Российской империи во второй половине XIX – начале XX века (Историко-правовое исследование): автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Москва, 2004. 24 с.
6. Олейнова А. Г. История становления законодательства о нотариате в России: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01; 12.00.11 / Российская академия государственной службы при президенте РФ. Москва, 2004. 179 с.
7. Петрова С. М. Историко-правовая характеристика нотариату в Україні та його взаємозв'язок із судовими органами // Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 4. С. 228–231.
8. Положение о нотариальной части. 14 апреля 1866 года. Санкт–Петербург : Б. и., 1866. 25 с.
9. Шевчук Л. Нотаріальна реформа 1864–1866 рр. в оцінках сучасників // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2014. Вип. 59. С. 156–162.

Шевчик Катерина Юріївна,
кандидат філологічних наук,
доцент Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Одним із найважливіших видів комунікативно-пізнавальної діяльності людини є читання. Професійна спрямованість навчання передбачає розвиток високої культури читання з метою підготовки викладача, здатного виховати своїх учнів вдумливими, естетично сприйнятливими читачами. Необхідність досягнення високого рівня професійно-методичної компетенції випускників мовних факультетів інститутів університетів особливо гостро відчувається саме тепер у зв'язку з гуманітаризацією середньої та вищої освіт. Культура людини значною мірою залежить від її вміння розуміти літературу. Література справляє естетичний вплив на читача, стимулюючи його творчу здатність пізнавати дійсність, зображену в тексті, що спонукає його до самостійних суджень і висновків, дає можливість для розвитку світогляду, допомагає правильно зорієнтуватися в складному процесі самопізнання.

Читання іноземною мовою як комунікативне вміння та засіб спілкування є найрозповсюдженішим способом іншомовної комунікації, яким учні мають оволодіти згідно з вимогами чинної програми та Державного стандарту з іноземних мов.

За умови протікання процесу оволодіння іноземною мовою поза межами вторинної мовної спільності, роль художнього тексту значно зростає, оскільки він певною мірою реконструює мовне середовище. Художні тексти відіграють провідну роль і в пізнанні інокультурної дійсності, і у формуванні позитивного ставлення до країни та народу, мова якого вивчається. На більш високому рівні оволодіння мовою читання набуває вагомого значення у процесі навчання іноземної мови. Уміння читати надає можливість студентам у своїй подальшій діяльності користуватися іншомовною літературою для пошуку інформації за фахом чи інформації, яка цікавить, задоволення своїх читачьких чи творчих потреб, удосконалення умінь усного мовлення і т. ін.

Студенти зустрічаються з проблемами організації та проведення уроків (етапів) домашнього читання протягом педагогічних практик на IV –V курсах. Навчальні дисципліни, в процесі вивчення яких вони як майбутні вчителі іноземної мови набувають певних професійних знань та вмінь, включають: а) курс зарубіжної літератури, де студенти набувають відповідних знань; б) заняття з домашнього читання, де у студентів формуються вміння читати іншомовну художню літературу; в) заняття з інтерпретації та аналізу текстів, протягом яких формуються вміння здійснювати лінгвостилістичний аналіз

тексту та його інтерпретацію; г) курс методики навчання іноземних мов, де протягом серії лекційно-практичних занять з навчання читання формуються основи методичних умінь навчання читання учнів загальноосвітньої школи.

Але жодна з цих дисциплін взятих окремо не забезпечує повноцінної професійно-методичної підготовки, необхідної для організації та проведення уроків домашнього читання, структура яких має відрізнятися від структури двох основних типів уроків, виділених у сучасній методиці. Слід відмітити, що структура занять з домашнього читання на мовних факультетах по суті відрізняється від уроків домашнього читання в середній школі, і ці заняття рідко бувають орієнтованими на професію вчителя іноземної мови у середньому навчальному закладі. Звідси виникає невідповідність між умовами і способами засвоєння студентами фахових знань і опанування методичними вміннями та умовами їх застосування в навчальному процесі вищих навчальних закладів.

Бібліографічні посилання:

1. Бородіна Г.І. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови у немовному вузі // Іноземні мови. – 2005. – №2. – С. 28-30.
2. Давиденко Ю.Є. Використання інформаційно-комунікативних технологій для мовної освіти // Іноземні мови. – 2005. – №3. – С.40-41.
3. Підласий І., Трипольська С. Формування професійного потенціалу як мета підготовки вчителя // Рідна школа. – 1998. – №1. – С. 3-8.
4. Поташник М. М. Как развивать педагогическое творчество.— Знание, 1987. – 80 с.
5. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. – М.: Высшая школа, 1987. – 208 с.

Shemet Ulyana,
Student of Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs,
Kuzmenko Anastasiia Oleksiivna,
PhD, Associate Professor
of Dnipropetrovsk State
University of Internal Affairs

THE POSITION OF THE ENGLISH LANGUAGE IN UKRAINE

It must be pointed out that English is the most widespread language on the Earth. English is the first official language in 60 countries. About 359 million people consider English as their mother language. It is spoken in the British Isles, the USA, New Zealand, Canada, South Africa and so on.

Today English is the world standard language. More than two thirds of the world's scientists read English. Three quarters of the world's mail is written in English. 80 per cent of the world's electronically stored information is English [4,

p. 336].

Also it is one of the six working language of the United Nations. English occupies first place for the richest vocabulary (the Oxford Dictionary has over 600 000 words).

English is mixing with other languages around the world. Other languages absorb English words, often giving them new forms and new meaning.

As for Ukraine, learning foreign languages is becoming more and more popular in our country. It's not surprising because Ukraine is part of Europe and the whole world.

Since 2015, deputies, government and educational experts have developed the own program for the study of foreign languages in Ukraine. This helps Ukrainian learn language more easily. The initiative had four main directions: popularization of the English language; compulsory knowledge of languages by civil servants; reform in the education system; invitation of language speakers to Ukraine.

Popularization of the study of English is the task of the whole of Ukraine. This is why the President of Ukraine, Petro Poroshenko signed a decree №641/2015 "About Announcement 2016 Year of the English language in Ukraine". The main provisions were promoting study of language for expanding citizens' access to world economic, social, educational and cultural opportunities that open up knowledge and use of English; conducting professional competitions in English among pedagogical, scientific, students; spreading the practice of showing films in English with subtitles in the state language [2].

For example, one of the main Ukrainian TV channels named "1+1" has recently started showing series in English with subtitles [4, p. 339].

At the end of 2016, the official completion of the Year of the English Language was held at the Administration of the President of Ukraine. During the Year of the English Language in Ukraine, the interest of Ukrainians in the study of English has increased significantly. 61% of Ukrainian urban population aged 18-55 are currently learning a foreign language, while 34% of those polled began to study English in 2016 [3].

Also increase number of summer language camps in which students to learn communicate in English. In the summer 2016 of 127 Ukrainian schools took place GoCamp English-speaking camps.

Since 2017, has begun work a free Ukrainian project "Lingva.Skills" for learning English. Currently, it is the most popular educational project in Ukraine. It allows free learning English students, officials, entrepreneurs, social, population and so on. The purpose of the project is to provide an opportunity for every Ukrainian to study foreign languages for free. For the senior pupils is created a free 10MinSchool online educational platform to help prepare for ZNO.

Native Language School there is a famous Ukrainian project too. Everyone can study foreign languages with an individual program with a tutor. Tutors help to achieve high results in various ways of studying English: English for business;

preparation for international examinations such as TOEFL and IELTS; preparation for cooperation.

After completing the course, you will receive a certificate Native Language School.

In order to increase the level of language competence of scientific-pedagogical workers to compulsory academic qualifications added requirements such as: knowledge of English not lower than level B2 certified by the certificate; international professional and linguistic experience; the presence of a publication in a foreign language in editions that indexed in the leading international scientific centers of Scopus, Web of Science and so on.

Beginning from 2018, the tests of ZNO in English have two levels of difficulty – B1 and B2, taking into account learning English at the standard of academic level. In addition, tests in 2018 for the first time included the part of “Listening”: listening to sound tracks and doing tasks for them [1, p. 18].

Also, ZNO in English hands over entrants to the magistracy. Also, entrants who plan to study for a Master’s degree “Laws” and “International Law” are required to undergo a single faculty entrance exam and a single entrance exam.

In conclusion it should be said that knowledge of English is a kind of “window into the modern world”. It is the key to further self-education and self-improvement. Foreign languages improve the quality of our lives in all spheres. And what concerning Ukraine, English became the most popular compulsory a foreign language for studying in the school education system every year.

Bibliography:

1. Boichenko M., Kokhanova N., Sbruieva A. Assessing English language learners’ knowledge in general secondary schools in Ukraine and Poland. *Pedagogichni nauki: teoriya, istoriya, innovatsiyi tehnologiyi* [Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies], 2018, no. 5, pp. 13-25 (in English).

2. The decree of the President of Ukraine №641/2015. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560> (accessed 11 March 2019).

3. Results of the Year of English in Ukraine: 34% of Ukrainians began to study English in 2016. Available at: <https://pedpresa.ua/174958-pidsumky-roku-anglijskoyi-movy-v-ukrayini-34-ukrayintsiv-pochaly-vyvchaty-anglijsku-v-2016-rotsi.html> (accessed 11 March 2019).

4. Todorova N., Todorova A. Globalization and the role of the English language. *Mizhnarodni zv'yazki Ukrayini: naukovi poshuki i znahidki* [International relations of Ukraine: scientific searches and finds], 2018, no. 27, pp. 331-338 (in English).

Шемет Уляна Романівна,
студентка Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Халапсіс Олексій Владиславович,
доктор філософських наук,
професор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СИМУЛЯКРИ НАШОГО ЖИТТЯ

Сучасний світ змінюється занадто швидко. Подекуди навіть стрімко. Цей трансформаційний потік підминає під себе всі прояви людського буття, часом і самих людей. З його гуркотом прориваються до нашого слуху якісь зовсім не звичні (спочатку) слова, терміни, поняття... А інколи трапляється так, що реалії сьогодення «реанімують» та «осучаснюють» колись вже визначені та сформульовані поняття. Так трапилось моє «знайомство» з симулякрами: про них останнім часом часто згадує у своїх висловлюваннях сучасна українська письменниця, публіцист, літературознавець, філософ Оксана Забужко. Згадує в різних аспектах: коли говорить про «таблорізацію» для масової аудиторії — кожен політик грає свою роль у медіа та політтехнології; коли виокремлює субкультуру «політичних симулякрів»; коли називає симулякрами блокування активістами будь-яких об'єктів («...димові шашки, які пускають в інформаційний простір, щоб задурити вам голову»); коли розбирає цю проблему під час макіяжу на прикладі накладних вій перед інтерв'ю журналу «Vogue»; коли викладає на своїй сторінці в соціальних мережах міркування щодо кожної гучної події в нашому суспільстві (її підписники навіть просять не припиняти «діагностику симулякрів»).

Виявляється, поняття «симулякр» відомо ще з Платонівської філософії. Згідно з концепцією Платона, симулякр протистоїть дійсності та є не справжнім, має негативну сутність. Він — підробка, примара. При чому симулякр навіть не копія речі (копія має бути подібною до речі), а підробка копії. Далі на Платона спирались І. Кант, Гегель.

Особливого значення симулякр (вже як термін) набуває у філософії французького постмодерніста Ж. Бодрійяра. У сучасному світі тотального формалізму, засилля реклами та товарів масового вжитку, інформаційного шквалу та нездатності його адекватного сприйняття людство потрапляє у безвихідь, у світ симуляцій, де знак примушує реальність зникнути. Симулякри стають частиною суспільного життя, повсякденності та встановлюють нові соціальні порядки. Так симулякр стає візитівкою постмодернізму. Сам Ж. Бодрійяр симулякром назвав війну у Персидській затоці 1991 року: незрозуміло, чи було там щось насправді, чи ні, чи це були лише телевізійні картини для масового глядача...

Сучасному симулякру вже не потрібен оригінал. Він настільки набув свого спотвореного вигляду, що говорять навіть про «епоху бутафорії та симулякрів». Цей «метод бутафорії» вже не просто принцип сучасного життя, а нова філософія, стиль життя людей. Чому саме бутафорія? Аналогія простежується з театральними бутафорними декораціями та муляжами. Предмети театрального реквізиту не завжди справжні. Це зрозуміло: так зручніше й потребує менших витрат. Такий театральний метод був запозичений капіталістичним виробництвом та застосований у масовому виробництві (дешева сировина, мінімальне використання трудових ресурсів та інше). Звідти китайські «бутафорні» предмети масового вжитку, генно-модифіковані продукти харчування, гламурна мода (вже згадувані накладні вії в тому числі), жіноча шаблонна «краса» завдяки пластичній хірургії та багато іншого.

Жахливішим за це є те, що більшість зникає до цього, не напружується, щоб відокремити справжнє від надуманого, більшість задовольняється тим, що пропонують і сприймає за належне. Хіба сучасний гаджет дасть змогу відчувати запах книжки, почути шелест перегорнутої сторінки чи крадькома зробити примітку на улюбленій сторінці?

Бібліографічні посилання:

1. Бодрийяр Ж. Система вещей. Москва: Рудомино, 1999. 222 с.
2. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляции. Москва: ПОСТУМ, 2015. 240 с.

Шепеленко Тетяна Леонідівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**КОМУНІКАТИВНО СПРЯМОВАНЕ НАВЧАННЯ
ЯК ІННОВАЦІЙНА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ**

Провідною тенденцією розвитку освіти в умовах входження України в європейський освітній простір є її безперервне оновлення. Одним із шляхів оновлення системи освіти є трансформація традиційного процесу в інноваційний, забезпечити який покликані інтерактивні технології «...які побудовані на цілеспрямованій та спеціально організованій груповій та міжгруповій діяльності, зворотному зв'язку між усіма її учасниками задля досягнення взаєморозуміння та корекції навчального та розвивального процесу, індивідуального стилю спілкування, рефлексивному аналізі [1, с. 24]. Упровадження інтерактивних технологій в освіті, спрямовано на розвиток у майбутнього фахівця творчих здібностей, потреби і здатності бути суб'єктом власного розвитку, суб'єктом взаємодії у навчально-пізнавальній діяльності та орієнтують його на самовизначення, самоактуалізацію, самореалізацію. Од-

нією з інтерактивних технологій є технологія комунікативно спрямованого навчання.

У психолого-педагогічній літературі розуміння комунікативно спрямованого навчання виходить із теорії діяльності, у відповідності до якої комунікативно спрямоване навчання визначається як співробітництво на основі різних видів спільної роботи студентів над навчальними завданнями і взаємодія в процесі їхнього розв'язання. Засвоєння змісту і способів діяльності здійснюється у процесі власної активності індивіда, в результаті чого комунікативна діяльність виступає одночасно процесом формування здібностей і функцій особистості. У даній технології студент розглядається як рівноправний суб'єкт навчальної взаємодії, а навчання орієнтується не на знання, які вивчаються, а на особистість студента, на його потреби та інтереси [2].

Практика свідчить, що викладачі часто віддають перевагу інформаційній функції навчання, в результаті чого основна увага студентів зосереджується на засвоєнні теоретичних знань і формуванні спеціальних фахових умінь, а комунікативний аспект юридичної діяльності, який охоплює способи організації професійної взаємодії з клієнтами, учасниками юридичних відносин, створення сприятливого психологічного мікроклімату в юридичному колективі, здійснення обумовленого ситуацією впливу на партнерів по взаємодії тощо, відходить на другий план, не реалізується. Це породжує суперечність між фундаментальною фаховою освіченістю майбутніх юристів і їх підготовкою до реалізації комунікативної функції юридичної діяльності. Подолання цієї суперечності обумовлює об'єктивну необхідність теоретичного обґрунтування і практичного вдосконалення процесу навчання в аспекті його комунікативної спрямованості.

Виходячи з того, що комунікативно спрямоване навчання за основними своїми характеристиками повинно бути організовано таким чином, щоб студенти у всіх видах інтелектуальної і практичної діяльності виступали активними суб'єктами учіння, «найприроднішою формою комунікації у процесі навчання є діалогічна, яка забезпечує комфортне середовище для спілкування» [3, с. 29]. В умовах діалогічної комунікації кожний учасник взаємодії, спираючись на особистісне розуміння, торкається окремих сторін об'єктів, які вивчаються і, обґрунтовуючи правильність своїх аргументів, логічно будує повідомлення, що забезпечує обмін думками. Отож навчання стає колективною діяльністю, в процесі якої здійснюється взаємодія.

В умовах діалогу суттєво змінюються функції основних форм організації навчання у ВНЗ. Засвоєння студентами системи усвідомлених комунікативно-значущих знань, формування позитивного відношення до них, здійснюється на лекційних заняттях. Лекція підпорядкована не стільки повідомленню інформації, скільки виявленню досвіду студента та його ставлення до змісту, погодження того, що знає студент із запропонованої теми і «культурювання» цього досвіду. Студенти не просто слухають інформацію викладача, а постійно співробітничать з ним у режимі діалогу: висловлюють

свої думки, діляться власним розумінням змісту, обговорюють те, що пропонують одногрупники і за допомогою викладача здійснюють відбір змісту, закріпленого науковим знанням.

Оскільки в умовах лекційних потоків організувати суцільний процес спілкування не надається можливим, щоб відійти від традиційної суб'єктно-об'єктної взаємодії слід надавати перевагу проблемним лекціям. Проблемність лекції забезпечується використанням різноманітних прийомів: діалог у монолозі; створення інформаційного розриву; висловлення суперечливих думок; розв'язання комунікативних задач; виконання студентами окремих функцій викладача тощо. В умовах проблемної лекції, доцільно застосовувати метод евристичної бесіди: викладач організовує не повідомлення чи виклад знань, а їх пошук через постановку ключових запитань: Хто? Що? Навіщо? Де? Чим? Як? Коли? і організовує бесіду. Критично оцінюючи відповіді, викладач веде студентів до порівняння і зіставлення, аналізу і синтезу, встановлення логічних зв'язків, виведення висновків і узагальнень. Вміло спрямовуючи бесіду в потрібне русло, заохочує їх до нестандартного вирішення проблеми [4]. Поєднання інформаційних, пошукових, дискусійних методів на лекції активізує діяльність всіх сторін особистості студента, що розширює і поглиблює розуміння суті комунікативної діяльності та створює можливість засвоїти не тільки зміст комунікативних понять, але і сформувавши оцінні судження і готовність керуватися цими знаннями в практичній професійній діяльності.

Включення студентів у різноманітні форми колективної і групової навчальної діяльності забезпечує організація співпраці на семінарських і практичних заняттях, які стають активним творчим процесом формування комунікативної готовності тоді, коли на них вирішуються професійно комунікативні задачі, що являють собою перекладені на мову комунікації педагогічні задачі. Навчаючи студентів розв'язанню комунікативних задач, необхідно зосереджувати увагу на тому, що в кожній з них завжди відсутні певні дані, а тому прийняте рішення тільки відносно може вважатися закінченим і тому існують можливості для варіативності його розв'язання. Це створює умови для побудови уявної моделі дії, необхідної для подальшого вирішення проблеми [5, с. 17].

Вибирати адекватний створеній моделі спосіб комунікативної дії та реалізувати його в практичній діяльності студенти можуть навчитися в системі ситуаційно-рольових ігор: сюжетних, які вимагають тільки імітації відповідних дій, заданих роллю; ситуаційно-рольових, які мають можливості для часткової або повної імпровізації; ділових, які містять імітаційні вправи, аналіз педагогічних ситуацій, ігрове проектування і в модельній формі відображають майбутню професійну діяльність [6].

При використанні різних видів гри, в залежності від числа дійових осіб, доцільно студентів ділити на групи, щоб вони мали можливість одну і ту ж ситуацію програвати декілька разів. Це дозволяє: побачити і проаналі-

зувати її рішення різними дійовими особами, включити в процес гри всіх присутніх і на ідентичному матеріалі діагностувати наявний рівень сформованості комунікативних умінь. Іноді доцільно надавати можливість одному і тому ж студентові програвати декілька ролей.

Отже, технологія комунікативно спрямованої навчальної діяльності, коли дії кожного залежать від дій інших, кожен студент отримує підкріплення від тієї ролі, яку він виконує в структурі співробітництва, коли всі студенти впевнені в можливості досягнення мети, мобілізує інтелектуальні, фізичні, моральні ресурси групи в цілому, і кожного студента зокрема, і сприяє формуванню позитивного комунікативного досвіду майбутніх юристів.

Бібліографічні посилання:

1. Панфилова А. П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение: учеб. пособ. для студ. Москва: Академия, 2009. 192 с.
2. Коммуникативность общения в практику работы школы: из опыта работы / под ред. И. Е. Пассова. Москва: Просвещение, 1985. 127 с.
3. Черних О. В. Освіта як комунікативний процес. Київ: Поліграф Колсан-тинг, 2004. 39 с.
4. Кларин М. В. Личностная ориентация в непрерывном образовании. Педагогика. 1996. № 2. С. 6–11.
5. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: Книга для учителя. Москва: Просвещение, 1987. 190 с.
6. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навч. посібник для студентів ВНЗ. Київ: Вища школа, 2004. 206 с.

Шубенок Тамара Іванівна,
викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СИСТЕМА ОСВІТИ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Інтеграція України у світовий освітній простір передбачає вивчення закордонного досвіду і впровадження найбільш цінних здобутків у вітчизняну систему освіти. Це питання є особливо актуальним сьогодні, коли в системі вищої освіти відбуваються трансформаційні процеси. Тому американський досвід є дуже цікавий для нашої країни, особливо зараз, коли в системі вищої освіти США відбуваються суттєві інституційні перетворення, які варті уваги, а певні їх риси можуть бути використанні в освітньому просторі України. Хоча за результатами рейтингу кращих систем освіти, США не входить до країн з найкращою системою освіти, все ж багато людей з різних країн світу прагнуть одержати освіту у вищих навчальних закладах країни.

Американська система освіти являє собою зразок динамічності, постійної модернізації структури, яка інтегрує все краще, що є у світі в цій сфері. І освіта допомогла країні перебороти кризи, пом'якшити проблеми расової дискримінації, перебороти бідність, безробіття, поліпшити становище жінок,

інвалідів, національних меншин.

Основні принципи функціонування системи освіти у США: суспільство, сім'я, діти.

Суспільство.

Американці глибоко поважають тих, хто досяг чогось у житті, почав з нуля і подолав немало труднощів на шляху до успіху. До адміністративної еліти вони ставляться з меншою повагою, тому що співробітники державної адміністрації мають привілеї завдяки своїм посадам. Тому будь-який американець, яку б посаду він не займав, навіть сам президент, повинен стати у чергу разом з іншими людьми, якщо він, наприклад, хоче десь перекусити. Для американців рівність можливостей є понад усе.

Для більшості американців найголовнішим поняттям є праця. Праця є мірилом всіх цінностей і людської гідності. Для багатьох американців праця є самоціллю: цілеспрямованість та самовдосконалення заслуговує нагороди у вигляді заробітної плати чи пенсії.

Американці посідають активну позицію у житті. Вони намагаються впливати на хід подій, а не пасивно спостерігати за подіями. Вони контролюють все, навіть час. Час – це гроші, а це означає, що його можна витратити також як і гроші.

Американці – це дуже мобільна нація, за деякими підрахунками, середній житель США міняє місце проживання 4-5 разів протягом життя.

Сім'я.

Американці одружуються набагато пізніше, ніж раніше (чоловіки, в середньому, у двадцять вісім років, а жінки – у двадцять шість). Половина шлюбів закінчується розлученням. Третя частина американських дітей народжується поза шлюбом. Американські родини охоче усиновлюють дітей з інших країн.

У сім'ях з обома батьками рівність між подружжям розповсюджується як на роботу так і на домашнє господарство. Разом з тим росте кількість сімей з татами – домогосподарями, в той час як дружина намагається одержати підвищення по службі.

Американська сім'я – це живе втілення демократії. Американські батьки на кожному кроці радяться з своїми чадами, обговорюють з ними різні питання. Таким способом їх дуже рано вчать приймати рішення.

Дітям можна сперечатись і з батьками, і з вчителями. Вважається, що це лише форма вираження особистої думки і активного сприйняття того, що чуєш, а також спосіб ствердитися у своїх правах.

Трудовій етиці дітей навчають змалку. Шлях до неї починається з допомоги батькам по господарству, за що дитина одержує заслужену винагороду (кишенькові гроші); цей шлях продовжується, коли хлопчик підробляє поштарем, а дівчинка – бебісітером. Так вперше дитина смакує привабливість фінансової незалежності.

Фізичне покарання дітей суворо забороняється. У якості покарання

практикується позбавлення дітей розваг, солодоців, іграшок і інших розваг. Але найкращим способом доказати дитині, що вона поводитись неправильно, залишається бесіда. Будь яке покарання повинне супроводжуватись докладним поясненням його мотивів [1].

Діти.

Батьки, навіть дуже зайняті роботою, вважають своїм обов'язком приділяти якнайбільше уваги своїм дітям, цікавляться їх успіхами і розвитком, захопленнями і проблемами. Невід'ємною частиною побуту американських сімей є походи на природу, екскурсії, пікніки, регулярні сумісні вечери.

Бабусі у США, як правило, не обтяжені турботами про онуків. Діти – це проблеми батьків, і якщо вони вважають себе достатньо дорослими, щоб мати малюків, то повинні самі і думати про те, хто буде піклуватися ними.

Найвищою ознакою незалежності молодій людині є особиста машина. У багатьох штатах підліткам дозволяється керувати автомобілем з 16-17 років. Керування автомобілем вважається настільки серйозним, що у більшості шкіл навіть ввели курси водія.

Велика увага приділяється вихованню патріотизму. Вже у підготовчому класі заняття кожного дня починаються з читання хором клятви на вірність Сполученим Штатам.

Освіта.

28% світових витрат на навчання припадає на Америку, де проживає 4% дітей і молоді планети. Навчання у цій країні – одне з найдорожчих у світі, при цьому рівень грамотності її жителів становить 99%. Існують різні типи шкіл:

1) державні – 71,5%; на одного вчителя припадає , навчання у державних школах безкоштовне;

2) приватні – 24,15%, вартість навчання від \$6000 до \$60 000 на рік (у середньому \$17 500), на одного вчителя припадає 11 учнів;

3) чартерні – 4,35%, їх фінансує держава, можуть залучатись і приватні інвестори.

Щоб стати учнем, необхідно перемогти в лотереї, яку для всіх проводять безкоштовно один раз на рік, або скласти іспити. На одного вчителя – 13 учнів.

Дошкільна освіта починається з 5 років. У 6-7 років діти йдуть до початкової школи, де навчаються три роки з 6 по 8 клас. З 9 по 11 клас навчаються у старшій (або вищій) школі. Школярі отримують повну шкільну освіту у 17-18 років.

Шкільна освіта контролюється і фінансується місцевими органами влади. Початкова школа, середня і старша – це абсолютно різні школи, в різних районах, з різними директорами і вчителями. Їх рівень може принципово відрізнятися. Наприклад, в окрузі з хорошою початковою школою може бути значно гірша середня. Тому батькам доводиться або возити дитину в інший округ на уроки, або змінювати місце проживання. Іноді у батьків виникають

проблеми, тому що житло в іншому окрузі може коштувати набагато більше, ніж у попередньому.

В американських школах здебільшого практикують написання творів, складання проектів і дискусій. Таким чином учень вчиться самостійно здобувати інформацію і самостійно мислити. Тому студенти на перших курсах навчання в університеті володіють значно скромнішими знаннями, ніж студенти з пострадянських країн. Микола Злобін у книжці «Америка: живуть же люди» коментує це так: «Я давно помітив, що коли в одну групу на перших курсах університету потрапляють американські й російські студенти, то випускники шкіл США виглядають дуже блідо на російському фоні. Притихлі американці з заздрістю спостерігають за російськими студентами, які легко цитують Достоєвського і Сартра, показують на карті Нову Каледонію, називають столиці Ботсвани і Габону й легко ділять без калькулятора. Так зазвичай триває до третього курсу, потім ситуація починає змінюватися. В міру того, як від студента вимагається не запам'ятати і повторити, а дати критичний аналіз, зробити висновок, знайти вихід, запропонувати альтернативу тощо, американці починають переганяти росіян. Це особливо помітно на старших курсах і в аспірантурі. Я переконався, що 25-30-річний американець в середньому – при значно меншому обсязі знань – переважає свого російського ровесника в умінні нестандартно мислити, думати не тільки творчо і критично, але й самостійно і практично» [3].

Перші два роки у коледжах викладають загальні дисципліни. Коледжі надають загальнокультурну і загально-гуманітарну підготовку, яку не змогла дати школа. Тільки на третьому курсі студенти обирають собі спеціалізацію.

Щоб отримати ступінь бакалавра, необхідно набрати 120 кредитів (credit hours). Бали нараховують за відвідування занять, реферати чи курсові, написання тестів. У кінці кожного семестру студенти складають іспити і заліки. Тільки 32% студентам державних вишів і 52% приватних на це вистачає чотирьох років навчання.

Лекційний процес в американських коледжах дуже гнучкий. Є загальні предмети для обов'язкового засвоєння, і є обрані самим студентом. Коли їх вивчати, вибирає сам студент. Тому на одній лекції з обов'язкового предмету можуть сидіти першокурсники, які вирішили спочатку вивчати базові предмети, і п'ятикурсники, які спочатку опанували профільні предмети. Студенти можуть самі обирати режим навчання, особливо коли вони мають маленьких дітей. Вони можуть навчатися декілька днів по 10 годин, а решту днів не з'являтися в університеті. Але якщо студент не вклався у відведені для бакалаврату 4 роки, він може вчитися далі, поки не здасть потрібні дисципліни – і 5 років, і 6. Для більшості студентів навчання закінчується одержанням ступеня бакалавра. Унікальним для системи американської освіти є те, що можна змінити галузь вибору основної спеціальності.

З розвитком Інтернету все більше студентів навчаються дистанційно в онлайн-режимі. Серед них багато старших людей, які вирішили змінити спе-

ціальність або просто розширити світогляд, домогосподарок і студентів з інших країн [3].

Щоб стати магістром, треба вступити до магістерської школи коледжу чи університету. Лише 15%-20% студентів продовжують своє навчання в магістратурі. У магістратурі студентам прищеплюють навички дослідницької роботи, вчать аналітично мислити, творчо підходити до рішення наукової задачі. Студенти працюють у студентських лабораторіях, конструкторських і проектних бюро, займаються написанням наукових докладів і статей, виступають з доповідями на конференціях як у своїй країні так і за кордоном. Їх дослідницькою діяльністю керують професори.

Лише п'ять-сім відсотків випускників магістратури вступають до аспірантури. Більшість університетів США вимагають від кандидатів на одержання ступеня доктора вміння читати двома іноземними мовами. Після її закінчення вони захищають докторську дисертацію (PhD). Кандидатської дисертації в американській системі освіти немає. Ступінь доктора присуджують після складення іспитів із спеціальних дисциплін і захисту дисертації.

Таким чином, філософія американської школи «Повір у себе – і ти досягнеш свого» спонукає робити все, щоб школяр міг сказати про себе: «Я – блискучий учень», «Я – номер один». Американці вчаться протягом усього життя, щоб виживати і працювати. Америка — нація тих, хто навчається [4].

Бібліографічні посилання:

1. Американская система образования. URL: <https://www.psychologos.ru/articles/view/amerikanskaya-sistema-obrazovaniya>
2. Особенности системы образования. URL: <https://www.psychologos.ru/articles/view/amerikanskaya-sistema-obrazovaniya>
3. Система освіти в США. URL: www.eduget.com/news/sistema_osviti_v_ssha-239
4. Зміни в освіті США за останні 15 років. URL: http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/627/1/Gladka_%20statja%20USA.pdf

Шумейко Олександр Михайлович,
викладач Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**СТРАТЕГІЧНА САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЛІДЕРСТВА
ТА ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ**

У сучасному суспільстві на тлі останніх соціально-політичних процесів дедалі більший інтерес науковців-практиків, що займаються проблематикою менеджменту, спрямований на вивчення особистості лідера. Це питання є особливо актуальним з огляду на те, що в суспільстві й наукових колах панує стала думка про те, що для того, аби побудувати успішну кар'єру – треба або бути лідером, або розвивати в собі лідерські якості. Особливо нагальною така постановка питання є для молоді: випускників ВНЗ і молодих спеціалістів,

що не мають відповідного професійного та життєвого досвіду й «вибудовують» свою поведінку, намагаючись бути успішними, позиціонувати себе як потенційних лідерів.

Практика свідчить, що навіть за умови, коли молода людина, за сприятливого збігу обставин одразу після отримання диплому про вищу освіту обіймає відповідальну посаду – вона повинна адаптувати себе до неї й набути відповідних навичок поведінки. Саме тому молодий спеціаліст, передусім, шукає для себе оптимальну стратегію самопрезентації. На сьогоднішній день існує безліч тренінгів, спрямованих на вироблення потрібних вербальних та візуальних характеристик демонстрованого образу «Я», однак глибинні особистісні чинники «Я-концепції» залишаються поза увагою та їх роль є невідзначеною.

Незважаючи на те, що «Я-концепція» лідерів завжди виступала як одна з найпріоритетніших сфер дослідження в менеджменті й соціальній психології (Г. Лассвел, А. Джордж та Дж. Джордж, К. Шумахер, Р. Зіллер, У. Стоун, А. Девіс, Д. Оффер, Ч. Строзаєр та ін) – в цілому залишається безліч невисвітлених питань, що пов'язані з дослідженням впливу стратегічної самопрезентації на формування сталої "Я-концепції" лідера. У вітчизняній психології дослідження, присвячені проблемі самопрезентації лідера, у невеликій кількості, з'являються лише в пострадянський період (Ю. М. Жуков, Н. В. Амяга, І. С. Дьяченко, І. Ю. Малісова; Є. Л. Доценко, Є. М. Зімачова, Є. А. Петрова, І. П. Шкуратова, М. Н. Котлярова).

Також слід відзначити, що незважаючи на те, що теорія самопрезентації в контексті феномену лідерства була розроблена західними соціальними психологами ще у 60-80 роках – ще й досі немає теоретично обґрунтованого трактування самого терміну «самопрезентація». У широкому розумінні, «самопрезентація» позначає самопред'явлення, самоподачу, представлення себе іншим, самопредставлення, подання себе. Саме в такому розумінні цей термін найчастіше вживається зарубіжними й вітчизняними фахівцями (Амяга, 1991; Дьяченко, 1995; Малісова, 1995; Зімачова, 1997).

Поняття самопрезентації визначається, зокрема, в Оксфордському енциклопедичному словнику із психології таким чином: «самопрезентація – термін, синонімічний поняттю *управління враженням*, служить для позначення численних стратегій, що використовуються людьми з метою контролю й управління враженням, яке вони можуть справляти на оточуючих» (Дьяченко, 1994; Амяга, 1991, Котлярова, 2001).

За Д. Майєрсом самопрезентація розшифровується як «акт самовираження й поведінки, спрямований на те, щоб створити сприятливе враження або враження, відповідне чийм-небудь ідеалам». Крім *self-presentation*, в англійській літературі вживаються як синоніми поняття: *impression management* – управління враженням, *social performance* – соціальне уявлення, *self-salience* – самоподача. У соціальній психології як близьке поняття нерідко зустрічається термін «саморозкриття».

Попри незаперечність факту провідної ролі «Я-концепції» у формуванні стратегій самопрезентації лідера та значної розробленості стану «Я-концепції» у вітчизняному та зарубіжному менеджменті, психології й суміжних науках, заявлений у форматі теми аспект є актуальним і потребує подальшого дослідження. Розкриття впливу «Я-концепції» на стратегії самопрезентації в практичному плані є важливим не тільки для класичного менеджменту чи практичного іміджмейкінгу, це актуально для всіх молодих спеціалістів, чий професійній чи іншій мірою функціонують у системі «людина-людина» (педагогів, соціальних працівників, держслужбовців, управлінців, психологів тощо).

1. Goffman E. The presentation of self in everyday life. – N.Y., 1959. – 259 p.
2. Goffman E. Relations in public. – N.Y., 1971. – 396 p.
3. Impression management theory and social psychological research / Ed. by Tedeschi J.I. – N.Y., 1981. – XIX. 396 p.
4. Jones E.E. Ingratiation. – N.Y., 1964. – 211 p.
5. Jones E.E., Pittman T.S. Toward a general theory of strategic self-presentation // Psychological perspectives on the self / Ed. by Suls J. – Hillsdale, 1982. – Vol.1. P. 231 – 262.

Щедрова Галина Петрівна,
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології та міжнародних відносин
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Новітні умови формування і розвитку політичних конфліктів характеризуються поступом інформаційного суспільства та набуттям нового значення і функцій інформаційно-комунікаційною сферою. ЗМІ та медіа-ресурси, що раніше сприймалися виключно як джерело інформації, тепер стали інструментами впливу на формування громадської думки, учасниками міжнародної політики, стратегічними партнерами провідних світових гравців тощо. Відтак стали більш відчутними інформаційні виклики у контексті перебігу політичних конфліктів. Зовнішня і внутрішня політика у XXI ст. отримала новий вимір – інформаційного висвітлення та аналізу, що тепер доступний широкій аудиторії як на рівні держави, так і глобального співтовариства. Поряд з «інформаційним суспільством» актуальним стало використання таких понять, як «інформаційний вплив», «інформаційна війна», «інформаційна зброя» тощо.

Проблемам чинників інформаційного впливу на політичні процеси присвячено наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних авторів, зокрема В. Остроухова, А. Ткач, Г. Щедрової. Прийоми управління інформаційними

потоками в умовах політичних конфліктів досліджує Т. Гранчак. Такі феномени, як інформаційна війна та інформаційна зброя стали частиною наукових пошуків А. Гізуна, С. Гриняєва, С. Расторгуєва, Г. Почепцова, В. Хорошка та ін. Однак додаткової уваги потребує аналіз інформаційних викликів політичних конфліктів.

Інформаційні виклики політичних конфліктів сучасності зумовлені, передусім, зростаючим інформаційним впливом на перебіг політичних процесів. Останній, у свою чергу, належить до різновидів впливу маніпулятивного, дієвість якого визнають у впливові на політичну свідомість, перебіг політичних конфліктів та війн, формування та здійснення внутрішньої та зовнішньої політики держави. Актуальність інформаційного впливу обґрунтовується ще й тим, що у переважній більшості випадків людина дізнається про події не безпосередньо, а з певних каналів інформації, які й формують її ставлення до тих чи інших процесів, діячів, суспільно-політичних змін.

Політичні конфлікти, перебіг яких доволі часто залежить від інформаційної складової, за своєї суттю доводять бінарність інформаційного впливу. З одного боку, у контексті політичних конфліктів застосовуються такі прийоми маніпулювання, як переконання, навіювання, пропаганда, з іншого, – політичні конфлікти самі виконують комунікаційно-інформаційні функції, адже у процесі протистояння суб'єкти конфлікту можуть глибше розпізнати одне одного, об'єднатися на тій чи іншій платформі. Окрім того, розгортання, перебіг, повороти конфліктної ситуації несуть певну інформацію про причини, що її породили, та про співвідношення сил у суспільстві [8].

Політичний конфлікт як протистояння різних суб'єктів політики у їхньому прагненні здобути та реалізувати владні функції передбачає використання вказаними суб'єктами широкого спектру інструментів впливу. Такими інструментами виступають прийоми інформаційного впливу: контрастування інформації, переконання, навіювання, зомбування, акцентування уваги з допомогою якірного методу, термінове розповсюдження потрібної інформації, формування новин-близнюків, які заповнюють інформаційний простір, латеральне програмування, що ґрунтується на повторенні повідомлень, які начебто не потребують доказів, змішування достовірної інформації з необґрунтованими припущеннями.

Одним же з найбільш розповсюджених інформаційних викликів була і залишається пропаганда. Зокрема, в умовах військового часу в Україні вона стає чи не найвпливовішим засобом політичної та ідеологічної боротьби. Поняття пропаганди має давні корені. Так, ще у 1937 р. був заснований Інститут аналізу пропаганди (ІАП), який розробив набір маніпулятивних технік, що використовуються для маніпулятивного впливу та допомагають пересічним громадянам ідентифікувати пропагандистський вплив у сучасній політиці [11, с. 163-164].

Головним автором зазначеного списку є Л. Дуб, який виокремив такі методи:

– «навішування ярликів» – базується на використанні стереотипного значення певних термінів. Небезпека «ярликів» в тому, що вони приживаються надовго і стають повсякденними словами, інколи витісняючи інші – суміжні, але менш агресивні поняття;

– «блискуча невизначеність» – передбачає висловлення багатьох точок зору, які не мають чіткого значення. За таких обставин йдеться, як правило, про абстрактні поняття. Також цей метод передбачає апеляцію до більшості;

– метод «переносу» – використовується для екстраполяції престижу та авторитету персони чи поняття на ідею, що пропагується. Це сприяє виникненню у реципієнта позитивної чи негативної реакції. Дуже часто у такому випадку використовуються національні й традиційно значимі образи;

– метод «за рекомендацією» – полягає у схваленні чи засудженні ідеї, що приписується якому-небудь відомому політичному діячу;

– метод «простонародність» – використовується пропагандистом для переконання аудиторії у тому, що він та його ідеї є позитивними, оскільки вони є відображенням ідей простого народу;

– метод «підтасовка карт» – полягає у відборі фактів, використанні фальшивих аргументів та ілюстрацій, які суперечать логіці;

– «загальна платформа» – переконання реципієнта, що усі члени групи, до якої він належить, приймають запропоновану ідею, і тому є сенс приєднатися до думки більшості [10, с. 286-291].

На думку експертів, ці сім пропагандистських методів ІАП спрощують процес розуміння пропагандистської діяльності та допомагають виробити первинну інтуїцію в світі сучасної пропаганди.

Враховуючи вагомість інформаційних викликів щодо перебігу політичних конфліктів, набули розповсюдження такі явища, як інформаційні війни та зброя.

Вперше термін «інформаційна війна» був введений у 1985 р. в Китаї провідним китайським теоретиком інформаційної війни Ш. Вейгуанем [5]. Думки вчених щодо визначення поняття «інформаційна війна» є неоднозначними, й у підсумку їх можна об'єднати у три групи: тих, хто зводить поняття інформаційної війни до окремих інформаційних заходів і операцій; тих, хто вважають інформаційні війни міждержавним військовим протиборством із застосуванням програмно-технічного ураження; тих, хто вважають інформаційну війну явищем зовні мирного періоду міждержавного протиборства, що дозволяє вирішувати зовнішньополітичні завдання несилевим шляхом [1, с. 50].

На думку вітчизняного дослідника В. Хорошка, головними акторами інформаційної війни є ЗМІ, які використовують як інструменти інформаційного впливу на суспільство. При цьому слід враховувати, що ЗМІ виконують такі функції, як інформаційна, пропагандистка, освітня, соціальна, критики та контролю, мобілізаційна, інноваційна, оперативна, формування суспільної думки. ЗМІ, які завжди самі визначають, що необхідно, а що не потрібно вносити на розсуд суспільства, використовують такі принципи привернення

уваги, як пріоритетність і привабливість теми для суспільства; неординарність фактів (схильність ЗМІ до негативної і сенсаційної інформації); новизна фактів [9].

У своїй еволюції інформаційні війни зазнали кількох етапів. На думку українських учених А. Гізуна та Б. Кобільника, нинішній етап розвитку інформаційної війни вже характеризується як друге покоління, і саме в його основу вкладені такі інформаційно-психологічні впливи:

- маніпулювання суспільною свідомістю соціальних груп населення країни з метою створення політичної напруженості;
- дестабілізація політичних відносин між партіями, об'єднаннями й рухами з метою провокації конфліктів, розпалення недовіри, підозрливості, загострення політичної боротьби, провокування репресій проти опозиції і навіть громадянської війни;
- зниження рівня інформаційного забезпечення органів влади й управління, інспірація помилкових управлінських рішень;
- дезінформація населення про роботу державних органів, підриг їхнього авторитету, дискредитація органів управління;
- підриг міжнародного авторитету держави, його співробітництва з іншими країнами;
- нанесення збитку життєвоважливим інтересам держави в політичній, економічній, оборонній та інших сферах [4, с. 29].

Інформаційний вплив у своїх крайніх проявах перетворюється на інформаційну зброю – засоби, які спрямовані на активізацію або гальмування в інформаційній системі процесів, в яких зацікавлений суб'єкт, що застосовує зброю [6, с. 7]. Політичні конфлікти нерідко застосовують у якості інформаційної зброї прийоми перекручування фактів, перебільшення і підміни понять, а також засоби, спрямовані на запламування, погіршення або ж знищення репутації опонента.

Аби оцінити впливовість інформаційних викликів на перебіг політичних конфліктів, варто звернутися до соціологічних замірів рівня довіри до ЗМІ як провідних акторів інформаційного впливу. Тенденції останніх років засвідчують втрату довіри до мас-медіа. Відповідні прояви фахівці констатували у 2015 і 2017 рр.

Якщо у 2013 р. 48 % опитаних громадян «переважно довіряли» ЗМІ, а 10,3 % «довіряли повністю», то вже у 2015 р. 19 % респондентів повідомили, що їхнє ставлення до ЗМІ погіршилося [7]. Національні канали як ЗМІ, що користуються найбільшою популярністю, теж помітно втрачають довіру своєї аудиторії, що засвідчують цифри опитування соціологічної компанії «InMind» – 61 % (2015 р.), 58 % (2016 р.), 54 % (2017 р.) [3]. Наприкінці 2016 р. фахівці Київського міжнародного інституту соціології з'ясували, що з усіх соціальних інституцій засобам масової інформації довіряє 25 % опитаних українців. У той же час на противагу вказаним даним варто акцентувати увагу й на рівні довіри громадян до владних інститутів, який у тому ж 2016 р.

ледь сягнув 10 % [2]. Відповідно, навіть на фоні зниження привабливості мас-медіа як інструменту інформаційного впливу ЗМІ все одно залишаються більш авторитетними акторами, аніж владні структури. Відтак не можна заперечити можливість залучення громадськості (аудиторії) у зону впливу засобів масової комунікації з метою розв'язання політичних конфліктів на користь однієї з їхніх сторін.

Провідною тенденцією розвитку політичних конфліктів наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. є зростаюче значення інформаційних викликів. Учасники сучасних політичних конфліктів послуговуються у своєму арсеналі усіма засобами ведення інформаційних війн (інформаційна зброя), маніпулюють громадською думкою та створюють стійкі політичні міфи. Окрім того, нового призначення набули модерні інформаційно-комунікаційні канали – поряд зі ЗМІ (ТВ, друкованими та радіо) функції політичного впливу почали виконувати численні соціальні мережі та онлайн-платформи. По-новому оцінити роль інформаційного фактору у політичних та військових конфліктах сучасності мотивує російсько-український конфлікт, у рамках якого Україна перетворилася на полігон для реалізації ідей та принципів війни нового типу – «гібридної». Водночас, загострені політичні конфлікти із переважанням інформаційних прийомів, перетворюються на інформаційні війни. Саме вони об'єднують у своїй реалізації найбільш масштабні засоби інформаційного впливу – маніпулювання, порушення інформаційного обміну, інформаційний тероризм, руйнування інформаційного простору країни або його використання з антидержавною метою.

Бібліографічні посилання:

1. Бельська Т. Інформаційно-психологічна війна як спосіб впливу на громадянське суспільство та державну політику держави [Електронний ресурс] // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2014. – № 1. – С. 49–56. – Режим доступу : <http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol1/49-56.pdf>.
2. Довіра соціальним інституціям : прес-реліз соціологічного опитування, 2016 р. [Електронний ресурс] // Київський міжнародний інститут соціології : Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=678&page=1>.
3. За рік знизилась довіра українців до телеканалів та інтернет-ЗМІ – дослідження Internews, 2016 р. [Електронний ресурс] // Детектор медіа : Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/za_rik_znizilas_dovira_ukraintsiv_do_telekanaliv_ta_internetzmi_doslidzhennya_internews.
4. Кобільник Б. Роль інформаційно-психологічних впливів у інформаційній війні / А. Гізун, Б. Кобільник // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні задачі та досягнення у галузі кібербезпеки», м. Кропивницький. – 2016. – С. 28–29.
5. Панарин І. СМІ, пропаганда и информационные войны [Електронний ресурс] / І. Панарин. – М. : Поколение, 2012. – 336 с. – Режим доступу : http://propagandahistory.ru/books/Igor-Panarin_SMI--propaganda-i-informatsionnye-voyny.
6. Расторгуев С. Введение в формальную теорию информационной войны / С. Расторгуев. – М. : Вузовская книга, 2002. – 120 с.
7. Рівень довіри до ЗМІ зріс : соціологічне опитування, 2013 р. [Електронний ре-

сурс] // Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва : Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://old.dif.org.ua/ua/mass_media/riven-na.htm.

8. Ткач А. Особливості вирішення політичних конфліктів в умовах адміністративної реформи [Електронний ресурс] / А. Ткач // Український науковий журнал «Освіта регіону. Політологія психологія комунікації». – 2010. – №4. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/336>.

9. Хорошко В. Інформаційна війна. ЗМІ як інструмент інформаційного впливу на суспільство [Електронний ресурс] / В. Хорошко // Безпека інформації. – 2016. – Т. 22, № 3. – С. 283–288. – Режим доступу : [file:///C:/Users/1/Downloads/11104-29060-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/11104-29060-1-PB%20(1).pdf).

10. Doob L. Public opinion and propaganda / L. Doob. – Hamden, Connecticut, 1966. – 401 p.

11. Johnson-Cartee K. Strategic political communication: rethinking influence, persuasion, and propaganda / K. Johnson-Cartee. – Lanham, 2004. – P.161–170.

Ядловська Ольга Степанівна,
кандидат історичних наук, доцент,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ВПЛИВ ОСНОВНИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ ТА ПРИНЦИПІВ ВИХОВАННЯ НА СТУДЕНТСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Загалом, закони, закономірності та принципи виховання визначають логіку, зміст та організацію виховної роботи зі студентською молоддю. Зазначені фундаментальні основи організаційно-педагогічної роботи виступають засадничими діями щодо формування оптимальної системи виховання, що включають алгоритм дії, моделювання та технологію. Студентське середовище потребує окремішнього підходу щодо реалізації основних принципів та закономірностей виховання, адже педагог працює з особистістю, яка вважає себе дорослою та яка наполягає на власному векторі визначення своєї навчальної та виховної діяльності, хоча це не завжди є якісним та вдалим шляхом для окремих студентів, отже, виникає необхідність суттєвого впливу педагогічних працівників. Разом з тим, навчання у вищому навчальному закладі потребує від педагогів формування у студентів широкого кола професійних навичок та всебічного розвитку особистості, що вимагає врахування віку студентів, особливостей середовища.

Серед багатьох класифікацій принципів виховання виділимо найвідоміші, які розглядаються як фундаментальні. Визначено такі принципи сучасного виховання за В. Галузинським та М. Євтухом: 1) зміст та методи виховання мають гуманістичну основу (тобто надається першочергове значення саме особистості, а не колективу та загальному процесу виховання); 2) основним завданням виступає розгляд та втілення єдності навчання та виховання, нерозривний зв'язок та взаємовплив між ними (таким чином, під час проведення занять та набуття знань і засвоєння навичок, необхідно приділяти увагу й формуванню та вихованню моральних рис особистості);

3) виокремлення чинника вікових та індивідуальних особливостей;
4) організацію відповідних психологічних умов та створення позитивного психологічного середовища (педагогічна людяність та доброзичливість);
5) створення умов задля еволюції процесу розвитку особистості учня: від об'єкта пасивного сприймання на суб'єкт активного самовиховання;
б) демократизм та вільне членство в діяльності громадських юнацьких і дитячих організацій (унеможливлення директивного залучення) [1; с. 139]. Більш узагальнену класифікацію подає І. Підласий, виокремлюючи такі принципи виховання: спрямованість виховання на реалізацію особистості у суспільстві; виховання навичок, що реалізуються в житті; формування позитивного мислення; гуманізація виховання; особистісний підхід; дотримання єдності у виховних впливах [6; с. 168]. Зазначено, що саме перебування принципів у тісному зв'язку створюють відповідну виховну систему, це стають запорукою функціонування та результативності навчально-виховної системи, при цьому реалізуючи один з принципів, відтворюються елементи інших принципів чи відбувається їх реалізація .

На наш погляд, викладачі повинні опиратись на визнані принципи та закономірності навчально-виховної роботи, приділяючи особливу увагу формуванню в студентів навичок самостійної роботи, а, отже, вміння саморозвиватись, складати самостійні плани щодо самоосвіти.

У теорії виховання розрізняють зовнішні та внутрішні закономірності процесу виховання. Для перших характерна залежність виховання молоді від суспільних процесів та умов; соціально-економічної та політичної ситуації, рівня культури в суспільстві, його потреб у відповідних фахівцях, загальноприйнятих і національних виховних ідеалів, цінностей і змісту виховання тощо. Також одне з найважливіших місць посідає національне виховання, яке за своєю має бути спрямоване на формування в молоді та дітей ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших надбань української та світової духовної культури [1; с. 98], що є водночас соціально важливими та фундаментальними у процесі формування світоглядного потенціалу особистості.

Підкреслимо, що внутрішні закономірності розкривають зв'язки та залежності між компонентами процесу виховання. Зокрема, однією з основних внутрішніх закономірностей виховання студентів виступає єдність навчання, виховання, розвитку та їх самовдосконалення, що виступають необхідною умовою у процесі гармонійного розвитку особистості українських громадян. Необхідно розглядати особистість студента з позицій такого підходу: виховуючи – навчай і розвивай; навчаючи та розвиваючи – виховуй; поєднуючи навчання, розвиток, виховання – працею над вдосконаленням своєї педагогічної діяльності та сприяй всебічному розвитку особистості студента. Таким чином, спілкування та взаємовплив між викладачем та студентом відіграє одну з провідних ролей у формуванні розвинутої особистості.

Отже, ця закономірність засвідчує, що існує безпосередня залежність

між характером діяльності вихователів і вихованців, особливостями їхнього спілкування та результативним компонентом процесу виховання [4; с. 111]. Саме нерозривна єдність процесу виховання та навчання, залежність та взаємозв'язок між зазначеними компонентами свідчить про цілісність процесу взаємодії між педагогом та студентом.

Вважаємо, що важливою ланкою підходу «виховуй-навчай-розвивай» стане акцент на розвитку та формуванні соціалізації особистості, прояві у цьому процесі набутих компетенцій та особистісних психологічних рис, що сприятимуть комунікативності, професійній реалізації та індивідуальному зросту й розвитку особистості.

Разом з тим, не тільки виховна діяльність впливає на результати виховання. Формування особистості залежать також від реальних умов, певних конкретних ситуацій, а також взаємозв'язку між зазначеними компонентами. З цієї точки зору, змістова складова виховної роботи полягає у нагальній необхідності врахування різноманітних фактів, що впливають на особистість студента, учня. Задля цього науково-педагогічні працівники повинні створювати студентам необхідні умови для задоволення соціальних і духовних потреб, організовувати їх навально-пізнавальну діяльність на високому рівні, забезпечуючи її ефективність та результативність, узгоджувати навчальні, виховні та інші заходи [5; с. 45]. Саме врахування та залучення цих закономірностей та їхніх вимог стає фундаментом для оптимального й позитивного перебігу процесу виховання, а також забезпечує такі якості, як цілеспрямованість, системність, організованість, ефективність, оптимальність, самореалізацію, самовиховання всебічну розвиненість та національну скерованість.

Основну роль у виховному процесі, безумовно, відіграє викладач. Значимо, що незнання принципів виховання, недотримання вимог їх реалізації або часткове втілення в життя призводять до значних прогалин та недоліків у виховній роботі, навіть до руйнування її логіки. Разом з тим, система принципів постійно розвивається та самовдосконалюється: з одного боку, більш глибоко розкриваються вимоги, з іншого – відбувається пошук та розробка нових принципів виховання, адже з'являється новий та актуальний сучасним реаліям педагогічний досвід виховної роботи.

Також виділяють загальні та специфічні принципи формування педагогічної культури викладача. До групи загальних принципів включено такі, що мають універсальний характер, детермінують практичну педагогічну діяльність у вищій школі і безпосередньо пов'язані з закономірностями формування педагогічної культури: принцип професійної спрямованості цілісного освітнього процесу у вузі, принцип індивідуалізації та диференціації і принцип культурної детермінації підготовки майбутнього вчителя. До групи специфічних принципів відносяться: принцип педагогічної доцільності, принцип цілісності, принцип функціональності, принцип фасилітації, принцип когнітивності, принцип спільної творчої діяльності, прин-

цип багатовимірною і множинного опису, принцип апелювання до культури [7; с. 292].

Загалом, на сучасному етапі розвитку навчально-виховного процесу ВНЗ України виділяють такі принципи виховання студентів: цілеспрямованість; суспільна спрямованість; виховання студентів у процесі навчання та повсякденного життя; виховання в колективі та через колектив; гуманізм і демократизм у поєднанні з високою вимогливістю та пошаною до особистості студента; опора на позитивні якості в особистості студента і студентського колективу; наступальність, активність, системність і конкретність виховних заходів; свідомість, самодіяльність та активність вихованців; єдність, узгодженість і спадковість виховних впливів, зусиль і дій; оптимізація виховного процесу тощо [2].

До більш детальних характеристик виховної роботи у вищому навчальному закладі слід віднести: рівні виховного процесу як результату педагогічної діяльності, вихованості, особистісних рис і професійних здібностей студентів; правове, кадрове, науково-методичне, матеріально-технічне, фінансове забезпечення процесу виховання; готовність до професійної діяльності; професійної компетентності та готовність педагогів до виховної діяльності. Запорукою якості виховної діяльності ВНЗ, а також результативності, в якій відображено динаміку особистісного розвитку студента, його соціального інтелекту та соціальної активності, стає рівень самоосвіти та відповідних набутих навичок, знань, умінь, професійної компетентності. Значну роль у зазначеному процесі відіграють компетентність педагога та його позитивне ставлення до студентів, залучення у педагогічній діяльності сучасних інформаційних та педагогічних технологій [3].

Отже, закони виховного процесу спрямовані на всебічний прояв об'єктивних внутрішніх зв'язків виховних явищ, основні аспекти яких відображаються в закономірностях побудови виховного процесу. Принципи виховання виступають стратегічним майданчиком дій, розкриваючи суть конкретних рекомендацій та тактики щодо реалізації закономірностей виховного процесу. Окремо підкреслимо, що суть принципів та закономірностей навчально-виховного процесу становлять також певну систему вимог до визначення, розробки, обґрунтування, втілення цілей, ідей, настанов та вимог. Враховуючи неоднозначність впливу середовища, в якому перебувають студенти, а також той факт, що відповідно до свого віку вони вже є сформованими особистостями з певним ядром ціннісних орієнтацій, перед викладачем стоїть досить важке завдання. Зокрема, необхідно сформулювати педагогічне завдання вплинути на молоду людину, запропонувавши певні ціннісні орієнтири (інколи нові або ж такі, що натикаються на протест), серед яких виділимо професійно-етичні, міжособистісні, роль індивіда у суспільстві, самоосвіта та самовиховання, і водночас врахувати індивідуальні особливості студента.

Таким чином, реалізація закономірностей та принципів виховання у

студентському середовищі потребують постійної розробки та впровадження як з боку викладачів, так і самих студентів, що сприятиме професійній спрямованості виховання студентів та формуванню у них відповідних компетенцій.

Бібліографічні посилання:

1. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія. К. : Вища школа, 1995. 410 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 340 с.
3. Дурманенко О. Теоретичний аналіз поняття “педагогічні умови” в контексті моніторингу виховної роботи у вищому навчальному закладі. *Молодь і ринок*. №7 (90). 2012. С. 135-138.
4. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя: М. : Издательский центр «Академия», 2002. 160 с.
5. Зязюн І. Педагогічна психологія чи психологічна педагогіка ?!. Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. пр.. Вип. 3. 2012. С. 20-38.
6. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів. К.: Україна, 1998. 343 с.
7. Товканець Г. В. Закономірності і принципи стратегії формування педагогічної культури майбутнього вчителя. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Випуск 1 (40). 2017. С. 292-294.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Учасники конференції «Соціально-гуманітарні виміри правової держави: еволюційна парадигма», м. Дніпро, 28 березня 2019 р.

Для нотаток

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ:
ЕВОЛЮЦІЙНА ПАРАДИГМА

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
(28 березня 2019 року, м. Дніпро)*

Відповідальна за випуск – доц. Ядловська О.С.
Комп'ютерне макетування – викл. Ірчишина М.В.

Підписано до друку 03.07.2019. Формат 60x84 1/16.
Ум.-друк. арк. 23,00. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 20,8. Наклад 50 прим.

Видавець і виготовлювач

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
проспект Гагаріна, 26, м. Дніпро, 49005. Тел./факс: (056) 370-96-61
e-mail: mail@dduvs.in.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018 р.

(протокол Науково-методичної ради ДДУВС від 29.05.2019 року № 9)

© Автори, 2019

© ДДУВС, 2019